

T.C
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE GEÇEN KAVRAMLARIN
İÇERİK DÜZENLEME STRATEJİLERİ AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ

Celal EROĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA 2008

T.C
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE GEÇEN KAVRAMLARIN
İÇERİK DÜZENLEME STRATEJİLERİ AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ

Celal EROĞLU

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mahinur COŞKUN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA 2008

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Yrd. Doç. Dr. Mahinur COŞKUN
(Danışman)

Üye: Yrd. Doç. Dr. Ahmet DOĞANAY

Üye: Yrd. Doç. Dr. Özlem KAF HASIRCI

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

...../...../2008

Prof. Dr. Nihat KÜÇÜKSAVAŞ
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE GEÇEN KAVRAMLARIN İÇERİK DÜZENLEME STRATEJİLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Celal EROĞLU

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mahinur Karataş COŞKUN

Eylül 2008, 161 sayfa

Bu araştırmanın genel amacı; ilköğretim 4. , 5. , 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretmen kılavuz kitaplarında öğretilmesi hedeflenen kavramlar içerisinde seçilen bazı kavramların içerik öğelerinin incelenmesidir. Kavramlarla ilgili alan yazın taranarak ve uzmanlardan yardım alınarak her kavramın analizi yapılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda oluşturulan kavram analizleri, ÖKK’de yer alan bazı kavramlarla ilgili bilgilerin değerlendirilmesinde ölçüt alınmıştır. Kavram analizinde aşağıdaki aşamalar izlenmiştir.

- Kavramın tanımının belirlenmesi
- Kavram hiyerarşisinin belirlenmesi
- Kavramın ayırt edici özelliklerinin belirlenmesi
- Kavramın ayırt edici olmayan özelliklerinin belirlenmesi
- Kavramın örneklerinin belirlenmesi
- Kavramın örnek olmayanlarının belirlenmesi
- Kavramın ayırt edici özelliklerinin örnek üzerinde gösterilmesi

Öncelikle 4, 5, 6 ve 7. sınıf ÖKK’lerde söz konusu kavramların öğretilmesini hedefleyen üniteler, daha sonra da ilgili kavramların geçtiği diğer üniteler belirlenmiştir. Böylece 4. sınıf ÖKK’de 8 ünite, 5. sınıf ÖKK’de 8 ünite, 6. sınıf ÖKK’de 7 ünite, 7. sınıf ÖKK’de 7 ünite olmak üzere, toplam 30 ünite her bir kavram için incelenmiştir. Daha sonra ÖKK’lerde kavramın içerik öğeleriyle ilgili olarak ne tür bilgilere yer verildiği, kavram analizleri sonucunda ulaşılan bilgiler ölçüt alınarak bazı karşılaştırmalar ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1. Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim Programında, 4. sınıftaki kavramların daha çok giriş düzeyinde, 5. sınıftaki kavramların geliştirme, 6. sınıftaki kavramların daha çok geliştirme ve pekiştirme düzeyinde, 7. sınıfta ise kavramların neredeyse tamamının pekiştirme düzeyinde öğretilmesinin hedeflendiği görülmektedir.
2. Araştırma kapsamında incelenen kavramların 4. sınıfta daha çok giriş, 5. sınıfta daha çok geliştirme, 6. sınıfta pekiştirme, 7. sınıfta ise kavramların tamamının pekiştirme düzeyinde öğretilmesinin hedeflendiği görülmektedir.
3. Hem Sosyal Bilgiler dersi Eğitim Programında hem ÖKK'lerde kavramların öğretiminin ilk sınıflardan son sınıflara doğru giriş düzeyinden pekiştirme düzeyine doğru olacak biçimde düzenlendiği görülmektedir.
4. Sosyal Bilgiler dersi Eğitim Programı ile ÖKK'ler arasında bazı uyumsuzluklar bulunmaktadır. Örneğin eğitim programında pekiştirme düzeyinde öğretileceği belirtilen 9 kavramın 7. sınıf ÖKK'de hangi ünitelerde yer aldığı belirtilmemektedir.
5. Giriş, geliştirme ve pekiştirme düzeyinde incelenen kavramların içerik öğelerinin öğretiminin, bu düzeylere uygun olarak hazırlanmadığı saptanmıştır.
6. İçerik öğeleriyle ilgili olarak ulaşılan diğer sonuçlar şöyle özetlenebilir:
 - Bazı kavramların bazı içerik öğeleri her sınıfta düzenli olarak tekrar edilmiştir.
 - Bazı kavramlarla ilgili içerik öğeleri bir ya da iki sınıfa yığılmıştır, diğer sınıflarda ise hemen hemen hiçbir içerik öğesi verilmemiştir.
 - Kavramların içerik öğelerinin sayısı ve kapsamı öğrencilerin ilerleyen bilişsel gelişimleri dikkate alınmadan verilmiştir.
 - Bazı kavramların (ulaşım, çevre kirliliği, milli egemenlik) örnek sayısı çok azdır.
 - Bütün sınıflarda kavramın örneklerinin en çok kullanılan, örnek olmayanlarının ise çok az kullanılan içerik öğeleri olduğu görülmüştür.
 - Farklı sınıflarda çok sayıda aynı örneklerin (nüfus, yerleşme, bölge) verildiği görülmüştür.
 - 7. sınıfta pekiştirme düzeyinde öğretileceği belirtilen 9 kavramla ilgili olarak, 7. sınıf ÖKK'de ya hiç bilgi verilmemiştir ya da çok az bilgi verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Programı, Öğretmen Kılavuz Kitapları, Kavram Öğrenme Düzeyleri, Kavram Öğretimi, Kavram Analizi, Kavramın İçerik Öğeleri.

ABSTRACT**EVALUATION OF THE CONCEPTS OF ELEMENTARY SCHOOL
SOCIAL STUDIES COURSE IN TERMS OF CONTENT MANAGEMENT
STRATEGIES****Celal EROĞLU****Master of Science, Department of Educational Sciences****Supervisor: Asst. Prof. Dr. Mahinur Karataş COŞKUN****September 2008, 161 pages**

The aim of this research is to study the content elements of some concepts selected out of concepts which are targeted to be taught in Teacher's Books of 4th, 5th, 6th and 7th grades of Social Studies Course of Elementary School. Every concept has been analyzed by scanning of the literature and by assistance received from the experts. Concept analyses formed by these studies have been taken as a criterion in evaluation of information about some concepts in the Teacher's Books. Below steps have been followed during concept analysis.

- Identification of definition of the concept
- Identification of hierarchy of the concept
- Identification of the critical attributes of the concept
- Identification of the variable attributes of the concepts
- Identification of the examples of the concept
- Identification of the nonexamples of the concept
- Demonstration of the distinguishing features of the concepts by examples

Firstly, chapters in the Teacher's Books of 4th, 5th, 6th and 7th grades that target teaching of the corresponding concepts and then other chapters that refer to the concepts have been identified. Thus, total 30 chapters have been analyzed for each concept as 8 chapters from 4th grade Teacher's Book, 8 chapters from 5th grade Teacher's Book, 7 chapters from 6th grade Teacher's Book, 7 chapters from 7th grade Teacher's Book. Afterwards, information given regarding to the content element of the concept in Teacher's Book have been analyzed and some comparison and evaluations have been made by taking the info obtained by concept analysis as criterion.

Results drawn from the findings of the research could be summarized as follows:

1. It has been derived from the Curriculum of the Social Studies course that concepts are aimed to be taught at entry level in 4th grade, at development level in 5th grade, mostly at development and reinforcement level in 6th grade and almost at reinforcement level in 7th grade.
2. It has been observed that concepts analyzed under the study are aimed to be taught at entry level in 4th grade, generally at development level in 5th grade, at reinforcement level in 6th grade and totally at reinforcement level in 7th grade.
3. It has been understood that concepts are aimed to be taught from entry level to reinforcement level both in curriculum of the Social Studies course and in Teacher's Book.
4. There are some conflicts between curriculum of the Social Studies course and Teacher's Book. For example, chapters of 9 concepts that are told to be taught at reinforcement level in the Curriculum are not referred in the Teacher's Book of 7th grade.
5. It has been comprehended that teaching the content elements of concepts studied at entry, development and reinforcement level have not been prepared as proper to these levels.
6. Other results obtained about the concepts could be summarized as follows:
 - Some content elements of some concepts have been repeated regularly at all grades
 - Content elements of some concepts have been concentrated to one or two grades and almost no content element have been presented in other grades
 - Scope and number of the content elements of concepts have been presented without consideration of the improving cognitive development of the students.
 - Some concepts (transportation, pollution and national sovereignty) have very little number of samples.
 - Too many samples (population, settlement, region) have been presented at different grades
 - No or very few information has been given about 9 concepts in the teacher's book of 7th grade which are told to be taught at reinforcement level.

Keywords: Social Studies Curriculum, Teacher's Books, Concept Learning Levels, Concept Teaching, Concept Analysis, Content Elements of Concepts.

ÖNSÖZ

Bu tez birçok kişinin emeği ile ortaya çıktı. Öncelikle tezin her aşamasında çok büyük emekleri olan danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Mahinur KARATAŞ COŞKUN'a göstermiş olduğu sabır ve özveriden dolayı çok teşekkür ederim. Ayrıca eleştirileri ile çalışmaya katkı sunan Yrd. Doç. Dr. Ahmet DOĞANAY' a, Yrd. Doç. Dr. Özlem KAF HASIRCI' ya ve Öğrt. Gör. Mükerrerem AKBULAT TAŞ' a teşekkür ederim.

Bu araştırmada incelenen kavramların analizinde daha önceden yapılmış olan analizlerden de yararlanılmıştır. Bu aşamada milli egemenlik ve vatandaşlık kavramlarının analizlerini kullandığım Oğuz DOĞAN' a, millet kavramının analizini kullandığım Eliza HABİBOĞLU' na, benzerlik- farklılık kavramlarının analizlerinden yararlandığım Yrd. Doç. Dr. Figen KILIÇ' a, beşeri ve doğal ortam kavram analizlerinden yararlandığım Arş. Gör. Bilge KUŞDEMİR KAYIRAN'a, barış kavramının analizinden yararlandığım Mehmet TEKGÖZ' e ve bölge kavramının analizini kullandığım, kendi yapmış olduğum analizlerde de sorularımı içtenlikle yanıtlayan Öğrt. Gör. Abdullah BALCIOĞULLARI' na teşekkür ederim.

Araştırma sürecinde incelenen kavramlarla ilgili olarak atmış olduğum e-postalarımı içtenlikle yanıtlayan İTÜ Afet Yönetim Merkezi öğretim üyesi Prof. Dr. Mikdat KADIOĞLU' na ve Ankara Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Ali ÖZÇAĞLAR' a teşekkürü bir borç bilirim.

Araştırma süresince her zaman desteklerini sunan Arş. Gör. Sevgili Alper YONTAR' a, yüksek lisans öğrencileri Nevruz UĞUR, Bülent COŞKUN ve ismini burada saymadığım öğretmen arkadaşlarıma sonsuz teşekkürler.

Bu araştırmayı destekleyen Ç. Ü. Araştırma Fonuna (Proje No: EF2007YL11), Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü çalışanlarına teşekkür ederim.

Son olarak bugünlere gelmemi sağlayan sevgili anneme, babama ve ailemdeki herkese çalışma süresince sabır ve desteğini hiçbir zaman esirgmeden her zaman yanımda olan eşim Özlem EROĞLU'na, tezimle birlikte büyüyen ve beni her zaman motive eden biricik kızım Aze Irmak'a çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
Özet.....	ii
Abstract.....	iv
Önsöz.....	vi
Tablolar Listesi	x
Şekiller Listesi.....	xviii
Grafikler Listesi.....	xix
Ekler Listesi.....	xx

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Araştırmanın Amaçları.....	5
1.2.1. Genel Amaç.....	5
1.2.2. Alt Amaçlar.....	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	6
1.4.Sınırlılıklar.....	6
1.5.Tanımlar.....	7
1.6.Kısaltmalar.....	7

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Açıklamalar.....	8
2.1.1. Kavram.....	8
2.1.1.1. Kavram Türleri.....	9
2.1.1.2. Kavram Öğretimi ve Kavram Öğretimi Modelleri.....	10
2.1.1.3. Kavram Öğretiminde İzlenen Temel Yaklaşımlar.....	11
2.1.1.4. Kavramlarda Sınıflama Hataları.....	13
2.1.2. İçerik	14
2.1.2.1. İçerik Düzenleme ve İçerik Düzenleme Stratejileri.....	14

2.1.2.1.1. Makro Stratejiler (Yapılandırma stratejileri).....	15
2.1.2.1.2. Mikro Stratejiler (Sunu Stratejileri).....	16
2.1.3. Sosyal Bilgiler Programının Temel Yaklaşımı.....	17
2.1.3.1. Öğretmen Kılavuz Kitapları(ÖKK).....	20
2.1.3.2. Ders Kitaplarının Hazırlanması.....	20
2.1.3.3. Öğrenci Çalışma Kitabının Hazırlanması (ÖÇK).....	20
2.2. İlgili Araştırmalar.....	21
2.2.1. Sosyal Bilgiler Programı ve Ders Kitapları ile İlgili Araştırmalar.....	21
2.2.2. Kavram Öğretimi ve İçerik Düzenlemesi İle İlgili Araştırmalar.....	23

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli.....	28
3.2. Veri Toplama Araçları.....	29
3.3. Verilerin Analizi.....	30

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzuna Göre Öğretilmesi Hedeflenen Kavramlara Ait Bulgular	32
4.2. Araştırma Kapsamında İncelenen Kavramların Sınıflara, Ünitelere ve Öğrenme Düzeylerine Göre Dağılımına Ait Bulgular	33
4.3. Öğretmen Kılavuz Kitabında (ÖKK) Yer Alan Kavram İçerik Öğelerine İlişkin Bulgular.....	39
4.3.1. Giriş Düzeyinde Verilen Kavramlara Ait İçerik Öğelerine İlişkin Bulgular.....	40
4.3.1.1. İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Kavramlara Ait İçerik Öğelerine İlişkin Bulgular.....	40
4.3.1.2. İlköğretim 5. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Kavramlara Ait İçerik Öğelerine İlişkin Bulgular.....	47

4.3.2. Geliştirme Düzeyinde Verilen Kavramlara Ait İçerik Öğelerine İlişkin Bulgular.....	53
4.3.2.1. İlköğretim 4. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Kavramlara Ait İçerik Öğelerine İlişkin Bulgular.....	53
4.3.2.2. İlköğretim 5. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Kavramlara Ait İçerik Öğelerine İlişkin Bulgular.....	58
4.3.2.3. İlköğretim 6. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Kavramlara Ait İçerik Öğelerine İlişkin Bulgular.....	64
4.3.3. Pekiştirme Düzeyinde Verilen Kavramların İçerik Öğelerine Ait Bulgular.....	74
4.3.3.1. İlköğretim 5. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Kavramlara Ait İçerik Öğeleri Bulguları.....	74
4.3.3.2. İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Kavramlara Ait İçerik Öğeleri Bulguları.....	78
4.3.3.3. İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Kavramlara Ait İçerik Öğeleri Bulguları	86
4. 4. ÖKK’de Verilen Kavramların İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Dağılımı İle İlgili Bulgular.....	103

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM.....	128
-------------------------------	------------

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar.....	134
6.2.Öneriler.....	136
6.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	136
6.2.2. Yapılacak Çalışmalara Yönelik Öneriler.....	138
KAYNAKÇA.....	139
EKLER.....	143
ÖZGEÇMİŞ.....	161

TABLOLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 4.1. Araştırma Kapsamında İncelenen Kavramların Sınıflara Göre Ünitelere ve Öğrenme Düzeylerine Göre Dağılımı.....	34
Tablo 4.2. İlköğretim “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzuna” Göre İncelenen Kavramların Öğrenme Düzeyleri Açısından Sınıflara Göre Dağılımı.....	37
Tablo 4.3. Giriş Düzeyinde Verilen Kavramların Sınıflara Göre Dağılımı.....	38
Tablo 4.4. Geliştirme Düzeyinde Verilen Kavramların Sınıflara Göre Dağılımı...	38
Tablo 4.5. Pekiştirme Düzeyinde Verilen Kavramların Sınıflara Göre Dağılımı.....	39
Tablo 4.6. İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen İklim Kavramının İçerik Öğeleri.....	40
Tablo 4.6.1. İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Kıta Kavramının İçerik Öğeleri.....	41
Tablo 4.6.2. İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Yerleşme Kavramının İçerik Öğeleri.....	41
Tablo 4.6.3. İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Bölge Kavramının İçerik Öğeleri.....	42
Tablo 4.6.4. İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Çevre Kirliliği Kavramının İçerik Öğeleri.....	42
Tablo 4.6.5. İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Ulaşım Kavramının İçerik Öğeleri.....	43
Tablo 4.6.6. İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Millet Kavramının İçerik Öğeleri.....	43
Tablo 4.6.7. İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Milli Egemenlik Kavramının İçerik Öğeleri.....	44
Tablo 4.6.8. İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Yurttaşlık Kavramının İçerik Öğeleri.....	44
Tablo 4.6.9. İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Savaş Kavramının İçerik Öğeleri.....	45

Tablo 4.6.10	İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Barış Kavramının İçerik Öğeleri.....	45
Tablo 4.6.11.	İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Kültür Kavramının İçerik Öğeleri.....	46
Tablo 4.6.12.	İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Kültürel Öğelerin Kavramının İçerik Öğeleri.....	46
Tablo 4.7.	İlköğretim 5. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Kıta Kavramının İçerik Öğeleri.....	47
Tablo 4.7.1	İlköğretim 5. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Nüfus Kavramının İçerik Öğeleri.....	48
Tablo 4.7.2.	İlköğretim 5. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Millet Kavramının İçerik Öğeleri.....	48
Tablo 4.7.3.	İlköğretim 5. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Savaş Kavramının İçerik Öğeleri.....	49
Tablo 4.7.4.	İlköğretim 5. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Barış Kavramının İçerik Öğeleri.....	49
Tablo 4.8.	ÖKK’de 4.Sınıf “Giriş” Düzeyindeki Kavramlarla İlgili Olarak Verilen İçerik Öğelerinin Karşılaştırılması.....	50
Tablo 4.8.1.	ÖKK’de 5.Sınıf “Giriş” Düzeyindeki Kavramlarla İlgili Olarak Verilen İçerik Öğelerinin Karşılaştırılması.....	51
Tablo 4.9.	İlköğretim 4. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Hava Olayı Kavramının İçerik Öğeleri.....	53
Tablo 4.9.1.	İlköğretim 4. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Hava Durumu Kavramının İçerik Öğeleri.....	54
Tablo 4.9.2.	İlköğretim 4. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Afet Kavramının İçerik Öğeleri.....	54
Tablo 4.9.3.	İlköğretim 4. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Yön Kavramının İçerik Öğeleri.....	55
Tablo 4.9.4.	İlköğretim 4. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Çevre Kavramının İçerik Öğeleri.....	55
Tablo 4.9.5.	İlköğretim 4. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Doğal Ortam Kavramının İçerik Öğeleri.....	56

Tablo 4.9.6.	İlköğretim 4. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Beşeri Ortam Kavramının İçerik Öğeleri.....	56
Tablo 4.9.7.	İlköğretim 4. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Benzerlik Kavramının İçerik Öğeleri.....	57
Tablo 4.9.8.	İlköğretim 4. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Farklılık Kavramının İçerik Öğeleri.....	57
Tablo 4.10.	İlköğretim 5. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen İklim Kavramının İçerik Öğeleri.....	58
Tablo 4.10.1.	İlköğretim 5. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Yerleşme Kavramının İçerik Öğeleri.....	59
Tablo 4.10.2.	İlköğretim 5. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Bölge Kavramının İçerik Öğeleri.....	59
Tablo 4.10.3.	İlköğretim 5. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Çevre Kirliliği Kavramının İçerik Öğeleri.....	60
Tablo 4.10.4.	İlköğretim 5. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Ulaşım Kavramının İçerik Öğeleri.....	60
Tablo 4.10.5.	İlköğretim 5. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Milli Egemenlik Kavramının İçerik Öğeleri.....	61
Tablo 4.10.6.	İlköğretim 5. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Yurttaşlık Kavramının İçerik Öğeleri.....	61
Tablo 4.10.7.	İlköğretim 5. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Benzerlik Kavramının İçerik Öğeleri.....	62
Tablo 4.10.8.	İlköğretim 5. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Farklılık Kavramının İçerik Öğeleri.....	62
Tablo 4.10.9.	İlköğretim 5. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Kültür Kavramının İçerik Öğeleri.....	63
Tablo 4.10.10.	İlköğretim 5. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Kültürel Öğe Kavramının İçerik Öğeleri.....	63
Tablo 4.11.	İlköğretim 6. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Bölge Kavramının İçerik Öğeleri.....	64
Tablo 4.11.1.	İlköğretim 6. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Nüfus Kavramının İçerik Öğeleri.....	65

Tablo 4.11.2. İlköğretim 6. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Ulaşım Kavramının İçerik Öğeleri.....	65
Tablo 4.11.3. İlköğretim 6. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Millet Kavramının İçerik Öğeleri.....	66
Tablo 4.11.4. İlköğretim 6. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Milli Egemenlik Kavramının İçerik Öğeleri.....	66
Tablo 4.11.5. İlköğretim 6. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Savaş Kavramının İçerik Öğeleri.....	67
Tablo 4.11.6. İlköğretim 6. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Barış Kavramının İçerik Öğeleri.....	67
Tablo 4.11.7. İlköğretim 6. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Kültür Kavramının İçerik Öğeleri.....	68
Tablo 4.11.8. İlköğretim 6. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Kültürel Öğeler Kavramının İçerik Öğeleri.....	68
Tablo 4.12. ÖKK’de 4.Sınıf “Geliştirme” Düzeyindeki Kavramlarla İlgili Olarak Verilen İçerik Öğelerinin Karşılaştırılması.....	69
Tablo 4.12.1. ÖKK’de 5. Sınıf “Geliştirme” Düzeyindeki Kavramlarla İlgili Olarak Verilen İçerik Öğelerinin Karşılaştırılması.....	70
Tablo 4.12.2. ÖKK’de 6. Sınıf “Geliştirme” Düzeyindeki Kavramlarla İlgili Olarak Verilen İçerik Öğelerinin Karşılaştırılması.....	71
Tablo 4.13. İlköğretim 5. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Hava Olayı Kavramının İçerik Öğeleri.....	74
Tablo 4.13.1. İlköğretim 5. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Hava Durumu Kavramının İçerik Öğeleri.....	75
Tablo 4.13.2. İlköğretim 5. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Afet Kavramının İçerik Öğeleri.....	75
Tablo 4.13.3. İlköğretim 5. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Yön Kavramının İçerik Öğeleri.....	76
Tablo 4.13.4. İlköğretim 5. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Çevre Kavramının İçerik Öğeleri.....	76
Tablo 4.13.5. İlköğretim 5. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Doğal Ortam Kavramının İçerik Öğeleri.....	77
Tablo 4.13.6. İlköğretim 5. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Beşeri Ortam Kavramının İçerik Öğeleri.....	77

Tablo 4.14.	İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen İklim Kavramının İçerik Öğeleri.....	78
Tablo 4.14.1.	İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Hava Durumu Kavramının İçerik Öğeleri.....	79
Tablo 4.14.2.	İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Hava Olayı Kavramının İçerik Öğeleri.....	80
Tablo 4.14.3.	İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Kıta Kavramının İçerik Öğeleri.....	80
Tablo 4.14.4.	İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Afet Kavramının İçerik Öğeleri.....	81
Tablo 4.14.5.	İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Yerleşme Kavramının İçerik Öğeleri.....	81
Tablo 4.14.6.	İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Yön Kavramının İçerik Öğeleri.....	82
Tablo 4.14.7.	İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Çevre Kavramının İçerik Öğeleri.....	82
Tablo 4.14.8.	İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Çevre Kirliliği Kavramının İçerik Öğeleri.....	83
Tablo 4.14.9.	İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Doğal Ortam Kavramının İçerik Öğeleri.....	83
Tablo 4.14.10.	İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Beşeri Ortam Kavramının İçerik Öğeleri.....	84
Tablo 4.14.11.	İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Yurttaşlık Kavramının İçerik Öğeleri.....	84
Tablo 4.14.12.	İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Benzerlik Kavramının İçerik Öğeleri.....	85
Tablo 4.14.13.	İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Farklılık Kavramının İçerik Öğeleri.....	85
Tablo 4.15.	İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen İklim Kavramının İçerik Öğeleri.....	86
Tablo 4.15.1.	İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Hava Olayı Kavramının İçerik Öğeleri.....	87
Tablo 4.15.2.	İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Hava Durumu Kavramının İçerik Öğeleri.....	87

Tablo 4.15.3. İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Kıta Kavramının İçerik Öğeleri.....	88
Tablo 4.15.4. İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Afet Kavramının İçerik Öğeleri.....	88
Tablo 4.15.5. İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Yerleşme Kavramının İçerik Öğeleri.....	89
Tablo 4.15.6. İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Bölge Kavramının İçerik Öğeleri.....	89
Tablo 4.15.7. İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Yön Kavramının İçerik Öğeleri.....	90
Tablo 4.15.8. İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Çevre Kavramının İçerik Öğeleri.....	90
Tablo 4.15.9. İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Çevre Kirliliği Kavramının İçerik Öğeleri.....	91
Tablo 4.15.10. İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Nüfus Kavramının İçerik Öğeleri.....	91
Tablo 4.15.11. İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Ulaşım Kavramının İçerik Öğeleri.....	92
Tablo 4.15.12. İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Doğal Ortam Kavramının İçerik Öğeleri.....	92
Tablo 4.15.13. İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Beşeri Ortam Kavramının İçerik Öğeleri.....	93
Tablo 4.15.14. İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Millet Kavramının İçerik Öğeleri.....	93
Tablo 4.15.15. İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Milli Egemenlik Kavramının İçerik Öğeleri.....	94
Tablo 4.15.16. İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Yurttaşlık Kavramının İçerik Öğeleri.....	94
Tablo 4.15.17. İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Savaş Kavramının İçerik Öğeleri.....	95
Tablo 4.15.18. İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Barış Kavramının İçerik Öğeleri.....	96
Tablo 4.15.19. İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Benzerlik Kavramının İçerik Öğeleri.....	96

Tablo 4.15.20. İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Farklılık Kavramının İçerik Öğeleri.....	97
Tablo 4.15.21. İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Kültür Kavramının İçerik Öğeleri.....	97
Tablo 4.15.22. İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Kültürel Öğeler Kavramının İçerik Öğeleri... ..	98
Tablo 4.16. ÖKK’de 5. Sınıf “Pekiştirme” Düzeyindeki Kavramlarla İlgili Olarak Verilen İçerik Öğelerinin Karşılaştırılması.....	98
Tablo 4.16.1. ÖKK’de 6. Sınıf “Pekiştirme” Düzeyindeki Kavramlarla İlgili Olarak Verilen İçerik Öğelerinin Karşılaştırılması.....	99
Tablo 4.16.2. ÖKK’de 7. Sınıf “Pekiştirme” Düzeyindeki Kavramlarla İlgili Olarak Verilen İçerik Öğelerinin Karşılaştırılması.....	100
Tablo 4.17. ÖKK’de İncelenen “ Nüfus” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi.....	104
Tablo 4.17.1. ÖKK’de İncelenen “Kıta” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi.....	105
Tablo 4.17.2. ÖKK’de İncelenen “Savaş” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi.....	106
Tablo 4.17.3. ÖKK’de İncelenen “Barış” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi.....	107
Tablo 4.17.4. ÖKK’de İncelenen “Millet” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi.....	108
Tablo 4.17.5. ÖKK’de İncelenen “İklim” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi.....	109
Tablo 4.17.6. ÖKK’de İncelenen “Yerleşme” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi.....	110
Tablo 4.17.7. ÖKK’de İncelenen “Çevre Kirliliği” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi.....	111
Tablo 4.17.8. ÖKK’de İncelenen “Yurttaşlık” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi.....	112
Tablo 4.17.9. ÖKK’de İncelenen “Hava Olayı” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi.....	113
Tablo 4.17.10. ÖKK’de İncelenen “Hava Durumu” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi.....	114

Tablo 4.17.11. ÖKK’de İncelenen “Doğal Ortam” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi.....	115
Tablo 4.17.12. ÖKK’de İncelenen “Beşeri Ortam” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi.....	116
Tablo 4.17.13. ÖKK’de İncelenen “Çevre” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi	117
Tablo 4.17.14. ÖKK’de incelenen “yön” kavramının içerik öğelerinin sınıflara göre düzenlenişi.....	118
Tablo 4.17.15 ÖKK’de İncelenen “Afet” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi.....	119
Tablo 4.17.16. ÖKK’de İncelenen “Benzerlik” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi.....	120
Tablo 4.17.17. ÖKK’de İncelenen “Farklılık” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi.....	121
Tablo 4.17.18. ÖKK’de İncelenen “Ulaşım” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi.....	122
Tablo 4.17.19. ÖKK’de İncelenen “Milli Egemenlik” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi.....	123
Tablo 4.17.20. ÖKK’de İncelenen “Kültür” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi.....	124
Tablo 4.17.21. ÖKK’de İncelenen “Kültürel Öğe” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi.....	125
Tablo 4.17.22. ÖKK’de İncelenen “Bölge” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi.....	126

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 2.1: Kavramların Temsili İle İlgili Üç Yaklaşım.....	12
Şekil 2.2: Öğretim Değişkenleri Ve Değişkenler Arasındaki İlişki.....	15
Şekil 2.3 : Sosyal Bilimlerin Sosyal Bilgilere Katkısı.....	18

GRAFİKLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Grafik 4.1: İlköğretim 4, 5, 6 ve 7. Sınıf “Sosyal Bilgiler” Dersinde Öğretilmesi Hedeflenen Kavramların Sınıflara ve Öğrenme Düzeylerine Göre Dağılımı.....	32
Grafik 4.2: Öğretilmesi Hedeflenen Kavramlar İçerisinden Seçilen Kavramların Sınıflara Göre Öğrenme Düzeyleri.....	33

EKLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
EK 1: Örnek Kavram Analizleri.....	143
EK 2: Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitapları Listesi.....	159

BÖLÜM I

GİRİŞ

Dil bir toplum olgusudur. Bir nesil, dili bir sonraki nesle taşır ve bu insanoğlu yaşadığı sürece böyle olmuştur. Dilde her sözcük bir kavramı belirtir ve bu da anlamayı içerir (Piaget, 1999, 71–72).

Kavramlar bilgilerin yapı taşlarını, kavramlar arası ilişkiler de bilimsel ilkeleri oluşturur. İnsanlar çocukluktan başlayarak düşüncenin birimleri olan kavramları ve onların adları olan sözcükleri öğrenir, kavramları sınıflar ve aralarındaki ilişkileri bulurlar. Böylece bilgilerine anlam kazandırır, yeniden düzenler, hatta yeni kavramlar ve bilgiler üretirler. İnsan zihnindeki bu öğrenme ve yeniden yapılanma süreci her yaşta sürüp gider (Çepni, Ayas, Johnson, Turgut, 1997). Özlem' e göre; (1999, 68) kavram, biriktirilmiş, depo edilmiş, yoğunlaştırılarak bir sözcüğe yükletilmiş, bu sözcükte toplanmış bir bilgidir. Öyle ki, epistemolojik açıdan kavram, işaret ettiği şey (obje) hakkındaki bilgimiz arttıkça, hacmi durmadan genişleyen bir hazne, bir depo görünümündedir. İşte bu niteliğiyle kavram dilde hiçbir zaman tam olarak ifadesini bulamayan bir potansiyele sahiptir. Eğitim programlarında yer alan kavramların öğrenilmesi de öğretilmesi de araştırmalarda ele alınmış olan önemli bir konudur.

1.1. Problem

Sosyal Bilgiler dersi, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; Tarih, Coğrafya, Ekonomi, Sosyoloji, Antropoloji, Psikoloji, Felsefe, Siyaset Bilimi ve Hukuk gibi Sosyal Bilimlerin ve Yurttaşlık Bilgisinin konularının, öğrenme alanlarını yansıtan bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2004).

Uygulanmakta olan Sosyal Bilgiler öğretim programı, hemen her bakımdan değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp problem çözen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı içeriği disiplinler arası bir yaklaşımla kaynaştırarak kullanan bir programdır (Öztürk, 2007, 48).

Sosyal Bilgiler dersi, ilk kez yer aldığı 1968 İlkokul Programı'nda daha önce tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi'ne yüklenen önemli misyonu devralmıştır. Bu nedenle Sosyal Bilgiler gerek bu programda gerekse daha sonra yayınlanan programlarda, 4- 5. sınıflardaki iki mihver (eksen) dersten biri olarak kabul edilmiştir (Dilek, Öztürk, 2004, 74).

2005 İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu'nda programın vizyonu "21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilke ve inkılâplarını benimsemiş, Türk kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarını yetiştirmek [...] olarak belirtilmiştir (Ata, 2007, 72).

Ata (2007), programın yapısını oluşturan unsurları şu şekilde sıralamıştır:

- Kazanımlar
- Öğrenme alanları
- Beceriler
- Kavramlar
- Değerler
- Atatürkçülük konuları
- İlişkilendirmeler
- Etkinlikler
- Değerlendirme

Sosyal Bilgiler dersinde yer alan kavramlar, bilginin yapısını oluşturan üç unsurdan biridir. Bu üç unsur ise olgu, kavram ve genellemelerdir. Doğanay (2005) kavram geliştirmenin önemini şu şekilde açıklamaktadır:

Sosyal Bilgiler insanı ve sürdürdüğü yaşamı tüm boyutlarıyla anlamak için vardır. İnsanı ve yaşamı anlamaya çalışırken, onlar hakkındaki olgusal bilgiler yığınını öğrenmeye, daha doğrusu ezberlemeye çalışmak, insanı ve yaşamı anlamak için yeterli ve anlamlı bir iş olmayacaktır. Bir sekreterin etkili ve verimli olabilmesi için yaptığı bir işi düşünelim. Sekreter yaptığı iş içinde aynı

kategoriye girenleri bir dosyaya toplar. Birbirine benzer işlerin aynı kategoride toplanması ve saklanması sekreterin işini kolaylaştırır. İşte kavramlar da insanı ve yaşamı anlamayı kolaylaştırır. Çünkü kavramlar yaşamın kategorileridir. Yaşamdaki canlıların hepsini tek tek incelemek ve öğrenmek mümkün değildir; ancak bu canlıların ortak özelliklerine göre sınıflanmış halini, bitki, hayvan ve insan kavramları olarak anlamak ve öğrenmek mümkündür (s. 234).

Doğanay (2005), Sosyal Bilgiler öğretiminde kavramların öğrenilmesini öğretimin odak noktası olarak belirlemenin yararlarını şu şekilde sıralamıştır:

- Üst düzey akademik başarı
- Öğrenme ve hatırlamayı basitleştirme
- İletişimi kolaylaştırma
- Öğretimi kişileştirme
- Gerçek ve yanlış algılamayı ayırt etmeye yardımcı olma
- Karmaşık anlamaya yardımcı olma
- Problem çözme ve akıl yürütme

Kavramlar, bireyin düşünmesini sağlayan zihinsel araçlardır. Kavramlar fiziksel ve sosyal dünyayı anlamamızı ve anlamlı iletişim kurmamızı sağlar. Kavramlara sahip olmayan bir yetişkinin düşünmesi, bir bebeğin düşünmesi gibi duyuşsal algılamalarıyla sınırlıdır. Kısaca kavramlar düşünme için gereklidir. Kavramları anlama; ilkeleri anlama, problem çözme ve dünyayı anlama için gereklidir. Kavramlar çok kapsamlı bilgileri kullanılabilir birimler haline getirir (Senemoğlu, 2007, 511).

Sosyal Bilgiler dersinde düşünmenin temel yapısını oluşturan kavramların çok önemli yeri vardır. Özdemir 2006 yılında, MEB tarafından öğretmenlere dağıtılan Yeni İlköğretim Programı tanıtım CD' sinde "Yeni Program Ne Getiriyor?" başlıklı yazısında programın getirdiği yenilikleri açıklarken kavramlarla ilgili şunları ifade etmiştir: "Her bir dersin 12 yıllık ilk ve orta öğretim için kavram analizleri yapılmıştır. Dersler sınıf seviyelerine göre kavram analizlerine tabi tutulduğu gibi, dersler arası karşılaştırmalar da yapılmış ve tüm dersler birbirleriyle ilişkilendirilmiştir" (Özdemir, 2006).

Programın içerik boyutunda belirlenen amaçlara ulaşmak için "ne öğretilim?" sorusuna yanıt aranmaktadır. Bu bağlamda, programın içerik boyutu ile öğretilen konuların düzenlenmesi söz konusudur (Demirel, 2007, 120).

Amaçları gerçekleştirmek üzere seçilen bilgilerin belirli ölçütlere göre organize edilmesi gerekir. Öncelikle, o içeriğe ilişkin temel kavramlar belirlenmeli, kavramlar arasında nasıl ilişkiler kurulacağı, bir başka deyişle hangi genellemelerin geliştirileceği önceden düşünülmelidir. Bu bağlamda, öğrencileri düşünmeye itecek temel sorular ve bunları dikkate alan öğrenme etkinliklerinin neler olabileceği kararlaştırılmalıdır (Doğanay, Sarı, 2007, 74).

Reigeluth ve Merrill (1983), içerik düzenlemede iki temel strateji olduğunu belirtmektedir: Mikro stratejiler, makro stratejiler. Makro stratejiler, birden fazla içerik türünün öğretimiyle ilgili öneriler sunmaktadır. Mikro stratejiler ise içerik türlerinden yalnızca birinin öğretimi ile ilgili öneriler sunmaktadır. Bu çalışmada kavramların içerik öğelerinin incelenmesinde mikro stratejiler kapsamında önerilmiş olan ölçütlerin temel alınmasının daha uygun olacağı düşünülmüştür. Kavramlar içerik türlerinden biridir ve genellemelerin öğrenilebilmesi için ön koşuldur. Kavramlar tam olarak öğrenilmediğinde, söz konusu kavramları içeren genellemeler de tam olarak öğrenilmeyecektir. Bu nedenden dolayı 2005 Sosyal Bilgiler dersi eğitim programında da kavramların öğretimine de ağırlık verilmiş ve hangi kavramın hangi sınıfta veya sınıflarda, hangi düzeylerde öğretileceği de belirtilmiştir. Ayrıca yetkililer tarafından öğretilmesi hedeflenen kavramların, kavram analizlerinin yapıldığı da (Öztürk, 2006, MEB) belirtilmektedir.

Merrill' e göre (1983), bir kavram öğretilirken, kavramın tanımı, kavram şeması, ayırt edici özellikleri, ayırt edici olmayan özellikleri, örnekleri, örnek olmayanları... gibi içerik öğeleri öğrenciye uygun sırada ve sayıda sunulmalıdır, çünkü bir kavram bu öğelerden oluşmaktadır. Bu bilgiler verilmediğinde öğrenci, bilgideki boşlukları, kendine göre anlamlar üretmek, kendisi tamamlayabilmekte ve kavramı yetersiz biçimde öğrenebilmektedir. (Coşkun, 2007). Bu çalışmada öğrencilere 4, 5, 6 ve 7. sınıflar olmak üzere dört yıl boyunca her sınıfta öğretileceği belirtilen kavramlar inceleme konusu yapılmıştır. Böylece kavramlarla ilgili olarak öğrencilere verilen bilgilerin dört yıllık zaman dilimindeki gelişimi incelenmeye çalışılmıştır. Araştırmada ilgili sınıfların öğretmen kılavuz kitapları incelenmiştir. Öğretmen kılavuz kitaplarının içerisinde öğrencilere dağıtılan ders kitaplarının ve öğrenci çalışma kitaplarının da içeriği yer almaktadır. Uygulanmakta olan programda ders kitapları ve öğrenci çalışma kitapları öğrencilerin, ÖKK'ler ise öğretmenlerin en çok yararlandığı öğretim araçlarıdır.

Yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitaplarında yer alan kavramların içerik düzenleme stratejileri açısından incelenmesine gereksinim duyulmuştur. Öğretmen kılavuz kitapları hem ders kitaplarını hem çalışma kitaplarını içermesi nedeniyle araştırma kapsamına alınmıştır. Bu açıklamalar doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi şu şekilde ifade edilmiştir. “Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitaplarında yer alan kavramlarla ilgili olarak verilen içerik öğeleri ne gibi özellikler göstermektedir?”

1.2. Araştırmanın Amaçları

1.2.1. Genel Amaç

Bu araştırmanın genel amacı; ilköğretim 4. , 5. , 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretmen kılavuz kitaplarında öğretilmesi hedeflenen kavramlar içerisinden seçilen bazı kavramların içerik öğelerinin incelenmesidir.

1.2.2. Alt Amaçlar

Araştırmanın genel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. 4, 5, 6 ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi eğitim programına göre öğretilmesi hedeflenen kavramlar içerisinden seçilen kavramların ünitelere ve öğrenme düzeylerine göre dağılımı nedir?
2. 4, 5, 6 ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitabında;
 - a. Giriş düzeyinde öğretimi hedeflenmiş olan kavramlara ait hangi içerik öğelerine yer verilmiştir?
 - b. Geliştirme düzeyinde öğretimi hedeflenmiş olan kavramlara ait hangi içerik öğelerine yer verilmiştir?
 - c. Pekiştirme düzeyinde öğretimi hedeflenmiş olan kavramlara ait hangi içerik öğelerine yer verilmiştir?
3. 4, 5, 6 ve 7. sınıf MEB'in yayınladığı Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitabında; “giriş, geliştirme ve pekiştirme” düzeylerinde verilen kavramların içerik öğelerinin sınıflara göre dağılımı nasıldır?
4. Öğretmen kılavuz kitaplarında öğretilmesi hedeflenen her bir kavramla ilgili olarak 4, 5, 6 ve 7. sınıfta sunulan içerik öğeleri nasıl bir gelişim göstermektedir?

1.3. Araştırmanın Önemi

2005 programı ile birlikte ÖKK'ye çok büyük görevler yüklenmiştir. ÖKK'nin içerisinde öğrencilere dağıtılan öğrenci çalışma kitaplarının (ÖÇK) ve ders kitaplarının (DK) da içeriği yer almaktadır. Ayrıca ÖKK'de dersin amaç ve kazanımlarının ne kadar sürede nasıl kazandırılacağı ile ilgili bilgiler de yer almaktadır. Bu nedenle ÖKK öğretmenlere ders sürecinde yapmaları gerekenlerle ilgili yol gösterir ve bilgi verir. Öğretmenin bu konuda ÖKK'den aldığı yanlış veya eksik bilgisi öğrenciyi de etkileyeceğinden düşünmenin zihinsel aracı olarak tanımlanan kavramlar yönünden ÖKK'nin incelenmesi önemlidir.

Ders kitapları öğretim sürecinde hem öğretmenin hem de öğrencinin en çok yararlandığı kaynaklardır. Bu nedenle derste kullanılacak olan kitapların, bilimsel ölçütler dikkate alınarak hazırlanmasının ve değerlendirilmesinin önemli kazançlar sağlayacağı açıktır. Bu kazançlar öğretmene ve öğrenciye tam ve eksiksiz bilgi sağlaması, yol göstermesi, öğrencilerin yanlış öğrenmelerini en aza indirmesi, kalıcı bilgi, üst düzeyde öğrenme sağlaması, bilginin transferini sağlaması ve öğrenmeyi çekici hale getirmesi biçiminde sıralanabilir.

Bu çalışmada ise İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi öğretmen kılavuz kitapları konu edilmiştir. 4. sınıfta öğretimine başlanan, 5. ve 6. sınıfta öğretimine devam edilen ve 7. sınıfta pekiştirme düzeyinde öğretimi tamamlanmış olacak olan kavramlar incelenmiştir. Araştırma kavramlarla ilgili olarak hem her yıl hem de dört yıl boyunca kitaplarda verilmiş olan bilgilerin bütününe görme olanağı sağlaması açısından önemlidir.

Ayrıca araştırma ÖKK'nin incelenmesiyle hem öğretmene hem de öğrenciye sunulan bilgileri bütün olarak görme olanağı vermesi açısından da önemlidir. Araştırma kapsamında incelenen kavramlarla ilgili olarak ulaşılan sonuçların ÖKK'nin gelişimine katkı sağlayacağı umulmaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırma;

1. 2006- 2007 eğitim - öğretim yılında Adana merkez Yüreğir ilçesine MEB tarafından öğretmenlere dağıtılan ilköğretim 4, 5 ve 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitapları ile 2007- 2008 eğitim öğretim yılında öğretmenlere dağıtılan 7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitabı;

2. İlköğretim 4, 5, 6 ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen yerleşme, nüfus, bölge, yön, çevre, çevre kirliliği, hava olayı, hava durumu, afet, doğal ortam, beşeri ortam, iklim, kültür, yurttaşlık, millet, milli egemenlik, kültürel öge, benzerlik, farklılık, savaş, barış, kıta ve ulaşım kavramlarının incelenmesi ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Kavram: Ortak özellikleri paylaşan ve aynı isimle tanımlanan semboller, olaylar ve nesnelere gurubudur (Merrill, 1983).

Kavramın İçerik Öğeleri: Bir kavram öğretilirken, kavramın tanımı, kavram şeması, ayırt edici özellikleri, ayırt edici olmayan özellikleri, örnekleri, örnek olmayanları ... gibi öğelerdir (Merrill, 1983).

Öğretmen Kılavuz Kitabı: Uygulanmakta olan programla birlikte öğretmenlere dağıtılan, öğretmenlere program, yöntem ve teknikler ile uygulama biçimleri üzerinde bilgi veren ve yol gösteren kaynak.

1.6. Kısaltmalar

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

ÖKK: Öğretmen Kılavuz Kitabı

ÖÇK: Öğrenci Çalışma Kitabı

DK: Ders Kitabı

ÖBK: Öğeleri Belirleme Kuramı

ÖAK: Öğretimi Ayrıntılama Kuramı

AÇT: Anlam Çözümleme Tablosu

KAEÖ: Kavramın Ayırt Edici Özellikleri

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Açıklamalar

Bu araştırmada Sosyal Bilgiler dersi öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan bazı kavramlar içerik öğeleri açısından incelenmiştir. Bu nedenle aşağıda, kavram, içerik düzenleme, Sosyal Bilgiler Dersi ve ders kitapları ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

2.1.1. Kavram

Bilgi üretmek bir insan etkinliğidir. Bu süreç, betimleme, sınıflama ve açıklama basamaklarını izler. Kavramlar da dağınık olan nesnelere, olayların, durumların belli özelliklerinin dikkate alınarak bir araya toplanması yani sınıflandırılması aşamasına karşılık gelmektedir. Bu sınıflandırmayı bir sözcükle adlandırdığımızda ise tek bir sözcükle sayısız nesneyi zihnimize tasarlayabiliriz (Coşkun 2007, 90).

Literatürde kavramla ilgili olarak birçok tanıma rastlanmaktadır. Bunlardan bazıları aşağıda verilmektedir.

TDK'nin "Eğitim Terimleri Sözlüğünde" (2008) kavram üç şekilde tanımlanmıştır: 1- Bir şey üzerinde birçok ayrı algıları kapsayan genel düşünce. 2- Bir olay, bir nitelik ya da nicelik üzerinde oluşan zihinsel imge. 3- Kaplamı ve içeriği bir im ya da sözle anlatılarak anlam kazandırılan soyut düşünce.

Kavram; benzer özellikleri paylaşan nesne görüş ve olaylara verilen ortak isimdir (Şimşek, 2006, 27).

Kavram; temel özellikleri paylaşan nesnelere, olayları ve süreçleri gruplamak için kullanılan bir terimdir (Cannon, 2002, 24).

Tennyson ve Park (1980) da kavramı; "ortak özellikleri paylaşan spesifik nesnelere sembollerin veya olayların oluşturduğu özel bir ad ve sembole gösterilebilen bir bütündür" şeklinde tanımlamaktadırlar.

Kavram; zihnimize düşünülmüş olan herhangi bir şeydir (Özlem, 2004, 66)

Senemoğlu (2007, 511), kavramlarla ilgili olarak şu açıklamaları yapmıştır. Kavram benzer nesnelere, insanları, olayları, fikirleri, süreçleri, gruplamada kullanılan kategorilerdir. Kavramlar, bireyin bir grup varlık, olay, fikir ve süreçleri diğer gruplardan ayırt etmesini sağladığı gibi, diğer grup varlık, olay, fikir ve süreçlerle

ilişkiler kurmasına da yardım eder. Örneğin; psikoloji, sosyoloji, eğitim psikolojisi vb. kavramlar her bilim dalını diğerinden ayırt etmemizi sağladığı gibi, bir bilim dalının diğer bilim dallarıyla ilişkilerini kurmamıza da yardım eder. Kavramlar, fiziksel ve sosyal dünyayı anlamamızı ve anlamlı iletişim kurmamızı sağlar. Kavramları anlama, ilkeleri anlama, problem çözme ve dünyayı anlama için gereklidir. Kavramlar, çok kapsamlı bilgileri kullanılabilir bilimlere haline getirir. Örneğin; “hayvan” kavramı çok büyük miktarda bilgi içerir.

2.1.1.1. Kavram Türleri

Şimşek (2006) kavram türleri konusunda alan yazında birçok sınıflamanın önerildiğini ve bunların aşağıdaki başlıklar altında ele alınabileceğini belirtmektedir.

Şimşek (2006) kavramları şu şekilde sınıflamıştır:

1. Somut ve soyut kavramlar
2. Nesnel ve ilişkisel kavramlar
3. Üst kavramlar – alt kavramlar– bağlantılı kavramlar
4. Kendiliğinden kavramlar- kendiliğinden olmayan kavramlar
5. Günlük kavramlar- bilimsel kavramlar

Başka bir sınıflamaya bakacak olursak; Özlem (2004) kavram türlerini şu şekilde sınıflamıştır:

1. Somut ve soyut kavramlar
2. Tümel ve tikel kavramlar
3. Genel ve tekil kavramlar
4. Kolektif ve distribütif (üleştirilmiş- dağıtılmış) kavramlar
5. Açık ve seçik kavramlar
6. Olumlu ve olumsuz kavramlar
7. Özlük ve ilinti kavramları

Martorella (1986) ise kavram türlerini şu şekilde sınıflamaktadır;

1. Somutluk derecelerine göre
 - a) Somut (ağaç, araba, deniz)
 - b) Soyut (sevgi, umut, demokrasi)
2. Öğrenildikleri bağlama göre

- a) Formal (okul, öğretim programı)
 - b) İnfomal (toplumsallaşma)
3. Ayırt edici özelliklerine göre
- a) Tek boyutlu (sandalye)
 - b) Çok boyutlu (özgürlük)
 - c) İlişkisel (büyük/küçük)
4. Öğrenilme biçimlerine göre
- a) Eylemsel (yüzme)
 - b) Simgesel (televizyonda yüzme yarışını izleme)
 - c) Sembolik (yüzme hakkında kitap okuma)

2.1.1.2. Kavram Öğretimi ve Kavram Öğretimi Modelleri

Kavram öğretiminin temelinde öncelikle, evrendeki nesnelerin ortak özelliklere göre sınıflaması yatar. Anlama, karşılaştırma ve sınıflama kavram öğretiminde üç önemli boyutu oluşturur (Doğanay 2005, 237).

Kavram öğretimi konusunda birçok yöntem ve strateji önerilmiştir. Doğanay (2005) bu yöntem ve stratejileri şu şekilde sıralamıştır.

1. Martorella'nın Kavram Analizi Yöntemi
2. Klausmeier'in Kavram Oluşturma Modeli
3. Merrill- Tennyson Kavram Kazanımı Stratejisi
4. Hilda Taba Kavram Öğretimi Stratejisi: Listele- Grupla- Ad Ver
5. Joyce ve Weil' in Kavram Kazanımı Stratejisi
6. Problem Çözme ve Araştırma – İnceleme Yoluyla Kavram Geliştirme

Kavram öğretiminde ilk iş, Sosyal Bilgiler programında öğrencilere öğretilmesi uygun ve gerekli olan kavramların belirlenmesidir. Kavramlar belirlendikten sonra öğretmenin kavramı analiz etmesi gerekir. Daha sonra ise, analiz edilen kavrama uygun öğretim stratejisi ve materyallerin hazırlanması gerekir. Kavram analizinin Martorella' ya göre (1998); kavramın adını, kavramın tanım ya da kuralını, kavramın ayırt edici özelliklerini, kavramın en iyi ve diğer bazı örneklerini ve örnek olmayanlarını içermesi gerekir (Akt: Doğanay, 2005, 238).

Merrill'in (1983) önerdiği kavram öğretimi modelinde ise Martorella'nın kavram analizi stratejisinde yapılması gerekenlere ek olarak kavram hiyerarşisi,

kavramın ayırt edici özelliklerinin bir örnek üzerinde gösterilmesi gibi içerik öğeleri de bulunmaktadır.

2.1.1.3. Kavram Öğretiminde İzlenen Temel Yaklaşımlar

Şimşek' e göre (2007); kavramların öğretimi konusunda birçok kuram ve model bulunmakla birlikte bunları iki paradigma altında toplamak mümkündür. Birinci paradigma öğretilecek kavramın, öğrencilerin kafasında nasıl temsil edildiğine ilişkin varsayımlara dayanan yaklaşımları içermektedir. İkinci paradigmada ise, öğretilecek olan kavramın ve temsil bileşenlerinin eğitsel süreçlerde hangi sunum sırasını izlemesi gerektiğine yönelik adımlar yer almaktadır. Aşağıda bu iki paradigma hakkında, Şimşek'in (2007) belirttiklerine yer verilmiştir:

Temsil Biçimine Dayalı Yaklaşımlar: Bu paradigma altında üç belirgin yaklaşım vardır. Bunlar klasik, prototipçi ve örnekleyici yaklaşımlardır.

Klasik yaklaşımın savunucuları, kavram öğrenmede tanımların oldukça merkezî bir rol oynadığını çünkü her kavramın bir kurallar sistemi bulunduğunu ve sistemin aslında kavramın genel sınırlarını ve ortak özelliklerini açık biçimde belirlediğini ileri sürmektedirler. Klasik yaklaşım; her kavramın ortak özelliklere sahip olduğunu belirtir. Ortak ya da sabit özellikler, bir kavramı tanımlayan ve örnek durumları örnek olmayan durumlardan ayırt etmede yararlanılan özelliklerdir.

Prototipçi yaklaşıma göre ise, bir kavramın tüm örneklerinin eşit değerde olmadığını ve bazı örneklerin ötekilerden daha merkezî bir özellik taşıdığını belirtmektedir. Prototip olarak adlandırılan bu daha ağırlıklı örnekler, kategorik ve kavramsal yargılarda önemli bir rol oynamaktadır.

Örnekleyici yaklaşıma bakıldığında ise, bu yaklaşım da prototipçi yaklaşımda olduğu gibi kavramın ortak özelliklerini içeren listeden önce belirli bir örneğini kafamızda oluşturduğumuzu ileri sürmektedir. Bireylerin herhangi bir kavramı çoğu zaman tipik örnek niteliği taşımayan ayırt edici ve anımsanabilir bir örnek aracılığıyla temsi edildiği önermesiyle prototipçi görüşten ayrılır.

Klasik, prototipçi ve örnekleyici görüşlerin karşılaştırılması Şekil 2.1'de verilmiştir.

Yaklaşım	Temsil Biçimi	Temsil yaratma Süreci
Klasik yaklaşım	Her kavram, ortak özelliklerinin sözel betimlemesiyle temsil edilir; bu özellikler kavramı tanımlamada gerekli ve yeterlidir.	Özellikler günlük yaşamdaki örneklerin soyutlamasından oluşturulur.
Prototipçi yaklaşım	Her kavram, ya ideal bir örneğin imgesi ya da ideal özelliklerin sözel betimlemesi yoluyla temsil edilir; örnek ve özellikler, kavramın tipik durumlarını temsil eder.	Özellikler ve örnekler, günlük yaşamdaki tipik durumların soyutlamasından oluşturulur.
Örnekleyici yaklaşım	Her kavram, ayırt edici ve anımsanabilir bir örneğin imgesi ya da sözel betimlemesi yoluyla temsil edilir.	Soyutlama oluşmaz; ayırt edici örneğin sözel betimlemesi ya da imgesi belleğe kodlanır.

Şekil 2.1. Kavramların Temsili İle İlgili Üç Yaklaşım

Kaynak: Hamilton ve Ghatala, 1994, 156 (Akt: Şimşek, 2006, 41)

Sunum Biçimine Dayalı Yaklaşımlar: Şimşek'e göre (2006) konuya kavram öğretimi sırasında izlenen öğretim stratejileri ve bu stratejilerin birer parçası olan etkinliklerin sunum sırası açısından bakıldığında, tümevarımcılık ve tümdengelimcilik biçiminde adlandırılabilir iki yaklaşım karşımıza çıkmaktadır.

Tümevarımcılık, gözlem ve tartışmaya dayalı süreçler yoluyla öğrencilerin kavramları doğru biçimde tanıyabilmelerini öngörmektedir. Kavram öğretiminde tümevarımcı yaklaşım uygulanırken izlenen adımlar kısaca şöyle belirtilebilir (Şimşek, 2006):

- Öğrencilere örnekleri sunma
- Öğrencilerin kavramsal özellikleri belirlemesi
- Öğrencilerin tanım oluşturması
- Farklı ve karşıt örnekleri sunma
- Öğrencilerin saptadıkları temel özellikleri üst kavramla ilişkilendirmesi
- Pekiştirici yeni örneklerle öğrenmeyi destekleme

Tümdengelimcilik; yaklaşımında öğrencilere kavramların kuramsal olarak tanıtılması ve ardından örneklerle desteklenmesi öngörülmektedir. Bu yaklaşımda şu sıra izlenir (Şimşek, 2006):

- Öğretmenin tanımı sunması ya da tahtaya yazması

- b. Tanımın içinde yer alan belirsiz ve anlaşılmayan terimlerin açıklanması
- c. Tanımdaki özelliklerin olumlu ve olumsuz olarak belirlenmesi
- d. Öğrencilerin verilen tanımla örnekleri ilişkilendirmesi

İster tümevarımcı ister tümdengelimci yaklaşım olsun önemli noktalar olarak öğretilecek kavramın iyi belirlenmesi, ayırt edici özelliklerin açıklığa kavuşturulması, örneklerin akıllıca kullanılması ve öğrencilerin etkin kılınmasına özel önem verilmesi gerekmektedir (Şimşek, 2006).

2.1.1.4. Kavramlarda Sınıflama Hataları

Şimşek (2006) kavram öğrenmede sınıflama hatalarını üçe ayırmıştır. “Bunlar genelleme, ayırt etme ve yanlış kavramlaştırmayla ilgilidir. Genelleme hatası aşırı genelleme ve yetersiz genelleme olarak bilinmektedir (s. 33).

Çepni, Ayas, Johnson, Turgut (1997), genelleme hatalarını şu şekilde açıklamaktadırlar: Kişinin genelleme sürecine etki eden birçok etken vardır. Kavram gelişiminde genelleme, ilgilendiğimiz varlıkları ortak özelliklerine göre bir kategoride toplama ve ad verme sürecidir. Kategoride olmayan varlıkları kategorideymiş gibi düşünmek önemli bir hata kaynağıdır. Bu tür hataya gereğinden fazla genelleme (overgeneralization) denir. Bu hatanın aksi de olabilir. Bu kategoriye dahil olması gereken bir varlığı dışarıya bırakmak da gereğinden az genelleme (undergeneralization) olur.

Şimşek (2006), sınıflama hatalarını şu şekilde açıklamaktadır:

Aşırı genelleme (over- generalization) hatası, az sayıda ya da birbirine çok benzeyen örnekleri gören öğrencilerde ortaya çıkar. Bu öğrencilere, kavram öğretimi sırasında yalnızca örnek durumlar gösterilmiş ve örnek olmayan durumlardan kaçınılmış olabilir.

Yetersiz genelleme (under –genaralization) hatası, bir kavramın örneğinin ayırt edilememesi biçiminde ortaya çıkar. Başka bir deyişle, yeni durum, kavrama örnek olduğu halde, öğrenci örnek olmadığını söyler. Bu durum çok sayıda örnek olmayan durum göstermekten ve örnek durumdan kaçınmaktan ileri gelmektedir.

Ayırt etme güçlüğü (discrimination difficulty) biçiminde tanımlanan sorun, belirli bir kavrama ilişkin doğru sınıflama davranışını sergilemede yaşanan sıkıntıdır. Beklenen süre içinde ayırt etme (benzerlik ya da farklılığı

belirtebilme) davranışı ortaya çıkmıyorsa, öğrenci, kavramın özelliklerini yeni duruma uygulamaya çalışmakta fakat bunda zorluk çekmektedir.

Yanlış kavramsallaştırma (misconception) hatası, bir kavramın tanımını anlamada ve bu tanıma uygun örnekleri ya da örnek olmayan durumları belirlemede zorluk yaşanmasıdır.

Çepni ve diğerleri (1997), aşırı ve dar genellemeyi şöyle örneklendirmektedirler: “Çocuk sıvı kavramını öğrenirken sıvılarla ilgili deneyimlerini süt, çay, su vb içilen örneklerle kazandıysa, şampuan onun için sıvı değildir. Bu sıvı sayılması gereken bir örneği kategori dışı bırakmaktır; içilmeyen sıvılar olamayacağı gibi yanlış bir düşünceye götürür. Çocuk sıvıların akıcılık, bulunduğu kabın şeklini alma vb. gibi özelliklerden hareket ederek çamur ve ince kum gibi varlıkları da buldukları kabın şeklini aldıkları için sıvı sayarsa aşırı genelleme hatasına düşmüş olur”.

Yazıcı ve Samancı (2003), kavram yanılgısı ve kavram kargaşasını şu şekilde ifade etmektedirler: “Kavram yanılgısı öğrencilerin kavramları bilimsel olarak kabul edilen kavram tanımından farklı olarak algılaması olarak kabul edilirken, kavram kargaşası da, öğrencilerin çevreden, aileden veya bir şekilde öğrendikleri zihinlerindeki sözcükleri, yeni öğrendikleri kavramlar ile mantıklı bir şekilde bütünleştirememeye veya değiştirememeye durumu olarak ifade edilmektedir.

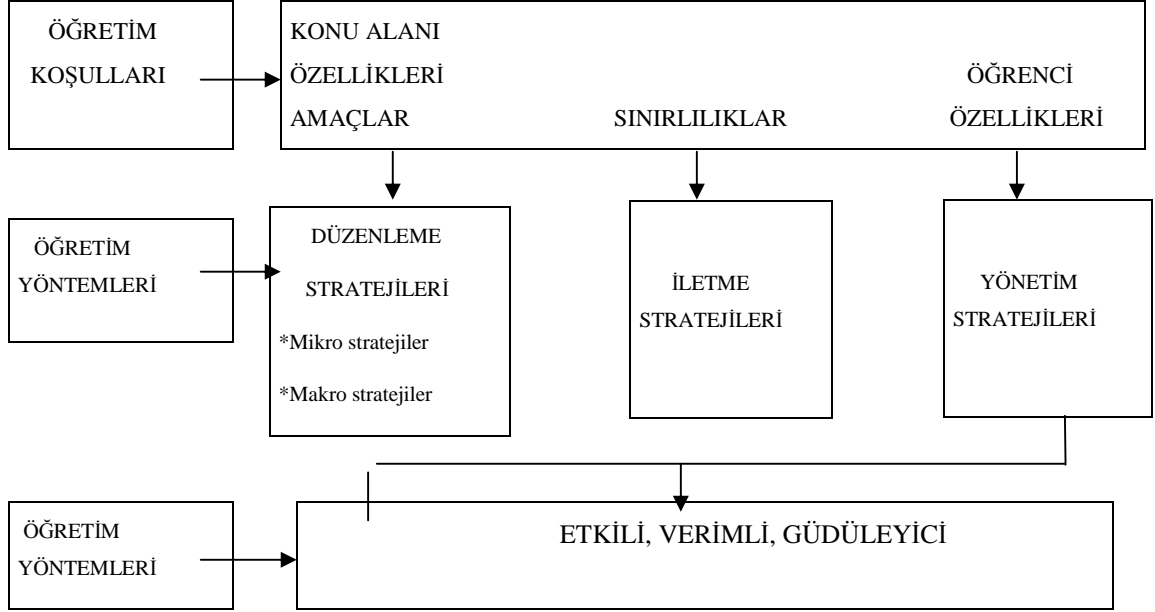
2.1.2. İçerik

2.1.2.1. İçerik Düzenleme ve İçerik Düzenleme Stratejileri

İçerik, programın hedefleri doğrultusunda seçilmiş konular bütünlüğüdür. Bu boyutta programda belirlenen hedeflere ulaşabilmek için ne öğretim sorusuna yanıt aranır. (Demirel, 2007, 42). Eğitim programı düzeyinde içeriğin hangi bölümlerinin, hangi yıllarda, hangi dönemlerde, ne kadarının verileceğinin kararlaştırılmasıyla ilgili olan farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Demirel (2007), bu yaklaşımları şöyle belirtmektedir.

1. Doğrusal programlama yaklaşımı
2. Sarmal programlama yaklaşımı
3. Modüler programlama yaklaşımı
4. Piramitsel ve çekirdek programlama yaklaşımı
5. Konu ağı- proje merkezli program yaklaşımı
6. Sorgulama merkezli programlama yaklaşımı

Öğretim amaçlarını kazandıracak olan içeriğin seçilmesi ve sıralanmasında pek çok etkenin aynı anda göz önünde bulundurulması zorunludur. Reigeluth (1983), içerik düzenleme stratejilerinin, diğer değişkenlerle ilişkisini Şekil 2.2' de göstermektedir.

Şekil 2.2. Öğretim Değişkenleri ve Değişkenler Arasındaki İlişki (Reigeluth, 1983)

Makro ve mikro stratejiler öğretilecek olan bilginin seçilmesinde ve sıralanmasında yararlanılabilecek stratejiler önermektedir (Reigeluth, 1983). Aşağıda bu stratejiler hakkında kısaca bilgi verilmektedir.

2.1.2.1.1. Makro Stratejiler (Yapılandırma Stratejileri)

Öğretim tasarımcıları, makro stratejileri, ders içindeki birbiriyle ilişkili olan beceri ve bilgi bütününi düzenlemek (organize) için kullanırlar. Bu durumda makro stratejiler farklı sayıdaki içerik fikirlerini yapılandırmak için kullanılmaktadır. Makro stratejiler belleğin düzenlenmesiyle ilgilidirler. Bu stratejilerin amacı; beceri ve bilgi repertuarının bütün yapısında değişiklik yaratmak veya etkilemektir. Makro stratejiler, birden fazla içerik türünün (öğretilecek içerikte kavramlar, işlemler, ilkeler birlikte bulunur) öğretilmesiyle, diğer bir deyişle öğretilecek birimleri sıralama, sentezleme ve özetleme ile ilgili olan stratejilerdir (Patent, Chao, Reigeluth, 1986). Aşağıda sıralama, sentezleme ve özetleme kısaca açıklanmaktadır:

Sıralama: Sıralama hakkındaki yönergelerin büyük çoğunluğu makro düzeyle ilgilidir. Makro stratejilerde, farklı içerik türlerine ait olan çok miktardaki bilginin nasıl sıralanacağı üzerinde durulmaktadır. Öğretim tasarımcılarınca çok bilinen sıralama stratejilerinin bazıları şunlardır:

- Spiral program (Bruner)
- Aşamalı farklılaşma (Ausubel)
- Hiyerarşik sıralama (Gagne)
- En kısa yol (P. Merrill, Scandura ve Stein)
- Geriye dönük zincirleme (Gilbert)
- Kartopu sıralama (Landa)
- Durağan ve hareketli yapı (O. Anderson) (Patent, Chao, Reigeluth, 1986).

Sentezleme: Reigeluth' a göre sentezleyicinin amacı, içerik türlerinden yalnızca bir tanesine ait (örneğin kavram, ilke veya prosedür) bireysel fikirleri, bu fikirler arasındaki karşılıklı ilişkileri açık olarak öğrencilere öğretmek için, ilişkilendirmek ve birleştirmektir. Sentezleyiciler, bilgilerin derinliğine anlaşılmasını kolaylaştırır, öğrencinin yeni bilgiyle ilgilenmesini sağlar ve bilginin kalıcılığını olumlu yönde etkiler. Bir sentezleyici geliştirirken Reigeluth, sadece bir içerik türünün ilişkilerine (kavramsal, işlemsel veya kuramsal) bağlı kalınmasını önermektedir (Patent, Chao, Reigeluth, 1986).

Özetleme: Reigeluth' a göre (1983), öğretimde, öğrenilenlerin unutulmasını önleyebilmek için bunların sistematik bir biçimde tekrar edilmesi önemlidir. Bir özetleyici; (1) öğretilen her bir bilginin kısa bir özeti, (2) her bir bilgi birimiyle ilişkili bir örnek (yani kolay hatırlanan ve temsil edici – tipik bir örnek), (3) her bir bilgi için teşhis edici öğrencinin kendi kendine alıştırmaya yapabileceği maddelerden oluşur (Köymen, 1983, 179, Akt: Kutlu, O., 1999).

2.1.2.1.2. Mikro Stratejiler (Sunu Stratejileri)

Mikro stratejiler bir tek içerik biriminin öğretiminde kullanılmaktadır. Bu stratejiler daha çok belleğin kazanımıyla ilgilidir. Bunlar öğrencinin uzun süreli belleklerini etkin bir şekilde oluşturmak için tasarlanır. Mikro stratejiler tek tek olguların, kavramların, işlem ve ilkelerin öğretimi için öneriler kapsamaktadır. Bu araştırmada da içerik türlerinden yalnızca kavramlar inceleme konusu yapılmıştır. Kavramlar öğretilirken, öğrenciye sunulması gereken içerik öğeleri; kavramın tanımı,

kavram hiyerarşisi, kavramın ayırt edici özellikleri, ayırt edici olmayan özellikleri, kavram örnekleri, kavramın örnek olmayanları biçiminde belirtilmektedir (Merrill, 1983; Martorella, 1986). Bu araştırmada da Sosyal Bilgiler dersi ÖKK'lerindeki bazı kavramlarla ilgili olarak sunulan içerik öğeleri incelenmiştir.

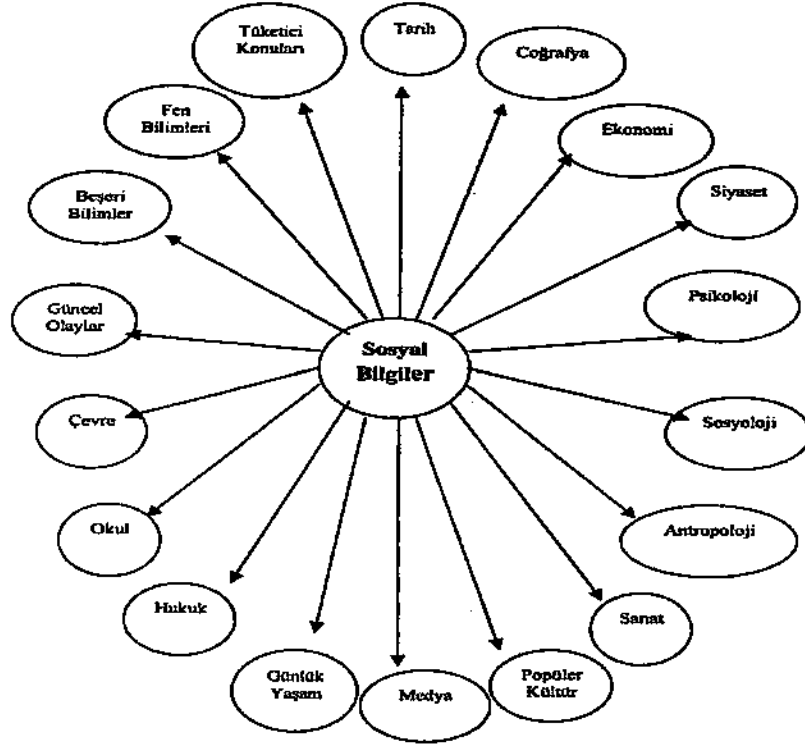
2.1.3. Sosyal Bilgiler Programının Temel Yaklaşımı

Barth (1991) Sosyal Bilgileri şöyle tanımlamıştır: “Sosyal Bilgiler, kritik sosyal konularda vatandaşlık becerilerinin uygulanması amacıyla, sosyal ve beşeri bilimler kavramlarının disiplinler arası bir yaklaşımla kaynaştırılmasıdır (Akt: Öztürk, 2007, 23).

Evans ve Brueckner'e (1990) göre, öğrencilerden Sosyal Bilgiler derslerinde her şeyden önce olgusal bilgileri edinmeleri beklenmektedir. Problem çözebilme bakımından bu olguları öğrenmeleri büyük bir önem taşımaktadır. Farklı sosyal bilimcilerin günlük çalışmalarında kullandıkları araştırma/problem çözme ve bilgi üretme süreçleri, öğrencileri olgusal öğrenmeden çok daha zengin bir bireysel donanıma sahip kılabilmektedir. Bu bakımdan sosyal bilimcilerin kullandıkları süreçleri öğrenme ve uygulama, hatırlamaya dayalı öğrenmenin tamamlayıcısıdır (Akt: Öztürk, 2007, 38).

Yukarıda Sosyal Bilgilerin doğası açıklanırken belirtildiği gibi, ilköğretim okullarında sosyal bilimlerden alınan içerik, bu dersin ünitelerinde kaynaştırılıp bütünleştirilerek kullanılmaktadır. Örneğin ülkemizde 2005 yılında uygulanmaya başlayan ilköğretim Sosyal Bilgiler dersi 4. sınıf programında (2005, MEB) bulunan “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesinin içeriği, tarih başta olmak üzere, antropoloji, sosyoloji ve coğrafya gibi sosyal bilimlere dayanmaktadır. Ayrıca gerek bu ünitelerin gerekse diğerlerinin işlenmesi sırasında, içeriğin dayandığı sosyal bilimlerin yöntemleri işe koşulmaktadır.

Sosyal Bilgiler programlarında sosyal bilgilerin yararlandığı bilgi kaynakları Şekil 2.3.'de gösterilmiştir.

Şekil 2.3. Sosyal Bilgilerin Yararlandığı Bilgi Kaynakları

Kaynak: Martorella, 1998; Akt: Doğanay,2005,21

Hazırlanan İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi programının temel hedefleri şu şekilde belirlenmiştir.

- İyi birey
- İyi insan
- İyi vatandaş
- İyi tüketici
- İyi üretici
- Dünya ile rekabet edebilen bireyler yetiştirmek amacıyla:

Sosyal Bilgiler Programı,

1. Her öğrencinin birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.
2. Öğrencilerin gelecekteki yaşamlarına ışık tutarak, bireylerden beklenen niteliklerin geliştirilmesine duyarlılık gösterir.
3. Bilgi, kavram, değer ve becerilerin gelişmesini sağlayarak, öğrenmeyi öğrenmenin gerçekleşmesini ön planda tutar.

4. Öğrencileri düşünmeye, soru sormaya ve görüş alışverişi yapmaya özendirir.
5. Öğrencilerin fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu bireyler olarak yetişmesini amaçlar.
6. Millî kimliği merkeze alarak, evrensel değerlerin benimsenmesine önem verir.
7. Öğrencilerin kendi örf ve âdetleri çerçevesinde ruhsal, ahlâkî, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmesini hedefler.
8. Öğrencilerin haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren bireyler olarak yetişmesini önemser.
9. Öğrencilerin toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmasını sağlar.
10. Öğrencilerin öğrenme sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına olanak sağlar.
11. Her öğrenciye ulaşabilmek için öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerindeki çeşitliliği dikkate alır.
12. Periyodik olarak, öğrenci çalışma dosyalarına bakılarak öğrenme ve öğretme süreçlerinin akışı içerisinde değerlendirmeye olanak sağlar.

Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı, Barr, Barth ve Shermis'in (1977) ortaya koyduğu üç öğretim geleneğini de önemsemektedir.

Bunlar:

1. Vatandaşlık aktarımı olarak Sosyal Bilgiler,
2. Sosyal Bilimler olarak Sosyal Bilgiler,
3. Yansıtıcı düşünme olarak Sosyal Bilgilerdir.

Sosyal Bilgiler dersi, demokratik değerleri benimsemiş vatandaşlar olarak öğrencilerin içinde yaşadığı topluma uyum sağlamalarını ve öğrencilere bu bilgi birikimini yaşama geçirilebilecek donanımlar kazandırmayı amaçlamaktadır (MEB, 2004).

Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarını gerçekleştirmek için çeşitli öğretim araçları kullanılmaktadır. Bu araçlardan biri de basılı materyaller içerisinde yer alan kitaplardır. Uygulanmakta olan programda biri öğretmenlere; ikisi öğrencilere olmak üzere üç tane kitap MEB tarafından ücretsiz olarak dağıtılmaktadır. Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan bu kitapların özellikleri aşağıda açıklanmaktadır.

2.1.3.1. Öğretmen Kılavuz Kitapları(ÖKK)

Şu anda kullanılan ÖKK kitapları Yapılandırmacı öğrenme yaklaşıma göre hazırlanmıştır. 2004- 2005 eğitim öğretim yılında Ankara, Bolu, Hatay, İzmir, Kocaeli, Van, İstanbul, Diyarbakır ve Samsun olmak üzere 9 ilde pilot uygulaması yapılan Sosyal Bilgiler ilköğretim programı 2005- 2006 eğitim – öğretim yılında 1, 2, 3, 4 ve 5. sınıflarda; 2006–2007 eğitim öğretim yılında ise 6. sınıflarda uygulamaya konulmuştur. Program 7. sınıflarda 2007 – 2008 eğitim- öğretim yılında uygulanmaya başlanmıştır. 8. sınıflarda ise 2008 – 2009 eğitim – öğretim yılında uygulanacaktır (MEB, 2004).

Öğretmen kılavuz kitabının içeriğinde;

- a) Sosyal Bilgiler dersinin kazanımlarına yer verilmiştir.
- b) Öğretim programlarında yer alan amaç ve açıklamalar doğrultusunda öğrencilere bilgi, beceri, anlayış ve tutumların kazandırılmasında öğretmene yardımcı olacak ve öğretimi kolaylaştıracak açıklayıcı bilgilere yer verilmiştir.
- c) Öğretmeyi ve öğrenmeyi kolaylaştırmak amacıyla ilgi çekici farklı örnek ve uygulamalar konulmuştur.
- d) Bilgi, beceri, tavır ve tutumlar ile değerlerin öğrencilere kazandırılabilmesi için hangi yöntem ve tekniklerin kullanılacağına yer verilmiştir.

2.1.3.2. Ders Kitapları

Bakanlık ve özel kesim tarafından hazırlanacak ders kitabı, temel ders kitabı, alan uzmanı/uzmanları, editör, dil uzmanı, görsel tasarımcı, ölçme-değerlendirme uzmanı, program geliştirme uzmanı, rehberlik veya gelişim uzmanlarından oluşan ekipçe;

- İçerik,
- Dil, Anlatım ve Üslup,
- Öğrenme ve Öğretme,
- Teknik, Tasarım ve Düzenleme yönleri dikkate alınarak hazırlanmıştır.

2.1.3.3. Öğrenci Çalışma Kitapları (ÖÇK)

ÖÇK içerisinde aşağıda belirtilen noktalar yer almıştır.

- a) Öğretim programlarında yer alan amaçlar doğrultusunda öğrencilere bilgi ve beceri kazandırılmasında yardımcı olacak, öğrenmeyi pekiştirecek unsurlara yer verilmiştir.

b) Öğrenmeyi kolaylaştırmak amacıyla öğrencinin ilgisini çeken çeşitli örnekler bulunur.

c) Konularla ilgili öğrenmeyi destekleyici ve günlük hayatla ilgisini kurabileceği çalışmalara ağırlık verilmiştir.

d) Dersin özelliğine göre her konu işlendikten sonra o konuda amaçlanan bilgi, beceri, değer ve tutumların kazandırılıp kazandırılmadığını ölçen çalışmalara ve değerlendirmelere yer verilmiştir.

e) Konular, öğrencinin öğrenmesini kolaylaştıracak ve ilgisini çekecek görsel öğelerle (grafik, şekil, resim, fotoğraf, harita, karikatür gibi) desteklenmiştir.

f) Öğrencilerin yeteneklerini geliştirmede yardımcı olacak çeşitli örnek, alıştırma, işlenen konular ve ünitelerle ilgili internet adresleri ve okuma kaynaklarına yer verilmiştir.

g) Dersin özelliğine göre soru-cevap, doğru-yanlış, çoktan seçmeli, eşleştirme, boşluk doldurma, bireysel ve grup çalışmaları, canlandırma, tablo tamamlama, cümle tamamlama gibi yöntem, teknik ve etkinliklere de yer verilmiştir. (http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2589_0.html)

2.2. İlgili Araştırmalar

2.2.1. Sosyal Bilgiler Programı ve Ders Kitapları ile İlgili Araştırmalar

Kale (2006), “MEB 1998 İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına dayalı olarak okutulan ilköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan ‘İstanbul’un Fethi ve Sonrası’ ünitesi’nin içeriğini tasarım yönünden incelemiştir. Bu araştırmada tarih konularının işlenişinde, kronolojik ve analitik tasarımın öğrenci başarısı üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırmanın temel problemi çerçevesinde yedi alt problem tanımlanarak, ölçme araçları ile tarih konularının işlenişinde her iki tasarıma dayalı öğretimin başarısı ölçülmeye çalışılmıştır.

Coşkun (2007), “4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler Programı Hakkında Öğretmen Görüşlerine İlişkin Nitel Bir Çalışma” adlı bir araştırma yapmıştır. Nitel olarak yapılan bu araştırmanın amacı 4 ve 5. sınıf yeni Sosyal Bilgiler dersi öğretim programıyla ilgili olarak öğretmenlerin görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Veriler Ankara merkez ve merkez ilçelerinde bulunan toplam 11 ilköğretim okulunda görev yapan toplam 45 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretmeninden elde edilmiştir. Veriler elde edilirken öğretmenlerle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde her bir öğretmene yarı

yapılandırılmış 26 açık uçlu soru sorularak veriler elde edilmiştir. Araştırma sonunda elde edilen veriler nitel araştırma tekniğinin gerektirdiği şekilde değerlendirilmiştir. 2005 Sosyal Bilgiler dersi programı, öğrencilerin aktif olarak derse katılımını teşvik ettiği için katılımcılar tarafından olumlu bulunmaktadır. Ancak, uygulamada derslerin çok fazla oyun şeklinde geçtiği ve bunun sonucu olarak etkinliklerde otorite kaybı sorununun yaşandığı belirtilmiştir. Aynı zamanda, etkinliklerde zaman yönetimi sıkıntısı çekildiği, ölçme sisteminin uygulayıcılar tarafından çok karmaşık ve sistemle uyumsuz bulunduğu ve bu nedenle de tam olarak uygulanamadığı belirtilmektedir. Bu çalışmada ayrıca öğretmen ve okul konularından kaynaklanan uygulama farklılıklarının olduğu sonucuna da ulaşılmıştır. Uygulamada yaşanan sorunlar gelir seviyesi yüksek okullarda, düşük gelir seviyeli okullara nazaran daha az yaşandığı görülmüştür. Katılımcılar uygulamada yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerilerinde, sunuların grup olarak yapılması, sınıf mevcutlarının azaltılması ve ölçme sisteminin eğitim sistemimizle uyumlu olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu arada, yeni program hakkında tam ve yeterli bilgi sahibi olmayan bazı katılımcıların eski öğretmen merkezli programa göre dersi işleme ilgisi çekici bulunmuştur. Programın felsefesinde görülen okul için değil, yaşam için öğrenme anlayışının gerçekleşebilmesi için sınav sisteminde de programla uyumlu şekilde değişiklikler yapılması gerekmektedir. Buna ilaveten uygulayıcılar yalnızca üst zihinsel becerileri geliştirici etkinlikler hakkında değil, aynı zamanda bu becerileri geliştirici yöntem ve teknikler hakkında da bilgilendirilmelidir. Programın amacına uygun olarak işletilebilmesi için hazırlanan programlar tüm okullarda açılacak olan program geliştirme birimi tarafından çevre şartlarına uygun hale getirilmeli ve sınıf mevcutları en fazla 25 kişi olmalıdır. Bununla birlikte uygulayıcılar yeni program ve yapılandırmacı yaklaşımın felsefesi hakkında mutlaka tam ve yeterli düzeyde hizmet içi vb. yöntemlerle bilgilendirilmelidirler.

Özdal (2007), yapmış olduğu çalışmada “6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi programında yer alan Türkiyemiz ünitesinin amaç, içerik, öğretme- öğrenme ve değerlendirme süreçleri açısından var olan durumu nedir? Ve bu ünitenin amaçlara uygun, daha etkili ve daha yararlı bir şekilde işlenebilmesi için öğretmenlerin geleceğe yönelik önerileri nelerdir?” sorularına yanıt aramıştır. Böylece çalışmada sınırlandırılmış bir konudan yola çıkarak mevcut öğretim programının yeterliliği belirlenmeye çalışılmıştır. Betimsel nitelikte olan bu çalışmada önce literatür taranmış, ardından bu literatüre ve uzman görüşlerine dayalı olarak veri toplamak amacıyla öğretmenler için, anket hazırlanmıştır. Araştırma 2005- 2006 eğitim öğretim yılında

Şanlıurfa il merkezinde ve Birecik ilçesinde bulunan ilköğretim okullarında 6. sınıfta görev yapan Sosyal Bilgiler branş öğretmenleri üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışma sonucunda yapılan veri analizlerinden ve istatistiksel çözümlenmelerden sonra şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Öğretmen görüşlerine göre değerlendirilen İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi programında yer alan Türkiyemiz ünitesi genelde yararlı ve uygundur.
2. İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi programında yer alan Türkiyemiz ünitesi amaç, içerik, öğretme- öğrenme süreçleri ve değerlendirme öğeleri açısından yeterli ölçüde etkili uygun değildir. Bulgulara dayanarak program değerlendirme ve geliştirme çalışmaları ile ilgilenen tüm uzman ve araştırmacılar tarafından, daha verimli, başarılı, etkili ve faydalı bir eğitim öğretim için ilköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi programında yer alan Türkiyemiz ünitesi programın dört temel ögesi yönünden incelenmeli, değerlendirilmeli, geliştirilmeli ve bu çalışmaların devamlılığı sağlanmalı gibi öneriler getirilmiştir.

2.2.2. Kavram Öğretimi ve İçerik Düzenlemesi İle İlgili Araştırmalar

Coşkun (1999), ‘Bazı kavramların kazandırılmasında Öğeleri Belirleme Kuramına dayalı öğretim ile geleneksel öğretimin akademik başarı ve kalıcılığa etkisi’ adlı bir çalışmayı eğitime giriş dersinde yapmıştır.

Araştırma Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi, sınıf öğretmenliği bölümü 1. sınıf öğrencileri ile yapılmıştır. Çalışmada eğitime giriş dersinden seçilen ünitelerde, bazı kavramların öğretiminde, geleneksel öğretim ile ÖBK’ ya dayalı öğretimin başarıya, öğrenme düzeylerine ve öğrenmenin kalıcılığına etkisi araştırılmıştır.

Genel olarak araştırma sonuçları birincil sunu biçimleriyle ve birincil sunu biçimlerinin, ikincil sunu biçimleriyle desteklenmesiyle yapılan öğretimin geleneksel öğretime göre başarıda, öğrenme düzeylerinde ve kalıcılıkta etkisinin daha fazla olduğunu ortaya koymuştur.

Sewell (2002), “Yapılandırmacılık ve Kavram Yanılgıları” isimli çalışmasında; öğrenmenin nasıl olduğu hakkında bilinenlerin ışığında öğretmenlerin, öğrencilerinin geçmişteki kavramlara ilişkin inanışlarını dikkate almadıkları zaman yapacakları öğretim faaliyetlerinin boşa zaman harcamaktan başka bir şey olmayacağını belirtmektedir. Sewell, öğrencilerin yeni bilgilerle karşılaştıklarında geliştirdikleri dört farklı yolun varlığına işaret etmiştir. Bu dört farklı yolda öğrenci davranışlarını ise;

- Geçmiş bilgiyi tamamen silip yerine yenisini yapılandıracağı,
- Geçmiş bilgiyi değiştirerek yeni kazandıkları bilgilere uyduracakları,
- Yeni bilgiyi değiştirecekleri ve geçmiş bilgilerine uyduracaklarını,
- Eski bildikleri ışığında yeni bilgiyi reddedecekleri olarak açıklamıştır.

Kılıç (2004), ilköğretim 5. sınıf düzeyinde, Sosyal Bilgiler dersinde “Cumhuriyet’ e Nasıl Kavuştuk” ünitesi süresi boyunca, Öğeleri Belirleme Kuramına göre öğretmenlerin içeriği nasıl düzenlediklerini ortaya koymak amacıyla bir çalışma yapmıştır. Kılıç, araştırma bulguları sonucunda; araştırmaya katılan üç öğretmenin de içerik türlerinden; olgu, kavram, genelleme içerik türlerinin üçünü de kullandıklarını, ancak daha çok olguyu kullandıkları sonucuna ulaşmıştır. Gözlem verileri incelendiğinde, öğretmenlerin herhangi bir kavramın; kavrama, uygulama ve yaratma düzeyinde öğretimini hiç yapmadıkları bulunmuştur.

Birişik (2006) “ilköğretim 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde ders içeriğinin yapıcı öğrenme kuramına göre düzenlenmesinin öğrencilerin öğrenme düzeyleri üzerindeki etkisi” adlı bir çalışma yürütmüştür. Son Test Kontrol Gruplu Deneysel Desen kullanılan bu çalışma 2004-2005 öğretim yılı Adana Sadıka Sabancı İlköğretim Okulundaki 8.sınıflar arasından, biri deney, diğeri kontrol olmak üzere random yoluyla seçilen iki grup üzerinde uygulanmıştır. Deney grubunda içerik yapıcı öğrenme kuramına göre oluşturulmuş ve öğretim yapılmış, kontrol grubunda da dersler geleneksel öğretim yöntemiyle işlenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde deney grubundaki öğrencilere ders kitabındaki yazılı bilginin yanında o konuyla ilgili anılar (Atatürk’ten Anılar), imzalanan genelge ve kongrelerin nüshaları, fotoğraflar, film, asetat vb. içeriğin zenginleşmesini sağlayan farklı materyaller verilmiştir. Verilen bu farklı materyaller sayesinde farklı sunumları gözleme şansına sahip öğrenciler tamamen kendi öğrenmelerini oluşturmak üzere aktif olmuşlardır. Sonuçta, deney grubundaki öğrencilerin akademik başarıları ve kendi anlamlarını oluşturma düzeylerinin kontrol grubundaki öğrencilere göre belirgin şekilde arttığı belirlenmiştir.

Twyman, Mccleery ve Tindal (2006), “Tarih Dersinin İçeriğini Şekillendirmek İçin Kavramlardan Yararlanmak” isimli çalışmalarında; deney ve kontrol gruplu bir çalışma yapmışlardır. İki grup ortaokul öğrencisine 5 haftalık süre ve iki farklı yöntemle Amerika Koloniler Dönemi tarihi anlatılmıştır. Deney grubundaki öğrencilere kavramlar ve problem çözme stratejileri açık bir şekilde öğretilmiştir. Kontrol grubundaki öğrencilere ise dersin içeriğindeki konular öğretmenin sözlü anlatımı

(konferans yöntemi) ve konunun okunması şeklinde sunulmuştur. İki gruba da ön test ve çeşitli son testler uygulanmıştır. Açıklanan bilgi görevleri; var olan kavram bilgisini ve kelime hazinesini ölçmek için; işlemsel bilgi ise; problem çözme ile ilgili kompozisyonlar aracılığı ile ölçülmüştür. Ancak olgusal bilgilere dayalı testte iki grup arasında herhangi bir farka rastlanmazken, öğrencilerin kelime testleri ve problem çözme ile ilgili kompozisyonlarında önemli farklar bulunmuştur. Bu bulgulara dayalı olarak araştırmacılar, kavramlar konusunda ilişkisel düşünme ve problem çözme yöntemlerinin kullanılması gerekliliğine ilişkin öneriler sunmuşlardır.

Yükselir (2006), yapmış olduğu deneysel çalışmada, ilköğretim altıncı sınıf Sosyal Bilgiler programı “coğrafya ve dünyamız” ünitesinde geçen kavramların kazanımı ve kalıcılığını kavram analizi ve geleneksel yöntemin nasıl etkilediğini araştırmıştır. Araştırmasını 2005–2006 öğretim yılının güz yarıyılında Adana ili Seyhan İlçesindeki bir devlet ilköğretim okulunda, bir deney ve bir kontrol grubunda bulunan toplam 90 öğrenci üzerinde gerçekleştirmiştir. Çalışma 8 hafta sürmüştür. Deney grubunda kavramlar öğretilirken kavram analizine dayalı olarak öğretim yapılmıştır, kontrol grubunda ise geleneksel yönteme göre hazırlanan ders planları doğrultusunda işlenmiştir. Deney ve kontrol gruplarına Kavram Anlama Testi öntest-sontest ve kalıcılık testi olarak verilmiştir. Ön ölçüm ve son ölçümden elde edilen veriler üzerinde kovaryans analizi uygulanmıştır. Araştırma bulguları; Sosyal Bilgiler programı “coğrafya ve dünyamız” ünitesinde geçen kavramların kazanımında, kavram analizi yönteminin geleneksel yönteme göre daha etkili olduğunu ortaya koymuştur. Kalıcılık testi puan ortalamaları açısından ise deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır.

Doğan (2007), 2005–2006 eğitim öğretim yılında ulusal düzeyde uygulamaya konan Sosyal Bilgiler dersi 5. Sınıf öğretim programında bulunan “Bir Ülke Bir Bayrak” ünitesindeki “devlet, milli egemenlik, cumhuriyet, demokrasi, anayasa, yasa, merkezi yönetim, yerel yönetim ve vatandaş” kavramlarının öğrenilmesinde; öğrencilerin başarı düzeylerinin ve varsa yaptıkları yanlışların belirlenmesi amacıyla bir çalışma yürütmüştür. Bu çalışmanın sonunda öğrencilerin her kavramla ilgili olarak başarıları incelenmiş, başarı sıralamasının en başarılı olunan kavramdan en başarısız olunan kavrama doğru şu şekilde olduğu bulunmuştur: Vatandaş, mili egemenlik, demokrasi, yerel yönetim, cumhuriyet, devlet, anayasa, merkezi yönetim, yasa. Öğrencilerin araştırma kapsamındaki kavramların tanımlarını tam olarak yapamadıkları, kavramların özelliklerini, üst kavramlarını ve türsel kavramlarını bilmedikleri tespit

edilmiştir. Öğrencilerin kavramları tam olarak kazanamadıkları, kavramların özellikleriyle ilgili olarak sahip oldukları birtakım bilgilerinin, yanlış olarak kavramların; türsel, cins ve uzak cins özelliklerini kapsadığı ve bu yüzden doğru sınıflama yapamadıkları görülmüştür.

Dündar (2007), yapmış olduğu araştırmada, Kavram Analizi Stratejisinin İlköğretim Üçüncü Sınıf Hayat Bilgisi dersinde öğrencilerin kavram öğrenme başarısı ve derse ilişkin tutumlarına etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla üç hipotezin doğruluğu test edilmeye çalışılmıştır. Bu hipotezler;

“1. Kavram Analizi Stratejisi’ne göre öğretim yapılan öğrenciler ile Kavram Analizi Stratejisine göre öğretim yapılmayan öğrencilerin Kavram Başarı Testi ön test-son test puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

2. Öğrencilerin Hayat Bilgisi dersine ilişkin tutumları, Kavram Analizi Stratejisine göre yapılan öğretime bağlı olarak farklılık gösterir.

3. Kavram Analizi Stratejisine göre öğretim yapılan öğrenciler ile Kavram Analizi Stratejisine göre öğretim yapılmayan öğrencilerin kavramları anlama düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır.” şeklinde kurulmuştur. Hipotezlerin doğruluğunu belirleyebilmek amacıyla öntest-sontest deney kontrol gruplu deneysel bir çalışma yapılmıştır. Bu amaçla İlköğretim üçüncü sınıf Hayat Bilgisi dersi Dün, Bugün ve Yarın teması boyunca devam eden bir uygulama yapılmıştır. Uygulamada Kavram Analizi Stratejisine uygun olarak geliştirilen etkinliklere dayalı bir öğretim süreci izlenmiştir. Kavram Analizi Stratejisine uygun olarak geliştirilen etkinlikler, kavramları öğrencilere somut bir şekilde göz önüne sergilemeyi amaçlamıştır. Etkinliklerde izlenen basamaklarda; “Kavram adı, Kavram tanımı, Kavramın belirleyici özellikleri, Kavramın belirleyici olmayan özellikleri, En iyi örnek, Diğer kavram örnekleri ve Örnek olmayan örneklerin sunulması” şeklinde bir sıra takip edilmiştir. Öğrencilerin kavram başarı düzeyleri araştırmacı tarafından geliştirilen ve yirmi iki sorudan oluşan başarı testi ile değerlendirilmeye çalışılmıştır. Geliştirilen başarı testi araştırma öncesinde ve sonrasında deney ve kontrol gruplarına uygulanmış ve aralarındaki farklar tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin kavramları anlama düzeylerini belirlemek için Kavram Anlama Formu uygulanmıştır. Kavram Anlama Formu’nda öğrencilerin kavramları kendi cümleleri ile açık uçlu şekilde cevaplandırmaları istenmiştir. Uygulama öncesinde ve sonrasında öğrencilerin Hayat Bilgisi dersine ilişkin tutumlarını belirlemek üzere araştırmacı tarafından geliştirilen Hayat Bilgisi Tutum Ölçeği uygulanmıştır.

Araştırma sonunda deney ve kontrol grubu öğrencilerinden elde edilen veriler ışığında üç hipotezin doğruluğu kabul edilmiştir. Araştırmanın bulgularına dayalı olarak Kavram Analizi Stratejisinin öğrencilerin kavram öğrenme başarı ve anlama düzeylerinde etkili bir strateji olduğu belirlenirken Hayat Bilgisi dersinde de öğrencilerin tutumlarını olumlu yönde etkilediği de belirlenmiştir. Ayrıca yapılan bu çalışmada özellikle Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinde kavram öğretiminde kullanılacak önemli strateji, yöntem, teknik ve materyallere yer verilerek uygulama örnekleri de sunulmuştur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma doküman taraması modelinde bir çalışmadır. Belge incelemesi yöntemiyle T.C. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından basılmış 2006–2007 eğitim-öğretim yılında, ilköğretim okulları 4, 5 ve 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerine dağıtılan, 2007–2008 eğitim - öğretim yılında, 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerine dağıtılan öğretmen kılavuz kitapları incelenmiştir.

Yıldırım ve Şimşek (2006, 187,188), doküman incelemesini şu şekilde açıklamışlardır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Hangi dokümanların önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabilceği araştırma problemi ile yakından ilgilidir. Örneğin; eğitimle ilgili bir araştırmada şu tür dokümanlar veri kaynağı olarak kullanılabilir: eğitim alanında ders kitapları, program (müfredat) yönergeleri, okul içi ve dışı yazışmalar, öğrenci kayıtları, toplantı tutanakları, öğrenci rehberlik kayıt ve dosyaları, öğrenci ve öğretmen el kitapları, öğrenci ders ödevleri ve sınavları, ders ve ünite planları, öğretmen dosyaları, eğitimle ilgili resmi belgeler, vb. Bu araştırma da ise 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda okutulan Sosyal Bilgiler dersi öğretmen kılavuz kitaplarındaki bazı kavramlar içerik öğeleri açısından incelenmiştir.

Belgesel tarama, belli bir amaca dönük olarak, kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsar. İki ayrı belgesel tarama olabilir. Bunlar: genel tarama ile içerik çözümlemesi (content analysis) dir. Genel tarama, hemen her araştırmada izlenen “alan yazın” ya da “literatür” taraması olarak bilinen bir taramadır. İçerik çözümlemesi, belli bir metnin, kitabın, belgenin, belli özelliklerini sayısallaştırarak belirleme amacı ile yapılan bir taramadır (Karasar, 2005, 183, 184).

Belge incelemesi, araştırmacı tarafından bir veri toplama aracı ile toplanmasına gerek olmayan mevcut materyale dayanır. Diğer çözümlemelerden materyalinin zenginliği ile ayrılır. Esas noktayı, belgenin nitel yorumlaması oluşturur (Mayring, 2000, 37).

Baş ve Akturan (2008), belgenin yorumlamasını “dokümanların, kayıtlar, fotoğraflar veya metinler gibi materyalleri içermesinden dolayı araştırmacı tarafından

yorumlanması gerekmektedir. Bu bağlamda araştırmacı dokümanları sadece analiz etmekle kalmamakta ayrıca onları yorumlayarak yeniden yaratmaktadır” (s.119) şeklinde açıklamışlardır.

3.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak öğretmen kılavuz kitapları kullanılmıştır. 2006- 2007 ders yılı ilköğretim Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitaplarına bakıldığında; 4. sınıflar için 5, 5. sınıflar için 4, 6. sınıflar için ise 5 farklı, 2007- 2008 yılında şu anda uygulanan programa geçen 7. sınıflarda ise yalnızca 1 Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitabının bulunduğu görülmektedir. Bu araştırmada bu farklı kitaplar içerisinden Adana ili merkez Yüreğir ilçesinde öğretmenlere dağıtılan İlköğretim Sosyal Bilgiler 4, 5 ve 6. sınıf öğretmen kılavuz kitapları ve 2007- 2008 Adana ili merkez Yüreğir ilçesinde öğretmenlere dağıtılan İlköğretim Sosyal Bilgiler 7. sınıf öğretmen kılavuz kitabı kullanılmıştır. Araştırma kapsamında incelenen öğretmen kılavuz kitaplarının yazarları ve yayın evleri sınıflara göre ayrıntılı bir şekilde aşağıda verilmiştir. Diğer Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitapları ise yazar ve yayın evleri ile Ek 2’ de verilmiştir (bkz. s. 159).

- 2006 yılında basılmış, MEB yayınlarına ait editörlüğünü Yrd. Doç. Dr. Cengiz Dönmez, Yrd. Doç. Dr. Bahri Ata ve Dr. Ahmet Sait Candan’ ın yapıp; Meltem Tekerek, Niyazi Kaya, Melek Derya Alıç, Bekir Yılbat, Tuğrul Yıldırım, Miyase Koyuncu ve Kadir Ulusoy’ un yazmış olduğu 4. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitabı,

- 2006 yılında basılmış, MEB yayınlarına ait editörlüğünü Yrd. Doç. Dr. Cengiz Dönmez, Yrd. Doç. Dr. Bahri Ata ve Dr. Ahmet Sait Candan’ ın yapıp; Demet Karagöz, Meltem Tekerek, Niyazi Kaya, Hikmet Azer, Melek Derya Alıç, Bekir Yılbat, Miyase Koyuncu ve Kadir Ulusoy’ un yazmış oldukları 5. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitabı,

- 2006 yılında basılmış, MEB yayınlarına ait editörlüğünü Prof. Dr. Mustafa Safran’ ın yaptığı; Emine Genç, Mecit Mümin Polat, Samettin Başol, Niyazi Kaya, Hikmet Azer, Sevil Gökçe, Miyase Koyuncu, Abdülcelil Gök, Abdullah Yıldız, Dilek Yılmaz ve Adem Özcan ‘ ın yazmış oldukları 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitabı,

- 2007 yılında basılmış, MEB yayınlarına ait editörlüğünü Prof. Dr. Mustafa Safran' ın yaptığı; Macit Mümin Polat, Niyazi Kaya, Miyase Koyuncu ve Adem Özcan' ın yazmış oldukları 7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitabı incelenmiştir.

İncelenen öğretmen kılavuz kitaplarının içerisinde öğrencilere dağıtılan ders kitabı ve çalışma kitaplarının da içeriği yer almaktadır. Dolayısıyla öğretmen kılavuz kitaplarının incelenmesi ile ders kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarının da verilerine ulaşılmıştır.

3.3. Verilerin Analizi

1. Sosyal Bilgiler dersi Eğitim Programından (MEB, 2006) yararlanılarak 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda öğretilmesi hedeflenen kavramlar saptanmıştır. Bu kavramların içerisinden 23 kavram incelenmek üzere seçilmiştir.

2. Seçilen kavramlarla ilgili alan yazın taranarak ve uzmanlardan yardım alınarak her kavramın analizi yapılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda oluşturulan kavram analizleri, ÖKK'nin değerlendirilmesinde ölçüt alınmıştır. Kavram analizinde aşağıdaki aşamalar izlenmiştir.

- Kavramın tanımının belirlenmesi
- Kavram hiyerarşisinin belirlenmesi
- Kavramın ayırt edici özelliklerinin belirlenmesi
- Kavramın ayırt edici olmayan özelliklerinin belirlenmesi
- Kavramın örneklerinin belirlenmesi
- Kavramın örnek olmayanlarının belirlenmesi
- Kavramın ayırt edici özelliklerinin örnek üzerinde gösterilmesi

İklim, hava olayı, hava durumu, çevre kirliliği, kıta, afet, yerleşme, yön, nüfus, ulaşım, savaş, kültür, kültürel öge kavramlarının analizi araştırmacı tarafından yapılmıştır. Bölge, yurttaşlık, millet, milli egemenlik, beşeri ve doğal ortam, benzerlik-farklılık, barış, çevre kavramlarının da daha önce çeşitli akademisyenler, yüksek lisans ve doktora öğrencileri tarafından yapılmış analizlerinden yararlanılmıştır. Araştırma kapsamında incelenen 23 kavramdan hava olayı, hava durumu, iklim, çevre ve afet kavramlarının yapılan analizleri Ek 1' de verilmiştir (bkz. s. 161).

3. Öncelikle 4, 5, 6 ve 7. sınıf ÖKK'lerinde söz konusu kavramların öğretilmesini hedefleyen üniteler, daha sonra da ilgili kavramların geçtiği diğer üniteler belirlenmiştir. Böylece 4. sınıf ÖKK'de 8 ünite, 5. sınıf ÖKK'de 8 ünite, 6. sınıf

ÖKK’de 7 ünite, 7. sınıf ÖKK’de 7 ünite olmak üzere, toplam 30 ünite her bir kavram için incelenmiştir.

4. Araştırma kapsamında incelenen her bir kavramla ilgili olarak ÖKK’de verilen bilgileri belirlemek için aşağıdaki işlemler yapılmıştır.

- **Kavramın Tanımı:** Kavramın verilen tanımı veya tanımları yazılmıştır. Tanımların kaç defa tekrar edildiği belirlenmiştir. Her hangi bir tanım verilmemiş ise, tanımın verilmediği belirtilmiştir.

- **Kavram Hiyerarşisi:** Kavram ile ilgili olarak kavram hiyerarşisi, kavram haritası ve AÇT ve bunların kaç defa tekrar edildiği belirlenmiştir. Böyle bir bilgi verilmemişse, bu da belirtilmiştir.

- **Kavramın Ayırt Edici Özellikleri:** Kavramın verilen ayırt edici özellikleri yazılmış ve bunların kaç defa tekrar edildiği belirlenmiştir.

- **Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi:** Kavramın ayırt edici özelliklerinin bir örnek üzerinde gösterilip gösterilmediği saptanmıştır.

- **Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri:** Kavramın ayırt edici olmayan özellikleri yazılmış ve her bir özelliğin kaç defa tekrar edildiği belirlenmiştir.

- **Kavramın Örnekleri:** Kavramla ilgili olarak verilen örnekler yazılmış ve her örneğin kaç defa tekrar edildiği belirlenmiştir.

- **Kavramın Örnek Olmayanları:** Kavramla ilgili olarak verilen örnek olmayanlar yazılarak belirlenmiş ve her örnek olmayanın kaç defa tekrar edildiği saptanmıştır.

- **Kavramın Etkileri:** Öğretilen kavramın neleri etkilediği ile ilgili bilgiler yazılarak belirlenmiş ve kaç defa tekrar edildiği saptanmıştır. Kavram etkileri mikro düzeyde içerik düzenleme stratejilerinde yer alan bir içerik ögesi değildir. Ancak ÖKK’de çok fazla yer verilen bir bilgi olduğu ve bulguların yorumlanmasında yararlı olacağı düşünüldüğü için, kavramın içerik öğeleri ile birlikte, etkileri de araştırmada belirlenmiştir.

Bu işlemde sonra her kavram için yukarıda belirtilen boyutları (kavramın içerik öğelerini) temel alan birer tablo oluşturulmuştur.

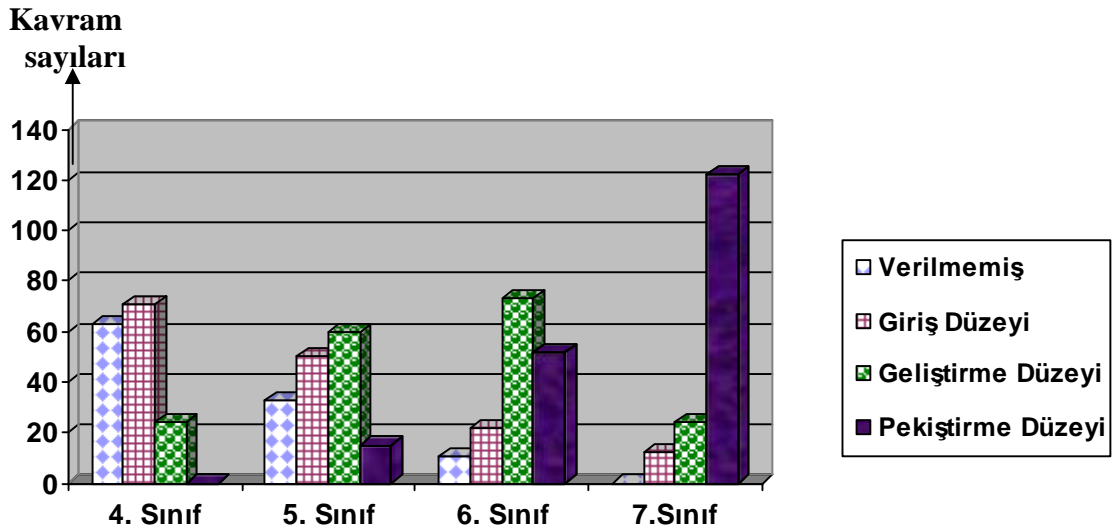
5. Tablolarda bir içerik ögesinin kaç defa tekrar edildiği söz konusu içerik ögesinin yanına rakamla yazılmıştır. Son olarak ÖKK’de kavramın içerik öğeleriyle ilgili olarak ne tür bilgilere yer verildiği, kavram analizleri sonucunda ulaşılan bilgiler ölçüt alınarak bazı karşılaştırmalar ve değerlendirmeler yapılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzuna Göre Öğretilmesi Hedeflenen Kavramlara Ait Bulgular

Sosyal Bilgiler dersi ilköğretim 4. sınıfta başlamakta, 5, 6 ve 7. sınıfta da okutulmaktadır. Sosyal Bilgiler dersinin yerine 8. sınıfta Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Vatandaşlık Bilgisi dersleri okutulmaktadır. “Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı” kitabında öğretilmesi hedeflenen ve öğrenme düzeyleri verilen 158 kavram bulunmaktadır. (Yeni İlköğretim Programı, 2006). Bu kavramların sınıflara göre öğrenme düzeyleri Grafik 4.1’ de verilmiştir.

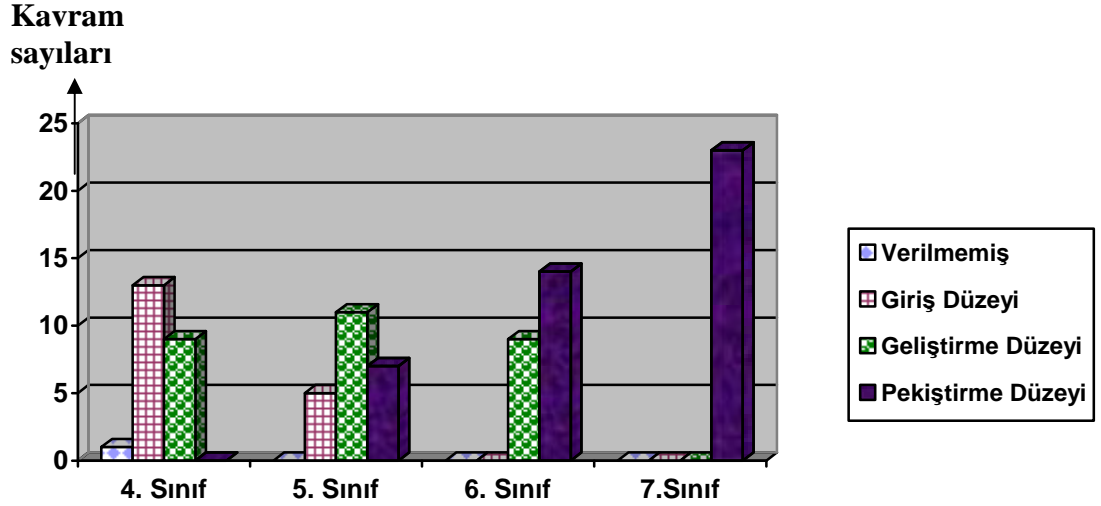

Grafik 4.1: İlköğretim 4, 5, 6 ve 7. sınıf “Sosyal Bilgiler” Dersinde Öğretilmesi Hedeflenen Kavramların Sınıflara ve Öğrenme Düzeylerine Göre Dağılımı.

Grafik 4.1 İlköğretim 4, 5, 6 ve 7. sınıfta öğretilmesi hedeflenen kavramların giriş, geliştirme ve pekiştirme düzeylerine göre dağılımını göstermektedir. Grafik 4.1’ e göre 4. sınıfta kavramların çoğunun giriş düzeyinde verilmesi, 5 ve 6. sınıfta geliştirme düzeyinde verilmesi, 7. sınıfta ise pekiştirme düzeyinde verilmesi hedeflenmektedir.

4.2. Araştırma Kapsamında İncelenen Kavramların Sınıflara, Ünitelere ve Öğrenme Düzeylerine Göre Dağılımına Ait Bulgular

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı' na (MEB, 2006) göre, öğretilmesi hedeflenen kavram sayısı 158' dir.Bu araştırmada ise 23 kavram seçilerek incelenmiştir.

Grafik 4.2: Öğretilmesi Hedeflenen Kavramlar İçerisinden Seçilen Kavramların Sınıflara Göre Öğrenme Düzeyleri.

Grafik 4.2 'de araştırma kapsamında Sosyal Bilgiler dersinde öğretilmesi hedeflenen kavramlar içerisinden seçilen 23 kavramın öğrenme düzeyleri verilmiştir. Kavramların grafikte verilen öğrenme düzeylerine bakıldığında 4. sınıfta kavramların giriş ve geliştirme düzeylerinde, 5 ve 6. sınıflarda geliştirme ve pekiştirme düzeylerinde verilmiş olduğu görülmektedir. 7. sınıfta ise kavramların tamamının pekiştirme düzeyinde verilmesi hedeflenmektedir.

Araştırma kapsamında seçilen kavramların Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı(2006) ve araştırma kapsamında incelenen öğretmen kılavuz kitaplarından yararlanılarak ünitelere ve öğrenme düzeylerine göre dağılımı saptanmıştır. Kavramların her sınıf için ünitelere ve öğrenme düzeylerine göre dağılımı Tablo 4.1.' de verilmiştir.

Tablo 4.1: Araştırma Kapsamında İncelenen Kavramların Sınıflara Göre Ünitelere ve Öğrenme Düzeylerine Göre Dağılımı

Kavram		4. Sınıf ÖKK	5. Sınıf ÖKK	6. Sınıf ÖKK	7. Sınıf ÖKK
Nüfus	Ünite Adı	Yaşadığımız Yer	Bölgemizi Tanıyalım	Ülkemiz ve Dünya	Ülkemizde Nüfus
	Ünite No	3	3	4	2
	Öğrenme Düzeyi		○	⊙	⊙
Kıta	Ünite Adı	Uzaktaki Arkadaşlarım	Hepimizin Dünyası	Yeryüzünde Yaşam	
	Ünite No	8	8	2	
	Öğrenme Düzeyi	○	○	⊙	⊙
Millet	Ünite Adı	İnsanlar ve Yönetim / Uzaktaki Arkadaşlarım	Bir Ülke Bir Bayrak / Hepimizin Dünyası	İpek Yolu' nda Türkler	
	Ünite No	7 / 8	7 / 8	5	
	Öğrenme Düzeyi	○	○	⊙	⊙
Savaş	Ünite Adı	Geçmişimi Öğreniyorum / Uzaktaki Arkadaşlarım	Adım Adım Türkiye / Hepimizin Dünyası	İpek Yolu' nda Türkler	Ülkeler Arası Köprüler
	Ünite No	2 / 8	2 / 8	5	7
	Öğrenme Düzeyi	○	○	⊙	⊙
Barış	Ünite Adı	Uzaktaki Arkadaşlarım	Hepimizin Dünyası	Ülkemiz ve Dünya	Ülkeler Arası Köprüler
	Ünite No	8	8	4	7
	Öğrenme Düzeyi	○	○	⊙	⊙
İklim	Ünite Adı	Yaşadığımız Yer / Uzaktaki Arkadaşlarım	Bölgemizi Tanıyalım / Hepimizin Dünyası	Yeryüzünde Yaşam	Ülkemizde Nüfus
	Ünite No	3 / 8	3 / 8	2	2
	Öğrenme Düzeyi	○	⊙	⊙	⊙
Yerleşme	Ünite Adı	Yaşadığımız Yer	Bölgemizi Tanıyalım	Yeryüzünde Yaşam	Ülkemizde Nüfus
	Ünite No	3	3	2	2
	Öğrenme Düzeyi	○	⊙	⊙	⊙
Çevre Kirliliği	Ünite Adı	Yaşadığımız Yer	Bölgemizi Tanıyalım	Ülkemizin Kaynakları	
	Ünite No	3	3	3	
	Öğrenme Düzeyi	○	⊙	⊙	⊙
Yurttaşlık	Ünite Adı	İnsanlar ve Yönetim / Uzaktaki Arkadaşlarım	Bir Ülke Bir Bayrak / Hepimizin Dünyası	Demokrasinin Serüveni	Yaşayan Demokrasi
	Ünite No	7 / 8	7 / 8	6	6
	Öğrenme Düzeyi	○	⊙	⊙	⊙
Bölge	Ünite Adı	Yaşadığımız Yer	Bölgemizi Tanıyalım	Ülkemizin Kaynakları	Ülkemizde Nüfus
	Ünite No	3	3	3	2
	Öğrenme Düzeyi	○	⊙	⊙	⊙
Ulaşım	Ünite Adı	Üretimden Tüketime / Uzaktaki Arkadaşlarım	Ürettiklerimiz / Hepimizin Dünyası	Ülkemizin Kaynakları	Ülkemizde Nüfus
	Ünite No	4 / 8	5 / 8	3	2
	Öğrenme Düzeyi	○	⊙	⊙	⊙
Milli Egemenlik	Ünite Adı	İnsanlar ve Yönetim / Uzaktaki Arkadaşlarım	Bir Ülke Bir Bayrak / Hepimizin Dünyası	Demokrasinin Serüveni	Yaşayan Demokrasi
	Ünite No	7 / 8	7 / 8	6	6
	Öğrenme Düzeyi	○	⊙	⊙	⊙

Tablo 4.1'in devamı

Kavram		4. Sınıf ÖKK	5. Sınıf ÖKK	6. Sınıf ÖKK	7. Sınıf ÖKK
Kültür	Ünite Adı	Geçmişimi Öğreniyorum / Uzaktaki Arkadaşlarım	Adım Adım Türkiye/ Hepimizin Dünyası	İpek Yolu' nda Türkler	Türk Tarihinde Yolculuk
	Ünite No	2 / 8	2 / 8	5	3
	Öğrenme Düzeyi	○	⊙	⊙	⊙
Kültürel Öge	Ünite Adı	Geçmişimi Öğreniyorum / Uzaktaki Arkadaşlarım	Adım Adım Türkiye	İpek Yolu' nda Türkler	Türk Tarihinde Yolculuk
	Ünite No	2 / 8	2	5	3
	Öğrenme Düzeyi	○	⊙	⊙	⊙
Benzerlik - Farklılık	Ünite Adı	Kendimi Tanıyorum / İyi Ki Var / Uzaktaki Arkadaşlarım	Haklarımı Öğreniyorum /Gerçekleşen Düşler / Hepimizin Dünyası	Ülkemiz ve Dünya	
	Ünite No	1 / 5 / 8	1 / 5 / 8	4	
	Öğrenme Düzeyi	⊙	⊙	⊙	⊙
Hava Olayı	Ünite Adı	Yaşadığımız Yer	Bölgemizi Tanıyalım	Yeryüzünde Yaşam	
	Ünite No	3	3	2	
	Öğrenme Düzeyi	⊙	⊙	⊙	⊙
Hava Durumu	Ünite Adı	Yaşadığımız Yer	Bölgemizi Tanıyalım	Yeryüzünde Yaşam	
	Ünite No	3	3	2	2
	Öğrenme Düzeyi	⊙	⊙	⊙	⊙
Afet	Ünite Adı	Yaşadığımız Yer	Bölgemizi Tanıyalım	Ülkemiz ve Dünya	
	Ünite No	3	3	4	
	Öğrenme Düzeyi	⊙	⊙	⊙	⊙
Yön	Ünite Adı	Yaşadığımız Yer	Bölgemizi Tanıyalım	Yeryüzünde Yaşam	
	Ünite No	3	3	2	
	Öğrenme Düzeyi	⊙	⊙	⊙	⊙
Çevre	Ünite Adı	Yaşadığımız Yer	Bölgemizi Tanıyalım	Ülkemizin Kaynakları	
	Ünite No	3	3	3	
	Öğrenme Düzeyi	⊙	⊙	⊙	⊙
Doğal Ortam	Ünite Adı	Yaşadığımız Yer	Bölgemizi Tanıyalım	Yeryüzünde Yaşam / Ülkemizin Kaynakları	Ülkemizde Nüfus
	Ünite No	3	3	2 / 3	2
	Öğrenme Düzeyi	⊙	⊙	⊙	⊙
Beşeri Ortam	Ünite Adı	Yaşadığımız Yer	Bölgemizi Tanıyalım	Ülkemizin Kaynakları	Ülkemizde Nüfus
	Ünite No	3	3	3	2
	Öğrenme Düzeyi	⊙	⊙	⊙	⊙

○: Bu kavram giriş düzeyinde verilecektir.

⊙: Bu kavram geliştirme düzeyinde verilecektir.

⊙ : Bu kavram pekiştirme düzeyinde verilecektir.

Tablo 4.1'de bu araştırma kapsamında incelenen kavramların sınıflara göre, ünite ve öğrenme düzeylerine göre dağılımları görülmektedir. Tablo genel olarak incelendiğinde;

4. sınıf “Yaşadığımız Yer” ünitesinde kullanılabilir kavramlar listesinde yer verilen nüfus kavramının öğrenme düzeyi verilmemiştir. Bu kavramın 5. sınıfta giriş, 6. sınıfta geliştirme ve 7. sınıfta pekiştirme düzeyinde verileceği açıklanmıştır.

Kıta kavramının 4 ve 5. sınıf ünitelerinde öğrenme düzeyi “giriş” olarak açıklanmıştır. Bu kavramın öğrenme düzeyi 6 ve 7. sınıflarda pekiştirme olarak açıklanmıştır. Bu kavramın öğretiminde giriş düzeyinden pekiştirme düzeyine eksik geçildiği görülmektedir.

Millet kavramının 4 ve 5. sınıf ünitelerinde giriş düzeyinde, 6. sınıf ünitesinde ise geliştirme öğrenme düzeyinde verileceği açıklanmıştır. Sosyal Bilgiler Programında 7. sınıfta pekiştirme düzeyinde verilecek olan “Millet” kavramının hangi üniteye yer aldığı bilgisi ÖKK’de yoktur.

“Savaş ve Barış” kavramlarının 4 ve 5. sınıf ünitelerinde giriş, 6. sınıfta geliştirme ve 7. sınıfta da pekiştirme düzeylerinde öğretileceği görülmektedir.

“İklim, Yerleşme, Çevre Kirliliği ve Yurttaşlık” kavramlarının 4. sınıfta giriş, 5. sınıfta geliştirme, 6 ve 7. sınıflarda ise pekiştirme düzeylerinde verileceği görülmektedir. Sosyal Bilgiler Programına göre 7. sınıfta öğrenme düzeyi pekiştirme olarak açıklanan “Çevre Kirliliği” kavramının 7. sınıf ÖKK’de hangi üniteye yer alacağı açıklanmamıştır.

Sınıflara göre ünite ve öğrenme düzeyleri dağılımı verilen “Bölge, Ulaşım, Milli Egemenlik, Kültür ve Kültürel Öge” kavramlarının sınıflara göre öğrenme düzeyleri ortaktır. Bu kavramların öğrenme düzeyleri 4. sınıfta giriş, 5 ve 6. sınıflarda geliştirme, 7. sınıfta ise pekiştirme düzeyi olarak açıklanmıştır.

“Benzerlik- Farklılık” kavramı kavramlar içerisinde özellikle 4. ve 5. sınıf ünitelerinde verileceği en çok açıklanan kavramdır. Ancak programda 7. sınıfta pekiştirme düzeyinde verileceği açıklanan kavramın 7. sınıf öğretmen kılavuz kitabında hangi üniteye yer alacağı bilgisine yer verilmemiştir. Bu kavramın 4 ve 5. sınıf ünitelerinde öğrenme düzeyi geliştirme, 6. sınıf ünitesinde ise pekiştirme olarak açıklanmıştır.

4. sınıf öğretmen kılavuz kitabında “Yaşadığımız Yer” ünitesinde, 5. sınıf öğretmen kılavuz kitabında “Bölgemizi Tanıyalım” ünitesinde öğretilmesi hedeflenen “Hava Olayı, Hava Durumu, Afet, Yön, Çevre, Doğal Ortam ve Beşeri Ortam” kavramlarının 4. sınıfta geliştirme, 5, 6 ve 7. sınıflarda ise pekiştirme düzeylerinde verileceği belirtilmiştir. 7. sınıfta pekiştirme düzeyinde verileceği açıklanan bu kavramlardan “Hava Olayı, Hava Durumu, Afet, Yön ve Çevre” kavramlarının

İlköğretim 7. sınıf öğretmen kılavuz kitabı içerisinde hangi ünitelerde öğretileceği açıklanmamıştır.

Sonuç olarak ÖKK’de kavramların sınıflara göre kazanılma düzeyleri tutarlı olarak belirtilmiştir, ancak pekiştirme düzeyinde öğretileceği belirtilen 9 kavramın (kıta, millet, kültürel öge, benzerlik- farklılık, hava olayı, hava durumu, afet, yön, çevre) 7. sınıfta hangi ünitelerde yer aldığı belirtilmemektedir.

Tablo 4.2: İlköğretim “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzuna” Göre İncelenen Kavramların Öğrenme Düzeyleri Açısından Sınıflara Göre Dağılımı

Kavramların Öğrenme Düzeyleri	Sınıf				Toplam
	4. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	
Yer Verilmemiş	1	-	-	-	1
Giriş Düzeyi	13	5	-	-	18
Geliştirme Düzeyi	9	11	9	-	29
Pekiştirme Düzeyi	-	7	14	23	44
Toplam	23	23	23	23	

Tablo 4.2.’de görüldüğü gibi araştırma kapsamında yirmi üç kavram incelenmiştir. Tablo genel olarak incelendiğinde; nüfus kavramının 4. sınıfta öğretileceği belirtildiği halde, öğrenme düzeyi verilmemiştir. İncelenen kavramların diğerlerinin öğrenme düzeyleri dağılımı tabloda görülmektedir. Giriş düzeyindeki kavramlar 4 ve 5. sınıflarda, geliştirme düzeyindeki kavramlar 4, 5 ve 6. sınıflarda, pekiştirme düzeyindeki kavramlar ise 5, 6 ve 7. sınıflarda verilmiştir. Bu araştırma kapsamında incelenen kavramların tamamının 7. sınıfta pekiştirme düzeyinde öğretilmesinin hedeflendiği görülmektedir. Sınıflara göre giriş, geliştirme ve pekiştirme düzeyinde verilen kavramların hangi kavramlar oldukları Tablo 4.3., 4.4., 4.5.’ de görülmektedir.

Tablo 4.3: Giriş Düzeyinde Verilen Kavramların Sınıflara Göre Dağılımı

Kavramların Öğrenme Düzeyleri	Sınıf			
	4. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf
Giriş Düzeyi	İklim, Kıta, Yerleşme Bölge Çevre Kirliliği Ulaşım Millet Milli Egemenlik Yurttaşlık Savaş, Barış Kültür Kültürel Öge	Kıta Nüfus Millet Savaş Barış		
Toplam	13	5	0	0

Tablo 4.3.'de görüldüğü gibi araştırma kapsamında incelenen kavramlardan giriş düzeyinde verilen kavramlar 4 ve 5. sınıflarda bulunmaktadır. 6 ve 7. sınıflarda giriş düzeyinde verilen kavram yoktur. Araştırma kapsamında 6 ve 7. sınıflarda giriş düzeyinde öğretilecek kavram olmaması araştırmacının seçiminden kaynaklanmaktadır. İlköğretim programında 6 ve 7. sınıflarda da öğrencilere “giriş” düzeyinde kazandırılacak az sayıda yeni kavram bulunmaktadır, ancak bu kavramlar araştırma kapsamına alınmamıştır.

Tablo 4.4: Geliştirme Düzeyinde Verilen Kavramların Sınıflara Göre Dağılımı

Kavramların Öğrenme Düzeyleri	Sınıf			
	4. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf
Geliştirme Düzeyi	Hava Olayı Hava Durumu Afet Yön Çevre Doğal Ortam Beşeri Ortam Benzerlik Farklılık	İklim, Yerleşme Bölge Bölge Çevre Kirliliği Ulaşım Milli Egemenlik Yurttaşlık Benzerlik- Farklılık Kültür Kültürel Öge	Bölge Nüfus Ulaşım Millet Milli Egemenlik Savaş Barış Kültür Kültürel Öge	
Toplam	9	11	9	0

Tablo 4.4' e göre geliştirme düzeyinde verilen kavramların 4, 5 ve 6. sınıflara aynı oranda yayıldığı görülmektedir.

Tablo 4.5: Pekiştirme Düzeyinde Verilen Kavramların Sınıflara Göre Dağılımı

Sınıf	4. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf
Kavramların Öğrenme Düzeyleri				İklim Hava Olayı Hava Durumu Kıta Afet Yerleşme Bölge Yön Çevre Çevre Kirliliği Nüfus Ulaşım Doğal Ortam Beşeri Ortam Millet Milli Egemenlik Yurttaşlık Savaş Barış Benzerlik Farklılık Kültür Kültürel Öge
Pekiştirme Düzeyi		Hava Olayı Hava Durumu Afet Yön Çevre Doğal Ortam Beşeri Ortam	Hava Olayı Kıta Afet Yerleşme Yön Çevre Çevre Kirliliği Doğal Ortam Beşeri Ortam Yurttaşlık Benzerlik Farklılık	
Toplam	0	7	14	23

Tablo 4.5’ de görüldüğü gibi araştırma kapsamında incelenen kavramlar içinde 4. sınıfta pekiştirme düzeyinde verilen kavram bulunmamaktadır. 5, 6, 7. sınıflarda pekiştirme düzeyinde verilecek olan kavramlar tablo 4.5’de görülmektedir. Bütün kavramların 7. sınıfta pekiştirme düzeyinde yer almaları araştırmacının seçiminden kaynaklanmaktadır.

4.3. Öğretmen Kılavuz Kitabında (ÖKK) Yer Alan Kavram İçerik Öğelerine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında, ÖKK’lerde giriş, geliştirme ve pekiştirme düzeyindeki kavramlarla ilgili olarak verilen içeriğin saptanmasına yönelik bulgular yer almaktadır. ÖKK öğretmene rehberlik eden bilgilere ek olarak “Öğrenci Ders Kitabı” ve “Öğrenci Çalışma Kitabını” da içeren bir yapıda düzenlenmiştir. Böylece ÖKK’nin incelenmesi hem öğrenciye hem de öğretmene verilmiş olan bilgilerin tamamını kapsama olanağı vermiştir. Sosyal Bilgiler dersinde kullanılacak olan kitap veya kitapların Sosyal Bilgiler dersi eğitim programını temel alarak hazırlanması gerekmektedir. Sosyal

Bilgiler dersi eğitim programında öğrencilere kazandırılacağı belirtilen kavramların tamamının Sosyal Bilgiler dersi öğretmen kılavuz kitaplarında yer aldığı görülmektedir.

4.3.1. Giriş Düzeyinde Verilen Kavramlara Ait İçerik Öğelerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında incelenen kavramlara bakıldığında; kavramların giriş düzeyinde kazandırılması 4 ve 5. sınıflarda söz konusudur. Araştırma kapsamında seçilen kavramlar içerisinde 6 ve 7. sınıflarda giriş düzeyinde verilen kavram bulunmamaktadır.

4.3.1.1. İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Kavramlara Ait İçerik Öğelerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında seçilen kavramların öğrenme düzeylerine bakıldığında giriş düzeyindeki kavramların 4. sınıfta yoğun olduğu görülmektedir. 4. sınıfta 13 kavramın giriş düzeyinde (Sosyal Bilgiler Eğitim Programına göre) öğretilmesi hedeflenmiştir. 4. sınıf ÖKK'de giriş düzeyinde kazandırılması hedeflenen iklim, kıta, yerleşme, bölge, çevre kirliliği, ulaşım, millet, milli egemenlik, yurttaşlık, savaş, barış, kültür, kültürel öge kavramlarına ait içerik öğeleri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 4.6: İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen İklim Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	4
Kavramın Adı	İKLİM
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
KAE Özellikleri	---
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
KAE Olmayan Özellikleri	---
Kavramın Örnekleri	---
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	Halk oyunlarına: 1

Tablo 4.6.'da 4. sınıfta giriş düzeyinde öğretilmesi hedeflenen iklim kavramına ait içerik öğeleri görülmektedir. Bu sınıfta yalnızca iklimin halk oyunları üzerindeki etkileri verilmiştir. Kavramın diğer içerik öğelerine yer verilmemiştir.

Tablo 4.6.1: İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Kıta Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	4		
Kavramın Adı	KITA		
Kavramın Tanımı	---		
Kavram Hiyerarşisi	---		
KAE Özellikleri	---		
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---		
KAE Olmayan Özellikleri	---		
Kavramın Örnekleri	Asya: 3	Avrupa: 4	Avustralya: 2
Kavramın Örnek Olmaması	---		
Kavramın Etkileri	Canlı türlerine (hayvan çeşitleri):1		

Tablo 4.6.1.'de 4. sınıf öğretmen kılavuz kitabında kıta kavramının 3 örneğinin bir de kavramın etkisinin verilmiş olduğu görülmektedir. Kavramla ilgili diğer içerik öğelerine yer verilmemiştir. Kavramın örnekleri içerisinde verilen "Avustralya" bazı kaynaklarda kavramın örnek olmayanıdır. Şahin'in (1999), aktardığına göre kıtanın örneği olarak verilen Avustralya'nın "Okyanusya" kıtasının en büyük adası ve aynı zamanda yüzölçümünün çok büyük kısmını oluşturan kara parçası olduğunu ve bu nedenle bazı eski kaynaklarda kıtaya Avustralya denildiğini belirtmektedir. 4. sınıf ÖKK'de 4 örneği verilen kıta kavramının örnek sayısı sınırlıdır.

Tablo 4.6.2. İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Yerleşme Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	4		
Kavramın Adı	YERLEŞME		
Kavramın Tanımı	---		
Kavram Hiyerarşisi	---		
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	---		
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---		
KAE Olmayan Özellikleri	---		
Kavramın Örnekleri	---		
Kavramın Örnek Olmaması	---		
Kavramın Etkileri	---		

Tablo 4.6.2.'de araştırma kapsamında seçilen kavramlardan yerleşme kavramıyla ilgili olarak 4. sınıf ÖKK'sinde hiçbir içerik öğesi verilmemiştir.

Tablo 4.6.3: İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Bölge Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	4	
Kavramın Adı	BÖLGE	
Kavramın Tanımı	---	
Kavram Hiyerarşisi	---	
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	---	
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---	
Kavramın Örnekleri	Akdeniz Bölgesi: 1 Yaşadığımız bölge: 9	Tasmanya: 1 Turistik bölge: 1
Kavramın Örnek Olmaması	---	
Kavramın Etkileri	Halk oyunları: 1	

Tablo 4.6.3.'de içerik öğeleri görülen bölge kavramı da 4. sınıfta giriş düzeyinde verilen kavramlardan biridir. Bu kavrama ait içerik öğeleri incelendiğinde kavramın 4 örneğinin ve bir de kavramın etkisinin verilmiş olduğunu görüyoruz. Kavramın diğer içerik öğeleri ile ilgili bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.6.4: İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Çevre Kirliliği Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	4	
Kavramın Adı	ÇEVRE KİRLİLİĞİ	
Kavramın Tanımı	---	
Kavram Hiyerarşisi	---	
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Canlıların sağlığının olumsuz etkilenmesi: 1 Cansız çevre öğeleri üzerinde yapısal zararlar meydana getirmesi ve niteliklerini bozması: 1	
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	
KAE Olmayan Özellikleri	Kirliliğin meydana geldiği cansız çevre öğeleri değişebilir: 1	
Kavramın Örnekleri	---	
Kavramın Örnek Olmaması	---	
Kavramın Etkileri	Canlı ve cansızlar üzerinde: 2	

Tablo 4.6.4.' de 4. sınıfta giriş düzeyinde verilen çevre kirliliği kavramının 2 ayırt edici, 1 ayırt edici olmayan özelliği ve bir kavram etkisi verilmiştir. Kavramın diğer içerik öğeleri ile ilgili bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.6.5: İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Ulaşım Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	4
Kavramın Adı	ULAŞIM
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	İki yer arasında yapılması:7 Çeşitli yollarla yapılması:8 Çeşitli araçlarla gerçekleşmesi:13 Taşıma ve ulaştırma etkinliklerinin olması:3
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Ulaşımın mesafesi ve süresi değişebilir: 4 Ulaşımında kullanılan yol değişebilir:4 Ulaşımında kullanılan araç zamana ve yola göre değişebilir:6 Ulaşımında taşınan varlık veya nesnenin niteliği ve niceliği değişebilir:2
Kavramın Örnekleri	İstanbul Ankara Yolculuğu:1 Kozyatağı' dan Üsküdar' a gelmesi:1 Üsküdar' dan Eminönü' ye gelmesi:1 Eminönü' den havalimanına gelmesi:1 İstanbul'dan Almanya' ya gitmesi: 1
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	---

Tablo 4.6.5.'e göre ulaşım kavramının 4 ayırt edici özelliği, 4 ayırt edici olmayan özelliği ve 5 örneği verilmiştir. Kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.6.6: İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Millet Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	4
Kavramın Adı	MİLLET
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
KAE Özellikleri	Öznel bağlarla birbirine bağlı olmak: 6
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
KAE Olmayan Özellikleri	---
Kavramın Örnekleri	Türk milleti: 23 Türkler: 1 Ermeniler: 1 Türk ulusu: 1 Tunuslular: 1 Fransızlar: 4 Yunanlılar: 1
Kavramın Örnek Olmaması	Müslüman: 1 Türk halkı: 5 Türk vatandaşı: 1
Kavramın Etkileri	---

Tablo 4.6.6.'da verilen millet kavramının içerik öğeleri verilmiştir. İçerik öğelerine bakıldığında kavramın 5 örneği, 3 örnek olmayanı ve kavramın bir ayırt edici özelliği görülmektedir. Örnekler içerisinde Türk milleti örneğinin tekrar sayısı yüksektir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.6.7: İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Milli Egemenlik Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	4
Kavramın Adı	MİLLİ EGEMENLİK
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Egemenlik millete aittir: 7 Egemenlik temsilciler aracılığı ile kullanılır:7
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Temsil yöntemi değişebilir: 2
Kavramın Örnekleri	---
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	Seçimlerin yapılması: 4

Tablo 4.6.7.'de verilen milli egemenlik kavramının içerik öğeleri olarak 2 ayırt edici özelliği, 1 ayırt edici olmayan özelliği ve bir de kavramın etkisi verilmiştir. Kavramla ilgili hiç örnek verilmemiştir. Ayrıca diğer içerik öğelerine de yer verilmemiştir.

Tablo 4.6.8: İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Yurttaşlık Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	4
Kavramın Adı	YURTTAŞLIK
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
K. Ayırt Edici Özellikleri	sorumluluk: 2 haklardan yararlanma: 1
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---
Kavramın Örnekleri	Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı: 2 Vatandaşlarımızın: 1 Vatandaş (belirsiz): 1
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	Sorumluluk yüklemesi: 2 Vatandaşlık haklarından yararlanma: 1

Tablo 4.6.8.'de 4. sınıfta giriş düzeyinde verileceği belirtilen yurttaşlık kavramının 2 ayırt edici özelliği, 3 kavram örneği ve etkileri içerik öğeleri olarak verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.6.9: İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Savaş Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	4		
Kavramın Adı	SAVAŞ		
Kavramın Tanımı	---		
Kavram Hiyerarşisi	---		
K. Ayırt Edici Özellikleri	Taraflar arasında olması: 4		
Özelliklerin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---		
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Tarafların sayısı değişebilir: 1 Mücadele biçimi ve kullanılan araç değişebilir: 2		
Kavramın Örnekleri	Kurtuluş savaşı:44 Trablusgarp:2 I. Dünya Savaşı: 7 Sakarya Savaşı: 7 Çanakkale Savaşları:11 B. T. ve Baş. Meydan Muharebesi:4	Kıbrıs savaşı: 2 I. İnönü Savaşı: 5 II. İnönü Savaşı: 5 II. Dünya Savaşı: 1 Doğu Cephesi Savaşları: 1 Güney Cephesi Savaşları: 1	Balkan Savaşları: 3 Kore Savaşı: 13 Osmanlı Rus Savaşı: 1
Kavramın Örnek Olmayanı	Mondoros Ateşkes Ant: 1	Sevr Ant: 2	Kadeş Ant:1
Kavramın Etkileri	Askeri ve sivil kayıp: 2 Yiyecek, içecek sıkıntısı:2		Askeri ve sivil yaralanma: 2 Bağımsızlık fikrinin yayılması: 1

Tablo 4.6.9.'da savaş kavramının 4. sınıfta 1 ayırt edici özelliği, 2 ayırt edici olmayan özelliği, 15 örneği, 3 örnek olmayanı ile birlikte kavramın etkileri verilmiştir. Kavram örneklerinden olan Kurtuluş Savaşı kırk dört kez tekrar edilmiştir. ÖKK'de kavramın tanımı, kavram hiyerarşisi ve ayırt edici özelliklerin örnek üzerinde gösterilmesi gibi içerik öğelerine yer verilmemiştir.

Tablo 4.6.10: İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Barış Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	4		
Kavramın Adı	BARIŞ		
Kavramın Tanımı	---		
Kavram Hiyerarşisi	---		
K. Ayırt Edici Özellikleri	---		
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---		
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---		
Kavramın Örnekleri	Mondoros Ateşkes Ant: 1	Sevr Ant: 2	Kadeş Ant:1
Kavramın Örnek Olmayanı	Kurtuluş savaşı:44 Trablusgarp:2 I. Dünya Savaşı: 7 Sakarya Savaşı: 7 Doğu Cephesi Savaşları: 1 B. T. ve Baş. Meydan Muharebesi:4	Kıbrıs savaşı: 2 I. İnönü Savaşı: 5 II. İnönü Savaşı: 5 II. Dünya Savaşı: 1 Güney Cephesi Savaşları: 1	Balkan Savaşları: 3 Kore Savaşı: 13 Osmanlı Rus Savaşı: 1 Çanakkale Savaşları:11
Kavramın Etkileri	---		

Tablo 4.6.10'da barış kavramının 3 örneği 15 örnek olmayanı verilmiştir. Kavrama ait 15 örnek yüz yedi kez tekrar edilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.6.11: İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Kültür Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	4	
Kavramın Adı	KÜLTÜR	
Kavramın Tanımı	Bir topluma özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütününe denir: 1	
Kavram Hiyerarşisi	---	
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	İnsanların ürettiği ile ilgili ve ilişkilidir: 4 Kuşaktan kuşağa aktarılır:2 Maddi ve manevi öğelerin bütünüdür: 57	
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Maddi ve manevi kültür özellikleri farklılık ve benzerlik gösterebilir:6 Kültürün aktarılma yaşı ve biçimi değişiklik gösterebilir:4	
Kavramın Örnekleri	Türk mutfak kültürü: 2	Milli kültür: 10
Kavramın Örnek Olmaması	---	
Kavramın Etkileri	Toplumun birlik ve beraberlik bilincini artırır: 1 Toplumun kaynaşmasını sağlar: 1	

Tablo 4.6.11.'e bakıldığında kültür kavramının 4. sınıfta 1 tanımı, 3 ayırt edici özelliği, 2 ayırt edici olmayan özelliği, 2 örneği ve kavramın etkileri verilmiştir. Kavramın yapılmış olan tanımı içerisinde ayırt edici özellikler kullanılmamıştır. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.6.12: İlköğretim 4. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Kültürel Öğe Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	4	
Kavramın Adı	KÜLTÜREL ÖĞE	
Kavramın Tanımı	---	
Kavram Hiyerarşisi	---	
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Kültürü oluşturması: 5	Maddi ve manevi unsurlardan oluşması:47
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Maddi ve manevi kültür özellikleri toplumdan topluma benzerlik ve farklılık gösterebilir: 6 Kültür öğeleri zamana göre benzerlik ve farklılık gösterebilir: 3	
Kavramın Örnekleri	Düğün hazırlıkları ile ilgili; Yiyecek ve içecek türleri:3 Giyecek ve takı türleri: 3 Tarihi yerler: 1	Sanatçı ve düşünürler: 2 Festival, şenlikler: 3 Halk oyunları türleri:7 Edebiyat ve sanat ürünleri:3 Bayramlar: 2
Kavramın Örnek Olmaması	---	
Kavramın Etkileri	---	

Tablo 4.6.12.' de kültürel öğe kavramının 2 ayırt edici özelliği, 2 ayırt edici olmayan özelliği, 8 örneği verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

4.3.1.2. İlköğretim 5. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Kavramlara Ait İçerik Öğelerine İlişkin Bulgular

Sosyal Bilgiler dersinde öğretilmesi hedeflenen ve düzeyleri verilen kavramlar içerisinde seçilen kavramlara baktığımız zaman giriş düzeyindeki kavramlar 5. sınıfta da bulunmaktadır. 5. sınıfta giriş düzeyinde öğretilmesi hedeflenen kavramlar kıta, nüfus, millet, savaş ve barıştır. Bu kavramlardan nüfus kavramının öğrenme düzeyi 4. sınıfta verilmemiştir. Kıta, millet, savaş ve barış kavramları 4. sınıfta da giriş düzeyinde verilmiştir.

Tablo 4.7: İlköğretim 5. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Kıta Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	5
Kavramın Adı	KİTA
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---
Kavramın Örnekleri	Asya: 1 Avrupa: 2
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	---

Tablo 4.7.'de 4. sınıfta olduğu gibi 5. sınıfta da giriş düzeyinde verilen kıta kavramının içerik öğelerine bakıldığında kavramın yalnızca 2 örneğinin verilmiş olduğu görülmektedir.

Tablo 4.7.1: İlköğretim 5. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Nüfus Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	5
Kavramın Adı	NÜFUS
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Sınırları kesin olarak belirlenmiş bir alan olması:12 Belirli bir zamanda yapılması:6 Toplam insan sayısını ifade etmesi:15
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Nüfus alana ve zamana göre değişebilir: 6 Nüfusun özelliği değişebilir:1
Kavramın Örnekleri	Ülkemiz 2000 yılı genel nüfus sayımı sonuçları: 1 İstanbul nüfusu: 1 Ankara nüfusu: 3 Adana nüfusu: 1 İzmir nüfusu:1 Antalya nüfusu: 1 Konya nüfusu: 1 Diyarbakır nüfusu:1 Ş.Urfa nüfusu: 1 Mersin nüfusu: 1 Almanya nüfusu:1 25 milyonun üzerinde nüfusu olan Özbekistan: 1
Kavramın Örnek Olmaması	Nüfusun yoğun olduğu yerlerin belirtilmesi: 1
Kavramın Etkileri	Tüketimin artmasına: 1

Tablo 4.7.1.'e bakıldığında nüfus kavramının 3 ayırt edici özelliği, 2 ayırt edici olmayan özelliği 12 örneği, 1 örnek olmaması ve 1 etkisi verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.7.2: İlköğretim 5. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Millet Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	5
Kavramın Adı	MİLLET
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
KAE Özellikleri	Nesnel bağlarla birbirine bağlı olmak: 3
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
KAE Olmayan Özellikleri	---
Kavramın Örnekleri	Türk Milleti: 12
Kavramın Örnek Olmaması	Türk halkı: 3
Kavramın Etkileri	---

Tablo 4.7.2.'ye bakıldığında kavramın 1 ayırt edici özelliği, 1 örneği, 1 örnek olmaması verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir. Kavramın örneği olarak yalnızca Türk milleti verilmektedir. Kavramın örneği on iki kez tekrar edilmiştir.

Tablo 4.7.3: İlköğretim 5. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Savaş Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	5
Kavramın Adı	SAVAŞ
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
KAE Özellikleri	---
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
KAE Olmayan Özellikleri	---
Kavramın Örnekleri	I.Dünya Savaşı. 1 Kurtuluş savaşı. 10
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	Askeri ve sivil kayıp. 1 Asker ve sivillerin yaralanması: 1

Tablo 4.7.3.'de savaş kavramının 5. sınıfta giriş düzeyinde içerik öğelerine bakıldığında kavramın yalnızca 2 örneği ve etkileri verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.7.4: İlköğretim 5. Sınıfta Giriş Düzeyinde Verilen Barış Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	5
Kavramın Adı	BARIŞ
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Güven içinde olma:1
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---
Kavramın Örnekleri	Kurtuluş savaşı. 10
Kavramın Örnek Olmaması	I.Dünya Savaşı. 1
Kavramın Etkileri	

Tablo 4.7.4'de barış kavramının içerik öğelerine baktığımız zaman kavramın 1 ayırt edici özelliği, 2 örnek olmayanı verilmiştir. Kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Tablo 4.8. 4. sınıfta giriş düzeyinde öğretilmesi hedeflenen kavramların, Tablo 4.8.1. ise 5. sınıfta giriş düzeyinde öğretilmesi hedeflenen kavramların toplu halde görülmesini ve karşılaştırılmasını sağlamaktadır.

Tablo 4.8: ÖKK’de 4.Sınıf “Giriş” Düzeyindeki Kavramlarla İlgili Olarak Verilen İçerik Öğelerinin Karşılaştırılması

İçerik Öğeleri	Kavramın Tanımı	Kavram Hiyerarşisi	K. Ayırt Edici Özellikleri	K. Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	K. Ayırt Edici Olmayan Özelliği	Kavramın Örnekleri	Kavramın Örnek Olmayanları	Kavramın Etkileri
4. Sınıf Giriş Düzeyi Kavramları								
İklim	---	---	---	---	---	---	---	1
Kıta	---	---	---	---	---	4	---	1
Yerleşme	---	---	---	---	---	---	---	---
Bölge	---	---	---	---	---	3	---	1
Çevre Kirliliği	---	---	2	---	1	---	---	1
Ulaşım	---	---	4	---	4	5	---	---
Millet	---	---	1	---	---	5	3	---
Milli Egemenlik	---	---	2	---	1	---	---	1
Yurttaşlık	---	---	2	---	---	1	---	2
Savaş	---	---	1	---	2	15	3	4
Barış	---	---	---	---	---	3	15	---
Kültür	1	---	3	---	2	2	---	2
Kültürel Öğe	---	---	2	---	2	9	---	---

Tablo 4.8.’e bakıldığında 4. sınıfta giriş düzeyinde verilen kavramlara ilişkin içerik öğeleri karşılaştırılmıştır. Tabloya genel olarak bakıldığında; ÖKK’de,

- Yerleşme kavramı ile ilgili olarak hiçbir içerik öğesi bulunmamaktadır.
- 13 kavramdan yalnızca kültür kavramının tanımı verilmiştir. Bunun dışında kalan 12 kavrama ait tanım verilmemiştir.
- 13 kavramdan hiçbir kavramın hiyerarşisi verilmemiştir.
- 13 kavramdan 8 kavramın ayırt edici özellikleriyle ilgili bilgi verilmiş, 5 kavramın ayırt edici özellikleri ile ilgili bilgi verilmemiştir.
- Hiçbir kavramın ayırt edici özellikleri örnek üzerinde gösterilmemiştir.
- 13 kavramdan 6 kavramın ayırt edici olmayan özelliği ile ilgili bilgi verilirken 7 kavrama ait ayırt edici olmayan özellikler ile ilgili bilgi verilmemiştir.
- 13 kavramdan 9’ uyla ilgili örnek verilmiştir. 4 kavramla ilgili hiç örnek verilmemiştir.

- 13 kavramdan yalnızca 3 kavramla ilgili örnek olmayan verilmiştir. 10 kavramın örnek olmayana verilmemiştir.
- 6 kavramın etkileri ile ilgili bilgi verilmiştir.

Tablo 4.8.1: ÖKK’de 5.Sınıf “Giriş” Düzeyindeki Kavramlarla İlgili Olarak Verilen İçerik Öğelerinin Karşılaştırılması

İçerik Öğeleri	Kavramın Tanımı	Kavram Hiyerarşisi	K. Ayırt Edici Özellikleri	K. Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	K. Ayırt Edici Olmayan Özelliği	Kavramın Örnekleri	Kavramın Örnek Olmayanları	Kavramın Etkileri
5.Sınıf Giriş Düzeyi Kavramları								
Kıta	---	---	---	---	---	2	---	---
Nüfus	---	---	3	---	2	12	1	1
Millet	---	---	1	---	---	1	1	---
Savaş	---	---	---	---	---	2	---	2
Barış	---	---	1	---	---	---	2	---

Tablo 4.8.1’de araştırma kapsamında incelenen kavramlardan 5. sınıfta giriş düzeyinde verilen kavramlara ilişkin içerik öğeleri karşılaştırılmıştır. Tabloya genel olarak bakıldığında; ÖKK’de,

- 5 kavramdan hiçbir kavrama ait tanım verilmemiştir.
- 5 kavramdan hiçbir kavramın kavram hiyerarşisi verilmemiştir.
- 5 kavramdan 3 kavrama ait ayırt edici özellik verilirken, 2 kavramın ayırt edici özellikleri verilmemiştir.
- 5 kavramdan hiçbir kavramın ayırt edici özellikleri örnek üzerinde gösterilmemiştir.
- 5 kavramdan yalnızca 1 kavramın ayırt edici olmayan özelliği verilirken, 4 kavramın ayırt edici olmayan özelliği verilmemiştir.
- 5 kavramdan 4 kavramın örneği verilmiş, 1 kavramın örneği verilmemiştir.
- 5 kavramdan 3’ ünün örnek olmayana verilmiş, 2’ sinin verilmemiştir.
- 2 kavramın etkileri ile ilgili bilgi verilmiştir.

Dördüncü ve beşinci sınıfta giriş düzeyinde verilen kavramların içerik öğelerinin ortalaması alınarak karşılaştırıldığında (ortalamar kavramların içerik öğeleri toplam kavram sayısına bölünerek elde edilmiştir);

- 4. sınıfta kavram tanımlarının ortalaması 0,08 iken; 5. sınıf ortalaması 0' dır.
- Kavram hiyerarşilerine ve kavramların ayırt edici özelliklerinin örnek üzerinde gösterilmesine ait ortalama her iki sınıfta da 0' dır.
- 4. sınıfta kavramların ayırt edici özelliklerine ait ortalama 1, 3 iken; 5. sınıf ortalaması 1' dir.
- 4. sınıfta kavramların ayırt edici olmayan özelliklerine ait ortalama 0, 93 iken; 5. sınıf ortalaması 0, 4' tür.
- 4. sınıfta kavramların örneklerine ait içerik öğeleri ortalaması 3,7 iken; 5. sınıf ortalaması 3,2' dir.
- 4. sınıfta kavramların örnek olmayanlarına ait içerik öğelerinin ortalaması 1,61 iken; 5. sınıf ortalaması 0,8' dir.
- 4. sınıfta kavramların etkilerine ait içerik öğeleri ortalaması 1 iken; 5. sınıf ortalaması 0,6' dır.

Kavramların içerik öğelerinin 4. ve 5. sınıftaki ortalamalarına bakıldığında, içerik öğelerinin 5. sınıfta daha az kullanıldığı görülmektedir.

4. ve 5. sınıfta giriş düzeyinde verilen kavramların içerik öğeleri değerlendirildiğinde;

Kavramların tanımlarının (yalnızca 4. sınıfta 1 kavramın tanımı yapılmıştır), kavram hiyerarşilerinin, kavramın ayırt edici özelliklerinin örnek üzerinde gösterilmesinin kullanılmadığı görülmüştür.

Kavramların örneklerinin en sık kullanılan içerik öğesi olduğu görülmektedir. Ancak 4. sınıfta 4 kavrama, 5. sınıfta 1 kavrama hiç örnek verilmemiştir.

Hem tanımın hem de örneğin olmaması kavramın tam olarak öğrenilmesini olumsuz yönde etkileyecek olan bir düzenlemedir. Çünkü tanımlar ve örnekler kavram öğretiminde yararlanılan en etkili içerik öğeleridir (Tennyson ve Cochiarella, 1986).

Ayırt edici özellikler ayırt edici olmayan özelliklere oranla daha fazla belirtilmiştir.

Kavramların örnek olmayanlarının verilmesi ise ÖKK'de az kullanılan içerik öğelerinden biridir.

4.3.2. Geliştirme Düzeyinde Verilen Kavramlara Ait İçerik Öğelerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında seçilen kavramların öğrenme düzeylerine bakıldığında geliştirme düzeyindeki kavramlar 4, 5 ve 6. sınıfta bulunmaktadır. 7. sınıfta geliştirme düzeyinde kavram bulunmamaktadır.

4.3.2.1. İlköğretim 4. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Kavramlara Ait İçerik Öğelerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında seçilen kavramlardan 4. sınıfta geliştirme düzeyinde başlayan kavramlar bulunmaktadır. Bu kavramların içerik öğeleri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 4.9: İlköğretim 4. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Hava Olayı Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	4		
Kavramın Adı	HAVA OLAYI		
Kavramın Tanımı	---		
Kavram Hiyerarşisi	---		
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	---		
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---		
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---		
Kavramın Örnekleri	Rüzgar: 2 Güneşli: 4 Sıcaklık:2 Sıcak ve güneşli: 1 Soğuk ve sisli: 1 Sağnak yağmur: 1	Karlı: 5 Yağış: 1 Basınç: 1 Parçalı bulutlu: 4 Karla karışık yağmurlu: 4 Gök gürültülü: 3	Sisli: 4 Yağmurlu: 6 Bulutlu: 3
Kavramın Örnek Olmayanı	---		
Kavramın Etkileri	Pilota: 1 Köpeğe: 1 Çiftçiye: 1	Mısır: 1 Leylek: 1 Öğrencinin kendisine: 1	Yılan: 1 Balıkçıya: 1

Tablo 4.9.'a bakıldığında hava olayı kavramının 15 örneği ve 8 kavram etkileri verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.9.1: İlköğretim 4. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Hava Durumu Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	4	
Kavramın Adı	HAVA DURUMU	
Kavramın Tanımı	Tanım: 2 (Bir yerde kısa süre içinde sıcaklık, yağış, rüzgar, basınç gibi hava olaylarının gösterdiği duruma hava durumu denir.)	
Kavram Hiyerarşisi	---	
KAE Özellikleri	Süre: 6	Yer: 2
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	
KAE Olmayan Özellikleri	---	
Kavramın Örnekleri	Ankara yağmurlu 12° C: 1 Şanlıurfa bulutlu 14 ° C: 1 Kars parçalı bulutlu – 4 ° C: 1 Hakkari karla karışık yağ. – 3 ° C: 1 Antalya güneşli 17 ° C: 1 Ankara’ da ve Antalya ‘da hava yağmurlu mu – güneşli mi?: 1 Erzurum’ da hava karlı mı- bulutlu mu?: 1 Bursa’ da, İzmir’ de, Kayseri’ de ve Kars’ta sıcaklık ° C ? : 1 Yağmurlu bir hava: 1 rüzgarlı bir hava: 1 sisli bir hava: 1 karla kaplı bir hava: 1 sıcak ve kurak bir hava: 1	
Kavramın Örnek Olmaması	---	
Kavramın Etkileri	Giyim- Kiyafet: 2 Elbiselerin kuruması: 1 Arabanın farları: 1 Kardan adam yapılması: 1 Taksi şoförü. 1 Bitkilerin büyümesi: 1 Çiftçiyi: 1 Akarsuların taşıdığı su: 1 Balıkçıyı: 1 Dışarıda oynanan oyun: 1 İnşaat işçisini: 1	

Tablo 4.9.1.’de 4. sınıfta geliştirme düzeyinde verilen hava durumu kavramının içerik öğelerine bakıldığında, kavramın 2 tanımı, 2 ayırt edici özelliği, 13 örneği ve 11 kavram etkileri verilmiştir. Kavrama ait diğer içerik öğeleri verilmemiştir.

Tablo 4.9.2: İlköğretim 4. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Afet Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	4	
Kavramın Adı	AFET	
Kavramın Tanımı	---	
Kavram Hiyerarşisi	---	
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	İnsanlar için kayıplara yol açması: 4 Normal yaşamı durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkilemesi: 2	
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Doğal ya da insan kaynaklı olabilir: 12 Kayıplar can ve mal kaybı olabilir, sayı ve miktarları değişebilir: 7 Marmara depremi: 1 Güney Asya depremi: 1	
Kavramın Örnekleri	Silifke’ de yaşanan sel baskını: 1	
Kavramın Örnek Olmaması	---	
Kavramın Etkileri	Korku, acı, heyecan, üzüntü:2 Açlık: 1 Doğal afet sigortası yapılması:1 Yardımlaşma - işbirliği:3 Can ve mal kaybına yol açması:7 Faaliyetleri durdurması: 2 Şiir yazılması, türkü söylenmesi:1	

Tablo 4.9.2.'de afet kavramının 2 ayırt edici özelliği, 2 ayırt edici olmayan özelliği, 3 örneği ve 7 kavram etkileri içerik öğeleri olarak verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.9.3: İlköğretim 4. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Yön Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	4			
Kavramın Adı	YÖN			
Kavramın Tanımı	Belli bir yere ve noktaya göre bulunulan yere yön denir:2			
Kavram Hiyerarşisi	---			
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Yönün tarifi belli bir yer veya noktaya göre yapılır: 1 Yön, bulunulan taraftır: 1			
A. E. Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---			
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Yön bulmada kullanılan yöntemler yere ve zamana göre değişebilir: 16			
Kavramın Örnekleri	Kuzey: 13	Batı: 10	Doğu: 12	Güney: 9
	Kuzeydoğu: 3	Güneydoğu: 1	Kuzeybatı: 2	Güneybatı: 1
Kavramın Örnek Olmayanları	Sağ: 6	Karşı: 1	Çapraz: 1	Ön: 1
	Yanı: 1	Sol: 4	Arka: 2	
Kavramın Etkileri	Birçok yerin keşfedilmesi: 1			

Tablo 4.9.3.'de yön kavramının 2 tanımı, 2 ayırt edici, 1 ayırt edici olmayan özelliği, 8 örneği, 7 örnek olmayanı ve 1 kavram etkisi verilmiştir. Kavramın örnekleri sınırlıdır. Kavramın bütün örnekleri verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.9.4: İlköğretim 4. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Çevre Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	4			
Kavramın Adı	ÇEVRE			
Kavramın Tanımı	---			
Kavram Hiyerarşisi	---			
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Canlı ve cansız varlıkları barındırması: 4 Canlı ve cansız varlıklar arasında etkileşim olması: 1			
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---			
KAE Olmayan Özellikleri	Çevre doğal ya da beşeri(kültürel) olabilir: 4			
Kavramın Örnekleri	Yaşadığımız çevre: 21 Okul bahçesi ve çevresi: 1 Kars ve çevresi: 1			
Kavramın Örnek Olmayanları	---			
Kavramın Etkileri	---			

Tablo 4.9.4.'de çevre kavramının 2 ayırt edici, 1 ayırt edici olmayan özelliği ve 3 örneği verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.9.5: İlköğretim 4. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Doğal Ortam Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	4		
Kavramın Adı	DOĞAL ORTAM		
Kavramın Tanımı	---		
Kavram Hiyerarşisi	---		
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	---		
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---		
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---		
Kavramın Örnekleri	Dağ: 2 Deniz: 1 Akarsu: 1 Plato: 3	Göl: 3 Ova: 2 Koy: 1 Yarımada: 1	Vadi: 1 Körfez: 3 Ada: 3
Kavramın Örnek Olmaması	---		
Kavramın Etkileri	Açık hava etkinlikleri: 1	Turizm: 1	

Tablo 4.9.5.' de verilen doğal ortamın içerik öğelerine bakıldığında;12 örneği ve 2 kavram etkileri verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.9.6: İlköğretim 4. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Beşeri Ortam Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	4		
Kavramın Adı	BEŞERİ ORTAM		
Kavramın Tanımı	---		
Kavram Hiyerarşisi	---		
K. Ayırt Edici Özellikleri	Doğal çevre üzerinde: 2		
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---		
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---		
Kavramın Örnekleri	Yerleşim yerleri:1 Tarım:1 Van kalesi: 1 Edirne- Selimiye cami: 2	Anıtkabir: 2 Atatürk barajı: 2	Ulaşım:1 Hayvancılık:1 İstanbul- Boğaziçi Köprüsü: 2
Kavramın Örnek Olmaması	---		
Kavramın Etkileri	Bir çok sorun: 1		

Tablo 4.9.6.' da beşeri ortam kavramının 1 ayırt edici özelliği, 9 örneği ve bir kavramın etkisi verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.9.7: İlköğretim 4. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Benzerlik Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	4
Kavramın Adı	BENZERLİK
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
K. Ayırt Edici Özellikleri	---
A. E. Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---
Kavramın Örnekleri	Seçimler arasındaki benzerlikler: 1 Kişiler arası benzerlikler: 3 Mimarlar arasındaki benzerlikler: 1 Ülkeler arasındaki benzerlikler: 1 Teknolojik araçların günümüz ve öncesi arasındaki benzerlikler: 3 Ülke bayrakları arasındaki benzerlikler: 1
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	---

Tablo 4.9.7.'de 4. sınıfta geliştirme düzeyinde verilen benzerlik kavramının yalnızca 6 örneği verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.9.8: İlköğretim 4. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Farklılık Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	4
Kavramın Adı	FARKLILIK
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Çeşitli deneyimlere sahip olunması: 5
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---
Kavramın Örnekleri	Resimler arası: 1 Ülkeler arası: 2 Bireysel farklılıklar: 3 Teknolojik araçlar: 3 Çeyiz sandıkları: 2 Ürünler arası: 1 Toprağın işlenme aşamaları: 1 Kumbaralar arası: 1 Nüfus cüzdanları arasındaki benzerlikler: 1 Mimarlar arasındaki: 1
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	---

Tablo 4.9.8.'de incelenen kavramlar içerisinde 4. sınıfta geliştirme düzeyinde verilecek son kavram olan farklılık kavramının 1 ayırt edici özelliği ve 10 örneği verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

4.3.2.2. İlköğretim 5. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Kavramlara Ait İçerik Öğelerine İlişkin Bulgular

5. sınıfta geliştirme düzeyindeki kavramların çoğunluğu 4. sınıfta giriş düzeyinde öğretileceği belirtilen kavramlardır. 4. sınıfta geliştirme düzeyinde verilen kavramlardan yalnızca benzerlik ve farklılık kavramları 5. sınıfta da geliştirme düzeyinde verilmektedir. Bu kavramlar dışında kalan ve 4. sınıfta geliştirme düzeyinde verilen kavramların çoğu 5. sınıfta pekiştirme düzeyinde verilmektedir.

Tablo 4.10: İlköğretim 5. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen İklim Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	5	
Kavramın Adı	İKLİM	
Kavramın Tanımı	---	
Kavram Hiyerarşisi	---	
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Doğal olma: 1	Süre: 1
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---	
Kavramın Örnekleri	Karadeniz iklimi: 2 Akdeniz iklimi: 4	Ilıman İklim: 1 Karasal iklim: 2
Kavramın Örnek Olmayanı	---	
Kavramın Etkileri	Boş zamanlarımızı nasıl değ: 1 Tatilde nereye gideceğimize: 3 İnsanların fiziki yapılarına: 1 Neler yetiştireceğimize- tarım: 9 İnsanların psikolojik yapılarına: 1 Ev tipleri ve yapı malzemeleri:14 Taş işçiliği. 1 Ahşap oymacılığı: 1 İnsan faaliyetlerine: 3 Ulaşım: 3 Isınma: 2 Olumsuz etkileri(sel vb.) : 1	Su: 1 İnsan karakteri: 1 Buharlaşma: 1 Sanayi: 1 Hayvancılık: 2 Bitki örtüsü: 7 Yerleşim: 6 Turizm: 2 Giyinme: 5 Beslenme: 3 Toprak: 1

Tablo 4.10.'a bakıldığında kavramın 2 ayırt edici özelliği, 4 örneği ve 23 kavramın etkileri verilmiştir. Kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.10.1: İlköğretim 5. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Yerleşme Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	5		
Kavramın Adı	YERLEŞME		
Kavramın Tanımı	---		
Kavram Hiyerarşisi	---		
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Barınmak ya da faaliyet gerçekleştirmek:1 Bir saha üzerinde inşa edilmesi: 5		
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---		
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Konut tipi ve sayısı yere ve zamana göre değişebilir: 4 Yerleşme tipi değişebilir: 12		
Kavramın Örnekleri	Türkiye: 1 İç Anadolu Bölgesi: 2	Ankara: 2	Yaşadığım bölge: 1 Marmara bölgesi: 1
Kavramın Örnek Olmaması	---		
Kavramın Etkileri	Toplam nüfusa: 2		

Tablo 4.10.1.'de yerleşme kavramının 2 ayırt edici özelliği, 2 ayırt edici olmayan özelliği, 5 örneği ve bir de kavramın etkisi içerik öğeleri olarak verilmiştir. Bunlar dışında kavramın diğer içerik öğeleri verilmemiştir.

Tablo 4.10.2: İlköğretim 5. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Bölge Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	5		
Kavramın Adı	BÖLGE		
Kavramın Tanımı	Coğrafi bölge tanımı: 1 (Doğal, beşeri ve ekonomik yönleri ile diğer alanlardan ayrılan, kendi sınırları içinde benzerlik gösteren alanlara coğrafi bölge denir.)		
Kavram Hiyerarşisi	---		
KAE Özellikleri	Yeryüzü parçası: 1 Birlik oluşturma: 3 Farklılık oluşturma: 1		
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---		
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Kapladığı alan değişebilir: 3 Fiziki, beşeri ve ekonomik özelliklerde benzerlik: 9 Fiziki, beşeri ve ekonomik özelliklerde farklılık: 8		
Kavramın Örnekleri	Coğrafi bölge: 2 Akdeniz bölgesi: 4 Güneydoğu Anadolu bölgesi: 2 Yaşadıkları bölge: 37 Uzanan piramit bölgesi	Ege bölgesi: 2 Marmara bölgesi: 3 İç Anadolu Bölgesi: 9 Turizm bölgesi (Kapadokya) : 1 St. Catherine bölgesi: 1	Karadeniz bölgesi: 4 Doğu Anadolu bölgesi: 4 İç Anadolu Bölgesi: 9 Kapadokya) : 1 Afet bölgesi: 1
Kavramın Örnek Olmaması	---		
Kavramın Etkileri	Mesken: 2 Tarım: 1 Ticaret: 2 Bitki örtüsü: 2 Hayvancılık: 2		

Tablo 4.10.2.' de bölge kavramının 1 tanımı 3 ayırt edici özelliği, 3 ayırt edici olmayan özelliği, 13 örneği ve 5 de kavramın etkileri içerik öğeleri olarak verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir. Öğretilmesi hedeflenen kavram bölge kavramı olmasına rağmen yapılan tanım coğrafi bölge tanımıdır. Verilen örnekler de coğrafi bölge ağırlıklıdır.

Tablo 4.10.3: İlköğretim 5. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Çevre Kirliliği Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	5								
Kavramın Adı	ÇEVRE KİRLİLİĞİ								
Kavramın Tanımı	---								
	<p style="text-align: center;">ÇEVRE KİRLİLİĞİ</p> <pre> graph TD CK[ÇEVRE KİRLİLİĞİ] --> HK[Hava Kirliliği] CK --> SK[Su Kirliliği] CK --> TK[Toprak Kirliliği] CK --> GK[Gürültü Kirliliği] </pre> <table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td style="width: 25%;">Hava Kirliliği</td> <td style="width: 25%;">Su Kirliliği</td> <td style="width: 25%;">Toprak Kirliliği</td> <td style="width: 25%;">Gürültü Kirliliği</td> </tr> <tr> <td style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> Taşıtlar Konutlar Fabrika Sigara Yangınlar </td> <td style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> Konut Fabrikalar Deniz taş. Plansız yapılaşma </td> <td style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> Çöpler Yangınlar Piller Kimyasal maddeler </td> <td style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> Taşıtlar kor. Yüksek ses Çeşitli makinelere </td> </tr> </table>	Hava Kirliliği	Su Kirliliği	Toprak Kirliliği	Gürültü Kirliliği	Taşıtlar Konutlar Fabrika Sigara Yangınlar	Konut Fabrikalar Deniz taş. Plansız yapılaşma	Çöpler Yangınlar Piller Kimyasal maddeler	Taşıtlar kor. Yüksek ses Çeşitli makinelere
Hava Kirliliği	Su Kirliliği	Toprak Kirliliği	Gürültü Kirliliği						
Taşıtlar Konutlar Fabrika Sigara Yangınlar	Konut Fabrikalar Deniz taş. Plansız yapılaşma	Çöpler Yangınlar Piller Kimyasal maddeler	Taşıtlar kor. Yüksek ses Çeşitli makinelere						
Kavram Hiyerarşisi									
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Cansız çevre öğeleri üzerinde yapısal zararlar meydana getirmesi ve niteliklerini bozması: 1								
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---								
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Kirliliğin meydana geldiği cansız çevre öğeleri değişebilir: 1								
Kavramın Örnekleri	---								
Kavramın Örnek Olmaması	---								
Kavramın Etkileri	Doğal dengenin bozulması:1								

Tablo 4.10.3.'de araştırma kapsamında incelenen çevre kirliliğine ait içerik öğeleri bulunmaktadır. İçerik öğelerine bakıldığında kavramın 1 kavram hiyerarşisi, 1 ayırt edici özelliği, 1 ayırt edici olmayan özelliği ve bir de kavramın etkisi verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.10.4: İlköğretim 5. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Ulaşım Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	5
Kavramın Adı	ULAŞIM
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	İki yer arasında yapılması:5 Çeşitli araçlarla gerçekleşmesi:6 Taşıma ve ulaştırma etkinliklerinin olması:2
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Ulaşımın mesafesi ve süresi değişebilir: 4 Ulaşımında kullanılan yol değişebilir:4 Ulaşımında kullanılan araç zamana ve yola göre değişebilir:1 Ulaşımında taşınan varlık veya nesnenin niteliği ve niceliği değişir: 14
Kavramın Örnekleri	---
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	Ekonomiye:3 Beşeri unsurların oluşmasına:1

Tablo 4.10.4.' de ulaşım kavramının 3 ayırt edici özelliği, 4 ayırt edici olmayan özelliği ve kavramın etkileri verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.10.5: İlköğretim 5. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Milli Egemenlik Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	5
Kavramın Adı	MİLLİ EGEMENLİK
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
KAE Özellikleri	Egemenlik millete aittir: 5
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
KAE Olmayan Özellikleri	---
Kavramın Örnekleri	---
Kavramın Örnek Olmaması	Tek kişi hâkimiyetine dayalı yönetim: 1 Padişahlık yönetimi: 1 Osmanlı Devleti: 3
Kavramın Etkileri	---

Tablo 4.10.5.'de 5. sınıfta geliştirme düzeyinde verilmekte olan milli egemenlik kavramının 1 ayırt edici özelliği ve 3 örneği verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir. Kavramın ayırt edici özellikleri Atatürk' ün "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir." sözünden çıkarılmıştır.

Tablo 4.10.6: İlköğretim 5. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Yurttaşlık Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	5
Kavramın Adı	YURTTAŞLIK
Kavramın Tanımı	Tanım: 1 Bir yurttan doğup büyüme veya yaşamış olma durumudur.
Kavram Hiyerarşisi	---
KAE Özellikleri	sorumluluk: 6 haklardan yararlanma: 8 devlete bağlılık duygusu: 1
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
KAE Olmayan Özellikleri	Kişilerin devlete karşı sorumlulukları zaman içerisinde değişebilir: 3
Kavramın Örnekleri	Türk vatandaşlığı: 4 Göçmen vatandaşlarımız: 1
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	Sorumluluk yüklemesi: 6 Vatandaşlık haklarından yararlanma: 8

Tablo 4.10.6.'da yurttaşlık kavramının geliştirme düzeyinde verilmesi gereken içerik öğelerine bakıldığında 1 tanım, 3 ayırt edici özellik, 1 ayırt edici olmayan özellik, 2 örnek ve kavramın etkileri verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.10.7: İlköğretim 5. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Benzerlik Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	5
Kavramın Adı	BENZERLİK
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
K. Ayırt Edici Özellikleri	Çeşitli deneyimlere sahip olunması: 1
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---
Kavramın Örnekleri	Yerleşim yerlerinin kültürleri:1 Tarihi yerler arasındaki benzerlikler:1 TBMM fotoğrafları arasındaki:1 Yerleşim yerleri arasındaki:1 Boğaz ile kanal arasındaki benzerlikler:1
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	---

Tablo 4.10.7.'de benzerlik kavramının 1 ayırt edici özelliği ve 5 örneği verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.10.8: İlköğretim 5. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Farklılık Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	5
Kavramın Adı	FARKLILIK
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Çeşitli deneyimlere sahip olunması: 1
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---
Kavramın Örnekleri	Tarihi yerler: 1 Fotoğraflar arasındaki farklılıklar: 2 Yerleşim yerleri arasındaki farklılıklar: 3
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	---

Tablo 4.10.8.'de benzerlik kavramının 1 ayırt edici özelliği ve 3 örneği verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.10.9: İlköğretim 5. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Kültür Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	5
Kavramın Adı	KÜLTÜR
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	İnsanların ürettiği ile ilgili ve ilişkilidir: 14 Kuşaktan kuşağa aktarılır:2 Maddi ve manevi öğelerin bütünüdür: 23
KAEÖ' nin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Maddi ve manevi kültür özellikleri farklılık ve benzerlik gösterebilir: 3
Kavramın Örnekleri	Milli kültür: 4
Kavramın Örnek Olmayan	---
Kavramın Etkileri	---

Tablo 4.10.9.'da kültür kavramının 3 ayırt edici özelliği, 1 ayırt edici olmayan özelliği ve birörneği verilmiştir. Kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.10.10: İlköğretim 5. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Kültürel Öğ Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	5
Kavramın Adı	KÜLTÜREL ÖĞE
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Maddi ve manevi unsurlardan oluşması:19
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---
Kavramın Örnekleri	Giyecek ve takı türleri: 2 Tarihi eserler: 30 Tarihi yer: 1 Dil türleri:2 Festival, şenlikler: 2 Edebiyat ve sanat ürünleri:7
Kavramın Örnek Olmayan	---
Kavramın Etkileri	---

Tablo 4.10.10.'a bakıldığında kültürel öğe kavramının 1 ayırt edici özelliği ve 6 örneği verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

4.3.2.3. İlköğretim 6. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Kavramlara Ait İçerik Öğelerine İlişkin Bulgular

5. sınıfta giriş düzeyinde verilen nüfus, millet, savaş ve barış kavramları ile 5. sınıfta geliştirme düzeyinde verilen bölge, ulaşım, milli egemenlik, kültür ve kültürel öğe kavramları 6. sınıfta geliştirme düzeyinde verilmiştir. Geliştirme düzeyinde verilen kavramların içerik öğeleri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 4.11: İlköğretim 6. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Bölge Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	6	
Kavramın Adı	BÖLGE	
Kavramın Tanımı	---	
Kavram Hiyerarşisi	---	
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Birlik oluşturma: 1 Farklılık oluşturma: 4	
KAEÖ'nin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---	
Kavramın Örnekleri	Akdeniz bölgesi: 1 Doğu Anadolu bölgesi: 1 İç Anadolu Bölgesi: 1 Marmara bölgesi: 1 Türkistan bölgesi: 1 Kaşgar, Balagasun, çu ve ili bölgeleri: 1 Hindistan' ın İndus ve Pencap bölgeleri: 1 Doğu Karadeniz Bölgesi: 2	Ege bölgesi: 2 Güneydoğu Anadolu bölgesi: 3 Karadeniz bölgesi: 5 Yaşadıkları bölge: 2 Sınır bölgeleri: 1
Kavramın Örnek Olmaması	---	
Kavramın Etkileri	Hayvancılık: 4 Orman yangınları: 1 Göç ve işsizlik: 1	Bitki örtüsü 3 Turizm: 1 Ekonomi: 1

Tablo 4.11.' de bölge kavramının 6. sınıfta geliştirme düzeyinde 2 ayırt edici özelliği, 12 örneği ve kavramın etkileri verilmiştir. Kavramın örneklerine bakıldığında yanlışlık görülmektedir. Kavramın örnekleri içerisinde verilen Doğu Karadeniz Bölgesi kavramın örneği değildir. Doğu Karadeniz, Karadeniz Bölgesinin üç bölümünden biridir (Atalay, 1999). Ayrıca diğer örneklerde de genellikle coğrafi bölge örneklerinin verilmiş olduğu görülmektedir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.11.1: İlköğretim 6. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Nüfus Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	6	
Kavramın Adı	NÜFUS	
Kavramın Tanımı	Bir yerde yaşayan insan sayısı:1	
Kavram Hiyerarşisi	---	
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Sınırları kesin olarak belirlenmiş bir alan olması: 6 Toplam insan sayısını ifade etmesi 6	
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Nüfus alana ve zamana göre değişebilir: 14 Nüfusun özelliği değişebilir: 1	
Kavramın Örnekleri	Dünya nüfusu:1 Azerbaycan nüfusu:1 Türkmenistan nüfusu:1 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti nüfusu:1	Kırgızistan nüfusu:1 Özbekistan nüfusu:1 Kazakistan nüfusu:1
Kavramın Örnek Olmaması	Nüfusun yoğun olduğu yerlerin belirtilmesi: 5 Nüfusun seyrek olduğu yerlerin belirtilmesi: 2	
Kavramın Etkileri	Hizmet sektörünün gelişmesi:1 Ekonominin gelişmesi:1	Üretim sektörünün çeşitlenmesi:1

Tablo 4.11.1.'de nüfus kavramının 6. sınıf geliştirme düzeyinde 1 tanımı, 2 ayırt edici özelliği, 2 ayırt edici olmayan özelliği, 7 örneği ve kavramın etkileri verilmiştir. Kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.11.2: İlköğretim 6. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Ulaşım Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	6	
Kavramın Adı	ULAŞIM	
Kavramın Tanımı	---	
Kavram Hiyerarşisi	---	
KAE Özellikleri	Çeşitli yollarla yapılması:2	Çeşitli araçlarla gerçekleşmesi:3
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Ulaşımında kullanılan araç zamana ve yola göre değişebilir:9 Ulaşımında taşınan varlık veya nesnenin niteliği ve niceliği değişebilir:1	
Kavramın Örnekleri	---	
Kavramın Örnek Olmaması	---	
Kavramın Etkileri	Nüfus ve yerleşmeye:5	Ekonomik faaliyetlere:3

Tablo 4.11.2.' e bakıldığında ulaşım kavramının 2 ayırt edici özelliği, 2 ayırt edici olmayan özelliği ve kavramın etkileri verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.11.3: İlköğretim 6. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Millet Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	6	
Kavramın Adı	MİLLET	
Kavramın Tanımı	---	
Kavram Hiyerarşisi	---	
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Nesnel bağlarla birbirine bağlı olmak: 2 Öznel bağlarla birbirine bağlı olmak: 3	
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---	
Kavramın Örnekleri	Türk Milleti: 10 İran milleti: 1 Çin milleti: 3	Emeviler: 2 Arap milleti: 1
Kavramın Örnek Olmaması	Türk halkı: 1 Türk vatandaşı: 1	
Kavramın Etkileri	---	

Tablo 4.11.3.'de millet kavramının 2 ayırt edici özelliği, 5 örneği ve 2 örnek olmayanı verilmiştir. Kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.11.4: İlköğretim 6. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Milli Egemenlik Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	6	
Kavramın Adı	MİLLİ EGEMENLİK	
Kavramın Tanımı	---	
Kavram Hiyerarşisi	---	
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Egemenlik millete aittir: 3	
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---	
Kavramın Örnekleri	Türkiye Cumhuriyeti: 1 Yönetimin miras yolu ile bir kişide olduğu yönetim: 1	Teokrasi: 1
Kavramın Örnek Olmaması	Oligarşi: 1 Hürriyet- özgürlük: 1 Hak ve sorumluluklar: 1	Çalışma hakkı: 1 Hukukun üstünlüğü: 1
Kavramın Etkileri	Din ve vicdan özgürlüğü: 1	Siyasi partiler: 1

Tablo 4.11.4'de 6. sınıfta geliştirme düzeyinde verilen milli egemenlik kavramının 1 ayırt edici özelliği, 1 örneği, 3 örnek olmayanı ve kavramın etkileri verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.11.5: İlköğretim 6. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Savaş Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	6		
Kavramın Adı	SAVAŞ		
Kavramın Tanımı	---		
Kavram Hiyerarşisi	---		
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Belli amaçlarının ve sebeplerinin olması: 2		
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---		
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Mücadele biçimi ve kullanılan araç değişebilir: 1		
Kavramın Örnekleri	Kurtuluş Savaşı: 5 II. Dünya Savaşı:3 Uhud savaşı:3 Hendek savaşı:3	I. Dünya Savaşı:2 Bosna Savaşı:1 Bedir Savaşı:1 Talas Savaşı:1	Katvan Savaşı:1 Dandanakan Savaşı:4 Malazgirt Savaşı:1
Kavramın Örnek Olmayan	Kadeş Barış Ant:2 Bizans Köktürk Arasındaki Ant: 1	Hudeybiye Ant:1	
Kavramın Etkileri	Yiyecek, içecek sıkıntısı:1 Uluslar arası oyun ve yarışmaların iptal edilmesi:1	Yerleşme:2	Göç: 1

Tablo 4.11.5.'de savaş kavramının 1 ayırt edici özelliği, 1 ayırt edici olmayan özelliği, 11 örneği, 3 örnek olmayan ve kavramın etkileri verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.11.6: İlköğretim 6. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Barış Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	6		
Kavramın Adı	BARIŞ		
Kavramın Tanımı	---		
Kavram Hiyerarşisi	---		
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Uyum içinde olma: 6	Bir antlaşmanın olması:2	Saygılı olma:1
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---		
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---		
Kavramın Örnekleri	Kadeş Barış Ant:2 Bizans Köktürk Arasındaki Ant: 1	Hudeybiye Ant:1	
Kavramın Örnek Olmayan	Kurtuluş Savaşı: 5 II. Dünya Savaşı:3 Uhud savaşı:3 Hendek savaşı:3	I. Dünya Savaşı:2 Bosna Savaşı:1 Bedir Savaşı:1 Talas Savaşı:1	Katvan Savaşı:1 Dandanakan Savaşı:4 Malazgirt Savaşı:1
Kavramın Etkileri	Spor oyun ve yarışmaların yapılması: 1 Milletler cemiyetinin kurulması:1	Dostluk bağlarının geliştirilmesi:2	

Tablo 4.11.6.'da barış kavramının 3 ayırt edici özelliği, 3 örneği 11 örnek olmayan ve kavramın etkileri verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.11.7: İlköğretim 6. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Kültür Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	6	
Kavramın Adı	KÜLTÜR	
Kavramın Tanımı	---	
Kavram Hiyerarşisi	---	
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	İnsanların ürettiği ile ilgili ve ilişkilidir: 4 Maddi ve manevi öğelerin bütünüdür: 18	
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Maddi ve manevi kültür özellikleri farklılık ve benzerlik gösterebilir: 3	
Kavramın Örnekleri	Milli kültür:1 Yemek kültürü:1	Türk kültürü: 4
Kavramın Örnek Olmaması	---	
Kavramın Etkileri	---	

Tablo 4.11.7.'de kültür kavramının 2 ayırt edici özelliği, 1 ayırt edici olmayan özelliği ve 3 örneği verilmiştir. Kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.11.8: İlköğretim 6. Sınıfta Geliştirme Düzeyinde Verilen Kültürel Öğelerin Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	6	
Kavramın Adı	KÜLTÜREL ÖĞE	
Kavramın Tanımı	---	
Kavram Hiyerarşisi	---	
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Maddi ve manevi unsurlardan oluşması:21	
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Maddi ve manevi kültür özellikleri toplumdaki benzerlik ve farklılık gösterebilir: 15	
Kavramın Örnekleri	Düğün hazırlıkları ile ilgili:2 Yiyecek ve içecek türleri:3 Giyecek ve takı türleri: 1 Tarihi eserler: 7 Sanatçı ve düşünürler: 5	Dil türleri:2 Gelenek ve görenekler: 2 Festival, şenlikler: 2 Halk oyunları türleri:2 Edebiyat ve sanat ürünleri:14
Kavramın Örnek Olmaması	---	
Kavramın Etkileri	Ülkemizin tanınması: 2	

Tablo 4.11.8.'de görüldüğü gibi kültürel öğe kavramının 1 ayırt edici özelliği, 1 ayırt edici olmayan özelliği, 10 örneği ve kavramın etkisi verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Aşağıda Tablo 4.12. dördüncü sınıfta, 4.12.1. beşinci sınıfta, 4.12.2. altıncı sınıfta geliştirme düzeyinde öğretilmesi hedeflenen kavramların toplu halde görülmesini ve karşılaştırılmasını sağlamaktadır.

Tablo 4.12: ÖKK’de 4. Sınıf Geliştirme Düzeyindeki Kavramlarla İlgili Olarak Verilen İçerik Öğelerinin Karşılaştırılması

İçerik Öğeleri	Kavramın Tanımı	Kavram Hiyerarşisi	K. Ayırt Edici Özellikleri	K. Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	K. Ayırt Edici Olmayan Özelliği	Kavramın Örnekleri	Kavramın Örnek Olmayanları	Kavramın Etkileri
4. Sınıf Geliştirme Düzeyi Kavramları								
Hava Olayı	---	---	---	---	---	15	---	8
Hava Durumu	2	---	2	---	---	13	---	11
Afet	---	---	2	---	2	3	---	7
Yön	2	---	2	---	1	8	7	1
Çevre	---	---	2	---	1	3	---	---
Doğal Ortam	---	---	---	---	---	12	---	2
Beşeri Ortam	---	---	1	---	---	9	---	1
Benzerlik	---	---	---	---	---	6	---	---
Farklılık	---	---	1	---	---	10	---	---

Tablo 4.12’ ye bakıldığında 4. sınıfta geliştirme düzeyinde verilen kavramlara ilişkin içerik öğeleri karşılaştırılmıştır. Tabloya genel olarak bakıldığında; ÖKK’de,

- 9 kavramdan 2 tanesinin tanımı verilmiştir. Diğer 7 kavrama ait tanım bulunmamaktadır.
- Kavramların hiçbirine ait kavram hiyerarşisi bulunmamaktadır.
- 9 kavramdan 6 kavrama ait ayırt edici özellik verilirken, 3 kavrama ait hiçbir ayırt edici özellik verilmemiştir.
- Hiçbir kavramın örneği üzerinde ayırt edici özellikler gösterilmemiştir.
- 9 kavramdan 3 kavramın ayırt edici olmayan özelliği ile ilgili bilgi verilmiş, 6 kavramın ayırt edici özelliği ile ilgili bilgi verilmemiştir.
- 4. sınıf geliştirme düzeyinde incelenen bütün kavramların örnekleri verilmiştir.
- 9 kavramdan yalnızca 1 kavramın örnek olmayanı verilirken, kalan 8 kavramın örnek olmayanları verilmemiştir.
- 6 kavramın etkileri ile ilgili bilgi verilmiştir.

Tablo 4.12.1: ÖKK' de 5. Sınıf Geliştirme Düzeyindeki Kavramlarla İlgili Olarak Verilen İçerik Öğelerinin Karşılaştırılması

İçerik Öğeleri	Kavramın Tanımı	Kavram Hiyerarşisi	K. Ayırt Edici Özellikleri	K. Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	K. Ayırt Edici Olmayan Özelliği	Kavramın Örnekleri	Kavramın Örnek Olmayanları	Kavramın Etkileri
5. Sınıf Geliştirme Düzeyi Kavramları								
İklim	---	---	2	---	---	4	---	23
Yerleşme	---	---	2	---	2	5	---	1
Bölge	1	---	3	---	3	13	---	5
Çevre Kirliliği	---	1	1	---	1	---	---	1
Ulaşım	---	---	3	---	1	4	---	2
Milli Egemenlik	---	---	1	---	---	---	---	---
Yurttaşlık	1	---	3	---	1	2	---	2
Benzerlik	---	---	1	---	---	5	---	---
Farklılık	---	---	1	---	---	3	---	---
Kültür	---	---	3	---	1	1	---	---
Kültürel Öge	---	---	1	---	---	6	---	---

Tablo 4.12.1.' e bakıldığında 5. sınıfta geliştirme düzeyinde verilen kavramlara ilişkin içerik öğeleri karşılaştırılmıştır. Tabloya genel olarak bakıldığında; ÖKK' de,

- 11 kavramdan bölge ve yurttaşlık kavramlarının tanımı verilmiştir. Bunun dışında kalan 9 kavrama ait tanım verilmemiştir.
- 11 kavramdan yalnızca 1 kavramın kavram hiyerarşisi verilmiş, geriye kalan 10 kavramın ise kavram hiyerarşisi verilmemiştir.
- İncelenen kavramlar içerisinde 5. sınıfta geliştirme düzeyinde verilen kavramların ayırt edici özellikleri eksik olarak verilmiştir.
- 11 kavramdan 6 kavramın ayırt edici olmayan özelliği ile ilgili bilgi verilirken 5 kavrama ait ayırt edici olmayan özellikler ile ilgili bilgi verilmemiştir.
- 11 kavramdan 9' uyla ilgili örnek verilmiş, 2 kavramla ilgili hiç örnek verilmemiştir.
- Hiçbir kavramın örnek olmayanı verilmemiştir.
- 6 kavramın etkileri ile ilgili bilgi verilmiş, 5 kavramın etkileri ile ilgili bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.12.2: ÖKK’de 6. Sınıf Geliştirme Düzeyindeki Kavramlarla İlgili Olarak Verilen İçerik Öğelerinin Karşılaştırılması

6. Sınıf Geliştirme Düzeyi Kavramları	İçerik Öğeleri	Kavramın Tanımı	Kavram Hiyerarşisi	K. Ayırt Edici Özellikleri	K. Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	K. Ayırt Edici Olmayan Özelliği	Kavramın Örnekleri	Kavramın Örnek Olmayanları	Kavramın Etkileri
	Bölge	---	---	2	---	---	12	---	6
	Nüfus	1	---	2	---	2	7	---	3
	Ulaşım	---	---	2	---	2	---	---	2
	Millet	---	---	2	---	---	5	2	---
	Milli Egemenlik	---	---	1	---	---	1	3	6
	Savaş	---	---	1	---	1	11	3	4
	Barış	---	---	3	---	---	3	11	3
	Kültür	---	---	2	---	1	3	---	---
	Kültürel Öğeler	---	---	1	---	1	10	---	1

Tablo 4.12.2.’ye bakıldığında 6. sınıfta geliştirme düzeyinde verilen kavramlara ilişkin içerik öğeleri karşılaştırılmıştır. Tabloya genel olarak bakıldığında;

- 9 kavramdan yalnızca nüfus kavramının tanımı verilmiştir. Bunun dışında kalan 8 kavrama ait tanım verilmemiştir.
- Hiçbir kavramın hiyerarşisi verilmemiştir.
- 9 kavramdan tamamının ayırt edici özellikleri verilmiştir. Ancak verilen bu ayırt edici özelliklere bakıldığında kavram analizlerinde bulunan ayırt edici özelliklerin eksik olarak verilmiş olduğu görülmektedir.
- Hiçbir kavramın ayırt edici özellikleri örnek üzerinde gösterilmemiştir.
- 9 kavramdan 5 kavramın ayırt edici olmayan özelliği ile ilgili bilgi verilirken 4 kavrama ait ayırt edici olmayan özellikler ile ilgili bilgi verilmemiştir.
- 9 kavramdan 8’ iyle ilgili örnek verilmiştir. Yalnızca 1 kavramla ilgili hiç örnek verilmemiştir.
- 9 kavramdan 4 kavramın örnek olmayanı verilirken, 5 kavramın örnek olmayanı verilmemiştir.
- 7 kavramın etkileri ile ilgili bilgi verilmiştir.

4, 5 ve 6. sınıfta geliştirme düzeyinde verilen kavramların içerik öğelerinin ortalaması alınarak karşılaştırıldığında (ortalamar kavramların içerik öğeleri toplanıp kavram sayısına bölünerek elde edilmiştir);

- Dördüncü sınıfta kavram tanımlarının ortalaması 0,44, beşinci sınıf 0,18, altıncı sınıf 0,11'dir. Ortalamalara bakıldığında tanımlara ait içerik öğelerinin bir üst sınıfa geçildiğinde azaldığı görülmektedir.
- 4. ve 6. sınıfta kavram hiyerarşilerine ait ortalama 0 iken; 5. sınıfta ortalama 0,09'dur. Ortalamalara bakıldığında 5. sınıfta da ortalamanın 0 denilecek kadar düşük olduğu görülmektedir.
- 4. sınıfta kavramın ayırt edici özelliklerine ait içerik öğeleri ortalaması 1,11, beşinci sınıfta 1,90, altıncı sınıfta 1,77'dir. Ortalamalara bakıldığında bir üst sınıfa geçildiğinde ayırt edici özelliklere ait içerik öğelerinin azalmış olduğu görülmektedir.
- Kavramın ayırt edici özelliklerinin örnek üzerinde gösterilmesine ait içerik öğeleri ortalaması her üç sınıfta da 0'dır.
- 4. sınıfta kavramın ayırt edici olmayan özelliklerine ait içerik öğeleri ortalaması 0,44, beşinci sınıfta 0,81 ve 6. sınıfta 0,77'dir. Bu ortalamalara bakıldığında 5. sınıfta ayırt edici olmayan özelliklere daha fazla yer verildiği görülmektedir.
- 4. sınıfta kavramın örneklerine ait içerik öğeleri ortalaması 8,7 iken; 5. sınıfta 3,90 ve altıncı sınıfta 5,77'dir. Ortalamalara bakıldığında kavram örneklerinin 4. sınıfta daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Kavram örnekleri 4. sınıftan 5. sınıfa geçildiğinde azalmış, 5. sınıftan 6. sınıfa geçildiğinde artmıştır.
- 4. sınıfta kavramın örnek olmayanlarına ait içerik öğeleri ortalaması 0,77 iken beşinci sınıfta 0, altıncı sınıfta 2,11'dir. Kavramın örnek olmayanlarının 6. sınıfta daha çok kullanıldığı görülmektedir.
- 4. sınıfta kavram etkilerine ait içerik öğeleri ortalaması 3,3 iken; beşinci sınıfta 3,09 ve altıncı sınıfta 2,77'dir. Ortalamalara bakıldığında bir üst sınıfa geçildiğinde kavram etkilerine ait içerik öğelerinin azalmış olduğu görülmektedir.

Geliştirme düzeyinde öğretilmesi hedeflenen kavramlara ait verilen içerik öğelerine genel anlamda bakıldığında;

Kavramlara ait tanımların yok denecek kadar az olduğu gözlenmektedir. Verilen tanımlar içerisinde ayırt edici özelliklerin tamamı bulunmamaktadır. Örneğin 6. sınıf geliştirme düzeyinde verilen nüfus kavramı "bir yerde yaşayan insan sayısı olarak

tanımlanmıştır”. Oysaki nüfus kavramının; (a) sınırları kesin olarak belirlenmiş bir alan (b) belirli bir zamanda yapılması (c) toplam insan sayısını ifade etmesi şeklindeki üç ayırt edici özelliğinin bulunduğu dikkate alındığında kavramın tanımının “sınırları kesin olarak belirlenmiş bir yerde, belli bir anda yaşayan insanların toplam sayısıdır” şeklinde yapılması gerekmektedir.

4, 5 ve 6. sınıfta geliştirme düzeyinde verilen yirmi dokuz kavramdan yalnızca 1 kavrama ait kavram hiyerarşisine ve haritasına benzer kavram şeması verilmiştir. Doğanay (2004) kavram haritalarının önemini “hayat bilgisi ve Sosyal Bilgiler konu alanları ile ilgili kavramlar birbirleri ile ilişkilidirler. Kavramların tek başlarına öğretilmesi o kavramın anlaşılmasını sağlayabilir. Ancak kavramlar arasındaki ağ görülmedikçe, yaşamı anlamlandırmak güçleşir. Kavram haritaları, kavramlar arasındaki bu ağın gösterilmesini sağlayan önemli bir öğretim stratejisidir” (s. 246) şeklinde açıklamıştır.

4. sınıftaki “hava olayı, doğal ortam ve benzerlik” kavramları dışında kalan bütün kavramların ayırt edici özellikleri verilmiştir. Ancak verilen ayırt edici özellikler hiçbir kavramda örnek üzerinde gösterilmemiştir.

Kavramların ayırt edici olmayan özellikleri ayırt edici özelliklere oranla daha az verilmiştir. Genel olarak bakıldığında kavramların yarısının ayırt edici olmayan özelliklerinin verilmemiş olduğu görülmektedir.

Doğanay (2004, 231) ayırt edici olmayan özellikleri şu şekilde tanımlamıştır. “Her kavramın ayırt edici özelliklerinin yanı sıra, bir de kapsamındaki her örnek için farklı olan özellikleri vardır. Çam, meşe, kavak, dut ağaçlarının boyları, yapraklarının şekli, meyvesinin olup olmaması gibi farklılıklarının olması, ayırt edici olmayan özellikler olarak nitelendirilmektedir.”

İçerik öğelerinden kavramın örneklerinin daha sık verildiği görülmektedir. Yirmi dokuz kavramdan 5. sınıfta çevre kirliliği, 6. sınıfta ulaşım kavramı dışında kalan yirmi yedi kavramın örneği verilmiştir.

Kavramların örnek olmayanlarına bakıldığında az kullanılan içerik öğelerindedir. 5 kavramın örnek olmayanı verilirken 24 kavramın örnek olmayanı verilmemiştir.

4.3.3. Pekiştirme Düzeyinde Verilen Kavramların İçerik Öğelerine Ait Bulgular

Pekiştirme düzeyinde öğretilmesi hedeflenen beşinci sınıfta 7, altıncı sınıfta 14, ve yedinci sınıfta 23 kavram vardır. Pekiştirme düzeyinde verilen kavramlar toplandığında 5, 6 ve 7. sınıfta toplam 44 kavramın pekiştirme düzeyinde verildiği görülmektedir. Bu rakam giriş ve geliştirme düzeyi kavramlarına bakıldığında, pekiştirme düzeyi kavramlarının oldukça fazla olduğunu göstermektedir.

4.3.3.1. İlköğretim 5. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Kavramlara Ait İçerik Öğelerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında seçilen bazı kavramların pekiştirme düzeyinde verilmesine 5. sınıfta başlanmıştır. Hava olayı, hava durumu, afet, yön, çevre, doğal ortam ve beşeri ortam kavramları 5. sınıfta pekiştirme düzeyinde verilmiştir. 5. sınıfta pekiştirme düzeyinde verilen kavramlara ait içerik öğeleri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 4.13: İlköğretim 5. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Hava Olayı Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	5
Kavramın Adı	HAVA OLAYI
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
KAE Özellikleri	---
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
KAE Olmayan Özellikleri	---
Kavramın Örnekleri	Yağış: 1 Rüzgâr: 1
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	---

Tablo 4.13.'de 5. sınıfta pekiştirme düzeyinde verilen hava olayı kavramının 2 örneği verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.13.1: İlköğretim 5. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Hava Durumu Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	5
Kavramın Adı	HAVA DURUMU
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
KAE Özellikleri	---
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
KAE Olmayan Özellikleri	---
Kavramın Örnekleri	---
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	---

Tablo 4.13.1.'de araştırma kapsamında seçilen kavramlardan hava durumu kavramıyla ilgili olarak 5. sınıf ÖKK'de hiçbir içerik ögesi verilmemiştir.

Tablo 4.13.2: İlköğretim 5. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Afet Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	5
Kavramın Adı	AFET
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	İnsanlar için kayıplara yol açması: 2 Normal yaşamı durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkilemesi: 2
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Doğal ya da insan kaynaklı olabilir: 10 Kayıplar can ve mal kaybı olabilir, sayı ve miktarları değişebilir: 1 Afet türleri yere ve zamana göre değişebilir: 5
Kavramın Örnekleri	Güney Asya'daki deprem ve tsunami felaketi: 1
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	Korku, acı, heyecan, üzüntü:1 Doğal afet sigortası yapılması:1 Can ve mal kaybına yol açması:2 Deprem çantasının hazırlanması:1 Şiir yazılması, türkü söylenmesi:3 Yardımlaşma - işbirliği:2

Tablo 4.13.2.'de afet kavramının 2 ayırt edici özelliği, 3 ayırt edici olmayan özelliği 1 örneği ve kavramın etkileri verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.13.3: İlköğretim 5. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Yön Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	5			
Kavramın Adı	YÖN			
Kavramın Tanımı	---			
Kavram Hiyerarşisi	---			
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Yönün tarifi belli bir yer veya noktaya göre yapılır: 7 Yön, bulunulan taraftır: 7			
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---			
KAE Olmayan Özellikleri	---			
Kavramın Örnekleri	Doğu: 2	Güney: 1	Kuzeybatı: 1	Güneybatı: 1
Kavramın Örnek Olmaması	---			
Kavramın Etkileri	---			

Tablo 4.13.3.'de 5. sınıfta pekiştirme düzeyinde verileceği belirtilen yön kavramının 2 ayırt edici özelliği ve 4 örneği verilmiştir. Kavramın örnekleri sınırlı olmasına rağmen örneklerinin tamamı verilmemiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.13.4: İlköğretim 5. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Çevre Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	5			
Kavramın Adı	ÇEVRE			
Kavramın Tanımı	---			
Kavram Hiyerarşisi	---			
KAE Özellikleri	Canlı ve cansız varlıkları barındırması: 11 Canlı ve cansız varlıklar arasında etkileşim olması:7 Bir ortam olması:4			
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---			
KAE Olmayan Özellikleri	Çevre doğal ya da beşeri(kültürel) olabilir: 4 Etkileşim sonunda biri zarar görürken diğeri yarar görebilir:1 Yaşadığımız çevre: 24 Kocaeli ve çevresi: 1 Kocaeli- İstanbul çevresi: 1			
Kavramın Örnekleri	Kocaeli- İstanbul çevresi: 1			
Kavramın Örnek Olmaması	---			
Kavramın Etkileri	Sivil toplum örgütlerinin kurulması: 1			

Tablo 4.13.4.'de çevre kavramının 3 ayırt edici özelliği, 2 ayırt edici olmayan özelliği, 3 örneği ve 1 kavram etkisi verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.13.5: İlköğretim 5. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Doğal Ortam Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	5		
Kavramın Adı	DOĞAL ORTAM		
Kavramın Tanımı	---		
Kavram Hiyerarşisi	---		
KAE Özellikleri	---		
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---		
KAE Olmayan Özellikleri	---		
Kavramın Örnekleri	Ülkemizden; Dağ örneği: 21 Ova örneği: 8 Ada örneği: 2 Sönmüş yanardağ: 1 Amazon havzası: 1	Akarsu örneği: 11 Orman: 1 Boğaz örneği: 5 Körfez: 1 Kutup: 1	Göl örneği: 5 Çöl: 1 Deniz: 1 Plato: 1 Çavlan (büyük su): 1
Kavramın Örnek Olmaması	Kanal: 5		
Kavramın Etkileri	Doğal ortam: 3 Ot topluluğu (bitki örtüsü): 3	Ormanlar: 2 Beslenme: 1	Giyinme: 1

Tablo 4.13.5.'de doğal ortam kavramının 15 örneği, 1 örnek olmayanı ve kavramın etkileri verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.13.6: İlköğretim 5. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Beşeri Ortam Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	5		
Kavramın Adı	BEŞERİ ORTAM		
Kavramın Tanımı	---		
Kavram Hiyerarşisi	---		
K. Ayırt Edici Özellikleri	Doğal ortam içerisinde: 3		
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---		
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---		
Kavramın Örnekleri	Barajlar: 2 Tünel: 2 Fabrika: 2 Alışveriş merkezi: 1	Konutlar: 5 Nükleer santral: 1 Nüfus: 2 Stadyum: 4	Yol: 1 Turizm: 1 Fabrika: 1 Kasaba: 1
Kavramın Örnek Olmaması	---		
Kavramın Etkileri	Öğrenilen dile: 1	Çevreye: 4	Gidilen okul: 1

Tablo 4.13.6.'da beşeri ortamın 1 ayırt edici özelliği, 12 örneği ve kavramın etkileri verilmiştir. Kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

4.3.3.2. İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Kavramlara Ait İçerik Öğelerine İlişkin Bulgular

5. sınıfta geliştirme düzeyinde verilen bazı kavramlar ile 5. sınıfta pekiştirme düzeyinde verilen kavramlar 6. sınıfta pekiştirme düzeyinde verilmişlerdir. 4 ve 5. sınıflarda giriş düzeyinde verilen kıta kavramı 6. sınıfta pekiştirme düzeyinde verilmiştir.

Tablo 4.14: İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen İklim Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	6
Kavramın Adı	İKLİM
Kavramın Tanımı	Tanım: İklim, bir yerdeki ortalama hava durumudur.
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---
Kavramın Örnekleri	Karadeniz İklimi: 4 Akdeniz İklimi :9 Karasal iklimi: 7 Çöl İklimi: 3 Kutup İklimi: 2 Muson İklimi: 2 Sert Kara iklimi: 1 Ilıman İklim: 1 Ekvatorial iklim: 1 Kasım ayı en yağışlı aydır: 1 Karadeniz kıyılarında ortalama sıcaklık 14-15 "C'dir: 1 Ülkemizde en sıcak ay temmuz:1 Ülkemizin en soğuk bölgesi Doğu Anadolu'dur: 1 Güneydoğu Anadolu'da en yağışlı mevsim kıştır: 1 Kar. kıyıları her mevsim yağış alır: 1 Yazın en sıcak bölge Güneydoğu Anadolu Bölgesi' dir.: 1 Doğu Karadeniz kıyılarında yıllık sıcaklık farkı azdır.: 1 Ak. kıy. kar yağışı nadir görülür: 1 Dağların güney yamaçları kuzey yamaç. daha sıcaktır: 1 Türkiye' de genel olarak sıcaklık batıdan doğuya doğru azalır: 1
Kavramın Örnek Olmayanları	Bu gün öğleden sonra yağ. yağdı:1 Sabah saatlerinde yoğun sis vardı: 1 Akdeniz kıyılarında hafta sonu yağış bekleniyor:1 Yurdun kuzey kesimleri parçalı bulutlu geçecek: 1 Rüzgar, kuzey ve batı yönlerden hafif, ara sıra orta kuvvette esecek: 1 Bütün yurttan hava az bulutlu ve açık geçecek: 1 Ülkemizin doğu kesimlerindeki kar yağışı ulaşımı ve eğitimi aksattı:1 Hafta sonuna kadar tüm yurttan hava açık geçecek: 1
Kavramın Etkileri	Güneşleme: 2 Hastalık: 1 Yaşam tarzı: 1 Turizm: 2 Doğal çevreye: 1 Kültüre. 1 Bitki örtüsü: 2 Ülke ekonomisi: 1 Giyinme: 4 Yerleşim- nüfus: 13 Aile bütçesi: 1 Isınma: 1 Konut: 1 Balıkçılık: 1 Ulaşım: 1 Hayvancılık: 1 Ekonomik faaliyetler: 2 Yetiştirilen ürün- tarım. 11

Tablo 4.14.'de 6. sınıfta pekiştirme düzeyinde verilen iklim kavramının 1 tanımı, 20 örneği, 7 örnek olmayanı ve kavramın etkileri verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.14.1: İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Hava Durumu Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	6	
Kavramın Adı	HAVA DURUMU	
Kavramın Tanımı	---	
Kavram Hiyerarşisi	---	
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	İklimi belirlemesi: 1	
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---	
Kavramın Örnekleri	Bu gün öğleden sonra yağ. yağdı: 1 Sabah saatlerinde yoğun sis vardı: 1 Akdeniz kıyılarında hafta sonu yağış bekleniyor: 1 Yurdun kuzey kesimleri parçalı bulutlu geçecek: 1 Rüzgar, kuzey ve batı yönlerden hafif, ara sıra orta kuvvette esecek: 1 Bütün yurttan hava az bulutlu ve açık geçecek: 1 Ülkemizin doğu kesimlerindeki kar yağışı ulaşımı ve eğitimi aksattı: 1 Hafta sonuna kadar tüm yurttan hava açık geçecek: 1	
Kavramın Örnek Olmaması	Kasım ayı en yağışlı aydır: 1 Karadeniz kıyılarında ortalama sıcaklık 14-15 "C'dir: 1 Ülkemizde en sıcak ay temmuz: 1 Ülkemizin en soğuk bölgesi Doğu Anadolu'dur: 1 Güneydoğu Anadolu'da en yağışlı mevsim kıştır: 1 Karadeniz kıyıları her mevsim yağış alır: 1 Yazın en sıcak bölge Güneydoğu Anadolu Bölgesi' dir: 1 Doğu Karadeniz kıyılarında yıllık sıcaklık farkı azdır: 1 Akdeniz kıyılarında kar yağışı nadir görülür: 1 Dağların güney yamaçları kuzey yamaçlarından daha sıcaktır: 1 Türkiye' de genel olarak sıcaklık batıdan doğuya doğru azalır: 1	
Kavramın Etkileri	Ulaşım: 1	Eğitim: 1

Tablo 4.14.1.'de hava durumu kavramının 1 ayırt edici özelliği, 8 örneği, 11 örnek olmayanı ve kavramın etkileri verilmiştir. Kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.14.2: İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Hava Olayı Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	6			
Kavramın Adı	HAVA OLAYI			
Kavramın Tanımı	---			
Kavram Hiyerarşisi	---			
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	---			
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---			
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---			
Kavramın Örnekleri	Rüzgâr: 2 Sıcaklık: 1	Yağmur: 2 Bulut: 1	Si 1 Kar: 1	Yağış: 3
Kavramın Örnek Olmaması	---			
Kavramın Etkileri	---			

Tablo 4.14.2.'de 6. sınıfta pekiştirme düzeyinde verilen hava olayı kavramının yalnızca 7 örneği içerik ögesi olarak verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.14.3: İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Kıta Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	6			
Kavramın Adı	KITA			
Kavramın Tanımı	Tanım: 1 Karaların çok büyük olanlarına kıta denildiğini biliyoruz.			
Kavram Hiyerarşisi	---			
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	---			
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---			
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Kıtaların beşeri ve ekonomik özellikleri benzerlik ve farklılık gösterebilir: 6 Kıtalar fiziki özellikler açısından benzerlik ve farklılık gösterebilir:3			
Kavramın Örnekleri	Asya: 11 Avrupa: 14 Antarktika: 3	Güney Amerika: 1 Kuzey Amerika: 2 Okyanusya: 3	Afrika: 7	
Kavramın Örnek Olmaması	---			
Kavramın Etkileri	Nüfus: 4		Ulaşım: 3	

Tablo 4.14.3.'de 5. sınıfta giriş düzeyinde 6. sınıfta pekiştirme düzeyinde vermeye başlanan kıta kavramının 1 tanımı, 2 ayırt edici olmayan özelliği, 7 örneği ve kavramın etkileri verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.14.4: İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Afet Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	6		
Kavramın Adı	AFET		
Kavramın Tanımı	---		
Kavram Hiyerarşisi	---		
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Normal yaşamı durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkilemesi: 4		
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---		
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Doğal ya da insan kaynaklı olabilir: 3		
Kavramın Örnekleri	Pakistan depremi: 1	Gölcük depremi: 1	
Kavramın Örnek Olmayanları	---		
Kavramın Etkileri	Yaşadığı yerden ayrılma: 2	Yardımlaşma - işbirliği:5	
	Bulaşıcı hastalıkların artması:1	Muhtaç olmak: 1	
	Faaliyetleri durdurması: 2		

Tablo 4.14.4.'de afet kavramının 1 ayırt edici özelliği, 1 ayırt edici olmayan özelliği, 3 örneği ve kavramın etkileri verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.14.5: İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Yerleşme Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	6		
Kavramın Adı	YERLEŞME		
Kavramın Tanımı	---		
Kavram Hiyerarşisi	---		
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Barınmak ya da faaliyet gerçekleştirmek: 2 Bir saha üzerinde inşa edilmesi: 8 Konuttan oluşması: 1		
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---		
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Konut tipi ve sayısı yere ve zamana göre değişebilir: 2 Yerleşme tipi değişebilir: 1		
Kavramın Örnekleri	Konya 3	Doğu Anadolu:1	Anadolu: 3
	Çatalhöyük: 3	Konya ilinin Çumra ilçesi: 1	
Kavramın Örnek Olmayanları	---		
Kavramın Etkileri	---		

Tablo 4.14.5.'de 6. sınıfta düzeyi pekiştirme olarak verilen yerleşme kavramının 3 ayırt edici özelliği, 2 ayırt edici olmayan özelliği ve 5 örneği verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.14.6: İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Yön Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	6
Kavramın Adı	YÖN
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Yön bulmada kullanılan yöntemler yere ve zamana göre değişebilir: 10
Kavramın Örnekleri	---
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	---

Tablo 4.14.6.'da yön kavramının 6. sınıfta pekiştirme düzeyindeki içerik öğelerine baktığımız zaman kavramın yalnızca 1 ayırt edici olmayan özelliği verilirken diğer içerik öğelerine yer verilmemiştir.

Tablo 4.14.7: İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Çevre Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	6
Kavramın Adı	ÇEVRE
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Canlı ve cansız varlıklar arasında etkileşim olması:2 Bir ortam olması: 1
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Çevre doğal ya da beşeri(kültürel) olabilir: 7 Etkileşim sonunda biri zarar görürken diğeri yarar görebilir: 1 Yaşadığımız çevre: 11 İstanbul' un yakın çevresi: 1 Marmara Denizi çevresi: 1 Ekvator ve çevresi: 1 Menderes ve Gediz ırmakları çevresi: 1 Meşe ağacının çevresi: 2 Semerkant ve çevresi: 2 İzmir ve çevresi: 1 Haliç ve çevresi: 1
Kavramın Örnekleri	Menderes ve Gediz ırmakları çevresi: 1
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	Çevre günü kutlamaları: 1 Küresel çevre sorunları ile mücadele: 1 Çevre sorunları: 1

Tablo 4.14.7' de çevre kavramının 2 ayırt edici özelliği, 2 ayırt edici olmayan özelliği, 9 örneği ve kavram etkileri verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.14.8: İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Çevre Kirliliği Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	6
Kavramın Adı	ÇEVRE KİRLİLİĞİ
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Cansız çevre öğeleri üzerinde yapısal zararlar meydana getirmesi ve niteliklerini bozması: 1 Yabancı maddelerin çevreye karışması:1
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Kirliliğin meydana geldiği cansız çevre öğeleri değişebilir: 1 Yabancı maddelerin halleri değişik olabilir:1
Kavramın Örnekleri	---
Kavramın Örnek Olmayanı	---
Kavramın Etkileri	Doğal dengenin bozulması:1

Tablo 4.14.8.'de çevre kirliliği kavramının 2 ayırt edici özelliği, 2 ayırt edici olmayan özelliği ve kavramın etkileri verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.14.9: İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Doğal Ortam Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	6
Kavramın Adı	DOĞAL ORTAM
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---
Kavramın Örnekleri	Doğal çevre:1 Hava: 1 Çöl: 2 Su:1 Kutup: 1 Canlılar:1 Ekvator: 1 Muson Asya' sı: 1
Kavramın Örnek Olmayanı	---
Kavramın Etkileri	Farklı yaşayış: 1 Giyim: 1 Isınma: 1

Tablo 4.14.9.'da doğal ortam kavramının 8 örneği ve kavramın etkileri verilirken, ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğelerine yer verilmemiştir.

Tablo 4.14.10: İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Beşeri Ortam Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	6			
Kavramın Adı	BEŞERİ ORTAM			
Kavramın Tanımı	---			
Kavram Hiyerarşisi	---			
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	---			
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---			
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---			
Kavramın Örnekleri	Namibya: 1	Tokyo: 1	Peru: 1	Ürdün: 1
Kavramın Örnek Olmaması	---			
Kavramın Etkileri	Doğal çevreye: 2 Havaya: 1		Canlılara: 1 Suya: 1	

Tablo 4.14.10.'da beşeri ortam kavramının 4 örneği ve kavramın etkileri verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.14.11: İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Yurttaşlık Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	6	
Kavramın Adı	YURTTAŞLIK	
Kavramın Tanımı	---	
Kavram Hiyerarşisi	---	
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Sorumluluk: 28 Haklardan yararlanma: 2 Devlete bağlılık duygusu: 1	
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Kişilerin devlete karşı sorumlulukları zaman içerisinde değişebilir: 1 Kişilerin hakları ve bu haklardan yararlanma biçimleri zaman içerisinde değişebilir:1	
Kavramın Örnekleri	Türk vatandaşlığı: 4	Atina vatandaşlığı: 1
Kavramın Örnek Olmaması	---	
Kavramın Etkileri	Sorumluluk yüklemesi: 28 Vatandaşlık haklarından yararlanma: 2	

Tablo 4.14.11.' de yurttaşlık kavramının3 ayırt edici özelliği, 2 ayırt edici olmayan özelliği, 2 örneği ve kavramın etkileri verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.14.12: İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Benzerlik Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	6
Kavramın Adı	BENZERLİK
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---
Kavramın Örnekleri	Haritalar arası benzerlikler: 1 Türk dünyası atasözleri ve deyimleri arasındaki benzerlikler: 1 Türk dev. yöneticilerinin kullandıkları unvanlar: 1 Göçler arasındaki benzerlikler: 1 Türk devletlerinin orduları arasındaki benzerlikler: 1 Yasalar ve sözleşmeler arasındaki benzerlikler: 5 geçmiş ve günümüz arasında hastalıklara karşı alınan tedbirler: 1
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	---

Tablo 4.14.12.'de 6. sınıfta pekiştirme düzeyinde verilen benzerlik kavramı ile ilgili ÖKK'de yer alan içerik öğelerine bakıldığında zaman kavramının 7 örneği verilmiştir. Kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.14.13: İlköğretim 6. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Farklılık Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	6
Kavramın Adı	FARKLILIK
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Çeşitli deneyimlere sahip olunması: 3
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---
Kavramın Örnekleri	Olgu ve görüş cümleleri: 1 Göç etme nedenleri: 1 Haritalar arası: 1 Haritalar arasındaki farklılıklar: 1 Ekonomik faaliyetler: 1 Türk devlet yönetici unvanları: 1 Yasalar ve sözleşmeler arasındaki farklılıklar: 5
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	---

Tablo 4.14.13.'de farklılık kavramının 1 ayırt edici özelliği ve 7 örneği verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

4.3.3.3. İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Kavramlara Ait İçerik Öğelerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında seçilen kavramların tamamının 7. sınıfta pekiştirme düzeyinde verilmiş olduğu görülmektedir. Kavramların 7. sınıfta pekiştirme düzeyinde olması araştırmacının seçiminden kaynaklanmaktadır. Seçilen bu kavramlara ait içerik öğelerine ilişkin tablolar aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.15: İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen İklim Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	7
Kavramın Adı	İKLİM
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---
Kavramın Örnekleri	Ilıman İklim: 1
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	Nüfus: 2 Tarımsal faaliyet: 1 Yerleşme: 2 Bitki örtüsü: 1 Ulaşım: 1

Tablo 4.15.'de seçilen kavramlar içerisinde 7. sınıfta öğrenme düzeyi pekiştirme olarak verilmiş olan iklim kavramının 1 örneği ve kavramın etkileri verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.15.1: İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Hava Olayı Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	7
Kavramın Adı	HAVA OLAYI
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---
Kavramın Örnekleri	---
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	---

Tablo 4.15.1.'de araştırma kapsamında incelenen kavramlardan hava olayı kavramıyla ilgili 7. sınıf ÖKK'de hiçbir içerik öğesi verilmemiştir.

Tablo 4.15.2: İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Hava Durumu Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	7
Kavramın Adı	HAVA DURUMU
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---
Kavramın Örnekleri	---
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	---

Tablo 4.15.2.'de araştırma kapsamında incelenen 7. sınıf pekiştirme düzeyi kavramlarından hava durumu kavramıyla ilgili ÖKK'de hiçbir içerik öğesi verilmemiştir.

Tablo 4.15.3: İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Kıta Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	7
Kavramın Adı	KITA
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---
Kavramın Örnekleri	Asya: 1 Avrupa: 5 Amerika kıtasını: 1 Üç kıta (belirsiz): 3
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	---

Tablo 4.15.3.'de kıta kavramının 4 örneği verilmiştir. Kavram örneklerinde üç kıta olarak verilen kıtalar Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarıdır. Kavram örnekleri daha açık bir şekilde verilmelidir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.15.4: İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Afet Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	7
Kavramın Adı	AFET
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Doğal ya da insan kaynaklı olabilir: 1
Kavramın Örnekleri	Pakistan depremi: 1
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	Yardımlaşma - işbirliği: 1 Yaşadığı yerden ayrılma: 2 Sıkıntı çekilmesi: 1

Tablo 4.15.4.'de afet kavramının 1 ayırt edici olmayan özelliği, 1 örneği ve kavramın etkileri verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.15.5: İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Yerleşme Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	7			
Kavramın Adı	YERLEŞME			
Kavramın Tanımı	---			
Kavram Hiyerarşisi	---			
K. Ayırt Edici Özellikleri	Bir saha üzerinde inşa edilmesi: 3			
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---			
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Konut tipi ve sayısı yere ve zamana göre değişebilir: 3 Yerleşme tipi değişebilir: 1			
Kavramın Örnekleri	Türkiye: 4 Domanıç: 1 Orta Asya: 1	Alanya: 1 Anadolu: 2 Ankara: 1	Almanya: 2 Aydın – Didim: 2	İzmir: 2
Kavramın Örnek Olmaması	---			
Kavramın Etkileri	Nüfusa etkisi: 1			

Tablo 4.15.5.'de yerleşme kavramının 1 ayırt edici özelliği, 2 ayırt edici olmayan özelliği, 9 örneği ve kavramın 1 etkisi verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.15.6: İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Bölge Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	7			
Kavramın Adı	BÖLGE			
Kavramın Tanımı	---			
Kavram Hiyerarşisi	---			
K. Ayırt Edici Özellikleri	Birlik oluşturma: 2	Farklılık oluşturma: 3		
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	Kapladığı alan değişebilir: 4 Fiziki, beşeri ve ekonomik özelliklerde farklılık: 4			
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Coğrafi Bölge: 1 Doğu Anadolu bölgesi: 1 Güneydoğu Anadolu bölgesi: 2 İç Anadolu Bölgesi: 2 Karadeniz bölgesi: 1 Marmara bölgesi: 1 Doğu Karadeniz Bölgesi: 1	Beykoz bölgesi: 1 Mezopotamya bölgesi: 1 Tarafsız bölge: 2 Dalmaçya bölgesi: 1 Anadolu, Suriye ve Mısır bölgeleri: 1 Deprem bölgesi: 1		
Kavramın Örnekleri	---			
Kavramın Örnek Olmaması	Kitle iletişim araçlarından uzaklaşma: 1 Ticaret: 1	İş İmkanı: 1	TV seyretmeme: 1	Turizm: 2
Kavramın Etkileri				

Tablo 4.15.6.'da bölge kavramının 2 ayırt edici özelliği, 2 ayırt edici olmayan özelliği, 12 örneği ve kavramın etkileri verilmiştir. 6. Sınıf ÖKK'de olduğu gibi Doğu Karadeniz Bölümü kavramın örnek olmayanı iken, 7. sınıf ÖKK'de de kavramın örneği olarak verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğeleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.15.7: İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Yön Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	7
Kavramın Adı	YÖN
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---
Kavramın Örnekleri	---
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	---

Tablo 4.15.7.'de araştırma kapsamında incelenen kavramlardan yön kavramıyla ilgili 7. sınıf ÖKK'de hiçbir içerik öğesi verilmemiştir.

Tablo 4.15.8: İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Çevre Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	7
Kavramın Adı	ÇEVRE
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Canlı ve cansız varlıkları barındırması:1 Canlı ve cansız varlıklar arasında etkileşim olması:3 Bir ortam olması:2
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Çevre doğal ya da beşeri (kültürel) olabilir:5 Etkileşim sonunda biri zarar görürken diğeri yarar görebilir: 1 Yaşadığımız çevre: 8 Lübnan çevresi: 1
Kavramın Örnekleri	Erzurum ve çevresi:1
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	Çevre sorunları: 2 Çevre yasası:5

Tablo 4.15.8.'de çevre kavramının 3 ayırt edici özelliği, 2 ayırt edici olmayan özelliği, 3 örneği ve kavramın etkileri verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğelerine yer verilmemiştir.

Tablo 4.15.9: İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Çevre Kirliliği Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	7	
Kavramın Adı	ÇEVRE KİRLİLİĞİ	
Kavramın Tanımı	---	
Kavram Hiyerarşisi	---	
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Canlıların sağlığının olumsuz etkilenmesi: 1 Cansız çevre öğeleri üzerinde yapısal zararlar meydana getirmesi ve niteliklerini bozması:3	
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	
KAE Olmayan Özellikleri	Kirliliğin meydana geldiği cansız çevre öğeleri değişebilir: 2	
Kavramın Örnekleri	Denizlere tonlarca kanalizasyon atığının bırakılması: 1 Zehirli varillerin toprağa gömülmesi: 1	
Kavramın Örnek Olmaması	---	
Kavramın Etkileri	Çevre yasasının hazırlanması:3 Doğal dengenin bozulması: 1	Küresel ısınma: 1 Ozon tabakasının delinmesi:1

Tablo 4.15.9.'da çevre kirliliği kavramının 2 ayırt edici özelliği, 1 ayırt edici olmayan özelliği, 2 örneği ve kavramın etkileri verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğelerine yer verilmemiştir.

Tablo 4.15.10: İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Nüfus Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	7		
Kavramın Adı	NÜFUS		
Kavramın Tanımı	---		
Kavram Hiyerarşisi	---		
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Sınırları kesin olarak belirlenmiş bir alan olması:15 Belirli bir zamanda yapılması:22 Toplam insan sayısını ifade etmesi: 25		
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---		
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Nüfus alana ve zamana göre değişebilir: 14 Nüfus belirlemede kullanılan yöntemler değişebilir: 3 Nüfusun özelliği değişebilir:12		
Kavramın Örnekleri	İstanbul nüfusu:3 Adana nüfusu:3 Ereğli nüfusu:1 Bodrum nüfusu:1	Ankara nüfusu:3 Bursa nüfusu:3 Orta nüfusu:1	İzmir nüfusu:3 Mersin nüfusu:3 Olur nüfusu:1
Kavramın Örnek Olmaması	Ürgüp' te nüfus mevsimden mevsime değişir:1 Nüfus yoğunlukları: 3 Nüfus tahminleri:2		
Kavramın Etkileri	Geleceğin planlanması: 1 İhtiyaçların tespiti.1	Faaliyetlere:1 Yeni yerlerin aranması:1	

Tablo 4.15.10.'da nüfus kavramının 3 ayırt edici özelliği, 3 ayırt edici olmayan özelliği, 10 örneği, 3 örnek olmayanı ve kavramın etkileri verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğelerine yer verilmemiştir.

Tablo 4.15.11: İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Ulaşım Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	7
Kavramın Adı	ULAŞIM
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Çeşitli yollarla yapılması:2 Çeşitli araçlarla gerçekleşmesi:3 Taşıma ve ulaştırma etkinliklerinin olması:1
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
KAE Olmayan Özellikleri	Ulaşımında kullanılan araç zamana ve yola göre değişebilir:2
Kavramın Örnekleri	---
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	Nüfus ve yerleşmeye:5

Tablo 4.15.11.'de ulaşım kavramının 3 ayırt edici özelliği, 1 ayırt edici olmayan özelliği ve bir kavramın etkisi verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğelerine yer verilmemiştir.

Tablo 4.15.12: İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Doğal Ortam Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	7
Kavramın Adı	DOĞAL ORTAM
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---
Kavramın Örnekleri	Vadi: 1
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	---

Tablo 4.15.12.'de 7. sınıfta pekiştirme düzeyinde verileceği belirtilen doğal ortam kavramının 1 örneği verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğelerine yer verilmemiştir.

Tablo 4.15.13: İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Beşeri Ortam Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	7
Kavramın Adı	BEŞERİ ORTAM
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---
Kavramın Örnekleri	Ürgüp: 1 Kütüphane: 1 Cami: 1 Kilise: 1
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	---

Tablo 4.15.13.'de beşeri ortam kavramının 4 örneği verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğelerine yer verilmemiştir.

Tablo 4.15.14: İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Millet Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	7
Kavramın Adı	MİLLET
Kavramın Tanımı	---
Kavram Hiyerarşisi	---
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Nesnel bağlarla birbirine bağlı olmak: 1 Öznel bağlarla birbirine bağlı olmak: 3
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---
Kavramın Örnekleri	Türk Milleti: 5 Türkler: 2
Kavramın Örnek Olmaması	---
Kavramın Etkileri	---

Tablo 4.15.14.'de millet kavramının 2 ayırt edici özelliği ve 1 örneği verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğelerine yer verilmemiştir. Kavramın örneği olarak yalnızca "Türk milleti" örneği verilmiştir.

Tablo 4.15.15: İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Milli Egemenlik Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	7	
Kavramın Adı	MİLLİ EGEMENLİK	
Kavramın Tanımı	---	
Kavram Hiyerarşisi	---	
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Egemenlik millete aittir: 4 Egemenlik temsilciler aracılığı ile kullanılır: 1	
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	---	
Kavramın Örnekleri	Türkiye Cumhuriyeti: 1 Feodalizm:4	Çin Halk Cumhuriyeti: 1 Osmanlı Devleti: 3
Kavramın Örnek Olmayanları	Roma İmparatorluğu. 1 Doğru bilgi alma hakkı. 1	Kitle iletişim özgürlüğü: 1
Kavramın Etkileri	Düşünce özgürlüğü. 1	

Tablo 4.15.15.'de milli egemenlik kavramının 2 ayırt edici özelliği 2 örneği, 3 örnek olmayanı ve kavramın etkileri verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğelerine yer verilmemiştir.

Tablo 4.15.16: İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Yurttaşlık Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	7	
Kavramın Adı	YURTTAŞLIK	
Kavramın Tanımı	---	
Kavram Hiyerarşisi	---	
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Sorumluluk: 6 Devlete bağlılık duygusu: 4	haklardan yararlanma: 12
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Kişilerin devlete karşı sorumlulukları zaman içerisinde değişebilir: 4 Kişilerin hakları ve bu haklardan yararlanma biçimleri zaman içerisinde değişebilir: 1	
Kavramın Örnekleri	İngiliz vatandaşı: 1 Osmanlı vatandaşı: 2 Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı: 5	Vatandaş (belirsiz) : 8 Alman vatandaşı: 1
Kavramın Örnek Olmayanları	---	
Kavramın Etkileri	Sorumluluk yüklemesi: 6	Vatandaşlık haklarından yararlanma: 12

Tablo 4.15.16.'da yurttaşlık kavramının 3 ayırt edici özelliği, 2 ayırt edici olmayan özelliği, 5 örneği ve kavramın etkileri verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğelerine yer verilmemiştir.

Tablo 4.15.17: İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Savaş Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	7		
Kavramın Adı	SAVAŞ		
Kavramın Tanımı	---		
Kavram Hiyerarşisi	---		
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	Taraflar arasında olması: 13 Belli amaçlarının ve sebeplerinin olması: 9 Mücadeleden oluşması: 2		
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---		
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Tarafları Sayısı değişebilir:8 Savaşın süresi değişebilir:2 Mücadele biçimi ve kullanılan araç değişebilir: 2 Savaşın maliyeti taraflara göre değişebilir:4		
Kavramın Örnekleri	Kurtuluş savaşı:3 I. Dünya Savaşı: 29 Malazgirt savaşı:9 Çaldıran Savaşı: 1 Balkan Savaşları: 2 Kösedağ savaşı:1 Preveze Deniz savaşı:3 İnebahtı deniz savaşı:5 Sırsındığı savaşı:1 Miryekefelon Savaşı: 2	Sinop Baskını:2 II. Dünya Savaşı: 2 Çanakkale Savaşı: 15 Niğbolu Savaşı:1 Kosova Savaşı:2 Kırım savaşı:3	Irakeyn Seferi:1 93 Harbi:1 Haçlı seferleri: 9 Ankara Savaşı:2 Varna savaşı:2 Ridaniye Savaşı:1 Osmanlı- Rus Savaşı: 1 Mercidabık savaşı:1 Alses Loren Savaşı:1 Trablusgarp savaşı: 1
Kavramın Örnek Olmaması	1555 Amasya Antlaşması: 1 Mondoros Ateşkes Antlaşması:1 1547 Avuturya- Macaristanla Antlaşma:1 Kadeş Antlaşması: 1 Küçük Kaynarca Antlaşması: 2 Ogsburg Antlaşması:1		Paris Barış Konferansı: 1 Paris Antlaşması: 2 Uşi Antlaşması:1 Karlofça Antlaşması:1 Edirne Antlaşması:1
Kavramın Etkileri	Askeri ve sivil kayıp: 5 Yiyecek, içecek sıkıntısı:2 Bağımsızlık fikrinin yayılması: 1 Toprak kaybı:1 Hakların kısıtlanması:1 Yeniliklerin toplumlar arasında yayılması:2		Baskıların artması: 1 Edebiyat ve sanata: 1 Ekonominin bozulması:4 Sınırların değişimi: 1 Egemenliğin zayıflaması:4 Yerleşme:3

Tablo 4.15.17.'de savaş kavramı ile ilgili 7. sınıf öğretmen kılavuz kitabında pekiştirme düzeyinde verilen içerik öğelerine bakıldığında; kavramın 3 ayırt edici özelliği, 4 ayırt edici olmayan özelliği, 26 örneği, 11 örnek olmayanı ve kavramın etkileri verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğelerine yer verilmemiştir.

Tablo 4.15.18: İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Barış Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	7		
Kavramın Adı	BARIŞ		
Kavramın Tanımı	---		
Kavram Hiyerarşisi	---		
KAE Özellikleri	---		
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---		
KAE Olmayan Özellikleri	Antlaşmanın süresi değişebilir: 1		
Kavramın Örnekleri	1555 Amasya Antlaşması: 1 Mondoros Ateşkes Antlaşması:1 1547 Avuturya- Macaristanla Antlaşma:1 Kadeş Antlaşması: 1 Küçük Kaynarca Antlaşması: 2 Ogsburg Antlaşması:1	Paris Barış Konferansı: 1 Paris Antlaşması: 2 Uşi Antlaşması:1 Karlofça Antlaşması:1 Edirne Antlaşması:1	
Kavramın Örnek Olmayan	Kurtuluş savaşı:3 I. Dünya Savaşı: 29 Malazgirt savaşı:9 Çaldıran Savaşı: 1 Balkan Savaşları: 2 Kösedağ savaşı:1 Preveze Deniz savaşı:3 İnebahtı deniz savaşı:5 Sırpsındığı savaşı:1 Miryekefelon Savaşı: 2	Sinop Baskını:2 II. Dünya Savaşı: 2 Çanakkale Savaşı: 15 Niğbolu Savaşı:1 Kosova Savaşı:2 Kırım savaşı:3 Osmanlı- Rus Savaşı: 1 Mericidabık savaşı:1 Alsens Loren Savaşı:1 Trablusgarp savaşı: 1	Irakeyn Seferi:1 93 Harbi:1 Haçlı seferleri: 9 Ankara Savaşı:2 Varna savaşı:2 Ridaniye Savaşı:1
Kavramın Etkileri	Milletler cemiyetinin kurulması: 1		

Tablo 4.15.18.'de barış kavramının 1 ayırt edici olmayan özelliği, 11 örneği, 26 örnek olmayan ve bir kavramın etkisi verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğelerine yer verilmemiştir.

Tablo 4.15.19: İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Benzerlik Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	7		
Kavramın Adı	BENZERLİK		
Kavramın Tanımı	---		
Kavram Hiyerarşisi	---		
KAE Özellikleri	Çeşitli deneyimlere sahip olunması: 3		
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---		
KAE Olmayan Özellikleri	---		
Kavramın Örnekleri	Divan ile bakanlıklar arasındaki: 1 Türk devletlerinin orduları:1 Şehir planları arasındaki benzerlikler: 1 İpek yolu şehirleri arası: 1 Uyuşturucuya hayır diyen vatandaş ile seçimlerde oy kullanan:1	Divan ile kurultay arasındaki: 1 Resim ve fotoğraflar arasındaki: 3 Tarihi yerler arasındaki:1 Toprak düzenleri arasındaki: 1	
Kavramın Örnek Olmayan	---		
Kavramın Etkileri	---		

Tablo 4.15.19.'da 7. sınıfta pekiştirme düzeyinde verileceği açıklanan benzerlik kavramının 1 ayırt edici özelliği ve 9 örneği verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğelerine yer verilmemiştir.

Tablo 4.15.20: İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Farklılık Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	7	
Kavramın Adı	FARKLILIK	
Kavramın Tanımı	---	
Kavram Hiyerarşisi	---	
K. Ayırt Edici Özellikleri	Çeşitli deneyimlere sahip olunması: 2	
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	
KAE Olmayan Özellikleri	---	
Kavramın Örnekleri	Tablolar arası: Türk devletleri orduları: 1 Resimler ve fotoğraflar:1 Divan ile kurultay arasındaki:1 Egemenlik biçimleri:1	Küresel sorunlar ile diğer sorunlar: 1 Şehir planları:1 Bilim insanları:1 Tasarı ve tekli:1
Kavramın Örnek Olmaması	---	
Kavramın Etkileri	---	

Tablo 4.15.20.'de farklılık kavramının da benzerlik kavramının 1 ayırt edici özelliği ve 9 örneği verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğelerine yer verilmemiştir.

Tablo 4.15.21: İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Kültür Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	7	
Kavramın Adı	KÜLTÜR	
Kavramın Tanımı	---	
Kavram Hiyerarşisi	---	
Kavramın Ayırt Edici Özellikleri	İnsanların ürettiği ile ilgili ve ilişkilidir: 7 Maddi ve manevi öğelerin bütünüdür: 25	
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Maddi ve manevi kültür özellikleri farklılık ve benzerlik gösterebilir: 2	
Kavramın Örnekleri	Balkan kültürü: 1 Türk yemek kültürü: 2 Türk kültürü:6 Avrupa kültürü2:	Giyim kültürü: 1 Eğlence kültürü: 1 Demokrasi kültürü: 1 Eski Yunan kültürü: 1
Kavramın Örnek Olmaması	Lidya uygarlığı: 1 Eski çağ uygarlığı:1 Eski yunan medeniyetleri:1	Batı medeniyeti:1 Doğu medeniyeti:1 Dünya medeniyeti:1
Kavramın Etkileri	---	

Tablo 4.15.21.'de kültür kavramının 2 ayırt edici özelliği, 1 ayırt edici olmayan özelliği, 10 örneği ve 6 örnek olmayanı içerik öğesi olarak verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğelerine yer verilmemiştir.

Tablo 4.15.22: İlköğretim 7. Sınıfta Pekiştirme Düzeyinde Verilen Kültürel Öğe Kavramının İçerik Öğeleri

Sınıf	7	
Kavramın Adı	KÜLTÜREL ÖĞE	
Kavramın Tanımı	---	
Kavram Hiyerarşisi	---	
K. Ayırt Edici Özellikleri	Maddi ve manevi unsurlardan oluşması:10	
A. E. Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri	Maddi ve manevi kültür özellikleri toplumdaki benzerlik ve farklılık gösterebilir: 3 Kültür öğeleri zamana göre benzerlik ve farklılık gösterebilir: 2	
Kavramın Örnekleri	Düğün hazırlıkları ile ilgili: Yiyecek ve içecek türleri:15 Tarihi yerler: 6 Sanatçı ve düşünürler: 8	Giyecek ve takı türleri: 1 Edebiyat ve sanat ürünleri: 8 Antik eşyalar: 3 Tarihi eserler: 14
Kavramın Örnek Olmaması	---	
Kavramın Etkileri	---	

Tablo 4.15.22.'de incelenen kavramlardan sonuncu kavram olan kültürel öğe kavramının içerik öğelerine bakıldığında; 1 ayırt edici özelliği, 2 ayırt edici olmayan özelliği ve 8 örneği verilmiştir. ÖKK'de kavrama ait diğer içerik öğelerine yer verilmemiştir.

Aşağıda tablo 4.16. beşinci sınıfta, 4.16.1. altıncı sınıfta, 4.16.2. yedinci sınıfta pekiştirme düzeyinde öğretilmesi hedeflenen kavramların içerik öğelerinin, toplu halde görülmesini ve karşılaştırılmasını sağlamaktadır.

Tablo 4.16: ÖKK'de 5. Sınıf Pekiştirme Düzeyindeki Kavramlarla İlgili Olarak Verilen İçerik Öğelerinin Karşılaştırılması

5. Sınıf Pekiştirme Düzeyi Kavramları	İçerik Öğeleri	Kavramın Tanımı	Kavram Hiyerarşisi	K. Ayırt Edici Özellikleri	K. Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	K. Ayırt Edici Olmayan Özelliği	Kavramın Örnekleri	Kavramın Örnek Olmayanları	Kavramın Etkileri
Hava Olayı	---	---	---	---	---	---	2	---	---
Hava Durumu	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Afet	---	---	---	2	---	3	1	---	6
Yön	---	---	---	2	---	---	4	---	---
Çevre	---	---	---	3	---	2	3	---	1
Doğal Ortam	---	---	---	---	---	---	15	1	5
Beşeri Ortam	---	---	---	1	---	---	12	---	3

Tablo 4.16.'ya bakıldığında; 5. sınıfta pekiştirme düzeyinde verilen kavramlara ilişkin içerik öğeleri karşılaştırılmıştır. Tabloya genel olarak bakıldığında; ÖKK'de,

- Hava durumu kavramı ile ilgili hiçbir içerik öğesi bulunmamaktadır.
- İncelenen kavramlardan 5. sınıf pekiştirme düzeyinde hiçbir kavramın tanımı verilmemiştir.
- Hiçbir kavramın hiyerarşisi verilmemiştir.
- 7 kavramdan 4 tanesinin ayırt edici özelliği verilirken, 3 kavramın ayırt edici özelliği verilmemiştir.
- Hiçbir kavramın ayırt edici özellikleri örnek üzerinde gösterilmemiştir.
- 2 kavramın ayırt edici olmayan özelliği ile ilgili bilgi verilirken, 5 kavrama ait ayırt edici olmayan özellikler ile ilgili bilgi verilmemiştir.
- 7 kavramdan 6' sıyla ilgili örnek verilmiştir. 1 kavramla ilgili örnek verilmemiştir.
- Yalnızca 1 kavramla ilgili örnek olmayan verilmiştir.
- 4 kavramın etkileri ile ilgili bilgi verilmiş, 2 kavramın etkileri ile ilgili bilgi verilmemiştir.

○

Tablo 4.16.1: ÖKK'de 6. Sınıf Pe kiştirme Düzeyindeki Kavramlarla İlgili Olarak Verilen İçerik Öğelerinin Karşılaştırılması

6. Sınıf Pe kiştirme Düzeyi Kavramları	İçerik Öğeleri	Kavramın Tanımı	Kavram Hiyerarşisi	K. Ayırt Edici Özellikleri	K. Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	K. Ayırt Edici Olmayan Özelliği	Kavramın Örnekleri	Kavramın Örnek Olmayanları	Kavramın Etkileri
İklim		1	---	---	---	---	20	7	18
Hava Olayı		---	---	1	---	---	8	11	2
Hava Durumu		---	---	---	---	---	7	---	---
Kıta		1	---	---	---	2	7	---	2
Afet		---	---	1	---	1	3	---	5
Yerleşme		---	---	3	---	2	5	---	---
Yön		---	---	---	---	1	---	---	---
Çevre		---	---	2	---	2	9	---	3
Çevre Kirliliği		---	---	2	---	2	---	---	1
Doğal Ortam		---	---	---	---	---	8	---	3
Beşeri Ortam		---	---	---	---	2	4	---	4
Yurttaşlık		---	---	3	---	---	2	---	2
Benzerlik		---	---	---	---	---	7	---	---
Farklılık		---	---	1	---	---	7	---	---

Tablo 4.16.1.' e bakıldığında 6. sınıfta pekiştirme düzeyinde verilen kavramlara ilişkin içerik öğeleri karşılaştırılmıştır. Tabloya genel olarak bakıldığında; ÖKK'de,

- 6. sınıfta pekiştirme düzeyinde verilen 14 kavramdan 2 tanesinin tanımı verilmiş, 12 tanesinin tanımı verilmemiştir.
- Hiçbir kavramın kavram hiyerarşisine ait bilgi bulunmamaktadır.
- 14 kavramın 7 'sinin ayırt edici özellikleri ile ilgili bilgi verilmiştir.
- Ayırt edici özellikleri verilen kavramların bu özellikleri hiçbir kavramda örnek üzerinde gösterilmemiştir.
- 7 kavramın ayırt edici olmayan özellikleri ile ilgili bilgi verilirken, kalan 7 kavrama ait ayırt edici olmayan özelliklere ilişkin bilgi verilmemiştir.
- 14 kavramdan 13' üyle ilgili örnek verilmiştir. 1 kavramla ilgili örnek verilmemiştir.
- Yalnızca 2 kavramla ilgili örnek olmayan verilmiştir.
- 9 kavramın etkileri ile ilgili bilgi verilmiştir.

Tablo 4.16.2: ÖKK'de 7. Sınıf Pekiştirme Düzeyindeki Kavramlarla İlgili Olarak Verilen İçerik Öğelerinin Karşılaştırılması

7. Sınıf Pekiştirme Düzeyi Kavramları	İçerik Öğeleri	Kavramın Tanımı	Kavram Hiyerarşisi	K. Ayırt Edici Özellikleri	K. Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	K. Ayırt Edici Olmayan Özelliği	Kavramın Örnekleri	Kavramın Örnek Olmayanları	Kavramın Etkileri
	İklim	---	---	---	---	---	1	---	5
	Hava Olayı	---	---	---	---	---	---	---	---
	Hava Durumu	---	---	---	---	---	---	---	---
	Kıta	---	---	---	---	---	4	---	---
	Afet	---	---	---	---	1	1	---	3
	Yerleşme	---	---	1	---	2	9	---	1
	Bölge	---	---	2	---	2	12	---	5
	Yön	---	---	---	---	---	---	---	---
	Çevre	---	---	3	---	2	3	---	2
	Çevre Kirliliği	---	---	2	---	1	2	---	4
	Nüfus	---	---	3	---	3	10	3	4
	Ulaşım	---	---	3	---	1	---	---	1
	Doğal Ortam	---	---	---	---	---	1	---	---
	Beşeri Ortam	---	---	---	---	---	4	---	---
	Millet	---	---	2	---	---	1	---	---

Tablo 4.16.2.'in devamı

Milli Egemenlik	---	---	2	---	---	2	3	3
Yurttaşlık	---	---	3	---	2	5	---	2
Savaş	---	---	3	---	4	26	11	12
Barış	---	---		---	1	11	26	1
Benzerlik	---	---	1	---	---	9	---	---
Farklılık	---	---	1	---	---	9	---	---
Kültür	---	---	2	---	1	10	6	---
Kültürel Öge	---	---	1	---	2	8	---	---

Tablo 4.16.2.'ye bakıldığında; 7. sınıfta pekiştirme düzeyinde verilen kavramlara ilişkin içerik öğeleri karşılaştırılmıştır. Tabloya genel olarak bakıldığında;

- Hava olayı, hava durumu ve yön kavramları ile ilgili hiçbir içerik öğesi verilmemiştir.
- 7. sınıf pekiştirme düzeyinde hiçbir kavramın tanımına ilişkin içerik öğesine ilişkin bilgi bulunmamaktadır.
- Hiçbir kavramın hiyerarşisi verilmemiştir.
- 14 kavramın ayırt edici özellikleriyle ilgili bilgi verilmiş, 9 kavramın ayırt edici özellikleri ile ilgili bilgi verilmemiştir.
- Hiçbir kavramın ayırt edici özellikleri örnek üzerinde gösterilmemiştir.
- 12 kavramın ayırt edici olmayan özelliği ile ilgili bilgi verilirken 11 kavrama ait ayırt edici olmayan özellikler ile ilgili bilgi verilmemiştir.
- 23 kavramdan 19' uyla ilgili örnek verilmiştir. 4 kavramla ilgili hiç örnek verilmemiştir.
- 5 kavramla ilgili örnek olmayan verilmiştir. 18 kavramla ilgili örnek olmayan verilmemiştir.
- 12 kavramın etkileri ile ilgili bilgi verilmiştir.

5, 6 ve 7. sınıfta pekiştirme düzeyinde verilen kavramların içerik öğelerinin aritmetik ortalaması alınarak karşılaştırıldığında (ortalamar kavramların içerik öğeleri toplanıp kavram sayısına bölünerek elde edilmiştir);

- 5. sınıfta kavram tanımlarının ortalaması 0, altıncı sınıf 0,14, yedinci sınıf 0' dır. Tanımlara ait içerik öğeleri ortalamasına bakıldığında 6. sınıfta tanımlara daha fazla yer verildiği görülmektedir.
- Kavram hiyerarşilerine ait içerik öğeleri ortalaması her üç sınıfta da 0' dır.

- Ayırt edici özelliklerin sınıflara göre ortalamasına bakıldığında beşinci sınıfta 1,14 iken, altıncı sınıfta 0,92 ve yedinci sınıfta 1,26'dır. Kavramların ayırt edici özelliklerinin pekiştirme düzeyinde en çok 7. sınıfta, en az 6. sınıfta kullanıldığı görülmektedir.
- Kavramın ayırt edici özelliklerinin örnek üzerinde gösterilmesine ait içerik öğeleri ortalaması her üç sınıfta da 0' dır.
- Kavramın ayırt edici olmayan özelliklerine ait içerik öğelerin sınıflara göre ortalamalarına bakıldığında; beşinci sınıfta 0,71, altıncı sınıfta 0,85 ve yedinci sınıfta 0,95' tir. Ayırt edici olmayan özelliklerin çok az olduğu görülmektedir. Ayrıca ayırt edici olmayan özelliklerin bir üst sınıfa geçildiğinde az da olsa artmış olduğu görülmektedir.
- Kavramların örneklerine ait içerik öğelerine bakıldığında 5. sınıfta 5,28 iken, altıncı sınıfta 6,21 ve yedinci sınıfta 5,56' dır. Ortalamalara bakıldığında kavram örneklerinin en çok altıncı sınıfta, en az ise dördüncü sınıfta kullanıldığı görülmektedir.
- Kavramların örnek olmayanlarına ait içerik öğeleri ortalamasına bakıldığında beşinci sınıfta 0,14 iken; altıncı sınıfta 1,28 ve yedinci sınıfta 2,13'tür. Ortalamalara bakıldığında bir üst sınıfa geçildiğinde kavramın örnek olmayanlarının artmış olduğu görülmektedir.
- Kavramın etkilerine ait içerik öğeleri ortalaması beşinci sınıfta 2,14, altıncı sınıfta 2,85 ve yedinci sınıfta 1,85'tir. Ortalamalara bakıldığında kavram etkilerinin pekiştirme düzeyinde en çok altıncı sınıfta en az 7. sınıfta verildiği görülmektedir.

Pekiştirme düzeyinde öğretilmesi hedeflenen kavramlarla ilgili olarak ÖKK'de verilen içerik öğeleri ile ilgili olarak;

Kavramların tanımlarına (yalnızca 2 kavramın tanımı yapılmış), kavram hiyerarşilerine, kavramın ayırt edici özelliklerinin örnek üzerinde gösterilmesine ilişkin içerik öğelerine ait bilgi bulunmamaktadır.

Kavram hiyerarşisi başlığı altında kavramlarla ilgili kavram hiyerarşisi, kavram haritaları ve AÇT'nin ÖKK'de bulunup bulunmadığı incelenmiştir. Pekiştirme düzeyinde verilen hiçbir kavrama ait kavram hiyerarşisi, kavram haritası ve AÇT bulunmamaktadır. Kavram haritaları farklı amaçlar için kullanılır. Plotkin (2001 bu amaçları aşağıdaki şekilde belirtmiştir: (Akt: Doğanay. 2004, 247).

- Fikir üretme amacıyla (beyin fırtınası).

- Karmaşık yapıları desenleyip, düzenleme amacıyla (uzun metinler, geniş web siteleri vb).
- Karmaşık fikirler arasında iletişim kurma amacıyla.
- Eski ve yeni bilgiyi birleştirerek, öğrenmeye yardımcı olmak amacıyla.
- Yanlış anlamaları tanılama ve öğrenmeleri değerlendirme amacıyla.

Birçok amacın gerçekleşmesine katkıda bulunan kavram haritalarının pekiştirme düzeyinde de kullanılmaması ÖKK açısından önemli bir eksiklik olarak görülebilir.

Kavramın ayırt edici özellikleri giriş ve geliştirme düzeylerinde olduğu gibi pekiştirme düzeylerinde de ayırt edici olmayan özelliklere göre daha sık kullanılmıştır.

Kavramın örnekleri ise sıklıkla kullanılan içerik öğelerindedir. Kavramın örnek olmayanları ise yok denilecek kadar az kullanılan içerik öğelerindedir.

4. 4. ÖKK’de Verilen Kavramların İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

İlköğretimde öğretilmesi hedeflenen kavramlar içinden seçilen 23 kavramın düzeyleri göz önünde bulundurulmadan, sınıflara göre içerik öğeleri bir bütün olarak verilmiştir. Kavram analizlerinden yararlanılarak her bir kavramın kaç tane ayırt edici özelliğinin bulunduğu ve bu ayırt edici özelliklerden hangilerinin ÖKK’lerde verildiği tablolar üzerinde belirtilmiştir. Tablolarda her sınıfın ÖKK’de tablolara ilgili verilen bilgilerin sınıflara göre nasıl bir değişim gösterdiği gözlenebilecektir.

Tablo 4.17: ÖKK’de İncelenen “Nüfus” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi

	4. SINIF ---	5. SINIF ○	6. SINIF ◎	7. SINIF ⊙
Kavramın Adı	NÜFUS			
Kavramın Tanımı	---	---	Bir yerde yaşayan insan sayısı:1	---
Kavram Hiyerarşisi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliği (Kavramın 3 ayırt edici özelliği bulunmaktadır)	---	Sınırları kesin olarak belirlenmiş bir alan olması:12 Belirli bir zamanda yapılması:6 Toplam insan sayısını ifade etmesi:15	Sınırları kesin olarak belirlenmiş bir alan olması:6 Toplam insan sayısını ifade etmesi:6	Sınırları kesin olarak belirlenmiş bir alan olması:15 Belirli bir zamanda yapılması:22 Toplam insan sayısını ifade etmesi: 25
Özelliklerin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özelliği	Nüfus alana ve zamana göre değişebilir: 3	Nüfus alana ve zamana göre değişebilir: 6 Nüfusun özelliği değişebilir:1	Nüfus alana ve zamana göre değişebilir: 14 Nüfusun özelliği değişebilir:1	Nüfus alana ve zamana göre değişebilir: 14 Nüfus belirlemede kullanılan yöntemler değişebilir: 3 Nüfusun özelliği değişebilir:12
Kavramın Örnekleri	---	İstanbul nüfusu: 1 Ankara nüfusu:3 Adana nüfusu: 1 İzmir nüfusu:1 Antalya nüfusu:1 Konya nüfusu:1 Diyarbakır nüfusu:1 Ş. Urfa nüfusu:1 Mersin nüfusu:1 Almanya nüfusu:1 Ülkemiz 2000 yılı genel nüfus sayımı sonuçları: 1 25 milyonun üzerinde nüfusu olan Özbekistan: 1	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti nüfusu:1 Azerbaycan nüfusu:1 Türkmenistan nüfusu:1 Kırgızistan nüfusu:1 Kazakistan nüfusu:1 Özbekistan nüfusu:1 Dünya nüfusu:1	İstanbul nüfusu:3 Ankara nüfusu:3 İzmir nüfusu:3 Adana nüfusu:3 Bursa nüfusu:3 Mersin nüfusu:3 Bodrum nüfusu:1 Ereğli nüfusu:1 Orta nüfusu:1
Kavramın Örnek Olmayan	---	Nüfusun yoğun olduğu yerlerin belirtilmesi: 1	Nüfusun yoğun olduğu yerlerin belirtilmesi: 5 Nüfusun seyrek olduğu yerlerin belirtilmesi: 2	Ürgüp’ te nüfus mevsimden mevsime değişir:1 Nüfus yoğunlukları: 3 Nüfus tahminleri:2
Kavramın Etkileri	---	Tüketimin artmasına: 1	Hizmet sektörünün gelişmesi:1 Ekonominin gelişmesi:1 Üretim sektörünün çeşitlenmesi:1	Geleceğin planlan: 1 İhtiyaçların tespiti.1 Faaliyetlere:1 Yeni yerlerin aranması:1

Eğitim programına bakıldığında “nüfus” kavramının 4. sınıfta öğrenme düzeyi verilmemiştir. Kavramın 5. sınıfta giriş, 6. sınıfta geliştirme ve 7. sınıfta ise pekiştirme düzeyinde öğretilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir. Tablo 4.17.’ye bakıldığında nüfus kavramının 4. sınıfta yalnızca ayırt edici özellikleri bulunmaktadır. Kavramın 5, 6 ve 7. sınıflarda ayırt edici özellikleri, ayırt edici olmayan özellikleri, örnekleri, örnek olmayanları ve etkileri verilmiştir. Bu bilgiler 5, 6 ve 7. sınıfta düzenli olarak tekrar etmiştir fakat 5. sınıfta şehir nüfusuna, 6. sınıfta ülke nüfusuna, 7. sınıfta tekrar şehir nüfusuna odaklanılmıştır. Bu durumda örnek çeşitliliği açısından etkili bir düzenleme olmadığı söylenebilir. Oysa örneklere ilçe nüfusu, köy nüfusu da eklenebilir. Kavramın ayırt edici özellikleri 5 ve 7. sınıflarda tam olarak verilmiştir. Kavramın 6. sınıfta tanımına da yer verilirken, ÖKK’lerde diğer içerik öğelerine ilişkin bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.17.1: ÖKK’de İncelenen “Kıta” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi

	4. SINIF ○	5. SINIF ○	6. SINIF ⊙	7. SINIF ⊙
Kavramın Adı			KITA	
Kavramın Tanımı	---	---	Tanım: 1 Karaların çok büyük olanlarına kıta denildiğini biliyoruz.	
Kavram Hiyerarşisi	---	---	---	---
K. Ayırt Edici Özelliği (Kavramın 2 ayırt edici özelliği bulunmaktadır)	---	---	---	---
K. Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özelliği	---	---	Kıtaların beşeri ve ekonomik özellikleri benzerlik ve farklılık gösterebilir: 6 Kıtalar fiziki özellikler açısından benzerlik ve farklılık gösterebilir:3	
Kavramın Örnekleri	Asya: 3 Avrupa: 4 Avustralya: 2 Avrasya: 2	Asya: 1 Avrupa: 2	Asya: 11 Antarktika: 3 Okyanusya: 3 Kuzey Amerika: 2 Güney Amerika: 1	Asya: 1 Amerika kıtasını: 1 Avrupa: 5 Üç kıta (belirsiz): 3
Kavramın Örnek Olmayan	Kavramın örneği olarak kullanılan Avustralya Okyanusya kıtasının en büyük devletinin adıdır.	---	---	---
Kavramın Etkileri	Canlı türlerine (hayvan çeşitleri):1	---	Nüfus: 4 Ulaşım: 3	---

Eğitim programında “kıta” kavramının 4 ve 5. sınıflarda giriş, 6 ve 7. sınıflarda geliştirme düzeyinde öğretilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir. Tablo 4.17.1.’de kıta kavramının içerik öğelerine bakıldığında; 4. sınıfta kavramın örnekleri, örnek olmayanları ve 1 etkisi, 5 ve 7. sınıflarda yalnızca kavram örnekleri, 6. sınıfta ise kavramın tanımı, ayırt edici olmayan özellikleri, örnekleri ve kavramın etkileri verilmiştir. ÖKK’lerde diğer içerik öğelerine ilişkin bilgi verilmemiştir. 4. sınıfta kavramın örneği olarak verilen Avustralya Atalay’ a göre (1999), Okyanusya kıtasının en büyük adası, aynı zamanda Dünya’ nın en büyük adasıdır. Yine Özgüç’ e göre (1999), de Avustralya, Okyanusya kıtasının merkezi anakarasını oluşturduğu halde, diğer kıtaların tersine kıta adıyla anakara adının benzeşmemesi karışıklılığa neden olmaktadır.

Tablo 4.17.2: ÖKK’de İncelenen “Savaş” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi

	4. SINIF ○	5. SINIF ○	6. SINIF ⊙	7. SINIF ⊙
Kavramın Adı	SAVAŞ			
Kavramın Tanımı	---	---	---	---
Kavram Hiyerarşisi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliği (Kavramın 4 ayırt edici özelliği bulunmaktadır)	Taraflar arasında olması: 4	---	Belli amaçlarının ve sebeplerinin olması: 2	Taraflar arasında olması: 13 Belli amaçlarının ve sebeplerinin olması: 9 Mücadeleden oluşması: 2
K.A.Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özelliği	Tarafların sayısı değişebilir: 1 Mücadele biçimi ve kullanılan araç değişebilir: 2	---	Mücadele biçimi ve kullanılan araç değişebilir: 1	Tarafları Sayısı değişebilir:8 Savaşın süresi değişebilir:2 Mücadele biçimi ve kullanılan araç değişebilir: 2 Savaşın maliyeti taraflara göre değişebilir:4 Kurtuluş savaşı:3 93 Harbi:1 Trablusgarp savaşı: 1 I. Dünya Savaşı: 29 Malazgirt savaşı:9 II. Dünya Savaşı: 2 Çanakkale Savaşı: 15 Haçlı seferleri: 9 Çaldıran Savaşı: 1 Niğbolu Savaşı:1 Balkan Savaşları: 2 Kosova Savaşı:2 Osmanlı- Rus Savaşı: 1 Kösedağ savaşı:1 Varna savaşı:2 Kırım savaşı:3 Ankara Savaşı:2 Preveze Deniz savaşı:3 Sinop Baskını:2 İnebahtı deniz savaşı:5 Ridaniye Savaşı:1 İrakeyn Seferi:1 Mericidabık savaşı:1 Sırp sındığı savaşı:1 Alsos Loren Savaşı:1 Miryekelon Savaşı: 2
Kavramın Örnekleri	Kurtuluş savaşı:44 Trablusgarp:2 I. Dünya Savaşı: 7 Sakarya Savaşı: 7 Çanakkale Savaşları:11 II. Dünya Savaşı: 1 I. İnönü Savaşı: 5 II. İnönü Savaşı: 5 Kore Savaşı: 13 Balkan Savaşları: 3 B. T. ve Baş. Meydan Muharebesi:4 Osmanlı Rus Savaşı: 1 Güney Cephesi Savaşları: 1 Doğu Cephesi Savaşları: 1 Kıbrıs savaşı: 2	Kurtuluş savaşı. 10 I.Dünya Savaşı. 1	Kurtuluş Savaşı: 5 Uhud savaşı:3 Bedir Savaşı:1 Hendek savaşı:3 Talas Savaşı:1 Malazgirt Savaşı:1 Dandanakan Savaşı:4 II. Dünya Savaşı:3 I. Dünya Savaşı:2 Bosna Savaşı:1 Katvan Savaşı:1	1555 Amasya Antlaşması: 1 Paris Antlaşması: 2 Mondoros Ateşkes Antlaşması:1 1547 Avuturya- Macaristanla Antlaşma:1 Paris Barış Konferansı: 1 Askeri ve sivil kayıp: 5 Yiyecek, içecek sıkıntısı:2 Bağımsızlık fikrinin yayılması: 1 Toprak kaybı:1 Yerleşme:3 Sınırların değişimi: 1 Hakların kısıtlanması:1 Egemenliğin zayıflaması:4 Ekonominin bozulması:4 Yeniliklerin toplumlar arasında yayılması:2 Edebiyat ve sanata: 1 Baskıların artması: 1
Kavramın Örnek Olmayan	Mondoros Ateşkes Antlaşması: 1	---	Kadeş Barış Antlaşması:1	---
Kavramın Etkileri	Askeri ve sivil kayıp: 2 Yiyecek, içecek sıkıntısı:2 Bağımsızlık fikrinin yayılması: 1 Askeri ve sivil yaralanma: 2	Askeri ve sivil kayıp. 1 Asker ve sivillerin yaralanması: 1	Yiyecek, içecek sıkıntısı:1 Yerleşme:2 Göç: 1 Uluslar arası oyun ve yarışmaların iptal edilmesi:1	---

Eğitim programına bakıldığında “savaş” kavramının 4 ve 5. sınıfta giriş, 6. sınıfta geliştirme, 7. sınıfta ise pekiştirme düzeyinde öğretilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir. Tablo 4.17.2.’de savaş kavramının içerik öğelerine bakıldığında; 4, 6 ve 7. sınıflarda kavramın ayırt edici özellikleri, ayırt edici olmayan özellikleri, örnekleri, örnek olmayanları ve kavram etkileri verilmiştir. 5. sınıfta ise kavramın örnekleri ve etkilerine ait içerik öğeleri bulunmaktadır. Kavramın ayırt edici özellikleri hiçbir sınıfta tam olarak verilmemiştir. ÖKK’lerde diğer içerik öğelerine ilişkin bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.17.3: ÖKK’de İncelenen “Barış” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi

	4. SINIF ○	5. SINIF ○	6. SINIF ⊙	7. SINIF ⊙
Kavramın Adı	BARİŞ			
Kavramın Tanımı	---	---	---	---
Kavram Hiyerarşisi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliği (Kavramın 5 ayırt edici özelliği bulunmaktadır)		Güven içinde olma:1	Uyum içinde olma: 6 Bir antlaşmanın olması:2 Saygılı olma:1	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özelliği	---	---	---	Antlaşmanın süresi değişebilir: 1
Kavramın Örnekleri	Mondoros Ateşkes Antlaşması: 1	---	Kadeş Barış Antlaşması:1	1555 Amasya Antlaşması: 1 Paris Antlaşması: 2 Mondoros Ateşkes Antlaşması:1 1547 Avuturya-Macaristanla Antlaşma:1 Paris Barış Konferansı: 1
Kavramın Örnek Olmayanları	Kurtuluş savaşı:44 Trablusgarp:2 I. Dünya Savaşı: 7 Sakarya Savaşı: 7 Çanakkale Savaşları:11 II. Dünya Savaşı: 1 I. İnönü Savaşı: 5 II. İnönü Savaşı: 5 Kore Savaşı: 13 Balkan Savaşları: 3 B. T. ve Baş. Meydan Muharebesi:4 Osmanlı Rus Savaşı: 1 Güney Cephesi Savaşları: 1 Doğu Cephesi Savaşları: 1 Kıbrıs savaşı: 2	Kurtuluş savaşı: 10 I.Dünya Savaşı: 1	Kurtuluş Savaşı: 5 Uhud savaşı:3 Bedir Savaşı:1 Hendek savaşı:3 Talas Savaşı:1 Malazgirt Savaşı:1 Dandanakan Savaşı:4 II. Dünya Savaşı:3 I. Dünya Savaşı:2 Bosna Savaşı:1 Katvan Savaşı:1	Kurtuluş savaşı:3 Trablusgarp savaşı: 1 I. Dünya Savaşı: 29 93 Harbi: 1 Malazgirt savaşı:9 II. Dünya Savaşı: 2 Çanakkale Savaşı: 15 Haçlı seferleri: 9 Çaldıran Savaşı: 1 Niğbolu Savaşı:1 Balkan Savaşları: 2 Kosova Savaşı:2 Osmanlı- Rus Savaşı: 1 Kösedağ savaşı:1 Varna savaşı:2 Kırım savaşı:3 Ankara Savaşı:2 Preveze Deniz savaşı:3 Sinop Baskını:2 İnebahtı deniz savaşı:5 Ridaniye Savaşı:1 İrakeyn Seferi:1 Merdıabık savaşı:1 Sırsındığı savaşı:1 Alsés Loren Savaşı:1 Miryekefelon Savaşı: 2
Kavramın Etkileri	---	---	Spor oyun ve yarışmaların yapılması: 1 Milletler cemiyetinin kurulması:1 Dostluk bağlarının geliştirilmesi:2	Milletler cemiyetinin kurulması: 1

Eğitim programına bakıldığında “barış” kavramının 4 ve 5. sınıfta giriş, 6. sınıfta geliştirme, 7. sınıfta ise pekiştirme düzeyinde öğretilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir. Tablo 4.17.3.’de barış kavramının içerik öğelerine bakıldığında; 4. sınıfta kavramın örnekleri ve örnek olmayanları; 5. sınıfta ayırt edici özellikleri ve örnek olmayanları; 6. sınıfta kavramın ayırt edici özellikleri, örneği, örnek olmayanları ve kavramın etkileri; 7. sınıfta ise kavramın ayırt edici olmayan özelliği, örnekleri, örnek olmayanları ve yalnız 1 etkisi verilmiştir. Kavramın ayırt edici özellikleri hiçbir sınıfta tam olarak verilmemiştir. Kavramın örnek olmayanlarının örneklerden fazla verilmesi öğrencilerde yetersiz genellemenin oluşmasına neden olabilir. ÖKK’lerde diğer içerik öğelerine ilişkin bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.17.4: ÖKK’de İncelenen “Millet” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi

	4. SINIF ○	5. SINIF ○	6. SINIF ⊙	7. SINIF ⊙
Kavramın Adı	MİLLET			
Kavramın Tanımı	---	---	---	---
Kavram Hiyerarşisi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliği (Kavramın 4 ayırt edici özelliği bulunmaktadır)	Öznel bağlarla birbirine bağlı olmak: 6	Nesnel bağlarla birbirine bağlı olmak: 3	Nesnel bağlarla birbirine bağlı olmak: 2 Öznel bağlarla birbirine bağlı olmak: 3	Nesnel bağlarla birbirine bağlı olmak: 1 Öznel bağlarla birbirine bağlı olmak: 3
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özelliği	---	---	---	---
Kavramın Örnekleri	Türk Milleti: 24 Türk ulusu: 1 Fransızlar: 4 Yunanlılar: 1 Ermeniler: 1 Tunuslular: 1	Türk Milleti: 12	Türk Milleti: 10 İran milleti: 1 Çin milleti: 3 Arap milleti: 1 Emeviler: 2	Türk Milleti: 7
Kavramın Örnek Olmayan	Müslüman: 1 Türk halkı: 5 Türk vatandaşı: 1	Türk halkı: 3	Türk halkı: 1 Türk vatandaşı: 1	---
Kavramın Etkileri	---	---	---	---

Tablo 4.17.4.’de “millet” kavramının içerik öğelerine bakıldığında; 4, 5 ve 6. sınıflarda kavramın ayırt edici özellikleri, örnekleri ve örnek olmayanları verilmiştir. 7. sınıfta ise kavramın ayırt edici özellikleri ve kavramın örnekleri verilmiştir. Kavramın ayırt edici özellikleri hiçbir sınıfta tam olarak verilmemiştir. 7. sınıfa geçildiğinde kavramın içerik öğelerinde azalma olduğu görülmektedir. ÖKK’lerde kavrama ait diğer içerik öğelerine ilişkin bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.17.5: ÖKK’de İncelenen “İklim” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi

	4. SINIF ○	5. SINIF ◎	6. SINIF ◎	7. SINIF ◎
Kavramın Adı	İKLİM			
Kavramın Tanımı	---	---	Tanım: İklim, bir yerdeki ortalama hava durumudur.	---
Kavram Hiyerarşisi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliği (Kavramın 3 ayırt edici özelliği bulunmaktadır)	---	Doğal olma: 1 Süre: 1	---	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özelliği	---	---	---	---
Kavramın Örnekleri	---	Karadeniz iklimi: 2 Akdeniz iklimi: 4 Karasal iklim: 2 İlman iklim: 1	Karadeniz İk: 4 Akdeniz İk:9 Karasal İk: 7 Çöl İklimi: 3 Kutup İklimi: 2 Muson İklimi: 2 Sert Kara iklimi: 1 İlman İklim: 1 Ekvatorial iklim: 1 Kasım ayı en yağışlı aydır: 1 Karadeniz kıyılarında ortalama sıcaklık 14-15 °C'dir: 1 Ülkemizde en sıcak ay temmuz:1 Ülkemizin en soğuk bölgesi Doğu Anadolu'dur: 1 Güneydoğu Anadolu'da en yağışlı mevsim kıştır: 1 Kar. kıyıları her mevsim yağış alır: 1 Yazın en sıcak bölge Güneydoğu Anadolu Bölgesi' dir.: 1 Doğu Karadeniz kıyılarında yıllık sıcaklık farkı azdır.: 1 Ak. kıy. kar yağışı nadir görülür: 1 Dağların güney yamaçları kuzey yamaç. daha sıcaktır: 1 Türkiye' de genel olarak sıcaklık batıdan doğuya doğru azalır: 1	İlman İklim: 1
Kavramın Örnek Olmaması	---	---	Bu gün öğleden sonra yağ. yağdı:1 Sabah saatlerinde yoğun sis vardı: 1 Akdeniz kıyılarında hafta sonu yağış bekleniyor:1 Yurdun kuzey kesimleri parçalı bulutlu geçecek: 1 Rüzgar, kuzey ve batı yönlerden hafif, ara sıra orta kuvvette esecek: 1 Bütün yurttta hava az bulutlu ve açık geçecek: 1 Ülkemizin doğu kesimlerindeki kar yağışı ulaşımı ve eğitimi aksattı:1 Hafta sonuna kadar tüm yurttta hava açık geçecek: 1	---
Kavramın Etkileri	Halk oyunlarına: 1	Boş zamanlarımızı nasıl değ: 1 Tatilde nereye gideceğimize: 3 İnsanların fiziki yapılarına: 1 Neler yetiştireceğimize- tarım: 9 İnsanların psikolojik yapılarına: 1 Ev tipleri ve yapı malzemeleri:14 Taş işçiliği: 1 Ağaç oymacılığı: 1 İnsan faaliyetlerine: 3 Ulaşım: 3 Beslenme: 3 İsınma: 2 Giyinme: 5 Turizm: 2 Yerleşim: 6 Hayvancılık: 2 Sanayi: 1 Bitki örtüsü: 7 Buharlaştırma: 1 Toprak: 1 Su: 1 İnsan karakteri: 1 Olumsuz etkileri(sel vb.) : 1	Güneşleme: 2 Hastalık: 1 Turizm: 2 Yaşam tarzı: 1 Bitki örtüsü: 2 Kültüre: 1 Yerleşim- nüfu 13 Yetiştirilen ürün- tarım: 11 Hayvancılık: 1 Konut: 1 İsınma: 1 Ulaşım: 1 Balıkçılık: 1 Giyinme: 4 Aile bütçesi: 1 Doğal çevreye: 1 Ülke ekonomisi: 1 Ekonomik faaliyetler: 2	Nüfu 2 Yerleşme: 2 Ulaşım: 1 Bitki örtüsü: 1 Tarımsal faaliyet: 1

Eğitim programına bakıldığında “iklim” kavramının 4. sınıfta giriş, 5. sınıfta geliştirme, 6 ve 7. sınıflarda pekiştirme düzeyinde öğretilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir. Tablo 4.17.5.’e bakıldığında; iklim kavramının 4. sınıfta yalnızca halk oyunları üzerinde etkisi bulunmaktadır. 5. sınıfta kavramın ayırt edici özellikleri, örnekleri ve etkileri; 6. sınıfta kavramın tanımı, örnekleri, örnek olmayanları ve etkileri:

7. sınıfta ise kavramın yalnız 1 örneği ve etkileri verilmiştir. Kavramın ayırt edici özelliklerine yalnızca 5. sınıfta yer verilmiştir. Kavramın 3 ayırt edici özelliğinden 2 tanesi 5. sınıfta verilirken diğer sınıflarda kavramın ayırt edici özelliklerine yer verilmemiştir. ÖKK’lerde diğer içerik öğelerine ilişkin bilgi verilmemiştir. Kavramla ilgili olarak verilen örneklerin ve örnek olmayanların yalnızca bir sınıfta (6. sınıf) yapıldığı görülmektedir.

Tablo 4.17.6: ÖKK’de İncelenen “Yerleşme” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi

	4. SINIF ○	5. SINIF ⊙	6. SINIF ⊚	7. SINIF ⊛
Kavramın Adı	YERLEŞME			
Kavramın Tanımı	---	---	---	---
Kavram Hiyerarşisi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliği (Kavramın 3 ayırt edici özelliği bulunmaktadır)	---	Barınmak ya da faaliyet gerçekleştirmek:1 Bir saha üzerinde inşa edilmesi: 5	Barınmak ya da faaliyet gerçekleştirmek: 2 Bir saha üzerinde inşa edilmesi: 8 Konuttan oluşması: 1	Bir saha üzerinde inşa edilmesi: 3
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özelliği	---	Konut tipi ve sayısı yere ve zamana göre değişebilir: 4 Yerleşme tipi değişebilir: 12	Konut tipi ve sayısı yere ve zamana göre değişebilir: 2 Yerleşme tipi değişebilir: 1	Konut tipi ve sayısı yere ve zamana göre değişebilir: 3 Yerleşme tipi değişebilir: 1
Kavramın Örnekleri	---	Türkiye: 1 İç Anadolu Bölgesi: 2 Marmara bölgesi: 1 Yaşadığım bölge: 1 Ankara: 2	Konya 3 Anadolu: 3 Çatalhöyük: 3 Konya ilinin Çumra ilçesi: 1 Doğu Anadolu:1	Türkiye: 4 İzmir: 2 Aydın – Didim: 2 Ankara: 1 Orta Asya: 1 Anadolu: 2 Domanic: 1 Almanya: 2 Alanya: 1
Kavramın Örnek Olmayan	---	---	---	---
Kavramın Etkileri	---	Toplam nüfusa: 2	---	Nüfusa etkisi: 1

Tablo 4.17.6.’ya bakıldığında 4. sınıfta giriş düzeyinde öğretileceği belirtildiği halde “yerleşme” kavramına ait 4. sınıfta hiçbir içerik öğesinin verilmediği görülmektedir. Programda 5. sınıfta geliştirme, 6 ve 7. sınıflarda pekiştirme düzeyinde öğretilmesi hedeflenen kavramın 5, 6 ve 7. sınıflarda ayırt edici özellikleri, ayırt edici olmayan özellikleri ve örnekleri verilmiştir. Ayrıca kavramın 5 ve 7. sınıflarda etkileri de bulunmaktadır. Kavramın ayırt edici özellikleri yalnızca 6. sınıfta tam olarak verilmiştir. ÖKK’lerde kavramla ilgili diğer içerik öğelerine ilişkin bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.17.7: ÖKK’de İncelenen “Çevre Kirliliği” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi

	4. SINIF ○	5. SINIF ◎	6. SINIF ◎	7. SINIF ◎
Kavramın Adı	ÇEVRE KİRLİLİĞİ			
Kavramın Tanımı	---	---	---	---
Kavram Hiyerarşisi	---	ÇEVRE KİRLİLİĞİ Hava → Taştlar, konutlar, fabrikalar, Su → Konut, fabrikalar, deniz taşıtı, plansız yapılanma Toprak → Çöpler, yangınlar, piller, kimyasal maddeler. Gürültü → Taşıtlar, kornaları, yüksek ses,	---	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliği (Kavramın 3 ayırt edici özelliği bulunmaktadır)	Canlıların sağlığının olumsuz etkilenmesi: 1 Cansız çevre öğeleri üzerinde yapısal zararlar meydana getirmesi ve niteliklerini bozması: 1	Cansız çevre öğeleri üzerinde yapısal zararlar meydana getirmesi ve niteliklerini bozması: 1	Cansız çevre öğeleri üzerinde yapısal zararlar meydana getirmesi ve niteliklerini bozması: 1 Yabancı maddelerin çevreye karışması:1	Canlıların sağlığının olumsuz etkilenmesi: 1 Cansız çevre öğeleri üzerinde yapısal zararlar meydana getirmesi ve niteliklerini bozması:3
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özelliği	Kirliliğin meydana geldiği cansız çevre öğeleri değişebilir: 1	Kirliliğin meydana geldiği cansız çevre öğeleri değişebilir: 1	Kirliliğin meydana geldiği cansız çevre öğeleri değişebilir: 1 Yabancı maddelerin halleri değişik olabilir:1	Kirliliğin meydana geldiği cansız çevre öğeleri değişebilir: 2
Kavramın Örnekleri	---	---	---	Denizlere tonlarca kanalizasyon atığının bırakılması: 1 zehirli varillerin toprağa gömülmesi: 1
K. Örnek Olmaması	---	---	---	---
Kavramın Etkileri	---	Doğal dengenin bozulması:1	Doğal dengenin bozulması:1	Çevre yasasının hazırlanması:3 Doğal dengenin bozulması: 1 Küresel ısınma: 1 Ozon tabakasının delinmesi:1

“Çevre kirliliği” kavramının 4. sınıfta giriş, 5. sınıfta geliştirme, 6 ve 7. sınıfta pekiştirme düzeyinde öğretilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir. Tablo 4.17.7.’ye bakıldığında çevre kirliliği kavramının 4. sınıfta ayırt edici ve ayırt edici olmayan özellikleri verilmiştir. 5, 6 ve 7. sınıflarda ise kavramın ayırt edici özelliklerinin, ayırt edici olmayan özelliklerinin verildiği görülmektedir. Ancak bu özelliklere bakıldığında ayırt edici özelliklerin eksik verildiği görülmektedir. 5. sınıfta kavramın hiyerarşisi, 7. sınıfta ise kavramın örnek olmayanları diğer sınıflardan farklı olarak bu sınıfların ÖKK’lerinde bulunmaktadır. Bu içerik öğeleri dışında ÖKK’lerde bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.17.8: ÖKK’de İncelenen “Yurttaşlık” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi

	4. SINIF ○	5. SINIF ◎	6. SINIF ⊙	7. SINIF ⊚
Kavramın Adı	YURTTAŞLIK			
Kavramın Tanımı	---	Tanım: 1 (Bir yurttan doğup büyüme veya yaşamış olma durumudur. Yurttaşlık)	---	---
Kavram Hiyerarşisi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliği (Kavramın 3 ayırt edici özelliği bulunmaktadır)	sorumluluk: 2 haklardan yararlanma: 1	sorumluluk: 6 haklardan yararlanma:8 devlete bağlılık duygusu: 1	sorumluluk: 28 haklardan yararlanma:2 devlete bağlılık duygusu: 1	sorumluluk: 6 haklardan yararlanma: 12 devlete bağlılık duygusu: 4
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özelliği	---	Kişilerin devlete karşı sorumlulukları zaman içerisinde değişebilir: 3	Kişilerin devlete karşı sorumlulukları zaman içerisinde değişebilir: 1 Kişilerin hakları ve bu haklardan yararlanma biçimleri zaman içerisinde değişebilir:1	Kişilerin devlete karşı sorumlulukları zaman içerisinde değişebilir: 4 Kişilerin hakları ve bu haklardan yararlanma biçimleri zaman içerisinde değişebilir: 1
Kavramın Örnekleri	Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı: 3 Vatandaş (belirsiz): 1	Türk vatandaşlığı: 4 Göçmen vatandaşlarımız: 1	Türk vatandaşlığı: 4 Atina vatandaşlığı: 1	Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı: 5 İngiliz vatandaşı: 1 Osmanlı vatandaşı: 2 Alman vatandaşı: 1 Vatandaş (belirsiz) : 8
Kavramın Örnek Olmayan	---	---	---	---
Kavramın Etkileri	Sorumluluk:2 Vatandaşlık haklarından yararlanma:	Sorumluluk: 6 Vatandaşlık haklarından yararlanma: 8	Sorumluluk:28 Vatandaşlık haklarından yararlanma: 2	Sorumluluk yüklemesi: 6 Vatandaşlık haklarından yararlanma: 12

Eğitim programına bakıldığında “yurttaşlık” kavramının 4. sınıfta giriş, 5. sınıfta geliştirme, 6. ve 7. sınıflarda ise pekiştirme düzeyinde öğretilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir. Tablo 4.17.8.’de yurttaşlık kavramının içerik öğelerine bakıldığında; 4. sınıfta kavramın ayırt edici özellikleri, örnekleri ve kavramın etkileri; 5. sınıfta kavramın tanımı, ayırt edici özellikleri, ayırt edici olmayan özellikleri, örnekleri ve etkileri verilmiştir. Kavramın 6 ve 7. sınıf içerik öğelerine bakıldığında ayırt edici özelliklerin, ayırt edici olmayan özelliklerin, örneklerin ve kavram etkilerinin verilmiş olduğu görülmektedir. Yurttaşlık kavramının ayırt edici özelliklerinin 5, 6 ve 7. sınıflarda tam olarak verildiği görülmektedir. ÖKK’lerde kavramın diğer içerik öğelerine ilişkin bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.17.9: ÖKK’de İncelenen “ Hava Olayı” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi

	4. SINIF ⊙	5. SINIF ⊙	6. SINIF ⊙	7. SINIF ⊙
Kavramın Adı	HAVA OLAYI			
Kavramın Tanımı	---	---	---	---
Kavram Hiyerarşisi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliği (Kavramın 3 ayırt edici özelliği bulunmaktadır)	---	---	---	---
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özelliği	---	---	---	---
Kavramın Örnekleri	Rüzgar: 2 Karlı: 5 Güneşli: 4 Sisli: 4 Sıcaklık:2 Yağış: 1 Basınç: 1 Yağmurlu: 6 Bulutlu: 3 Parçalı bulutlu: 4 Sıcak ve güneşli: 1 Soğuk ve sisli: 1 Karla karışık yağmurlu: 4 Sağnak yağmur: 1 Gök gürültülü: 3	Yağış: 1 Rüzgâr: 1	Rüzgâr: 2 Sıcaklık: 1 Yağış: 3 Yağmur: 2 Kar: 1 Bulutlu: 1 Si 1	
K. Örnek Olmayan	---	---	---	---
Kavramın Etkileri	Pilota: 1 Mısır: 1 Köpeğe: 1 Yılan: 1 Balıkçıya: 1 Leylek: 1 Çiftçiye: 1 Öğrencinin kendisine: 1			

Eğitim programında, “hava olayı” kavramının 4. sınıfta geliştirme, 5, 6 ve 7. sınıflarda ise pekiştirme düzeyinde öğretilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir. Ancak Tablo 4.17.9’a bakıldığında hava olayı kavramının 4. sınıfta kavram örneklerinin ve etkilerinin, 5 ve 6. sınıfta ise yalnızca kavram örneklerinin verilmiş olduğunu görüyoruz. Kavramın ayırt edici özelliklerine, ayırt edici olmayan özelliklerine ve örnek olmayanlarına hiçbir sınıfta yer verilmediği görülmektedir. 7. sınıfta kavrama ait hiçbir içerik öğesi bulunmamaktadır. Kavramın kapsamının sınıf düzeyi arttıkça, öğrencilerin gelişim düzeylerine paralel olarak genişlemediği görülmektedir.

Tablo 4.17.10: ÖKK’de İncelenen “Hava Durumu” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi

	4. SINIF ⊙	5. SINIF ⊙	6. SINIF ⊙	7. SINIF ⊙
Kavramın Adı	HAVA DURUMU			
Kavramın Tanımı	Tanım: 2 (Bir yerde kısa süre içinde sıcaklık, yağış, rüzgar, basınç gibi hava olaylarının gösterdiği duruma hava durumu denir.)			
Kavram Hiyerarşisi	---	---	---	---
K. Ayırt Edici Özelliği (Kavramın 3 ayırt edici özelliği bulunmaktadır)	Süre: 6	Yer: 2	İklimi belirlemesi: 1	---
Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	---	---	---
KAE Olmayan Özelliği	---	---	---	---
Kavramın Örnekleri	Ankara yağmurlu 12° C: 1 Şanlıurfa bulutlu 14 ° C: 1 Kars parçalı bulutlu – 4 ° C: 1 Hakkari karla karışık yağ. – 3 ° C: 1 Antalya güneşli 17 ° C: 1 Ankara’ da ve Antalya’ da hava yağmurlu mu – güneşli mi?: 1 Erzurum’ da hava karlı mı- bulutlu mu?: 1 Bursa’ da, İzmir’ de, Kayseri’ de ve Kars’ ta sıcaklık ° C ? : 1 Yağmurlu bir hava: 1 rüzgarlı bir hava: 1 karla kaplı bir hava: 1 sıcak ve kurak bir hava: 1 sisli bir hava: 1		Bu gün öğleden sonra yağ. yağdı:1 Sabah saatlerinde yoğun sis vardı: 1 Akdeniz kıyılarında hafta sonu yağış bekleniyor:1 Yurdun kuzey kesimleri parçalı bulutlu geçecek: 1 Rüzgar, kuzey ve batı yönlerden hafif, ara sıra orta kuvvette esecek: 1 Bütün yurttan hava az bulutlu ve açık geçecek: 1 Ülkemizin doğu kesimlerindeki kar yağışı ulaşımı ve eğitimi aksattı:1 Hafta sonuna kadar tüm yurttan hava açık geçecek: 1	
Kavramın Örnek Olmayan	---	---	Kasım ayı en yağışlı aydır: 1 Karadeniz kıyılarında ortalama sıcaklık 14-15 °C’dir: 1 Ülkemizde en sıcak ay temmuz:1 Ülkemizin en soğuk bölgesi Doğu Anadolu’ dur: 1 Güneydoğu Anadolu’ da en yağışlı mevsim kışır: 1 Karadeniz kıyıları her mevsim yağış alır: 1 Yazın en sıcak bölge Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ dir.: 1 Doğu Karadeniz kıyılarında yıllık sıcaklık farkı azdır.: 1 Akdeniz kıyılarında kar yağışı nadir görülür: 1 Dağların güney yamaçları kuzey yamaç. daha sıcaktır: 1 Türkiye’ de genel olarak sıcaklık batıdan doğuya doğru azalır: 1	---
Kavramın Etkileri	Giyim- Kıyafet: 2 Çiftçi: 1 Arabanın farları: 1 Balıkçı: 1 Taksi şoförü. 1 İnşaat işçisini: 1 Elbiselerin kuruması: 1 Kardan adam yapılması: 1 Dışarıda oynanan oyun: 1 Akarsuların taşıdığı su: 1 Bitkilerin büyümesi: 1		Ulaşım: 1 Eğitim. 1	

Eğitim programında, “hava durumu” kavramının 4. sınıfta geliştirme, 5. 6. ve 7. sınıflarda pekiştirme düzeyinde öğretilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir. Tablo 4.17.10.’a bakıldığında; hava durumu kavramının 4. sınıfta tanımının, ayırt edici özelliklerinin, kavram örneklerinin ve etkilerinin; 6. sınıfta kavramın örneklerinin, örnek olmayanlarının ve etkilerinin verilmiş olduğu görülmektedir. Kavramın ayırt edici özelliklerinin tam olarak verilmediği görülmektedir. 5 ve 7. sınıflarda kavrama ait hiçbir içerik öğesiyle ilgili bilgi bulunmamaktadır. Oysa kavramın 5. sınıftan itibaren pekiştirme düzeyinde öğretilmesi planlanmıştır. Kavramın örnekleri, ayırt edici

özellikleri, örnek olmayanları kavramın öğrenilmesini sağlayan içerik öğeleridir (Senemoğlu, 2007). Ancak bu içerik öğelerinin de yalnızca iki sınıfta (4 ve 6. sınıflarda) verilmesinin diğer sınıflarda hiç verilmemesinin, öğrencilerin kavramları yanlış veya eksik öğrenmelerine neden olabileceği söylenebilir.

Tablo 4.17.11: ÖKK’de İncelenen “Doğal Ortam” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi

	4. SINIF ⊙	5. SINIF ⊙	6. SINIF ⊙	7. SINIF ⊙	
Kavramın Adı	DOĞAL ORTAM				
Kavramın Tanımı					
Kavram Hiyerarşisi	---	---	---	---	
KAE Özelliği (Kavramın 3 ayırt edici özelliği bulunmaktadır)	---	---	---	---	
K. Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	---	---	---	
KAE Olmayan Özelliği	---	---	---	---	
Kavramın Örnekleri	Dağ: 2 Ova: 2 Plato: 3 Körfez: 3 Yarımada: 1 Kumul gölü (doğal heykelcik): 1 Deniz: 1	Göl: 3 Akarsu: 1 Ada: 3 Koy: 1 Vadi: 1	Ülkemizden; Dağ örneği: 21 Akarsu örneği: 11 Ova örneği: 8 Göl örneği: 5 Ada örneği: 2 Boğaz örneği: 5 Sönmüş yanardağ: 1 Deniz: 1 Orman: 1 Körfez: 1 Plato: 1 Amazon havzası: 1 çöl: 1 Kutup: 1 Çavlan (büyük su): 1	Doğal çevre:1 Hava: 1 Su:1 Canlılar:1 Ekvator: 1 Kutup: 1 Çöl: 2 Muson Asya’ sı: 1	Vadi: 1
Kavramın Örnek Olmayan	---	Kanal: 5	---	---	
Kavramın Etkileri	Açık hava etkinlikleri: 1 Turizm: 1	Doğal ortam: 3 Ot topluluğu (bitki örtüsü): 3 Beslenme: 1 Ormanlar: 2 Giyinme: 1	Farklı yaşayış: 1 Isınma: 1 Giyim: 1	---	

Programa bakıldığında “doğal ortam” kavramının 4. sınıfta geliştirme, 5, 6 ve 7. sınıflarda ise pekiştirme düzeyinde öğretilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir. Tablo 4.17.11.’e baktığımız zaman doğal ortam kavramının 4. sınıfta örnekleri ve etkileri, 5. sınıfta örnekleri, yalnız 1 örnek olmayanı ve kavramın etkileri verilmiştir. 6. sınıfta kavramın örnekleri ve etkileri verilmiş, 7. sınıfta ise kavramın yalnızca 1 örneği verilmiştir. ÖKK’lerde diğer içerik öğelerine ilişkin bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.17.12: ÖKK’de İncelenen “Beşeri Ortam” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi

	4. SINIF ⊙	5. SINIF ⊙	6. SINIF ⊙	7. SINIF ⊙
Kavramın Adı	BEŞERİ ORTAM			
Kavramın Tanımı	---	---	---	---
Kavram Hiyerarşisi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliği (Kavramın 2 ayırt edici özelliği bulunmaktadır)	Doğal çevre üzerinde: 2	Doğal ortam içerisinde:	---	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özelliği	---	---	---	---
Kavramın Örnekleri	Yerleşim yerleri:1 Tarım:1 Hayvancılık:1 Ulaşım:1 İstanbul- Boğaziçi Köprüsü: 2 Edirne- Selimiye camii: 2 Van kalesi: 1 Atatürk barajı: 2 Anıtkabir: 2	Barajlar: 2 Konutlar: 5 Tünel: 2 Yol: 1 fabrika: 2 Nükleer santral: 1 Alışveriş merkezi: 1 Turizm: 1 kasaba: 1 Nüfu 2 Fabrika: 1 meslekler: 2 stadyum: 4	Namibya: 1 Peru: 1 Ürdün: 1 Tokyo: 1	Ürgüp: 1 Cami: 1 Kilise: 1 Kütüphane: 1
Kavramın Örnek Olmaması	---	---	---	---
Kavramın Etkileri	Bir çok sorun: 1	Öğrenilen dile: 1 Gidilen okul:1 Çevreye: 4	Doğal çevreye: 2 Havaya: 1 Suya: 1 Canlılara: 1	---

Tablo 4.17.12.’ye bakıldığında “beşeri ortam” kavramının 4 ve 5. sınıflarda ayırt edici özelliği, kavramın örnekleri ve etkilerinin; 6. sınıfta kavramın örneklerinin ve etkilerinin; 7. sınıfta ise kavramın yalnızca örneklerinin verilmiş olduğu görülmektedir. Kavramın 4 ve 5. sınıfta ayırt edici özelliklerinin eksik verilmiş olduğu görülmektedir. ÖKK’lerde diğer içerik öğelerine ilişkin bilgi verilmemiştir. Örnek sayısının 6 ve 7. sınıflarda azaldığı örnek olmayanların ise hiçbir sınıfta verilmediği görülmektedir.

Tablo 4.17.13: ÖKK’de İncelenen “Çevre” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi

	4. SINIF ⊙	5. SINIF ⊙	6. SINIF ⊙	7. SINIF ⊙
Kavramın Adı	ÇEVRE			
Kavramın Tanımı	---	---	---	---
Kavram Hiyerarşisi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliği (Kavramın 3 ayırt edici özelliği bulunmaktadır)	Canlı ve cansız varlıkları barındırması: 4 Canlı ve cansız varlıklar arasında etkileşim olması:1	Canlı ve cansız varlıkları barındırması: 11 Canlı ve cansız varlıklar arasında etkileşim olması:7 Bir ortam olması:4	Canlı ve cansız varlıklar arasında etkileşim olması:2 Bir ortam olması: 1	Canlı ve cansız varlıkları barındırması:1 Canlı ve cansız varlıklar arasında etkileşim olması:3 Bir ortam olması:2
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özelliği	Çevre doğal ya da beşeri(kültürel) olabilir: 4	Çevre doğal ya da beşeri(kültürel) olabilir: 4 Etkileşim sonunda biri zarar görürken diğeri yarar görebilir:1	Çevre doğal ya da beşeri(kültürel) olabilir: 7 Etkileşim sonunda biri zarar görürken diğeri yarar görebilir: 1	Çevre doğal ya da beşeri(kültürel) olabilir:5 Etkileşim sonunda biri zarar görürken diğeri yarar görebilir: 1
Kavramın Örnekleri	Yaşadığımız çevre: 21 Kars ve çevresi: 1 Okul bahçesi ve çevresi: 1	Yaşadığımız çevre: 24 Kocaeli ve çevresi: 1 Kocaeli- İstanbul çevresi: 1	Yaşadığımız çevre: 11 İstanbul’ un yakın çevresi: 1 Marmara Denizi çev: 1 Ekvator ve çevresi: 1 Haliç ve çevresi: 1 Menderes ve Gediz ırmakları çevresi: 1 İzmir ve çevresi: 1 Semerkant ve çevresi: 2 Meşe ağacının çevresi: 2	Yaşadığımız çevre: 8 Erzurum ve çevresi:1 Lübnan çevresi: 1
Kavramın Örnek Olmayanları	---	---	---	---
Kavramın Etkileri	---	Sivil toplum örgütlerinin kurulması: 1	Çevre günü kutlamaları: 1 Çevre sorunları: 1 Küresel çevre sorunları ile mücadele: 1	Çevre sorunları: 2 Çevre yasası:5

Tablo 4.17.13.’e bakıldığında “çevre” kavramının 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda ayırt edici özellikleri, ayırt edici olmayan özellikleri ve kavramın örnekleri verilmiştir. Kavramın ayırt edici özelliklerinin 5 ve 7. sınıflarda tam olarak verildiği görülmektedir. 5, 6 ve 7. sınıflarda kavramın etkilerine yer verildiği görülmektedir. ÖKK’lerde diğer içerik öğelerine ilişkin bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.17.14: ÖKK’de İncelenen “Yön” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi

	4. SINIF ⊙	5. SINIF ⊙	6. SINIF ⊙	7. SINIF ⊙
Kavramın Adı	YÖN			
Kavramın Tanımı	Belli bir yere ve noktaya göre bulunulan yere yön denir:2	---	---	---
Kavram Hiyerarşisi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliği (Kavramın 2 ayırt edici özelliği bulunmaktadır)	Yönün tarifi belli bir yer veya noktaya göre yapılır: 1 Yön, bulunulan taraftır: 1	Yönün tarifi belli bir yer veya noktaya göre yapılır: 7 Yön, bulunulan taraftır: 7	---	---
K. Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özelliği	Yön bulmada kullanılan yöntemler yere ve zamana göre değişebilir: 16	---	Yön bulmada kullanılan yöntemler yere ve zamana göre değişebilir: 10	---
Kavramın Örnekleri	Kuzey: 13 Güney: 9 Batı: 10 Kuzeybatı: 2	Güneybatı:1 Doğu: 12 Kuzeydoğu: 3 Güneydoğu: 1	Kuzeybatı: 1 Güneybatı: 1 Doğu: 2 Güney: 1	---
Kavramın Örnek Olmayanları	Yanı: 1 Ön: 1 Karşı: 1 Çapraz: 1	Sağ: 6 Sol: 4 Arka: 2	---	---
Kavramın Etkileri	Bir çok yerin keşfedilmesi: 1	---	---	---

Eğitim programına bakıldığında “yön” kavramının 4. sınıfta geliştirme, 5,6 ve 7. sınıflarda ise pekiştirme düzeyinde öğretilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir. Tablo 4.17.14.’de yön kavramı ile ilgili verilen içerik öğelerine bakıldığında; 4. sınıfta kavramın tanımı, ayırt edici ve ayırt edici olmayan özellikleri, örnekleri, örnek olmayanları ve yalnız bir etkisi; 5. sınıfta kavramın ayırt edici özellikleri ve örnekleri verilmiştir. 4 ve 5. sınıf ÖKK’lerde diğer içerik öğelerine ait bilgi verilmemiştir. 6. sınıfta yön kavramı ile ilgili yalnızca kavramın ayırt edici olmayan özelliklerine yer verilirken, diğer içerik öğelerine ait bilgi bulunmamaktadır. 7. sınıfta ise yön kavramı ile ilgili hiçbir içerik öğesi bulunmamaktadır. Kavramla ilgili bilgilerin 4. sınıfta toplandığı, diğer sınıflara dengeli bir biçimde dağılmadığı görülmektedir.

Tablo 4.17.15: ÖKK’de İncelenen “Afet” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi

	4. SINIF ⊙	5. SINIF ⊙	6. SINIF ⊙	7. SINIF ⊙
Kavramın Adı	AFET			
Kavramın Tanımı	---	---	---	---
Kavram Hiyerarşisi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliği (Kavramın 2 ayırt edici özelliği bulunmaktadır)	İnsanlar için kayıplara yol açması: 4 Normal yaşamı durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkilemesi: 2	İnsanlar için kayıplara yol açması: 2 Normal yaşamı durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkilemesi: 2	Normal yaşamı durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkilemesi: 4	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özelliği	Doğal ya da insan kaynaklı olabilir: 12 Kayıplar can ve mal kaybı olabilir, sayı ve miktarları değişebilir: 7	Doğal ya da insan kaynaklı olabilir: 10 Kayıplar can ve mal kaybı olabilir, sayı ve miktarları değişebilir: 1 Afet türleri yere ve zamana göre değişebilir: 5	Doğal ya da insan kaynaklı olabilir: 3	Doğal ya da insan kaynaklı olabilir: 1
Kavramın Örnekleri	Marmara depremi: 1 Silifke’ de yaşanan sel baskını: 1 Güney Asya depremi: 1	Güney Asya’daki deprem ve tsunami felaketi: 1	Pakistan depremi: 1 Çernobil nükleer kazası: 1 Gölcük depremi: 1	Pakistan depremi: 1
Kavramın Örnek Olmaması	---	---	---	---
Kavramın Etkileri	Korku, acı, heyecan, üzüntü:2 Can ve mal kaybına yol açması:7 Faaliyetleri durdurması: 2 Şiir yazılması, türkü söylenmesi:1 Doğal afet sigortası yapılması:1 Açlık: 1 Yardımlaşma - işbirliği:3	Korku, acı, heyecan, üzüntü:1 Can ve mal kaybına yol açması:2 Şiir yazılması, türkü söylenmesi:3 Doğal afet sigortası yapılması:1 Deprem çantasının hazırlanması:1 Yardımlaşma - işbirliği:2	Yaşadığı yerden ayrılma: 2 Bulaşıcı hastalıkların artması:1 Faaliyetleri durdurması: 2 Muhtaç olmak: 1 Yardımlaşma - işbirliği:5	Yardımlaşma - işbirliği:1 Yaşadığı yerden ayrılma: 2 Sıkıntı çekilmesi: 1

Tablo 4.17.15.’de “afet” kavramına ait içerik öğelerine bakıldığında; 4, 5 ve 6. sınıflarda kavramın ayırt edici, ayırt edici olmayan özellikleri, örnekleri ve kavram etkileri verilmiştir. 7. sınıfta ise kavramın ayırt edici olmayan özelliği ve kavram etkileri verilmiştir. Verilen içerik öğelerine bakıldığında ayırt edici özelliklerin 4 ve 5. sınıflarda tam olarak verilmiş olduğu görülmektedir. ÖKK’lerde diğer içerik öğelerine ilişkin bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.17.16: ÖKK’de İncelenen “Benzerlik” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi

	4. SINIF ⊙	5. SINIF ⊙	6. SINIF ⊙	7. SINIF ⊙
Kavramın Adı	BENZERLİK			
Kavramın Tanımı	---	---	---	---
Kavram Hiyerarşisi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliği (Kavramın 3 ayırt edici özelliği bulunmaktadır)	---	Çeşitli deneyimlere sahip olunması: 1	---	Çeşitli deneyimlere sahip olunması: 3
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	---	---	---
K. Ayırt Edici Olmayan Özelliği	---	---	---	---
Kavramın Örnekleri	Seçimler arasındaki benzerlikler: 1 Kişiler arası benzerlikler: 3 Mimarlar arasındaki benzerlikler: 1 Teknolojik araçların günümüz ve öncesi arasındaki benzerlikler: 3 Ülkeler arasındaki benzerlikler: 1 Ülke bayrakları arasındaki benzerlikler: 1	Yerleşim yerlerinin kültürleri:1 Tarihi yerler arasındaki benzerlikler:1 TBMM fotoğrafları arasındaki:1 Yerleşim yerleri arasındaki:1 Boğaz ile kanal arasındaki benzerlikler:1	Haritalar arası benzerlikler: 1 Türk dünyası atasözleri ve deyimleri arasındaki benzerlikler: 1 Türk dev. Yöneticilerinin kullandıkları unvanlar: 1 Göçler arasındaki benzerlikler: 1 Türk devletlerinin orduları arasındaki benzerlikler: 1 Yasala ve sözleşmeler arasındaki benzerlikler: 5 Hastalıklara karşı alınan tedbirler arasındaki geçmiş ve günümüz arasındaki: 1	Divan ile bakanlıklar arasındaki: 1 Türk devletlerinin orduları:1 Şehir planları arasındaki benzerlikler: 1 Resim ve fotoğraflar arasındaki: 3 Tarihi yerler arasındaki:1 İpek yolu şehirleri arası: 1 Toprak düzenleri arasındaki: 1 Divan ile kurultay arasındaki: 1 Uyuşturucuya hayır diyen vatandaş ile seçimlerde oy kullanan:1
Kavramın Örnek Olmayan	---	---	---	---
Kavramın Etkileri	---	---	---	---

Eğitim programına bakıldığında “benzerlik kavramının 4 ve 5. sınıflarda geliştirme, 6 ve 7. sınıflarda pekiştirme düzeyinde öğretilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir. Tablo 4.17.16.’da benzerlik kavramının verilen içerik öğelerine bakıldığında; 4 ve 6. sınıflarda kavramın yalnızca örneklerinin; 5 ve 7. sınıflarda ise ayırt edici özelliklerinin ve örneklerinin verilmiş olduğu görülmektedir. 5 ve 7. sınıflarda verilen ayırt edici özelliklere bakıldığında ayırt edici özelliklerin eksik verildiği görülmektedir. ÖKK’lerde diğer içerik öğelerine ilişkin bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.17.17: ÖKK’de İncelenen “Farklılık” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi

	4. SINIF ⊙	5. SINIF ⊙	6. SINIF ⊙	7. SINIF ⊙
Kavramın Adı	FARKLILIK			
Kavramın Tanımı	---	---	---	---
Kavram Hiyerarşisi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliği (Kavramın 3 ayırt edici özelliği bulunmaktadır)	Çeşitli deneyimlere sahip olunması: 5	Çeşitli deneyimlere sahip olunması: 1	Çeşitli deneyimlere sahip olunması: 3	Çeşitli deneyimlere sahip olunması: 2
K. Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özelliği	---	---	---	---
Kavramın Örnekleri	Resimler arası: 1 Bireysel farklılıklar:3 Nüfus cüzdanları arasındaki benzerlikler: 1 Çeyiz sandıkları: 2 Kumbaralar arası: 1 Toprağın işlenme aşamaları: 1 Mimarlar arasındaki: 1 Ürünler arası: 1 Teknolojik araçlar:3 Ülkeler arası: 2	Tarihi yerler: 1 Fotoğraflar arasındaki benzerlikler: 2 Yerleşim yerleri arasındaki farklılıklar: 3	Olgu ve görüş cümleleri: 1 Haritalar arası: 1 Haritalar arasındaki farklılıklar: 1 Ekonomik faaliyetler: 1 Türk devlet yönetici unvanları: 1 Göç etme nedenleri: 1 Yasalar ve sözleşmeler arasındaki farklılıklar: 5	Tablolar arası: Türk devletleri orduları: Şehir planları:1 Resimler ve fotoğraflar:1 Bilim insanları:1 Divan ile kurultay arasındaki:1 Tasarı ve teklî:1 Egemenlik biçimleri:1 Küresel sorunlar ile diğer sorunlar: 1
Kavramın Örnek Olmaması	---	---	---	---
Kavramın Etkileri	---	---	---	---

Eğitim programına bakıldığında “benzerlik” kavramının 4 ve 5. sınıflarda geliştirme, 6 ve 7. sınıflarda pekiştirme düzeyinde öğretilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir. Tablo 4.17.17.’de farklılık kavramının verilen içerik öğelerine bakıldığında; 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda kavramın yalnızca ayırt edici özelliklerinin ve örneklerinin düzenli olarak verilmiş olduğu görülmektedir. Farklılık kavramının 3 ayırt edici özelliği vardır. Oysa kavramın verilen içerik öğelerine bakıldığında ayırt edici özellikleri eksik verilmiştir. Bunun dışında ÖKK’lerde diğer içerik öğelerine ilişkin bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.17.18: ÖKK’de İncelenen “Ulaşım” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi

	4. SINIF ○	5. SINIF ⊙	6. SINIF ⊙	7. SINIF ⊙
Kavramın Adı	ULAŞIM			
Kavramın Tanımı	---	---	---	---
Kavram Hiyerarşisi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliği (Kavramın 4 ayırt edici özelliği bulunmaktadır)	İki yer arasında yapılması:7 Çeşitli yollarla yapılması:8 Çeşitli araçlarla gerçekleşmesi:13 Taşıma ve ulaştırma etkinliklerinin olması:3	İki yer arasında yapılması:5 Çeşitli araçlarla gerçekleşmesi:6 Taşıma ve ulaştırma etkinliklerinin olması:2	Çeşitli yollarla yapılması:2 Çeşitli araçlarla gerçekleşmesi:3	Çeşitli yollarla yapılması:2 Çeşitli araçlarla taşıma ve ulaştırma etkinliklerinin olması:1
KAE Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özelliği	Ulaşımın mesafesi ve süresi değişebilir: 4 Ulaşımında kullanılan yol değişebilir:4 Ulaşımında kullanılan araç zamana ve yola göre değişebilir:6 Ulaşımında taşınan varlık veya nesnenin niteliği ve niceliği değişebilir: 2	Ulaşımın mesafesi ve süresi değişebilir: 4 Ulaşımında kullanılan yol değişebilir:4 Ulaşımında kullanılan araç zamana ve yola göre değişebilir:1 Ulaşımında taşınan varlık veya nesnenin niteliği ve niceliği değişebilir: 14	Ulaşımında kullanılan araç zamana ve yola göre değişebilir:9 Ulaşımında taşınan varlık veya nesnenin niteliği ve niceliği değişebilir: 1	Ulaşımında kullanılan araç zamana ve yola göre değişebilir:2
Kavramın Örnekleri	İst. Ankara Yolculuğu:1 Kozyatağı’ dan Üsküdar’ a gelmesi:1 Üsküdar’ dan Eminönü’ ye gelmesi:1 Eminönü’ den havalimanına gelmesi:1 İst.-Almanya yolculuğu:1	---	---	---
Kavramın Örnek Olmaması	---	---	---	---
Kavramın Etkileri	---	Ekonomiye:3 Beşeri unsurların oluşmasına:1	Nüfus ve yerleşmeye:5 Ekonomik faaliyetlere:3	Nüfus ve yerleşmeye:5

Eğitim programına bakıldığında “ulaşım” kavramının 4. sınıfta giriş, 5 ve 6. sınıflarda geliştirme, 7. sınıfta ise pekiştirme düzeyinde öğretilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir. Tablo 4.17.18.’e bakıldığında ulaşım kavramının 4. sınıfta ayırt edici özelliklerinin, ayırt edici olmayan özelliklerinin ve örneklerinin verildiği görülmektedir. Kavramın 5, 6 ve 7. sınıflarda ise ayırt edici özellikleri, ayırt edici olmayan özellikleri ve etkileri içerik öğeleri olarak verilmiştir. Kavramın verilen içerik öğelerine bakıldığında ayırt edici özelliklerin 4. sınıfta tam olarak verilmiş olduğu görülmektedir. 4. sınıfta kavramın verilen örneklerine bakıldığında örnek çeşitliliğinin sağlanmadığı gözlenmektedir. Ayrıca 5, 6 ve 7. sınıflarda kavrama ait hiçbir örnek, örnek olmayan, kavramın tanımı, kavram hiyerarşisi ve ayırt edici özelliklerin örnek üzerinde gösterilmesi gibi içerik öğesi verilmemiştir.

Tablo 4.17.19: ÖKK’de İncelenen “Milli Egemenlik” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi

	4. SINIF ○	5. SINIF ⊙	6. SINIF ⊙	7. SINIF ⊙
Kavramın Adı	MİLLİ EGEMENLİK			
Kavramın Tanımı	---	---	---	---
Kavram Hiyerarşisi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliği (Kavramın 2 ayırt edici özelliği bulunmaktadır)	Egemenlik millete aittir: 7 Egemenlik temsilciler aracılığı ile kullanılır:7	Egemenlik millete aittir: 5	Egemenlik millete aittir: 3	Egemenlik millete aittir: 4 Egemenlik temsilciler aracılığı ile kullanılır: 1
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özelliği	Temsil yönetimi değişebilir: 2	---	---	---
Kavramın Örnekleri	---	---	Türkiye Cumhuriyeti: 1	Türkiye Cumhuriyeti: 1 Çin Halk Cumhuriyeti: 1
Kavramın Örnek Olmayanları	---	Tek kişi hakimiyetine dayalı yönetim: 1 Padişahlık yönetimi: 1 Osmanlı Devleti: 3	Yönetimin miras yolu ile bir kişide olduğu yönetim: 1 Oligarşi: 1 Teokrasi: 1	Feodalizm:4 Roma İmparatorluğu: 1 Osmanlı Devleti: 3
Kavramın Etkileri	Seçimlerin yapılması: 4	---	Hürriyet- özgürlük: 1 Hak ve sorumluluklar: 1 Din ve vicdan özgürlüğü: 1 Siyasi partiler: 1 Hukukun üstünlüğü: 1 Çalışma hakkı: 1	Doğru bilgi alma hakkı: 1 Düşünce özgürlüğü: 1 Kitle iletişim özgürlüğü: 1

Eğitim programına bakıldığında “milli egemenlik” kavramının 4. sınıfta giriş, 5 ve 6. sınıflarda geliştirme, 7. sınıfta ise pekiştirme düzeyinde öğretilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir. Tablo 4.17.19.’da milli egemenlik kavramının içerik öğelerine bakıldığında; 4. sınıfta kavramın ayırt edici özellikleri, ayırt edici olmayan özellikleri ve yalnız 1 etkisi; 5. sınıfta yalnız 1 ayırt edici özelliği ve örnekleri verilmiştir. Kavramın 6 ve 7. sınıftaki içerik öğelerine bakıldığında; kavramın ayırt edici özelliklerinin, kavramın örneklerinin örnek olmayanlarının ve etkilerinin verilmiş olduğu görülmektedir. Kavramın ayırt edici özellikleri 4 ve 7. sınıflarda tam olarak verilmiştir. ÖKK’lerde diğer içerik öğelerine ilişkin bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.17.20: ÖKK’de İncelenen “Kültür” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi

	4. SINIF ○	5. SINIF ⊙	6. SINIF ⊙	7. SINIF ⊙
Kavramın Adı	KÜLTÜR			
Kavramın Tanımı	Bir topluma özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütününe denir: 1	---	---	---
Kavram Hiyerarşisi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliği (Kavramın 4 ayırt edici özelliği bulunmaktadır)	İnsanların ürettiği ile ilgili ve ilişkilidir: 4 Kuşaktan kuşağa aktarılır:2 Maddi ve manevi öğelerin bütünüdür: 57	İnsanların ürettiği ile ilgili ve ilişkilidir: 14 Kuşaktan kuşağa aktarılır:2 Maddi ve manevi öğelerin bütünüdür: 23	İnsanların ürettiği ile ilgili ve ilişkilidir: 4 Maddi ve manevi öğelerin bütünüdür: 18	İnsanların ürettiği ile ilgili ve ilişkilidir: 7 Maddi ve manevi öğelerin bütünüdür: 25
Özelliklerin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özelliği	Maddi ve manevi kültür özellikleri farklılık ve benzerlik gösterebilir: 6 Kültürün aktarılma yaşı ve biçimi değişiklik gösterebilir:4	Maddi ve manevi kültür özellikleri farklılık ve benzerlik gösterebilir: 3	Maddi ve manevi kültür özellikleri farklılık ve benzerlik gösterebilir: 3	Maddi ve manevi kültür özellikleri farklılık ve benzerlik gösterebilir: 2
Kavramın Örnekleri	Türk mutfak kültürü: 2 Milli kültür: 10	Milli kültür: 4	Milli kültür:1 Yemek kültürü:1 Türk kültürü: 4	Balkan kültürü: 1 Türk yemek kültürü: 2 Türk kültürü:6 Avrupa kültürü:2: Eski Yunan kültürü: 1 Eski roma kültürü: 1 Yunan kültürü:1 Demokrasi kültürü: 1 Eğence kültürü: 1 Giyim kültürü: 1
Kavramın Örnek Olmayan	---	---	---	Lidya uygarlığı: 1 Eski çağ uygarlığı:1 Eski yunan medeniyetleri:1 Dünya medeniyeti:1 Doğu medeniyeti:1 Batı medeniyeti:1
Kavramın Etkileri	Toplumun birlik ve beraberlik bilincini artırır: 1 Toplumun kaynaşmasını sağlar: 1	---	---	---

Eğitim programına bakıldığında “kültür” kavramının 4. sınıfta giriş, 5 ve 6. sınıflarda geliştirme, 7. sınıfta ise pekiştirme düzeyinde öğretilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir. Tablo 4.17.20.’de kültür kavramının verilen içerik öğelerine bakıldığında; 4. sınıfta kavramın tanımı, ayırt edici özellikleri, ayırt edici olmayan özellikleri, örnekleri ve etkileri; 5 ve 6. sınıflarda ayırt edici özellikleri, ayırt edici olmayan özellikleri ve örnekleri verilmiştir. 7. sınıfta ise kavramın ayırt edici özellikleri, ayırt edici olmayan özellikleri, kavramın örnekleri ve örnek olmayanları verilmiştir. Kavramın ayırt özelliklerin hiçbir sınıfta tam olarak verilmediği görülmektedir. ÖKK’lerde diğer içerik öğelerine ilişkin bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.17.21: ÖKK’de İncelenen “Kültürel Öge” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi

	4. SINIF ○	5. SINIF ⊙	6. SINIF ⊙	7. SINIF ⊙
Kavramın Adı	KÜLTÜREL ÖGE			
Kavramın Tanımı	---	---	---	---
Kavram Hiyerarşisi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliği (Kavramın 2 ayırt edici özelliği bulunmaktadır)	Kültürü oluşturması: 5 Maddi ve manevi unsurlardan oluşması:47	Maddi ve manevi unsurlardan oluşması:19	Maddi ve manevi unsurlardan oluşması:21	Maddi ve manevi unsurlardan oluşması:10
Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özelliği	Maddi ve manevi kültür özellikleri toplumdaki benzerlik ve farklılık gösterebilir: 6 Kültür öğeleri zamana göre benzerlik ve farklılık gösterebilir: 3	---	Maddi ve manevi kültür özellikleri toplumdaki benzerlik ve farklılık gösterebilir: 15	Maddi ve manevi kültür özellikleri toplumdaki benzerlik ve farklılık gösterebilir: 3 Kültür öğeleri zamana göre benzerlik ve farklılık gösterebilir: 2
Kavramın Örnekleri	Düğün hazırlıkları ile ilgili: Yiyecek ve içecek türleri:3 Giyecek ve takı türleri: 3 Tarihi yerler: 1 Bayramlar: 2 Sanatçı ve düşünürler: 2 Edebiyat ve sanat ürünleri:3 Halk oyunları türleri:7 Festival, şenlikler: 3	Giyecek ve takı türleri: 2 Tarihi eserler: 30 Tarihi yer: 1 Edebiyat ve sanat ürünleri:7 Festival, şenlikler: 2 Dil türleri:2	Düğün hazırlıkları ile ilgili:2 Yiyecek ve içecek türleri:3 Giyecek ve takı türleri: 1 Tarihi eserler: 7 Sanatçı ve düşünürler: 5 Edebiyat ve sanat ürünleri:14 Halk oyunları türleri:2 Festival, şenlikler: 2 Gelenek ve görenekler: 2 Dil türleri:2	Düğün hazırlıkları ile ilgili:15 Yiyecek ve içecek türleri: 1 Tarihi yerler: 6 Tarihi eserler: 14 Sanatçı ve düşünürler: 8 Edebiyat ve sanat ürünleri: 8 Antik eşyalar: 3
Kavramın Örnek Olmaması	---	---	---	---
Kavramın Etkileri	---	---	---	---

Eğitim programına bakıldığında “kültürel öge” kavramının 4. sınıfta giriş, 5 ve 6. sınıflarda geliştirme, 7. sınıfta ise pekiştirme düzeyinde öğretilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir. Tablo 4.17.21.’de kültürel öge kavramının verilen içerik öğelerine bakıldığında; kavramın 4, 6 ve 7. sınıflarda ayırt edici özelliklerinin, ayırt edici olmayan özelliklerinin ve kavramın örneklerinin; 5. sınıfta ise kavramın ayırt edici özelliğinin ve örneklerinin verilmiş olduğu görülmektedir. Kavramın ayırt edici özelliklerinin yalnızca 4. sınıfta tam olarak verildiği görülmektedir. ÖKK’lerde diğer içerik öğelerine ilişkin bilgi verilmemiştir.

Tablo 4.17.22: ÖKK’de İncelenen “Bölge” Kavramının İçerik Öğelerinin Sınıflara Göre Düzenlenişi

	4. SINIF ○	5. SINIF ⊙	6. SINIF ⊙	7. SINIF ⊙
Kavramın Adı		BÖLGE		
Kavramın Tanımı	---	Coğrafi bölge tanımı: 1 (Doğal, beşeri ve ekonomik yönleri ile diğer alanlardan ayrılan, kendi sınırları içinde benzerlik gösteren alanlara coğrafi bölge denir.)	---	---
Kavram Hiyerarşisi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Özelliği (Kavramın 3 ayırt edici özelliği bulunmaktadır)	---	Yeryüzü parçası: 1 Birlik oluşturma: 3 Farklılık oluşturma: 1	Birlik oluşturma: 1 Farklılık oluşturma: 4	Birlik oluşturma: 2 Farklılık oluşturma: 3
K. Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi	---	---	---	---
Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özelliği	---	Kapladığı alan değişebilir: 3 Fiziki, beşeri ve ekonomik özelliklerde benzerlik: 9 Fiziki, beşeri ve ekonomik özelliklerde farklılık: 8	---	Kapladığı alan değişebilir: 4 Fiziki, beşeri ve ekonomik özelliklerde farklılık: 4
Kavramın Örnekleri	Akdeniz Bölgesi: 1 Yaşadığımız bölge: 9 Tasmanya: 1 Turistik bölge: 1	Coğrafi bölge: 2 Akdeniz bölgesi: 4 Doğu Anadolu bölgesi: 4 Güneydoğu Anadolu bölgesi: 2 İç Anadolu Bölgesi: 9 Karadeniz bölgesi: 4 Marmara bölgesi: 3 Ege bölgesi: 2 Yaşadıkları bölge: 37 Turizm bölgesi (Kapadokya) : 1 Afet bölgesi: 1 Uzanan piramit bölgesi St. Catherine bölgesi: 1	Akdeniz bölgesi: 1 Doğu Anadolu bölgesi: 1 Güneydoğu Anadolu bölgesi: 3 İç Anadolu Bölgesi: 1 Karadeniz bölgesi: 5 Marmara bölgesi: 1 Ege bölgesi: 2 Doğu Karadeniz Bölgesi: 2 Yaşadıkları bölge: 2 Kaşgar, Balagasun, çu ve ili bölgeleri: 1 Sınır bölgeleri: 1 Türkistan bölgesi: 1 Hindistan’ın İndus ve Pencap bölgeleri: 1	Coğrafi Bölge: 1 Doğu Anadolu bölgesi: 1 Güneydoğu Anadolu bölgesi: 2 İç Anadolu Bölgesi: 2 Karadeniz bölgesi: 1 Marmara bölgesi: 1 Doğu Karadeniz Bölgesi: 1 Deprem bölgesi: 1 Anadolu, Suriye ve Mısır bölgeleri: 1 Dalmaçya bölgesi: 1 Tarafsız bölge: 2 Mezopotamya bölgesi: 1 Beykoz bölgesi: 1
K. Örnek Olmayan	---	---	---	---
Kavramın Etkileri	Halk oyunları: 1	Mesken: 2 Tarım: 1 Ticaret: 2 Bitki örtüsü: 2 Hayvancılık: 2	Hayvancılık: 4 Bitki örtüsü: 3 Orman yangınları: 1 Turizm: 1 Göç ve işsizlik: 1 ekonomi: 1	Kitle iletişim araçlarından uzaklaşma. 1 TV seyretmeme: 1 Ticaret: 1 Turizm: 2 İş İmkanı: 1

Eğitim programında “bölge” kavramının 4. sınıfta giriş, 5 ve 6. sınıflarda geliştirme 7. sınıfta pekiştirme düzeyinde öğretilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir. Tablo 4.17.22.’de kavramının içerik öğelerine bakıldığında 4. sınıfta kavramın örnekleri ve kavramın 1 etkisi; 5. sınıfta kavramın tanımı, ayırt edici, ayırt edici olmayan özellikleri ve kavram etkileri; 6. sınıfta ayırt edici özellikler, kavramın örnekleri ve etkileri; 7.sınıfta ise kavramın ayırt edici özellikleri, ayırt edici olmayan özellikleri,

örnekleri ve kavram etkilerinin verilmiş olduğu görülmektedir. Örnekler ve ayırt edici özellikler 5, 6 ve 7. sınıfta düzenli olarak tekrar edilmiştir. Kavramın verilen ayırt edici özelliklerine bakıldığında; ayırt edici özelliklerin yalnızca 6. sınıfta tam olarak verildiği görülmektedir. Coğrafi bölge ile ilgili örneklerin sayısı turizm bölgesi, tarafsız bölge, deprem bölgesi gibi diğer bölge türlerinin arka planda kalmasına neden olmuştur ve bu durum da “bölge” kavramı denildiğinde yalnızca coğrafi bölge kavramının anlaşılmasına neden olmaktadır. Diğer bir deyişle öğrencilerde bu kavram ile ilgili dar genelleme oluşmaktadır. Ayrıca 6. sınıfta 2, 7. sınıfta 1 kez Doğu Karadeniz Bölümü bölge kavramının örneği olarak kullanılmıştır. Oysa Doğu Karadeniz; Karadeniz coğrafi bölgesinin üç bölümünden biridir. Bu bölümler Batı Karadeniz Bölümü, Orta Karadeniz Bölümü ve Doğu Karadeniz Bölümüdür. Doğu Karadeniz Bölge kavramının örnek olmayı olarak kullanılabilir. ÖKK’lerde kavramın örnek olmayı, kavram hiyerarşisi ve ayırt edici özelliklerin örnek üzerinde gösterilmesi gibi içerik öğelerine hiçbir sınıfta yer verilmemiştir.

Bu araştırmada pekiştirme düzeyinde öğretileceği belirtilen 23 kavram incelenmiştir. DK ve ÖÇK’yi da içeren 4, 5, 6 ve 7. sınıf ÖKK’nin da bu kavramların, pekiştirme düzeyinde öğretilmesini sağlayacak olan bilgileri içermesi gerekmektedir. Aynı kavramlar her yıl tekrar tekrar öğretildiğine göre, 4. sınıftan 7. sınıfa gelindikçe kitaplarda verilen bilgilerin kapsamının, her sınıfta genişletilerek ele alınması gerekmektedir. Ancak kitaplar bu açıdan incelendiğinde; kavramların örnekleri dışındaki diğer içerik öğelerinin 4. sınıftan 7. sınıfa doğru, düzenli bir genişleme gösterecek biçimde düzenlenmediği, bazı içerik öğelerinin ise hiçbir sınıfta verilmediği ve bazı kavramlarla ilgili bilgilerin bir sınıfa yığıldığı görülmüştür.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Sosyal Bilgiler dersi eğitim programında kavramların öğrenilme düzeyi giriş, geliştirme ve pekiştirme biçiminde belirtilmektedir. Senemoğlu'nun (2007, 514) çeşitli kaynaklardan aktardığına göre kavram öğrenmede aşamalı dört düzey bulunmaktadır. Bu aşamalar en alt düzeyden, en yükseğe doğru şöyledir: somut düzey, tanıma düzeyi, sınıflama düzeyi ve soyut düzey.

Somut düzeyde kavram öğrenmek için şu zihinsel işlemler yapılmaktadır:

- 1) Objenin algılanabilen çerçevesine dikkat etme
- 2) Objeyi diğer objelerden ayırt etme
- 3) Ayırt edilen objeyi, aynı kapsam ve durumda bir başka zamanda da gördüğünde hatırlama. Örneğin çocuk kurşun kalemi gördüğünde ona dikkat eder. Çevresindeki diğer nesnelere ayırt eder. Daha sonra aynı kalemi aynı yer ve durumda gördüğünde tanır.

Tanıma düzeyinde kavram öğrenmenin zihinsel işlemleri şunlardır:

- 1) Objenin algılanabilen çevresine dikkat etme
- 2) Objeyi diğer objelerden ayırt etme,
- 3) Ayırt edilen objeyi hatırlama,
- 4) Objeyi farklı ortam ve durumda gördüğünde de aynı obje olduğuna ilişkin genelleme yapma,
- 5) Genelleme yapılan objeyi hatırlama,

Örneğin; çocuk somut düzeyde aynı yer ve durumda gördüğü kurşun kalemi hatırlayabilirken, tanıma düzeyinde ise başka bir yer ve durumda gördüğü kurşun kalemin aynı kalem olduğunu genelleyerek hatırlayabilir. Tanıma düzeyinde çocuk kavramın adını da öğrenebilir ve kavramı adıyla kodlayıp saklayabilir.

Sınıflama düzeyinde kavramı ilk kez öğrenmek için kavramın en az iki örneğinin tanıma düzeyinde öğrenilmesi gerekir. Sınıflama düzeyinde kavram öğrenmenin içerdiği zihinsel işlemler şunlardır:

- 1) Kavram kapsamındaki en az iki örneğin çok belirgin olmayan özelliklerine dikkat etme,
- 2) Her bir örneği, örnek olmayandan ayırt etme,

- 3) Ayırt edilen örnekleri hatırlama,
- 4) Farklı bir kapsam ve durumda karşılaşılan her bir örneğin aynı örnek olduğu genellemesine varma,
- 5) Aynı sınıfa ait olan en az iki örneğin eşdeğer olduğu genellemesini yapma,
- 6) Genellemeyi hatırlama.

Soyut düzeyde birey şu davranışları gösterdiği takdirde kavram öğrenmiş demektir: kavram örneklerini doğru olarak tanıma; kavramın adını verme; kavramın tanımlanan özelliklerini ayırt etme; kavramın toplumca kabul edilmiş tanımını verme; kavram örneklerinin aynı düzlemdeki benzer kavram örneklerinden nasıl farklılaştığını açıklamadır.

Soyut düzeyde kavram öğrenmede yapılması gerekli zihinsel işlemler iki ana grupta toplanmaktadır. Bunlar; tümevarım işlemleri ve alma işlemleridir. Bu işlem grupları aşağıda maddeler halinde özetlenmiştir.

Tümevarım işlemleri şunlardır:

- 1) Tanımlanan özellikleri ya da özelliklerle ilgili kuralları denenceleştirme,
- 2) Denenceleri hatırlama,
- 3) Örnekleri ve örnek olmayanları kullanarak denenceleri değerlendirme,
- 4) Kavram henüz sınıflama düzeyinde öğrenilmişse kavramın tanımını yapma
- 5) Eğer sınıflama düzeyinde öğrenilmemişse kavramı anlama,
- 6) Kavrama ait örnekleri ve örnek olmayanları, kavramın belirlenmiş özelliklerinin varlığı ya da yokluğu bakımından analiz etme.

Alma işlemleri ise şunlardır:

- 1) Kavramın adı, kavramın tanımı, kavrama ait örnek olan ve örnek olmayanların resimsel ve sözel betimlemeleri de dahil olmak üzere sunulan bilgiyi özümleme,
- 2) Bilgiyi hatırlama,
- 3) Kavrama ait örnekleri ve örnek olmayanları kavramın belirlenmiş özelliklerinin varlığı ya da yokluğu bakımından analiz etme.

Senemoğlu (2007), kavram öğretimi üç başlık altında ele almaktadır.

1. Somut düzey ve tanıma düzeyinde kavram öğretimi,
2. Sınıflamanın başlangıç düzeyinde kavram öğretimi,
3. Gelişmiş sınıflama ve soyut düzeyde kavram öğretimi,

Bu araştırmada da somut ve tanıma düzeyinin giriş düzeyine; sınıflamanın başlangıç düzeyi, geliştirme düzeyine; gelişmiş sınıflama ve soyut düzeyin de pekiştirme düzeyine karşılık geldiği düşüncesi benimsenmiştir.

Kavram öğretimi literatüründe kavramları somut düzey ve tanıma düzeyinde (giriş düzeyi) öğretmek için aşağıdaki içerik öğelerinin sunulması gerektiği belirtilmektedir (Senemoğlu, 2007):

1. Kavramın gerçek maddesi (kendisi) ya da resmi, ya da diğer temsilcileri sınıfa getirilmelidir.
2. Öğrencilere maddenin adı verilmeli, kavram ile adı arasında ilişki kurmaları sağlanmalıdır.
3. Maddenin doğru tanınmasından ve adlandırılmasından hemen sonra bilgilendirici dönüt verilmelidir.
4. Öğrencinin maddeyi tanıyıp tanımadığını belirlemek üzere, madde daha sonra tekrar gösterilmelidir.
5. Gerekirse 1. ve 4. maddedeki basamaklar tekrar edilmelidir.

Somut ve tanıma düzeyine göre öğrenciler öğrenmenin başlangıcında kavramın bir ya da iki örneğini açık bir şekilde göstermelidirler. Oysa 4. sınıf giriş düzeyinde 13 kavramdan 4 tanesinin; 5. sınıf giriş düzeyinde ise 5 kavramdan 1 tanesinin hiçbir örneği verilmemiştir. Özellikle kavramların örneklerinin verilmemesi, kavramla ilgili diğer içerik öğelerinin de anlaşılmasına ve sonuçta kavramın öğrenilememesine neden olacaktır.

Kavramları sınıflamanın başlangıç düzeyinde (geliştirme düzeyi) öğretmek için aşağıdaki içerik öğelerinin sunulması gerektiği belirtilmektedir (Senemoğlu, 2007):

1. Öğrencilere kavramın en az iki farklı örneği ile örnek olmayan bir ya da iki nesne verilmeli,
2. Öğrencilerin örneklerle kavramın adını ilişkilendirmelerine yardım edilmeli,
3. Öğrencilerin, kavramın özelliklerini, özellikle de aynı düzlemde bulunan kavramlar varsa kavramı diğerlerinden ayıran bir ya da iki kritik özelliği ifadelendirmelerine yardım edilmeli,
4. Öğrencilerin kavramı tanımalarına yardım edilmeli,
5. Öğrencilere, kavramın yeni örneklerini ve örnek olmayanları vererek onları, kavramı farklı durumlarda tanımaya ve sınıflamaya yönlendiriniz.
6. Öğrencinin, örneği doğru betimleyip betimlemediğini bilmesi gibi bilgilendirici dönüt verilmeli.

Sınıflamanın başlangıç düzeyinde kavram öğretimi ilkelerine bakıldığında; 4, 5 ve 6. sınıflarda geliştirme düzeyinde verilen kavramların içerik öğelerinde en az iki farklı örneği ile örnek olmayan 1 ya da iki nesne verilmelidir. Sosyal Bilgiler

ÖKK'lerinde kavramların içerik öğelerine bakıldığında kavram örneklerinin kullanıldığı (5. sınıfta 2, 6. sınıfta 1 kavram hariç), buna karşılık kavramların örnek olmayanlarının yok denilecek kadar az kullanıldığı (4. sınıfta 1 kavramın, 6. sınıfta 4 kavramın örnek olmayı kullanılmış, 5. sınıfta hiçbir kavramın örnek olmayı kullanılmamış) saptanmıştır.

Sınıflamanın başlangıç düzeyinde öğretmen tümevarım yöntemiyle kavrama iki ya da daha fazla örnek vererek öğrencilerden kavramın özelliklerini tanıyıp söylemelerini isteyebilir. Kavram öğretiminde geliştirme düzeyinde bir kavramın özelliklerinin öğrenciler tarafından fark edilmesini sağlayacak etkinliklerin kitaplarda bulunması gerekmektedir. Oysa ÖKK'lerde bu yönde bir düzenleme bulunmamaktadır. Verilen özellikleri öğrencinin bulması, hatta öğretmenin bulması zor olabilir.

Sınıflamanın başlangıç düzeyinde verilen 2 örneğin ve örnek olmayanın dışında kavramın yeni örneklerini ve örnek olmayanlarının da verilmesi gerekir. Geliştirme düzeyinde verilen örneklerin çeşitliliğine bakıldığında 4. sınıfta afet ve çevre kavramlarında; 5. sınıfta yurttaşlık, farklılık, kültür kavramlarında; 6. sınıfta milli egemenlik, barış, kültür kavramlarında örnek çeşitliliğinin bulunmadığı saptanmıştır.

Kavramları pekiştirme düzeyinde (gelişmiş sınıflama ve soyut düzeyde) öğretebilmek için aşağıdaki içerik öğeleri önerilmektedir (Senemoğlu, 2007):

1. Öğrenciye kavram öğrenme hedefinin ve kavram şemasının (haritasının) verilerek kavram öğrenmeye hazırlanması,
2. Öğrencilere kavram örneklerini ve örnek olmayan nesnelere sunulmalı,
3. Öğrencilerin örnekleri ve örnek olmayanları tanımaları için strateji geliştirmelerine yardım edilmeli,
4. Öğrencilerin kavramın adını ve özelliklerini kazanmalarını sağlayınız.
5. Öğrencilerin kavramları tam olarak anlamaları sağlanmalı,
6. Öğrencilerin kavramları kullanmaları sağlanmalı,
7. Öğrencilere dönüt verilmeli.

Gelişmiş sınıflama ve soyut düzeyde kavram öğretiminin pekiştirme düzeyine karşılık geldiği dikkate alınır; öncelikle öğrenciye kavram öğrenme hedefinin ve kavram şemasının verilmesi gerekmektedir. Oysa pekiştirme düzeyinde verilen 5. sınıftaki 7 kavramın, 6. sınıftaki 14 kavramın, 7. sınıftaki 23 kavramın hiçbirine ait kavram şeması (haritası) verilmemiştir.

Gelişmiş sınıflama ve soyut düzey kavram öğretiminde; öğrencilere örneklerin ve örnek olmayanların sunulması, örnekleri ve örnek olmayanları tanımaları için

strateji geliştirmelerine yardım edilmesi gerektiği açıklanmıştır. KK’lerde pekiştirme düzeyi kavram örneklerinin çoğunlukla kullanılmasına karşın, örnek olmayanların yok denecek kadar az kullanıldığı ve ayrıca örnek ve örnek olmayanları tanımları için uygun stratejilerin de bulunmadığı saptanmıştır.

Öğrencilerin kavramları tam olarak anlamalarında kavram tanımlarının olumlu etkisi olmaktadır. Oysa pekiştirme düzeyi kavramlarına bakıldığında 5ve 7. sınıflarda hiçbir kavramın tanımı verilmezken, 6. sınıfta yalnızca iklim ve kıta kavramlarının tanımına yer verilmiştir.

Altıncı sınıf KK kitabında kavram ğretimi ile ilgili olarak(2006, 32) şunlar ifade edilmektedir: “ğretmenler Sosyal Bilgiler dersinin sarmal yapısını gz önünde bulundurmalı ve bu bağlamda kavram ğretiminde aşağıdaki tablodan yararlanarak sınıf düzeyinde öğrencilere kazandırılan kavramları takip edebilmelidir.” ztrk’un ise (2004), çeşitli kaynaklardan aktardığına göre “sarmal programda: belli başlı konu/kavramların ğretimi birbirini izleyen yollar boyunca devam eder. Kavramların kapsamı, yıllar geçtikçe sarmal bir şekilde genişler.” Verilen bu bilgilere göre Sosyal Bilgiler programındaki kavramların içeriğinin sarmal programa göre hazırlandığı sonucu çıkarılabilir. O halde içerik öğelerinin de bu yaklaşıma uygun olması gerekir. Bu araştırmada incelenen kavramlara ait içerik öğelerinin özellikle 7. sınıf pekiştirme düzeyinde tamamlanmış olması gerekir. Örneğin 7. sınıfta ayırt edici özellikleri verilen kavramların, ayırt edici özelliklerinin bu sınıfta tam olarak verilmiş olması gerekir. Oysa 7. sınıfta pekiştirme düzeyinde verilen kavramların ayırt edici özelliklerine bakıldığında yalnızca 3 kavramın (evre, nüfus, milli egemenlik) ayırt edici özelliklerinin tam olarak verildiği, 9 kavramın hiçbir ayırt edici özelliğinin verilmediği, 11 kavramın ise ayırt edici özelliklerinin eksik verildiği saptanmıştır. Yine aynı şekilde 7. sınıf pekiştirme düzeyinde verilen 23 kavramdan hiçbirinin tanımının, kavram hiyerarşisinin ve ayırt edici özelliklerin örnek üzerinde gösterilmesi gibi içerik öğelerinin verilmemiş olması programın yapısına uymamaktadır.

Sosyal Bilgiler Eğitim Programında (2008), kavram ğretimi yöntemleri ile ilgili şunlar ifade edilmektedir: Kavram ğretimindeki geleneksel yöntem öğrenciye kavramı ifade eden sözcüğü vermek, sözcüğün sözel bir tanımını vermek, tanımın anlaşılabilmesi için kavramın tanımlayıcı ve ayırt edici niteliklerini belirtmek, öğrencinin kavrama dahil örnekleri ile dahil olmayan örnekler bulmasını sağlamak basamaklarından oluşur. Programa göre yöntem kavramları öğrenmede yeterince etkili olmaz, çünkü birçok kavramda sıkıntı kesin bir sözel tanım yapılamamasından doğar.

Yöntemin etkili öğrenme açısından başka güçlükleri de vardır. Daha yeni bir yöntem öğrencinin prototiplerden (kavramı en iyi anlatan örnek) hareket ederek bir genellemeye ulaşmasını sağlamaktır. Bu yöntemde öğrencinin kavrama dahil bir çok örneği inceleyerek tanımlayıcı nitelikleri bulması ve bu yolla genellemeye gitmesi sağlanır. Öğrenci doğru genellemeye ulaştıktan sonra, kavrama dahil olmayan örnekler üzerinde ayırt edici nitelikleri bulması bu yolla gereğinden fazla genellemeyi önlemesi sağlanır (s.556).

Program (Yeni İlköğretim Programı, 2008), iki yöntemin de birbiri ile bağdaştığını da aktarmaktadır. Bu açıklamada deneyimlerden genellemeye gitme süreciyle aşağı yaş düzeylerinde, tanımlarla kavram geliştirme ise yukarı eğitim düzeylerinde daha etkili olabilir. Bazı hallerde ise her iki yöntemin birlikte kullanılması etkili bir öğrenme sağlayabilir (556). Programda yukarı eğitim düzeyinde tanımlarla kavram geliştirmenin etkili olduğu açıklanmış ancak 7. sınıf pekiştirme düzeyinde verilen 23 kavramdan hiçbirine ait tanım verilmemiştir.

Şimşek'in aktardığına göre (2006), programda savunulan prototipçi yaklaşım da bazı araştırmacılar tarafından eleştirilmektedir. Şöyle ki yeni bir durumun kavrama örnek oluşturup oluşturmadığı prototipe göre karşılaştırılmaktadır. Bu durumda ise prototiplerin yeterince kapsamlı olmayabilecekleri ve belli bir amaçla ilişkili olmayan prototiplerin anlamsız olacağı ileri sürülmektedir. Smith, Shoben ve Rips'in (1974), vermiş oldukları örneğe bakacak olursak; herhangi bir sözcüğe ait geniş özellikler seti çok önemliden önemsizlere doğru çeşitlenir. Örneğin bir ardıç kuşu şu özelliklere göre betimlenebilir: Kanatları vardır, iki bacaklıdır, göğsü kırmızıdır, ağaca konar, solucanları sever, evcilleştirilmemiştir ve baharın müjdecisidir. Bunların bazıları temel özelliklerken (kanatlar, bacaklar, kırmızı göğüs) bazıları yalnızca karakteristik özelliklerdir (ağaca konması, solucanları sevmesi, evcilleşmemiş olması ve baharın müjdecisi olması). Günlük konuşmada karakteristik özelliklere bakılarak karar verildiğinden yarasa bir kuş olarak kabul edilir, ancak teknik olarak konuşulduğunda tanımlayıcı özellikler kullanıldığından yarasa bir kuş olarak kabul edilmez.

Kavramlara ait en tipik örneğin günlük dilde kullanılan karakteristik özelliklerine dayanarak kavram tanımının yapılması, örneklerinin ve örnek olmayanlarının seçilmesi, kavram örneklerinin ve örnek olmayanlarının karıştırılmasına yol açabilmektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

1. Sosyal Bilgiler dersi eğitim programında, 4. sınıftaki kavramların daha çok giriş düzeyinde, 5. sınıftaki kavramların geliştirme, 6. sınıftaki kavramların daha çok geliştirme ve pekiştirme düzeyinde, 7. sınıfta ise kavramların neredeyse tamamının pekiştirme düzeyinde öğretilmesinin hedeflendiği görülmektedir.

2. Araştırma kapsamında incelenen kavramların 4. sınıfta daha çok giriş, 5. sınıfta daha çok geliştirme, 6. sınıfta pekiştirme, 7. sınıfta ise kavramların tamamının pekiştirme düzeyinde öğretilmesinin hedeflendiği görülmektedir.

3. Hem Sosyal Bilgiler dersi eğitim programında hem ÖKK'lerinde kavramların öğretiminin ilk sınıflardan son sınıflara doğru giriş düzeyinden pekiştirme düzeyine doğru olacağı belirtilmektedir.

4. Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim Programı ile ÖKK'leri arasında bazı uyumsuzluklar bulunmaktadır. Örneğin eğitim programında pekiştirme düzeyinde öğretileceği belirtilen 9 kavramın 7. sınıf ÖKK'de hangi ünitelerde yer aldığı belirtilmemektedir.

5. Giriş düzeyinde öğretilmesi hedeflenen kavramların içerik öğeleri incelendiğinde (yalnızca 4. ve 5. sınıfta giriş düzeyinde kavramlar bulunmaktadır),

- 4. ve 5. sınıfta kavramların tamamının (1 kavram hariç), kavram hiyerarşileri kavramın ayırt edici özelliklerinin örnek üzerinde gösterilmesi gibi içerik öğelerinin hiç kullanılmadığı,

- 4. sınıfta 4 kavrama, 5. sınıfta 2 kavrama hiç örnek verilmediği

- 4. sınıfta 5 kavramın, 5. sınıfta 2 kavramın hem ayırt edici, hem de ayırt edici olmayan özelliklerinin hiç verilmediği

- 4. sınıfta 10 kavramın, 5. sınıfta 2 kavramın örnek olmayanın verilmediği,

- Kullanılan içerik öğelerinin 5. sınıfta azaldığı belirlenmiştir.

6. Geliştirme düzeyinde öğretilmesi hedeflenen kavramların içerik öğeleri incelendiğinde (4, 5 ve 6. sınıfta geliştirme düzeyinde kavramlar bulunmaktadır);

- 4. sınıfta 9 kavramdan 7' sinin, 5. sınıfta 11 kavramdan 9' unun, 6. sınıfta 9 kavramdan 8' inin tanımının verilmediği; 4, 5 ve 6. sınıflarda kavramlara ait kavram

hiyerarşilerinin (1 kavram hariç) verilmediği; 4, 5 ve 6. sınıfta hiçbir kavramın ayırt edici özelliklerinin örnek üzerinde gösterilmediği görülmektedir.

- 4. sınıfta bütün kavramlara örnek verildiği; 5. sınıfta 2 kavrama örnek verilmediği, 6. sınıfta 1 kavrama örnek verilmediği görülmektedir.

- 4. sınıfta verilen örneklerin ortalamasının 8,7; beşinci sınıfta verilen örneklerin ortalamasının 3,9 ve 6. sınıfta verilen örneklerin ortalamasının 5,77 olduğu görülmektedir. En çok örnek 4. sınıfta, en az örnek 5. sınıfta verilmiştir.

- 4. sınıfta 3 kavramın ayırt edici özelliklerinin verilmediği 5 ve 6. sınıflarda bütün kavramların ayırt edici özelliklerinden bazılarının verildiği görülmektedir. 4. sınıfta 6 kavramın, 5. sınıfta 5 kavramın, 6. sınıfta 4 kavramın ayırt edici olmayan özellikleri hakkında bilgi verilmediği görülmektedir.

- 4. sınıfta 3 kavramın, 5. sınıfta 11 kavramın, 6. sınıfta 5 kavramın örnek olmayanlarının verilmediği görülmektedir.

7. Pekiştirme düzeyinde öğretilmesi hedeflenen kavramların içerik öğeleri incelendiğinde (5, 6 ve 7. sınıflarda pekiştirme düzeyinde kavramlar bulunmaktadır),

- 5. sınıfta 7 kavramdan, 7. sınıfta 23 kavramdan hiçbirinin tanımına yer verilmemiştir. 6. sınıfta ise 14 kavramdan yalnızca 2 tanesinin tanımının verildiği görülmektedir.

- 5, 6 ve 7. sınıflarda kavramlara ait kavram hiyerarşilerinin verilmediği, ayırt edici özelliklerin örnek üzerinde gösterilmediği görülmektedir.

- 5. sınıfta 7 kavramdan 4'ünün, 6. sınıfta 14 kavramdan 7' sinin, 7. sınıfta 23 kavramdan 14 tanesinin ayırt edici özelliklerinden bazılarına ait bilgi verilmiştir.

- 5. sınıfta 7 kavramdan 2' sinin, 6. sınıfta 14 kavramdan 7' sinin, 7. sınıfta 23 kavramdan 12' sinin ayırt edici olmayan özelliklerinden bazılarının verildiği görülmektedir.

- Pekiştirme düzeyinde verilen kavramların örneklerine bakıldığında 5. sınıfta 7 kavramdan 6' sının, 6. sınıfta 14 kavramdan 12' sinin ve 7. sınıfta 2 kavramdan 21'inin örneklerinin verildiği görülmektedir.

- Kavramın örnek olmayanlarına bakıldığında 5. sınıfta 7 kavramdan 1' inin, 6. sınıfta 14 kavramdan 2' sinin, 7. sınıfta 23 kavramdan 5'inin örnek olmayanı kullanılmıştır. Kavramın örnek olmayanlarının, örneklere oranla çok daha az kullanıldığı görülmektedir.

8. İçerik öğelerinin sınıflara göre düzenlenişi incelendiğinde;

- Bazı kavramların bazı içerik öğelerinin her sınıfta düzenli olarak tekrar edildiği görülmektedir.

- Bazı kavramlarla ilgili içerik öğelerinin bir ya da iki sınıfa yığıldığı, diğer sınıflarda ise hemen hemen hiçbir içerik öğesinin verilmediği görülmektedir.

- Üst sınıflara çıkıldıkça, kavramlarla ilgili olarak verilen bilginin kapsamının genişlemediği görülmektedir.

- Kavramların içerik öğelerinin sayısı ve kapsamının öğrencilerin ilerleyen bilişsel gelişimlerinin dikkate alınmadan verildiği görülmektedir.

- Bazı kavramların (ulaşım, çevre kirliliği, milli egemenlik) örnek sayısının çok az olduğu görülmektedir.

- Bütün sınıflarda kavramın örneklerinin en çok kullanılan, örnek olmayanlarının ise çok az kullanılan içerik öğeleri olduğu görülmektedir.

- Farklı sınıflarda çok sayıda aynı örneklerin (nüfus, yerleşme, bölge) verildiği görülmektedir.

- 7. sınıfta pekiştirme düzeyinde öğretileceği belirtilen 9 kavramla ilgili olarak, 7. sınıf ÖKK’de ya hiç bilgi verilmediği ya da çok az bilgi verildiği görülmektedir.

- 7.sınıfta pekiştirme düzeyinde ayırt edici özellikleri verilen 14 kavramdan yalnızca 3 kavramın bütün ayırt edici özelliklerinin verilmiş olduğu, diğer kavramların ayırt edici özelliklerinde eksiklikler bulunduğu görülmektedir.

6.2.Öneriler

6.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Sosyal Bilgiler eğitim programı ile ÖKK’leri arasındaki (hangi kavramın hangi üniteye öğretilceğinin belirtilmesiyle ilgili) uyumsuzluk giderilmelidir.
2. Giriş düzeyinde tanım ve ayırt edici özelliklere çok yer verilmemesi, öğrencilerin bilişsel gelişim özelliklerine uygun bir düzenlemedir. Ancak kavramların geliştirme ve pekiştirme düzeylerinde öğretilmesine başlanıldığında tanım ve ayırt edici özelliklere daha fazla yer verilmesi; tanımın ve ayırt edici özelliklerin örneklerle ilişkilendirilmesi sağlanmalıdır.
3. Pekiştirme düzeyinde kavramların ayırt edici özelliklerinin tam olarak verilmesi sağlanmalıdır.

4. Kavramların ayırt edici olmayan özellikleri, pekiştirme düzeyinde öğretim yapılırken kullanılabilir.
5. Kavram hiyerarşileri veya kavram haritaları, öğrencilerin bilişsel gelişim düzeyi ve kavramın öğretilme düzeyi dikkate alınarak ÖKK’de sunulabilir.
6. Kavramın örnek olmayanları giriş, geliştirme ve pekiştirme düzeyinde etkili biçimde kullanılabilir. Sınıf düzeyi ilerledikçe örnek olmayanlar daha fazla kullanılabilir.
7. Bir kavramla ilgili olarak, hangi sınıfta hangi içerik öğelerine ne kadar yer verileceği saptanmalıdır. Bir kavramla ilgili bilgiler bir sınıfa yoğunlaştırılıp verilmemelidir. Kavramın kapsamı sınıf düzeyiyle birlikte genişlemeli ve zenginleşmelidir.
8. 7. sınıftaki öğrenciler küçük yaştaki öğrencilere göre tanımlardan daha etkili biçimde yararlanabilirler. Bu nedenle sınıf düzeyleri ilerledikçe kavram tanımlarına daha fazla yer verilmelidir. Kavramların tanımları ayırt edici özelliklerden yararlanılarak yapılmalıdır.
9. Bütün sınıflara bakıldığında bazı kavramların (ulaşım, çevre kirliliği, milli egemenlik) örnek sayısının çok az olduğu görülmektedir. Örnek sayıları da kavramın zorluk düzeyine göre düzenlenebilir.
10. Farklı sınıflarda, çok sayıda aynı örneklerin (nüfus, yerleşme bölge) tekrar verildiği görülmektedir. Her yıl farklı kitaplarda aynı örnekleri görmesi, öğrencinin ilgisini azaltabileceği gibi örnek çeşitliliğini de olumsuz yönde etkileyecektir. Ön bilgileri uyarmak açısından birkaç tane tanıdık örnek kullanılabilir ancak, örneklerin çeşitliliği ve zorluk düzeyi dikkate alınmalıdır.
11. Dört yıl boyunca (4, 5, 6 ve 7. sınıfta) kavramların örneklerinin en çok kullanılan içerik ögesi olduğu görülmektedir. Hangi eğitim düzeyinde olunursa olunsun örnekler öğrenmeyi olumlu yönde etkilemektedir. Örnekler çeşitlilik, zorluk düzeyi ve eşleştirme gibi özellikler açısından analiz edilerek hazırlandığında, kavramlar doğru ve eksiksiz öğrenilmektedir. Bu düzenleme sınıf düzeyleri dikkate alınarak yapılmalıdır. Özellikle 4. ve 5. sınıf düzeyindeki öğrenciler, kavramları öğrenirken örneklerden daha çok yararlanmaktadırlar.
12. 7. sınıfa geçildiğinde kavramın tanımı ve ayırt edici özelliklerinin tam olarak verilmiş olması sağlanmalı.
13. Kavram öğretiminde yalnızca prototipçi yaklaşım değil, kavramların özelliklerine göre diğer yaklaşımlar da kullanılmalıdır.

14. Hem Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim Programında hem de ders kitaplarında güncel alan yazınla paralel olan bilimsel bir dil kullanılmalıdır.

6.2.2. Yapılacak Çalışmalara Yönelik Öneriler

1. Seçilen kavramlara ait analizler kullanılarak ilköğretim 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda deneysel çalışmalar yapılabilir.
2. İlköğretim 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda seçilen kavramlar dışında kalan kavramlar içerik öğeleri açısından incelenebilir.
3. 2008- 2009 eğitim – öğretim yılında uygulanan programa geçecek olan 8. sınıflarda seçilen kavramlara yönelik deneysel çalışma yapılabilir.
4. 2008- 2009 eğitim – öğretim yılında yeni programa geçecek olan ilköğretim 8. sınıflarda seçilen kavramların içerik öğelerine yönelik çalışmalar yürütülebilir.
5. Bu çalışma İlköğretimin 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda okutulan MEB yayınlarına ait öğretmen kılavuz kitabı üzerinde yürütülmüştür. Aynı çalışma ilköğretimde kullanılan diğer yayınevlerine ait öğretmen kılavuz kitapları üzerinde karşılaştırmalı olarak yürütülebilir.
6. İlköğretim “Hayat Bilgisi Dersinde” de kavramların içerik öğeleri araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akturan, U., Baş, T. (2008), *Nitel Araştırma Yöntemleri* (1. baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Aslan, C. (1997), *Sosyoloji Kavramlar ve Kullanımları*, Adana: Baki Kitabevi.
- Ata, B. (2007), “Sosyal Bilgiler Öğretim Programı”, C, Öztürk (Editör), *Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım* (s.71–83), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Atalay, İ. (1999), *Kıtalar ve Ülkeler Coğrafyası*, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Bacanlı, H. (2002), *Psikolojik Kavram Analizleri*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bacanlı, H. (2005), *Gelişim ve Öğrenme*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Baykul, E. (Eylül–2002), *Coğrafyaya Giriş*, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Bozkurt, V. (2006), *Değişen Dünya’ da Sosyoloji (Temeller, Kavramlar, Kuramlar)*, Ankara: Ekin Kitabevi.
- Çepni, , Ayas, A., Johnson, D., Turgut, F. (1997), Kavramlar, Kavramsal Sistemler Ve Kavram Haritaları, Yök Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi (<http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/kitaplar/fizik/u4.doc>), 11.01.2007.
- Coşkun, M. (1999), “Öğeleri Belirleme Kuramına Dayalı Kavram Öğretiminin Akademik Başarı Ve Kalıcılığa Etkisi”, *Doktora Tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilgiler Enstitüsü, Adana.
- Coşkun, M. (2007), “İçeriğin Öğretim İçin Düzenlenmesi”, Doğanay, A. (Editör), *Öğretim İlke ve Yöntemleri* (s.83–127), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2002), *Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı*, (7. baskı), Ankara: Pagem Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2007), *Eğitimde Program Geliştirme*, (10. baskı) Ankara: PegemA Yayıncılık
- Demirel, Ö. (2007), *Öğretimi Planlama Ve Değerlendirme*, (12. baskı), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Devletin Kavram ve Kapsamı* (1990), Ankara, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Yayınlarından.

- Dilek, D., Öztürk, C. (2004), “Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programları”, (Editör: C. Öztürk, D. Dilek), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, (s.46-83), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Doğan, O. (2007), “İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Bir Ülke Bir Bayrak” Ünitesindeki Kavramların Öğretilmesinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” *Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Doğanay, A. (2004), “Sosyal Bilgiler Öğretimi”, C. Öztürk- D. Dilek (Editör), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 16–47), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2004), “Öğretimde Kavram ve Genellemelerin Geliştirilmesi” C. Öztürk- D. Dilek (Editör), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 226-256), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Güvenç, B. (1994), *İnsan ve Kültür* (6. Basım), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dündar, H. (2007), “Kavram Analizi Stratejilerinin Öğrencilerin Kavram Öğrenme Başarısı ve Hayat Bilgisi Dersine İlişkin Tutumlarına Etkisi” *Doktora Tezi*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Howell, L. (2007), *Hava Durumu ve İklim Değişimi*, (Çev: Cumhur Öztürk), İstanbul: İletişim yayınları.
- Kadıoğlu, M. (Ocak 2007), *Küresel İklim Değişimi ve Türkiye* (2. Basım), İstanbul: Güncel Yayıncılık.
- Karasar, N. (2005), *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (14. baskı), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kılıç, A. A. (2004), “İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğretmenlerin Kullandıkları İçerik Düzenleme Stratejilerinin Öğeleri Belirleme Kuramı Temelinde Değerlendirilmesi” *Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kılıç, F. (2007), “Mikro Düzeyde İçerik Düzenleme Stratejilerinin Kavramların, Genellemelerin Öğrenilmesine ve Bilişsel Esnekliğe Etkisi”, *Doktora Tezi*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kutlu, O. (1999), “Öğretimi Ayrıştırma Kuramına Dayalı Matematik Öğretimi ve Bilgisayar Destekli Sunumun, Başarı ve Kalıcılığa Etkisi” *Doktora Tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilgiler Enstitüsü, Adana.

- Martorella P, H. (1986), *Teaching Concepts*, Ed, James M, Cooper, “Classroom Teaching Skills” (Çeviren: Coşkun, M.), Copyright D,C, Healt and Company.
- Mayring, (1990), *Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş*, Çev: Gümüş, A., Durgun, M. , (2000) Ankara: Baki Kitapevi.
- MEB (2005- 2006) İlköğretim Sosyal Bilgiler Programı Tanıtım CD’si [http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2589_0.html].
- Milli Güvenlik Siyaseti ve Stratejisi*, (1996), Harp Akademileri Komutanlığı Yayınlarından, İstanbul: Harp Akademileri Basım Evi.
- Öngör, (1961), *Coğrafya Sözlüğü*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Özçağlar, A. (2006), *Coğrafyaya Giriş- Sistemantik Kavramlar Ve Yöntemler*, Ankara: Hilmi Usta Matbacılık.
- Özgüç, N. (1999), *Avustralya Yeni Zelanda- Pasifik Adaları*, İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Öztürk, C. (2007), “Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinler Arası Bir Bakış” C. Öztürk (Editör), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım* (s. 21–50), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Özlem, D. (2003), *Bilim felsefesi*, İstanbul: İnkılâp Kitapevi.
- Özlem, D. (2004), *Mantık, Klasik/Sembolik Mantık, Mantık Felsefesi* (7. baskı), İstanbul: İnkılap Kitabevi .
- Patten, J. V., Chao C., Reigeluth C. M. (1986), “A Review Of Strategies For Sequencing And Synthesizing Instruction”, Review Of Educational Research, Winter 2002, Vol 56, No,4, Pp 437-471.
- Piaget, J. (1999) *Yapısalcılık* (Çeviren: Okyayüz Yener, A.Ş) Ankara, Doruk Yayıncılık.
- Polat, M, M., Genç, E., Başol, S, Kaya, N., Azer, H., Gökçe, S, Koyuncu, M., Gök, A., Yıldız, A., Yılmaz, D., Özcan, A. (2006), *İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Öğretmen Kitabı*, MEB.
- Polat, M,M., Kaya, N., Koyuncu, M., Özcan, A. (2007), *İlköğretim Sosyal Bilgiler 7 Öğretmen Kitabı*, MEB.
- Sanır, F. (2000), *Coğrafya Terimleri Sözlüğü*, Ankara, Gazi Kitabevi.
- Senemoğlu, N. (2007), *Gelişim Öğrenme Ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya* Ankara: Gönül Yayıncılık.
- Sewell, A. (2002), “Constructive And Student Misconceptions”, Australian Science Teachers Journal, December 2002, Vol, 48(4), 24–28.

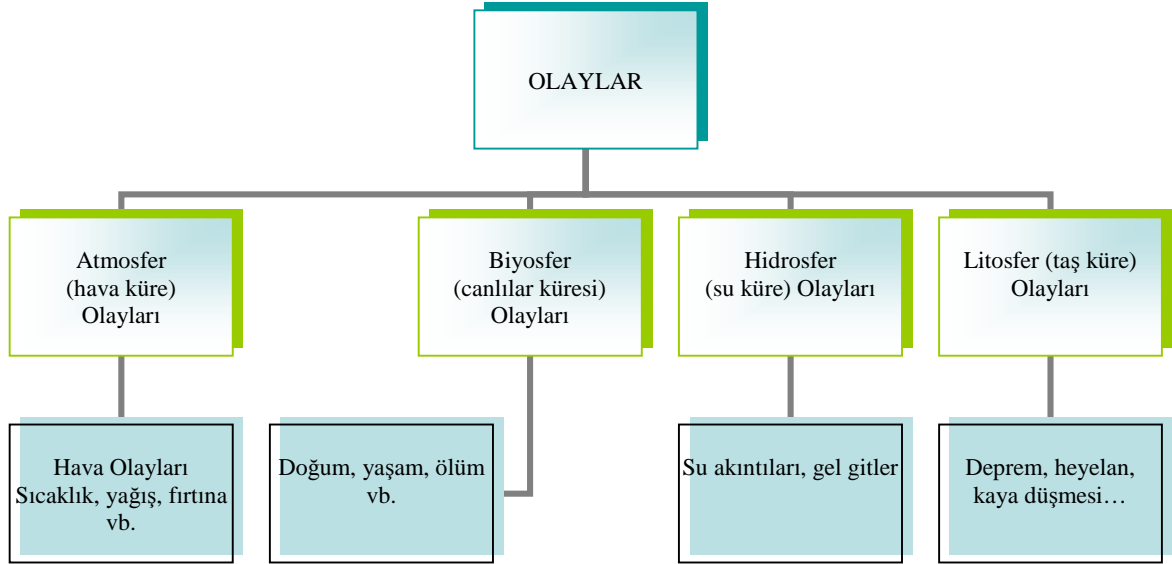
- Solso, R.L., Maclin, M, K., Maclin, O,T. (2007), *Bilişsel Psikoloji*, Çev: Ayçiçeği Dinn, A. İstanbul: Bayrak Matbacılık.
- Şahin, C. (2000), *Coğrafyaya Giriş*, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Şahin, C. (2001), *Ülkeler Coğrafyası*, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Şimşek, Ali. (2006), “Kavram Öğretimi”, Şimşek, A (Editör), *İçerik Türlerine Dayalı Öğretim* (s. 27–70), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tekerek, M., Karagöz, D., Kaya, N., Alıç, M, D., Yılbat, B., Yıldırım, T., Koyuncu, M., Ulusoy, K. (2006), *İlköğretim Sosyal Bilgiler 5 Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Ankara: Saray Matbaacılık.
- Tekerek, M., Kaya, N., Alıç, M,D., Yılbat, B., Yıldırım, T., Koyuncu, M., Ulusoy, K, (2006), *İlköğretim Sosyal Bilgiler 4 Öğretmen Kılavuz Kitabı*, İstanbul: Doğan Ofset.
- Twyman, T., Mccleery, J., Tindal, G. (2006), “Using Concepts to Frame History Content”, *The Journal of Experimental Education*, 2006, 74 (4), 331- 349.
- Ülgen, G. (2001), *Kavram Geliştirme - Kuramlar ve Uygulamalar*, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Üstel, F. (2004), *Gençler İçin Çağdaş Coğrafya*, İstanbul: Epilasyon Yayınları.
- Yazıcı, H. Ve Samancı, O. (2003). “İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ders Konuları ile İlgili Bazı Kavramları Anlama Düzeyleri”. Milli Eğitim Dergisi. Sayı 158, Bahar 2003.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2006), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, C. (1991), *Bilim Felsefesi* (3. basım), İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yeni İlköğretim Programları* (1–5.sınıflar), (2008), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Yükselir, A. (2006), “İlköğretim Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Geçen Kavramların Kazanımı ve Kalıcılığında Kavram Analizi Yönteminin Etkisi”, *Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilgiler Enstitüsü, Adana.
- Watt, F. ve Wilson, F. (2007), *Hava ve İklim*, (Çev: Gökhan Barış Bağcı), Ankara: TÜBİTAK <http://tr.wikipedia.org/wiki/>.

EK-1: KAVRAM ANALİZLERİ

A – Hava Olayı Kavramının Analizi

Kavramın Adı: Hava Olayı

Tanımı: Atmosferin alt katmanında oluşarak hava durumunu belirleyen meteorolojik olaylara hava olayı denir.

Ayırt Edici Özellikler

1. **Atmosferin alt katmanında oluşması:** Dünyada görülen çeşitli hava durumları iki şeye dayanır: su ve güneş. Su okyanuslar, gökyüzü ve karalar arasında hareket ederek, bulutları ve yağışlı havaları oluşturur. Güneş 'te Dünya' yı ısıtarak havanın bir bölgeden başka bir bölgeye hareket etmesini sağlar. Hava durumunun belirleyicisi olan hava olayları atmosferin yeryüzüne temas eden en alt bölümünde (troposferde) meydana gelir. Troposfer yerden yansıyan ışınlarla alttan yukarıya doğru ısınır. Bu nedenle troposferin alt kısımları daha sıcaktır. Su buharının tamamı troposferde bulunduğu için tüm hava olayları burada oluşur. Troposferde güçlü düşey-dikey hareketler vardır. Bu hareketler sonucunda yağış, fırtına, yıldırım vb bilinen tüm hava olayları meydana gelir.

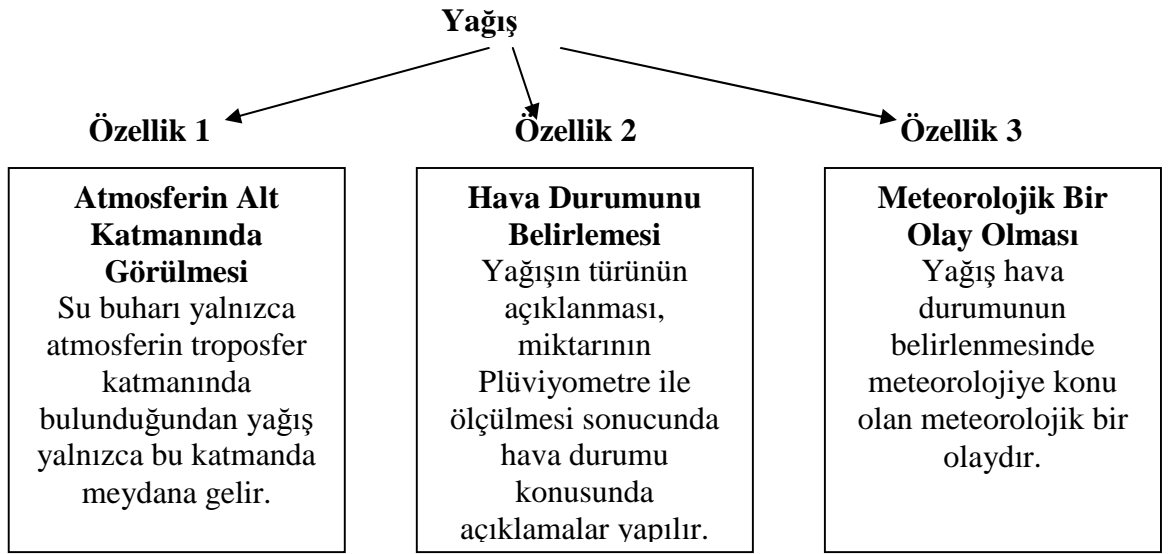
2. **Hava durumunu belirlemesi:** Meteorolojinin inceleme alanına giren meteorolojik olaylar insanoğlunun yaşamını ilk çağlardan itibaren etkilemiş, insanlar günümüze gelene kadar dünya atmosferinde olup biten olayların oluşumunu, gelişimini ve değişimini nedenleri ile incelemişlerdir. Bunun sonucunda da çeşitli gözlem ve incelemeler yaparak hava olaylarının önceden tahmin edilebilme yollarını bulmaya çalışmışlar (hava durumu tahmini), bunların olumlu etkilerinden faydalanma olumsuz etkilerinden de kurtulma ve korunma yollarını aramışlardır.

3. **Meteorolojik olaylar olması:** Hava durumunu başlıca havanın sıcaklığı, basınç, rüzgarlılığı, bulutluluğu, yağışlılığı ve yağış türü gibi hava olaylarının gözlem ve ölçümlerine dayanır. Bu gözlem ve ölçümleri meteoroloji yaptığı için bu olaylara meteorolojik olaylar deriz.

Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri:

1. Hava olaylarının oluşumunun alt ve üst sınırları olabilir.
2. Hava olayları zamana ve yere göre değişim gösterebilir.

Ayırt Edici Özelliklerin Örnek Üzerinde Gösterilmesi:

Kavramın Örnekleri:

Yağış
Rüzgar
Gök kuşağı
Jet akımı (hava akımı)
Sis
Kırağı
Serap
Fırtına
Tipi

Kavramın Örnek Olmayanları

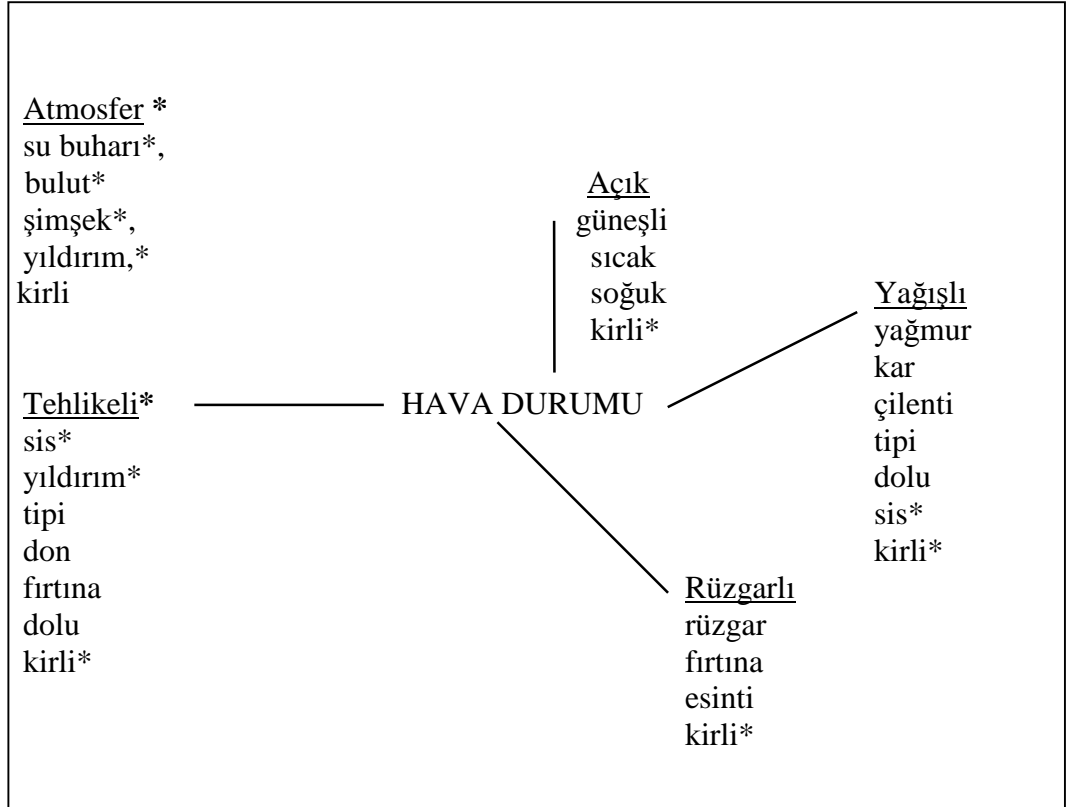
Ay tutulması
Güneş tutulması
Gök taşı düşmesi
Kutup ışığı
Deprem
Toprak kayması
Sel
Yangın

B – Hava Durumu Kavramının Analizi

Kavramın Adı: Hava Durumu

Kavramın Tanımı: Yeryüzünün belli bir bölümünde ve belli bir andaki atmosfer koşullarına hava durumu denir.

Hava Durumu Kavram Ağı (KA)

Kavramın Ayırt Edici Özellikleri:

1. Belirli bir alanda etkilidir.
2. Kısa süre etkilidir.
3. Atmosfer koşullarıdır.

Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri:

1. Etkili olduğu alan değişiklik gösterebilir.
2. Etkili olduğu süre değişebilir.
3. Atmosfer koşulları yalnız veya birlikte görülebilir.

Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Açıklanması

Belli bir alanda etkilidir: Hava durumlarının günlük yaşantımız ve iş verimliliğimiz üzerinde önemli ölçüde etkileri bulunmaktadır. Hava durumunun yansıttığı bu etkiler belli, küçük alanlarla (köy, il, bölge) ile sınırlıdır.

Kısa süre etkilidir: Hava durumu, sık sık değişim gösterir. Bu nedenle çok kısa süreli (haftalık, günlük, saatlik, hatta anlık) atmosfer koşullarının sonucunu yansıtmaktadır.

Atmosfer koşullarıdır: Hava durumu başlıca havanın sıcaklığı, basıncı, rüzgarlılığı, bulutluluğu, yağışlılığı, ve yağış türü gibi atmosfer koşulları ile belirir.

Ayırt Edici Özelliklerin Örnek Üzerinde Açıklanması:

Örnek: “Bu gün Ankara’da hava kar yağışlı.”

Özellik 1: Belli bir alanda etkilidir: Ankara

Özellik 2: Kısa süre etkilidir: Bugün

Özellik 3: Atmosfer koşullarıdır: Kar yağışlı

Kavramın Örnekleri:

1. Sivas da hava 7 Şubat 2008 Perşembe günü parçalı bulutlu – 4 derece olacak.
2. Pazartesi günü İç Anadolu bölgesi kar yağışlı olacak.
3. Hafta sonuna kadar bütün yurttan hava açık geçecek
4. Sabah saatlerinde başkentte yoğun sis vardı.
5. Yurdun kuzey kesimleri parçalı bulutlu geçecek.

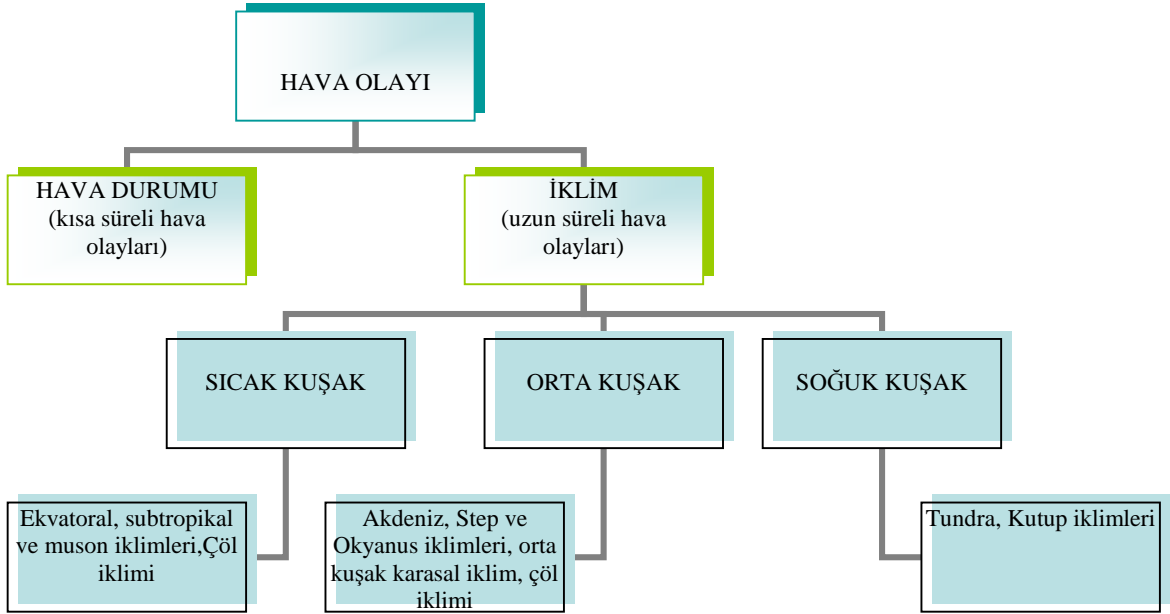
Kavramın Örnek Olmayanları:

1. “Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde yaz mevsiminde şiddetli kuru sıcaklar hakimdir.” (yaz mevsimi kısa bir süreyi, bölge ise dar bir alanı kapsamadığı için yukarıdaki açıklama hava durumu kavramının örneği değildir.
2. Akdeniz Bölgesinde kışları ılık ve yağışlıdır.
3. Ülkemizin en soğuk bölgesi Doğu Anadolu bölgesi’ dir.

C – İklim Kavramının Analizi

Kavramın Adı: İklim

Kavramın Tanımı: Oldukça geniş bir bölge içinde, uzun yıllar boyunca değişmeyen ortalama hava koşullarına iklim denir.

Kavramın Ayırt Edici Özellikleri:

1. Oldukça geniş bir alanda etkilidir.
2. Uzun süreli ortalama hava koşuludur.
3. Ortalama hava koşuludur:

Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Açıklanması:

Örnek, Akdeniz İklimi

Oldukça geniş bir alanda etkilidir: Akdeniz iklimi yeryüzünde görülen iklim tiplerinden ılıman iklim içerisinde yer alır. Akdeniz iklimi oldukça geniş bir alanda etkilidir. Bu alanlar;

- Orta Şili kıyıları
- Akdeniz çevresindeki ülkeler (Türkiye, Libya, Mısır...)
- ABD’ de Colofornia kıyıları
- Güney Afrika’ daki Cape bölgesi
- Avusturalya’nın güney kesimleri

Uzun süreli ortalama hava koşuludur: Bir sahada kısa sürede veya birkaç yıllık sürede hüküm süren hava durumlarının değerlendirilmesiyle o sahanın iklim özellikleri belirlenmemektedir. İklim uzun süreli meteorolojik koşulların tümü olarak değerlendirilir. İklim zaman açısından daimilik ve süreklilik verir. Başlıca iklim elemanları olarak kabul edilen sıcaklık, basınç, rüzgar, nem, yağış ve buharlaşmayla ilgili olarak uzun yıllar boyunca ölçülmüş en az 30 yıllık ortalama meteorolojik ölçüm değerlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bir sahanın iklim özelliklerini araştırırken, yukarıda belirtilen iklim elemanlarının o sahada uzun yıllar boyunca nasıl bir seyir izlediğini tespit ederek, ortalama sonuçlar çıkarılır ve değerlendirmeler yapılır. Bu işlemlerde her iklim elemanı ayrı ayrı ele alınır.

Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri

1. Geniş alanın boyutları değişebilir (mikro- makro)
2. Etkili olduğu süre değişebilir. (50- 100 yıl)
3. Ortalama koşulların alt ve üst sınırları arasında değişiklik gösterebilir.

Kavramın Örnekleri:

- Akdeniz iklimi
- Karedeniz iklimi
- Karasal iklim
- Muson iklimi
- Çöl iklimi
- Kutup iklimi
- Ilıman okyanus iklimi

Kavramın Örnek Olmayanları

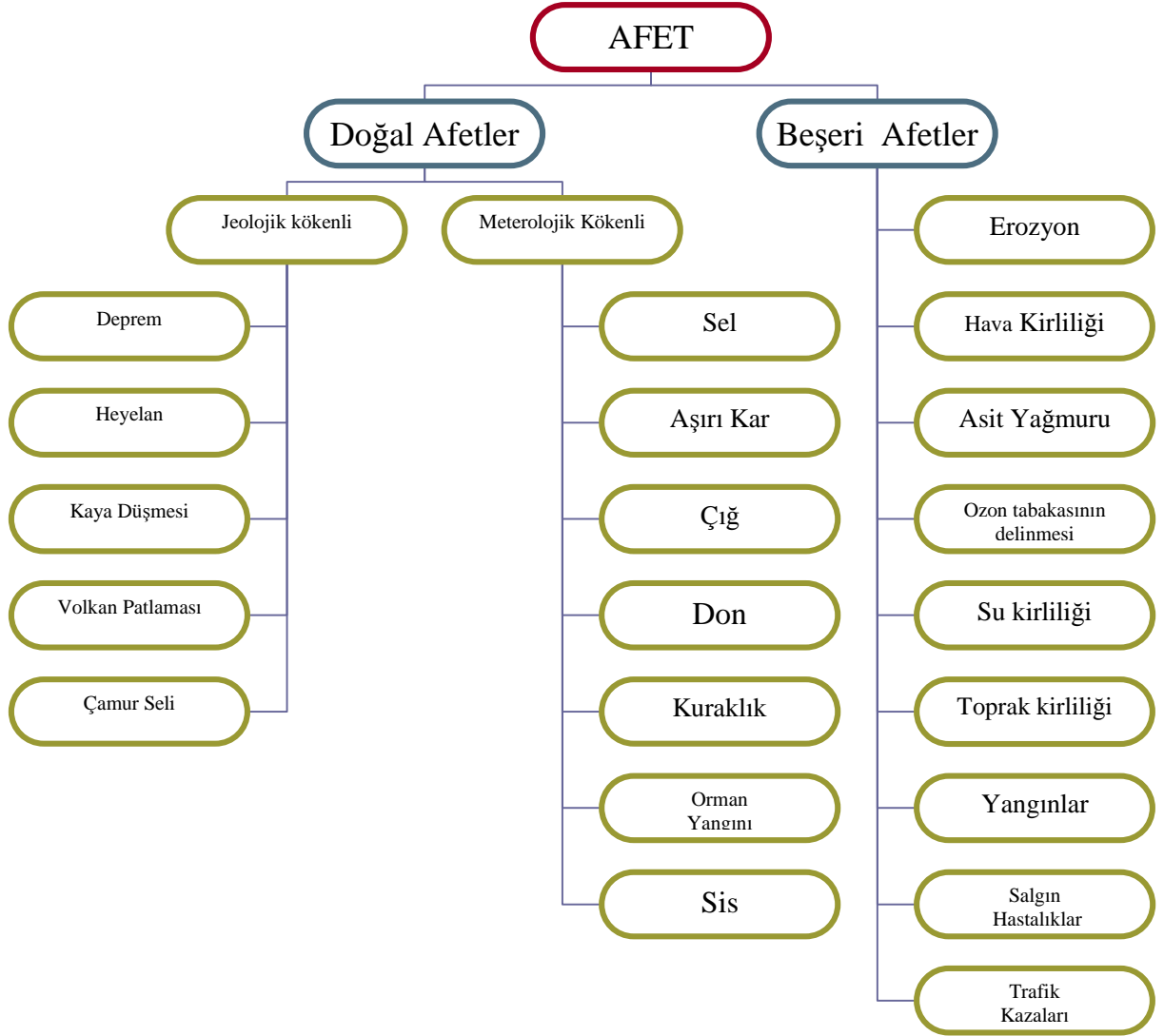
- “**Hafta sonuna kadar bütün yurttta hava açık geçecek**” (bu ifade uzun süreyi kapsamadığı için iklim değil, hava durumunun örneğidir.)
- Rüzgar, kuzey ve batı yönlerinden hafif, ara sıra orta kuvvetle esecek.
- Bugün öğleden sonra Adana’ ya yağmur yağdı.

D – Afet Kavramının Analizi

Kavramın Adı: Afet

Kavramın Tanımı: İnsanlar için kayıplar doğuran normal yaşamı durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkileyen olaylara afet denir.

Kavram Hiyerarşisi

Kavramın Ayırt Edici Özellikleri:

1. İnsanlar için kayıplara yol açması
2. Normal yaşamı durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkilemesi

Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri

1. Doğal ya da insan kaynaklı olabilir
2. Kayıplar can ve mal kaybı olabilir; sayı ve miktarları değişebilir.
3. Afet türleri yere ve zamana göre değişebilir.

Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Açıklanması

1. **İnsanlar İçin Kayıplara Yol Açması:** Afetler oluştukları yerde büyük can ve mal kayıplarına yol açabilecekleri gibi bazı afetler ise can kaybı olmadan yalnızca maddi zararlarla atlatılabilir. Afetlerde yaşanan can ve mal kayıpları afetin türüne ve şiddetine göre, afet öncesinde alınmış önlemlere göre değişebilir. Afetlerin ne zaman meydana geleceğinin önceden kestirilememesi afetlerde yaşanan can ve mal kayıplarını arttırır.

2. **Normal Yaşamı Durdurarak veya Kesintiye Uğratarak Toplulukları Etkilemesi:** Afetler özellikle ortaya çıkardıkları can ve mal kayıpları veya sakatlanmalar ile normal olarak devam eden insan yaşamının (insan faaliyetlerinin) durmasına veya kesintiye uğramasına yol açarlar. Afetler;

- Alt yapıyı bozarak,
- Barındırma, giyindirme sorunları ortaya çıkararak
- İşsizliği arttırarak
- Psikolojik bozukluklar,
- Ulaşım ve haberleşmeyi aksatarak
- Yörenin ekonomik yapısını bozarak normal yaşamın durmasına veya kesintiye uğramasına yol açarlar.

Kavramın Örnekleri:

- 1907 yılında Çin’ de etkili olan kuraklık ve sonucunda yaşanan açlık nedeniyle 24 milyon insanın öldüğü hesaplanmıştır. 1928 -30, 1936 ve 1941 – 42 yıllarında da kuraklıktan dolayı milyonlarca Çinli hayatını kaybetmiştir. (**Kuraklık**)
- 1921-22 yıllarında Ukrayna ve Rusya’ nın Volga bölgesini etkileyen kuraklık sonucu 250. 000 ile 5 milyon arasında insan kaybı olduğu hesaplanmakta. (**Kuraklık**)
- 1965- 67 yılları arasında Hindistan’ da hüküm süren kuraklık 1, 5 milyon insanın ölümüne yol açmıştır. 1900 yılında Hindistan’ da yaşanan kuraklıkta ise 250. 000 ile 3 milyon insan hayatını kaybetmiştir. (**Kuraklık**)
- Çin’ de Yangtze Nehri’ nin 1931 yılında taşması ve bunun sonucunda ortaya çıkan açlık nedeniyle 3,7 milyon kişi ölmüştü. (**Sel**)
- Afrika’ nın Sahel bölgesinde 1972- 75 yılları arasında yaşanan kuraklık 600.000 insan kaybıyla sonuçlanmıştır.. (**Kuraklık**)

- 1970' de Bangladeş' i etkileyen bir tropikal siklon, kuvvetli rüzgar ve deniz kabarması nedeniyle 300.000 ile 500.000 arasında insan kaybına neden olduğu hesaplandı. **(Tropikal Siklon- Sel)**
- 1991' de Bangladeş' i etkileyen başka bir tropikal siklon 138.000 kişiyi öldürdü. **(Tropikal Siklon)**
- 1971 de Vietnam' da görülen bölgesel seller 100.000 insan kaybına neden olmuştu. **(Sel)**
- 1998' de Orta Amerika' yı etkileyen Hurikeyn Mitch 1978' den sonra bölgeyi etkileyen en büyük fırtınaydı. Bu fırtına 11.000 kişinin ölümünden sorumluydu. **(Fırtına)**
- 1954 yılında yaşanan Büyük İran Selinde 10. 000' den fazla insan kaybı olmuştu. **(Sel)**
- 1991 yılında Filipinler' i etkileyen Thelma Tayfunu 6. 000 ölüme neden olmuştu. **(Tayfun)**
- 1952' de Londra'da 4. 000 ölüme neden olan hava kirliliği olayı yaşanmıştı. **(Hava Kirliliği)**
- İran' da 1972' de etkili olan kar tipisinde 4.000 kayıp verilmişti. **(Kar Tipisi)**
- 27 Aralık 1939 Erzincan' da meydana gelen 8 şiddetinde ki deprem de Erzincan haritadan tamamen silindi. Deprem sonrası yapılan can kaybı ve hasar tespitlerine göre, yaklaşık 40 bin insanın hayatını kaybettiği, 100 binden fazla insanın yaralandığı ve tahminen 115 bin binanın da yıkıldığı ortaya çıktı. **(Deprem)**
- 26 Aralık 2004 — Şiddetli deprem ve Tsunami, Endonezya, Sri Lanka, Hindistan, Tayland ve Malezya'da en az 6 bin 300 kişinin ölümüne neden oldu. **(Deprem-Tsunami)**
- İsviçre'de 6 dağcı çığ düşmesi sonucu öldü. **(Çığ)**
- Yoğun kar yağışının etkili olduğu Tunceli-Pülümür Karayolu'na çığ düştü. Beş ayrı bölgede yaşanan çığ düşmesi sebebiyle, içerisinde 15 yolcunun bulunduğu Can Tunceliler firmasına ait midibüs çığ ortasında mahsur kaldı. **(Çığ)**
- 2007-11-06 08:05:07 Meksika'nın güneyindeki Chiapas eyaletinde bir köy toprak kayması sonucu büyük zarar gördü. Kaybolan en az 16 kişinin ölmüş olmasından endişe ediliyor. Çok sayıda ev çamura gömüldü. **(Toprak Kayması)**
- 2007-07-01 10:17:00 Rize'de meydana gelen sel felaketi sonrası ulaşıma kapanan Rize-İkizdere karayolu heyelan bölgelerinden tek şeritten kontrollü olarak ulaşıma

açıldı. Önceki gece etkili olan sağanak yağış sonrası meydana gelen sel ve heyelanlar nedeniyle Rize-İkizdere karayolu 4 yerden ulaşımına kapanmıştı. Sel sularının İkizdere ilçe merkezini basması sonucunda da kamuya ve vatandaşlara ait birçok binanın zemin katları sel sularının getirdiği çamur ile dolmuş, sel sularına kapılan 5 araç da hasar görmüştü. **(Heyelan- Sel)**

- 2007-05-25 05:22:00 Çin'in güneybatısında yoğun yağışların yol açtığı sel ve heyelan 21 kişinin ölümüne neden oldu. **(Heyelan- Sel)**
- 2007-04-02 15:01:00 Pakistan'ın kuzeybatısında meydana gelen heyelanda ölenlerin sayısının 38'e yükseldiği bildirildi. **(Heyelan)**
- Mersin'in Gülnar ilçesinde çamlık alanda çıkan yangın evlere sıçradı. Yangında ilk belirlemelere göre 4 kişi hayatını kaybetti. Ölü sayısının artmasından korkuluyor. **(Yangın)**

Kavramın Örnek Olmayanları:

- Bulutlu hava
- Güneşli hava
- Çevrenin ağaçlandırılması
- Su döngüsü
- Yağışın normal düzeyde yağması
- Tarım alanlarının sulanması
- Savaşlar
- İş kazaları
- Yol yapımı
- Terör
- Gece gündüz oluşumu
- Mevsimlerin oluşumu
- Deniz ve okyanus akıntıları
- Ufak çaplı trafik kazaları.

Ayrıt Edici Özelliklerin Örnek Üzerinde Gösterilmesi

Örnek 1: Merkez üstü Bolu'nun Düzce ilçesinde 12 Kasım 1999 Cuma günü saat 18.57'de aletsel büyüklüğü 7.2 şiddetinde bir deprem meydana geldi.

İnsanlar İçin Kayıplara Yol Açması: Deprem merkez üssü Düzce ve çevresinde yıkıma yol açtı. 30 saniye süreyle etkili olan deprem, pek çok ilde hissedildi. Deprem sonrası Başbakanlık Kriz Yönetim merkezi'nin açıklamasına göre, ölü sayısı 845, yaralı sayısı 4948. Depremde hasar gören ve derhal yıkılması gereken bina sayısı 3395, yıkık ya da ağır hasarlı ev sayısı 12939, iş yeri sayısı ise 2450'dir. (2 Şubat 2000)

Normal Yaşamı Durdurarak veya Kesintiye Uğratarak Toplulukları Etkilemesi: Düzce depremi sonrasında normal yaşam durmuş ve insanlar can ve mal kayıplarından etkilenmişlerdir. Yaralı insanların çoğu sakat kalmıştır. İnsanlar yaşamını sürdürdükleri evlerini kaybetmişler, yaşamlarına çadır ve prefabriklerde devam etmek durumunda kalmışlardır. İşyerlerinin yıkılması veya hasar görmesi ile insanlar işlerinden olmuşlar, bu durum onları ekonomik olarak etkilemiştir. Deprem sonrasında çeşitli sağlık sorunları yaşanmış, salgın hastalıklar artmıştır. Haberleşme, elektrik, su ve alt yapı sorunları uzun vadede kesin bir çözüme kavuşmamıştır.

Örnek 2:

20 Kasım 2001 – 2 Aralık 2001 de tarihleri arasında Mersin’ de yaşanan sel felaketi.

İnsanlar İçin Kayıplara Yol Açması: Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü İçel ilinde 20.11.2001- 02.12.2001 tarihlerinde meydana gelen sel afeti nedeni ile hasar gören konut ve işyerlerine ait kesin hasar tespiti şu şekildedir:

Ağır/ Yıkık Konut:83

Ağır/Yıkık İşyeri:1

Orta Hasarlı Konut:78

Orta Hasarlı İşyeri:9

Az Hasarlı Konut:4989

Az Hasarlı İşyeri:961

TOPLAM:6121

Mersin’ de yaşanan sel felaketinde toplam 8 kişi hayatını kaybetmiştir.

Normal Yaşamı Durdurarak veya Kesintiye Uğratarak Toplulukları Etkilemesi: 20 Kasım 2001 tarihinde başlayan yağışların sebep olduğu afetten tarım arazileri de önemli ölçüde etkilenmiştir. Tarım arazilerinin zarar görmesi ile insanların normal yaşamı kesintiye uğramış, çoğu çiftçi olumsuz yönde etkilenmiştir. Mersin’ de yaşanan sel heyelanlara da sebep olmuştur. Yaşanan sel felaketi sırasında İçel ilinde toplam 20 civarındaki belde ve köyde heyelan olmuş, bu heyelanlar neticesinde heyelandan etkilenen toplam 40 ev boşaltılmış, 122 ev heyelan riski taşıdığından takip altına alınmıştır. 93 adet çadır Kızılay’dan temin edilerek kurulmuştur. İnsanlar normal şartlarda yaşadıkları evlerini bırakarak çadırlara yerleşmişlerdir.

Örnek 3: Ozon Tabakasının Delinmesi

İnsanlar İçin Kayıplara Yol Açması: Ozon tabakasını delinmesi sonucunda ani can ve mal kayıpları yaşanmaz. Yaşanan can ve mal kayıpları yavaş yavaş seyreder. Cilt kanserlerinin ana nedeni çok fazla gelen güneş ışığıdır. Cilt kanserinden Dünya’ da pek çok insan yaşamını yitirmektedir. Ozon tabakasının delinmesi ile birlikte artan hava kirliliği ile birlikte astım ve bronşit hastaları olumsuz etkilenmektedirler. Cilt tümörleri; inekler, keçiler, koyunlar, kediler ve köpeklerde ve göz tümörleri; atlarda, koyunlarda, domuzlarda ve sığırlarda da gözlenmektedir. Ozon tabakasının delinmesi ile dünyaya ulaşan ek UV – B radyasyonuna maruz kalmak başta plastik olmak üzere belirli endüstriyel materyallere zarar verebilir. UV’deki en ufak bir artma bu materyallerin dayanıklılığını azaltır ve kullanım ömürlerini kısaltır. Plastik; stadyum koltukları, halatlar, evlerin cepheleri ve seraların üzerindeki şeffaf örtü de dahil pek çok değişik amaç için dış dünyada kullanılmaktadır. Bunlar üzerindeki UV zararları kolaylıkla görülebilir. Örneğin; dış yüzeylerdeki plastik kolaylıkla kırılabilir, sararır ve zamanla çatlaklar oluşur.

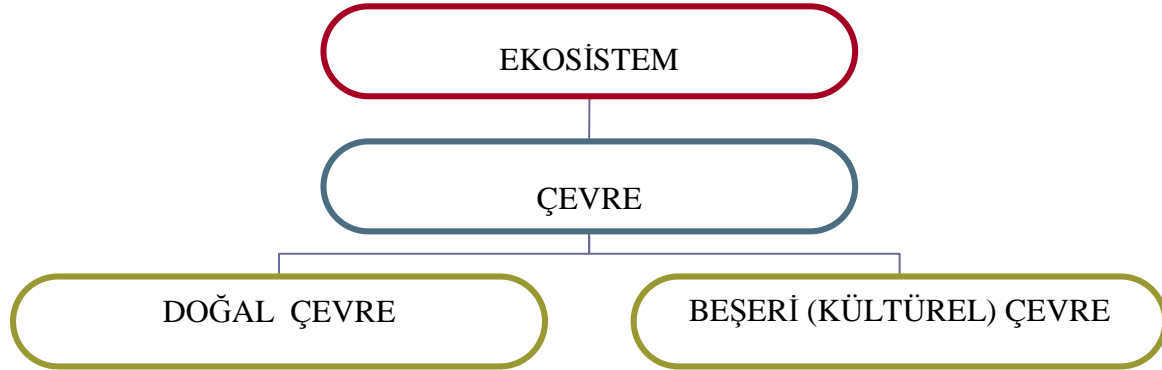
Normal Yaşamı Durdurarak veya Kesintiye Uğratarak Toplulukları Etkilemesi: Ozon tükenmesinin bir sonucu olarak dünyaya erişen ek UV-B radyasyon, en basit tek hücreli bitkilerden böceklere, balıklara, kuşlara ve memeli hayvanlara kadar insanlar da dahil bütün canlılar üzerinde zararlı etkilere sahip olabilir. İnsanlar, hayvanlar, bitkiler, hava kirliliği, endüstriyel materyaller üzerindeki etkiler normal yaşamı durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkiler. Bu etkiye en güzel örnek çoğu hayvan topluluğunun yok olmayla karşı karşıya kalmasıdır.

E – Çevre Kavramının Analizi

Kavramın Adı: Çevre

Kavramın Tanımı: Canlıların ve cansız varlıkların birbirleriyle etkileşim içinde buldukları bir ortamdır.

Kavram Haritası

Kavramın Ayırt Edici Özellikleri

1. Canlı ve cansız varlıkları barındırması
2. Canlı ve cansız varlıklar arasında etkileşim olması.
3. Bir ortam olması.

Kavramın Ayırt Edici Olmayan Özellikleri

1. Canlıların ve cansızların türü ve sayısı değişebilir
2. Etkileşim sonucu biri yarar görürken, diğeri zarar görebilir. Ya da her ikisi de yarar görebilir. Etkileşim az ya da çok olabilir, etkileşim kolay zor olabilir, etkileri hemen görülebileceği gibi yıllar sonra da ortaya çıkabilir.
3. Ortam fiziki, sosyal, kültürel ya da ekonomik bir ortam olabilir; doğal yada beşeri olabilir.

Kavramın Örnekleri

Gaziantep- Karpuzatan Mesire yeri

Kangal Balıklı Göl Kaplıcası

Gürselpaşa Mahallesi

Atatürk Parkı

Sanat Sokağı

Kumkuyu Halk Plajı

Köklüce İlköğretim Okulu

Nevşehir- Ürgüp Göreme

Pamukkale travertenleri

Sofulu çöplüğü

Kavramın Örnek Olmayanları

Ay

Venüs

Merkür

Mars

Jüpiter

Satürn

Neptün

Plüton

Kitap ve defter sayfaları

Güneş

Kutup yıldızı

Kavramın Ayırt Edici Özelliklerinin Örnek Üzerinde Gösterilmesi

Örnek 1: Rize- Ayder Yaylası

→ Canlı ve cansız varlıklar arasında etkileşim olması

Hasan Dede 25 yıldır Ayder Yaylası'nda bir dağ evinde yaşamaktadır. Küçük bahçesinde çeşit çeşit sebze yetiştirir. Her gün onları özenle sular, bakımını yapar. Çam ağaçlarının kokusunu içine çekerek yürüdüğü yoldan elinde odunlarla döner. Odunları şöminede ve fırında yakmak için küçük parçalara ayırır.

Canlı ve cansız varlıkları barındırması

Ayder Yaylası, aşağı ve yukarı Ambarlık (Gelin Tülü) şelalesi, yayla evleri, çiçekli düzlükleri, türlü çiçeklerden elde edilen balı ve şifalı kaplıcası ile sırtını Kaçkarlar'a dayamış, çam örtülü yamaçlarla kaplı cennet görünümündedir.

Bir ortam olması

Ayder, Çamlıhemşin ilçesinin 19 km. güneydoğusunda 1350 m. yükseklikte çam ormanları ile kaplı bir yayladır.

Örnek 2: Gaziantep- Gazikent İMKB İlköğretim Okulu- Bilgisayar Sınıfı

→ Canlı ve cansız varlıklar arasında etkileşim olması

Eren, bilgisayar sınıfındaki oturakların bel desteği olmadığı için belinin ağrıdığını söylemektedir. Ders boyunca öğretilenleri tam anlamıyla uygulamaya dökemediği için, bir bilgisayara iki kişi oturmaktan şikayetçidir. Ancak sınıf tavanlarının yüksek olmasından dolayı sınıfın havasının temiz olmasından oldukça memnundur.

▼ Canlı ve cansız varlıkları barındırması

I. ve II. Kademe öğrencilerinin Bilişim Teknolojileri dersini işledikleri bilgisayar sınıfında 13 adet bilgisayar, 13 adet bilgisayar masası, 30 adet tabure, 1 adet yazı tahtası, 1 adet Türk bayrağı, 1 adet Atatürk portresi, 1 adet İstiklal marşı, 1 adet Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi, öğretmen ve öğrenci ders kitapları, etkinlik Cd'leri ve derse gelen öğrenciler ve ders öğretmeni bulunmaktadır.

→ Bir ortam olması

Gaziantep' te 2005 yılında İMKB tarafından yapımı tamamlanan Gazikent-İMKB İlköğretim Okulu' nda bir adet 45 m genişliğinde bilgisayar sınıfı bulunmaktadır.

Örnek 3: Sahra Çölü

→ Canlı ve cansız varlıklar arasında etkileşim olması

Sahra' nın bazı yerlerine arka arkaya 10 yıl yağmur düşmediği olur. Yağışlar, mineralleri yıkayıp götürmediği ve bitkiler onları tüketmemiş olduğu için çölün zemini mineral besinler açısından çok zengindir. Bunun için, uzun süreli kuraklığı atlarmayı beceren tohum taneleri kısa ve güçlü sağanaklar biçiminde yağın ilk yağmurlarda hemen kök salıp çiçek açar ve birkaç gün içerisinde olgunlaşır. Mineral bakımından zengin bu tabaka rüzgarlarla Dünya' nın dört bir yanına dağılarak buradaki toprakları da zenginleştirir. Örneğin aslında toprağı mineral bakımından çok fakir olan Amazon bölgesi bu mineral takviyesi ile bitkiler için gerekli besinleri sağlar.

▼ Canlı ve cansız varlıkları barındırması

Sahra çölünde antiloplar, çöl keklıkları deve, karınca, yılan vb. hayvanlar yaşamaktadır. Bu hayvanlardan çöl keklıkları, yiyeceklerini kumlardaki tohumlar ve filizleri tarayarak elde ederler. Sahra çölü gece ve gündüz arasındaki ısı farkının çok olması sebebiyle aşınmış kayaların meydana getirdiği kumlarla kaplıdır.

→ Bir ortam olması

Afrika kıtasında Kızıldeniz' den Atlantik' e kadar uzanan Sahra Çölü' nün kapladığı alan (9 milyon kilometre kare) neredeyse Avrupa kıtası kadar olan doğal bir ortamdır.

EK-2: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTAPLARI**2006- 2007 DERS YILI İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER
ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTAPLARI**

SOSYAL BİLGİLER 4 ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTAPLARI			
KİTAP ADI	YAZARI	YAYINEVİ	FİATI
İlköğretim Sosyal Bilgiler 4 Öğretmen Kılavuz K.	M. TEKEREK-N. KAYA-M. D. ALIÇ- B. YILBAT-T. YILDIRIM-M. KOYUNCU-K. ULUSOY	Milli Eğitim Yayınları	5.28
İlköğretim Sosyal Bilgiler 4 Öğretmen Kılavuz K.	Prof. Dr. C. ÖZTÜRK-Z. KARABACAK- L. ÖĞRENİR-F. DAYI-K. BAŞTÜRK- K. ERSOY-İ. GÜNDAY	Sürat Yayın. / Ankara	4.53
İlköğretim Sosyal Bilgiler 4 Öğretmen Kılavuz K.	Doç. Dr. E. Aydın KOLUKISA- Arş. Gör. Ş. ORUÇ-Arş.Gör. B. AKBABA-Arş.Gör. H. DÜNDAR	A Yay./ Ankara	7.54
İlköğretim Sosyal Bilgiler 4 Öğretmen Kılavuz K.	Yard. Doç. Dr. Nuri YAVUZ	Meram Yay./ İstanbul	4.49
İlköğretim Sosyal Bilgiler 4 Öğretmen Kılavuz K.	Erol Ünal KARABIYIK-Serpil ERTUNA	Evren Yay. / Ankara	
SOSYAL BİLGİLER 5 ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTAPLARI			
KİTAP ADI	YAZARI	YAYINEVİ	FİATI
İlköğretim Sosyal Bilgiler 5 Öğretmen Kılavuz K.	D. KARAGÖZ-M. TEKEREK-N. KAYA- H. AZER-M. D. ALIÇ-B. YILBAT-M. KOYUNCU-K. ULUSOY	Milli Eğitim Yayınları	5.56
İlköğretim Sosyal Bilgiler 5 Öğretmen Kılavuz K.	Prof. Dr. C. ÖZTÜRK-Z. KARABACAK- L.ÖĞRENİR- F. DAYI-K. BAŞTÜRK-K. ERSOY-İ. GÜNDAY	Sürat Yay. / Ankara	4.53
İlköğretim Sosyal Bilgiler 5 Öğretmen Kılavuz K.	A. ÇETİN-U. VAROĞLU-O. BİLKAN- LEVENDOĞLU	Başarı Yay. /İstanbul	4.53
İlköğretim Sosyal Bilgiler 5 Öğretmen Kılavuz K.	Erol Ünal KARABIYIK-Serpil ERTUNA	Evren Yay./ Ankara	
SOSYAL BİLGİLER 6 ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTAPLARI			
KİTAP ADI	YAZARI	YAYINEVİ	FİATI
İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Öğretmen Kılavuz K.	E. GENÇ, M. M. POLAT, BAŞOL, N. KAYA, H. AZER, GÖKÇE, M. KOYUNCU, A. GÖK, A. YILDIZ, D. YILMAZ, A. ÖZCAN	Milli Eğitim Yayınları	5.32
İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Öğretmen Kılavuz K.	TÜYSÜZ, Ş. YILDIRIM	Tuna Matbacılık /Ankara	4.50
İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Öğretmen Kılavuz K.	E. UZUN, A. ALTUN, Y. DOĞAN	Altın Kitaplar/İstanbul	
İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Öğretmen Kılavuz K.	Doç. Dr. E. A. KOLUKISA, Arş. Gör. H. TOKCAN, Arş. Gör. B. AKBABA	A Yay./ Ankara	6.67
İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Öğretmen Kılavuz K.	E. Ü. KARABIYIK,	Evren Yay./ Ankara	

**2007- 2008 DERS YILI İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER
ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTAPLARI**

SOSYAL BİLGİLER 4 ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTAPLARI			
KİTAP ADI	YAZARI	YAYINEVİ	FİYATI
İlköğretim Sosyal Bilgiler 4 Öğretmen Kılavuz Kitabı	M. TEKEREK-N. KAYA-M. D. ALIÇ-B. YILBATT. YILDIRIM-M. KOYUNCU-K. ULUSOY	Milli Eğitim Yayınları	5,28
İlköğretim Sosyal Bilgiler 4 Öğretmen Kılavuz Kitabı	Prof. Dr. C. ÖZTÜRK-Z. KARABACA KL. ÖĞRENİR-F. DAYI-K. BAŞTÜRKK. ERSOY-İ. GÜNDAY	Sürat Yayın. / Ankara	4.53
İlköğretim Sosyal Bilgiler 4 Öğretmen Kılavuz Kitabı	Doç. Dr. E. Aydın KOLUKISA Arş. Gör. Ş. ORUÇ-Arş. Gör. B. AKBABA Arş. Gör. H. DÜNDAR	A Yay./ Ankara	7.54
İlköğretim Sosyal Bilgiler 4 Öğretmen Kılavuz Kitabı	Yard. Doç. Dr. Nuri YAVUZ	Meram Yay./ İstanbul	4.49
İlköğretim Sosyal Bilgiler 4 Öğretmen Kılavuz Kitabı	Erol Ünal KARABIYIK-Serpil ERTUNA	Evren Yay. / Ankara	
SOSYAL BİLGİLER 5 ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTAPLARI			
KİTAP ADI	YAZARI	YAYINEVİ	FİYATI
İlköğretim Sosyal Bilgiler 5 Öğretmen Kılavuz Kitabı	D. KARAGÖZ-M. TEKEREK-N. KAYA-H. AZERM. D. ALIÇ-B. YILBAT-M. KOYUNCU-K. ULUSOY	Milli Eğitim Yayınları	5.56
İlköğretim Sosyal Bilgiler 5 Öğretmen Kılavuz Kitabı	Prof. Dr. C. ÖZTÜRK-Z. KARABACA KL. ÖĞRENİR-F. DAYI-K. BAŞTÜRKK. ERSOY-İ. GÜNDAY	Sürat Yayınları Ankara	4.53
İlköğretim Sosyal Bilgiler 5 Öğretmen Kılavuz Kitabı	A. ÇETİN-U. VAROĞLU-O. BİLKAN LEVENDOĞLU	Başarı yayınları İstanbul	4.53
İlköğretim Sosyal Bilgiler 5 Öğretmen Kılavuz Kitabı	Erol Ünal KARABIYIK-Serpil ERTUNA	Evren yayınları Ankara	
SOSYAL BİLGİLER 6 ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTAPLARI			
KİTAP ADI	YAZARI	YAYINEVİ	FİYATI
İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı	E. GENÇ, M. M. POLAT, BAŞOL, N. KAYA, H. AZER, GÖKÇE, M. KOYUNCU, A. GÖK, A. YILDIZ, D. YILMAZ, A. ÖZCAN	Milli Eğitim Yayınları	5.32
İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı	TÜYSÜZ, Ş. YILDIRIM	Tuna Matbacılık Ankara	4.50
İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı	E. UZUN, A. ALTUN, Y. DOĞAN	Altın Kitaplar İstanbul	
İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı	Doç. Dr. E. A. KOLUKISA, Arş. Gör. H. TOKCAN, Arş. Gör. B. AKBABA	A Yayınları Ankara	6.67
İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı	E. Ü. KARABIYIK,	Evren Yayınları Ankara	
SOSYAL BİLGİLER 7 ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTAPLARI			
KİTAP ADI	YAZARI	YAYINEVİ	FİYATI
İlköğretim Sosyal Bilgiler 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı	N N. KAYA- M. M. POLAT- M. KOYUNCUA. ÖZCAN	Milli Eğitim Yayınları	7.92

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER:

Adı Soyadı: Celal EROĞLU

Doğum Tarihi: 11.05.1980

Doğum Yeri: Kangal

Adres: Gürselpaşa Mh. 80/1 Sk. Adem Yıldırım Apt. D Blok Kat: 6 No:11

Seyhan /Adana

E-Posta: ceroglu.80@gmail.com, ceroglu.80@hotmail.com.

ÖĞRENİM DURUMU:

2003–2008: Yüksek Lisans - Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

1998–2002: Lisans - Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Bölümü

1994–1997: Salim Yılmaz Lisesi / Mersin

1992–1994: Sabiha Çiftçi Ortaokulu / Mersin

1991–1992: Pirireis Ortaokulu / Mersin

1987–1991: Perşembe Vakfı İlkokulu / Mersin

1986–1987: Kangal Kuzyaka Köyü İlkokulu / Sivas

İŞ DENEYİMİ:

2004 - Köklüce İlköğretim Okulu Yüreğir/ Adana

2002 – 2004: Alabuğday Köyü İlköğretim Okulu Çermik / Diyarbakır